

The Project Gutenberg EBook of Reize naar Surinamen, en door de binnenste gedeelten van Guiana (deel 2), by John Gabriel Stedman
#2 in our series by John Gabriel Stedman

Copyright laws are changing all over the world. Be sure to check the copyright laws for your country before downloading or redistributing this or any other Project Gutenberg eBook.

This header should be the first thing seen when viewing this Project Gutenberg file. Please do not remove it. Do not change or edit the header without written permission.

Please read the "legal small print," and other information about the eBook and Project Gutenberg at the bottom of this file. Included is important information about your specific rights and restrictions in how the file may be used. You can also find out about how to make a donation to Project Gutenberg, and how to get involved.

Welcome To The World of Free Plain Vanilla Electronic Texts

eBooks Readable By Both Humans and By Computers, Since 1971

*****These eBooks Were Prepared By Thousands of Volunteers!*****

Title: Reize naar Surinamen, en door de binnenste gedeelten van Guiana
(deel 2)

Author: John Gabriel Stedman

Release Date: May, 2005 [EBook #8097]
[Yes, we are more than one year ahead of schedule]
[This file was first posted on July 12, 2003]

Edition: 10

Language: Dutch

Character set encoding: ASCII

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK REIZE NAAR SURINAMEN, V2 ***

Produced by Jeroen Hellingman
with help of the distributed proofreaders team.

REIZE NAAR SURINAMEN, EN DOOR DE BINNENSTE GEDEELTEN VAN GUIANA;

DOOR DEN CAPITAIN JOHN GABRIEL STEDMAN.

MET PLAATEN EN KAARTEN.

NAAR HET ENGELSCH.

TWEEDE DEEL.

INHOUD DER HOOFSTUKKEN.

XI. HOOFSTUK.

Het Krygsvolk keert naar de Wana-Kreek te rug.--De Pipa.--Gevecht tusschen een soldaat en een slang.--De Fesant-vogel van Guiana.--De Agamie of Trompetter.--De Muitelingen trekken de legerplaats voorby; men vervolgt hen te vergeefs.--Groot gebrek aan water.--Schranderheid der Negers.--De Zyde-plant.--Kevers en Insecten.--Bergwerken.--Fraaije Kapel.--Het krygsvolk komt op den post van la Rochelle aan de Patamaca.

XII. HOOFSTUK.

Beschryving van Paramaribo, en van het Fort Zelandia.--De Grow Mounck of graauwe Munnik.--De West-Indische Abricoos-boom.--Verschillende soorten van Oranjeboomen.--De Colonel FOURGEOUD trekt naar de Rivier Maroni.--Een Capitain word gewond, en eenige soldaaten gedood.--Vreemde straf-oeeffening in de hoofdstad.--Het Fort Sommelsdyk.--De wachtpost van de Hoop.--Duiven en Tortelduiven.--Groenten en vruchten.--Jacht en wildt.--Steenbakkerij.--Insecten.

XIII. HOOFSTUK.

Beschryving van eene Suiker-Plantagie.--Huisselyk geluk in zekere hut.--Krygs-verrigtingen van den Generaal FOURGEOUD.--De Duncane, Igname en Soubacou.--Wreedheden van zommige Opzigters der Plantagien.--Onderscheidene soorten van visschen.--Misnoegen van eenen Capitain der muitelingen.

XIV. HOOFSTUK.

De Colonel FOURGEOUD keert naar Paramaribo te rug.--Het gevleugeld en gewapend Water-hoen van EDWARDS.--Bewys van onkunde in een Heelmeester;--van deugd in een slaaf;--van wreedheid in eenen Bevelhebber.--De roode Wulp.--De Wesp, Marobonso genaamd.--Orange-appelen en Limoenen.--De insecten, Chiques genaamd.--Het krygsvolk begeeft zig weder naar de bosschen.--De Kibry-Fowlo.--Verscheidene soorten van wilde varkens.--Mieren.--De dans van Loango.--De Toreman.--De Poelsnip van Guiana.--Plantains en

Bananes.--Manier om te visschen.--Visschen.--Vogelen.

XV. HOOFSTUK.

Indianen, inboorlingen van
Guiana.--Voedzel.--Wapenen.--Cieradien.--Optooisels.--Bezigheden.--
Vermaken.--Driften.--Godsdienst.--Huwelyken.--Begravenissen,
enz. van deeze Volken.--De Caraibische Indianen in 't byzonder,
en hunne koophandel met de Europeanen.--Boomen, Heesters en Planten.

XVI. HOOFSTUK.

Versterking van krygsvolk, uit Holland aangekomen.--De Goijava-boom,
en deszelfs vrucht.--Legerplaats by Maagdenberg aan de Tempaty
Kreek.--Verschillende soorten van Aapen.--Een zeer maanzieke
Neger.--Eekhoortje van Guiana.--Verscheidene soorten van
boomen.--Hagedissen.--Bergen van mynstoffen voorzien.--Treffelyke
gezichten.--De Roucouboom.--Fraaije Kapel.--Palmloom--worm.

XVII. HOOFSTUK.

Nieuwe wreedheden, nog onmenschelyker, dan alle de
voorige.--Verschillende soorten van planten.--Papegaaijen en
Parkieten.--Surinaamsche Patrys.--Buitengewoone Insecten.--Geiten van
Guiana.--De Taibo.--Verscheidene soorten van visschen.--Groote sterfte
onder het krygsvolk, het welk zig op de posten aan de Tempaty-Kreek,
en de Commewyne bevond.

XVIII. HOOFSTUK.

Een Tyger, op de legerplaats gevangen.--De Jaguar.--De Couguar.--De
Tyger-kat.--De Jaquarrette.--Gevecht tusschen eenige afgezondene
manschappen der Societeit en de muitelingen.--Levens-manier van eenen
Surinaamschen Planter.--Verscheiden soorten van visschen.--Besmettelyke
ziekten.--Zelfsmoord.

XIX. HOOFSTUK.

Optocht van het Krygsvolk naar Barbacoeba, aan de Rivier Cottica.--De
Palmboom-kool en de Mauricy.--Heete koorts.--Trek van dankbaarheid in
eenen Engelschen Matroos.--Verscheiden soorten van Peper.--Citroen-
en Limoen-boomen.--De Mammy-appel.--Pimpernoten.--Regeering in
Surinamen.--Honden van Guiana.--Ongemeene trek van edelmoedigheid.

ELFDE HOOFSTUK.

Het krygsvolk keert naar de Wana-Kreek te rug.--De Pipa.--Gevecht tusschen een Soldaat en een Slang.--De Fesant-vogel van Guiana.--De Agamie of Trompetter.--De muitelingen trekken de legerplaats voorby; men vervolgt hen te vergeefs.--Groot gebrek aan water.--Schranderheid der Negers.--De zyde-plant.--Kevers en insecten.--Bergwerken.--Fraaije Kapel.--Het krygsvolk koopt op den post van la Rochelle aan de Patamaca.

Den 30sten November 1773, verliet al het krygsvolk den post van Jerusalem, en men keerde naar de Wana-Kreek te rug, maar zonder juist den weg te volgen, langs welken men gekomen was. De Colonel FOURGEOUD herriep intusschen de eerst gegevene bevelen, en stond ons toe hutten te maken, om onze hangmatten in dezelve te plaatsen. Wy hadden ons dus weinig op dit stuk te beklagen; met de levensmiddelen was het geheel anders gelegen.

Wy vervolgden onzen tocht, geduurende drie agter een volgende dagen, met vry goed weder; maar alle morgen liet de Colonel my onbarmhartiglyk wekken door eene schildwacht, die last had my niet te verlaten, eer dat ik hem antwoord had gegeven.

Den 3den, kwamen wy op nieuw by de Wana-Kreek aan: ik vleide my, na eenen moeielyken tocht, met het doorbrengen van eenen gerusten nacht myne krachten aldaar te zullen herkrygen; maar ik wierd als naar gewoonte wakker gemaakt, en was in zulk een diepen slaap, dat men my by den arm moest schudden, om my te doen ontwaaken. De Colonel was in zijne hangmat gezeten, met een donderende stem zweerende, dat hy allen, die zyne beveelen niet gehoorzaamden, zou doen ophangen, of vierendeelen; en het bosch weergalmde eenigen tyd van zyn geschreeuw. Daar op volgde eene diepe stilte, die ik wel dra door een schaterenden lach afbrak: ik was de eenige niet; anderen voegden zig by my, en de Colonel begon weder te brullen, zonder de stem van iemand te kunnen onderscheiden. Hij wierd wonderbaarlyk geholpen door eene groote padde, die men hier Pipa noemt. Dit dier huisvestte in de hut van den Commandant, en kwaakte alle nachten op eene verbaarlyke manier.

De Pipa of Pipal gelykt, zoo men zegt, gedeeltelyk naar de kikvorsch, gedeeltelyk naar de padden: hy is de grootste onder allen van dit laatste soort, die men in Zuid-America, en misschien in de weereld vindt; hy is leelyk, met eene pokaechtige huid van een donker bruine kleur bedekt, en met onregelmatige en zwarte vlekken geteekend; zijne agterpooten zyn plat, van een vlies voorzien, en de klauwen zyn langer, dan die van de voorpooten; uit dien hoofde kan hy te gelyk zwemmen en springen als een kikvorsch, een voordeel, waar door hy van andere padden verschilt. Hij is een weinig grooter, dan een gewoone eendvogel, wanneer die geplukt is. Zyn gekwaak, het welk hy doorgaans niet dan des nachts laat hooren, is ongemeen sterk. Maar het merkwaardigste in dit soort van gedrocht is de manier, waar op hy voortteelt: de jongen zyn besloten in een soort van zak vol water, die op den rug der moeder geplaatst is; aldaar word zy door het mannetjen vruchtbaar gemaakt, en aldaar begint ook het aanzyn van de vrucht, blyvende daar in tot het oogenblik, dat dezelve genoegzaam gevormd is, om 'er te kunnen uitkomen. [1]

De padden zyn niet vergiftig, zoo als men doorgaans gelooft; men kan 'er zelfs huisdieren van maken. De heer ARSSCOTT heeft 'er jaaren lang een opgevoed; [2] de Colonel FOURGEOUD bewaarde de zyne in zyn hut, even als een huisdier, gedurende al den tyd, dat wy aan de Wana-Kreek gelegerd waaren; en ik zelf heb langen tyd een kikvorsch, als een huisdier gehouden.

Maar laten wy tot myne hangmat, en myn dagverhaal te rug keeren. Het gekwaak van deezen Pipal, dat van eene andere padde, die van het ondergaan tot het opkomen der zon, aanhoudend riep touck, touck, touck; het gebrul der tygers, dat der aapen, de schuiffeling der slangen, en een aanhoudende regen, maakten deezen nacht zoo onaangenaam, als somber: de opkomende dageraad echter deed my denzelven wel dra vergeeten, en ik bevond my zoo wel en zoo te vreden, als men in de bosschen van Guiana met mogelykheid zyn konde.

Den 4den, des morgens, ontdekte ik twee fraaije Powesas, op de takken van eenen hoogen boom, die naby de legerplaats stond. Aan den Colonel verlot gevraagd hebbende, om 'er een te schieten, weigerde hy my zulks op eene ruwe wyze, onder voorwendzel, dat de vyand de schoot van myn snaphaan zoude kunnen hooren; als of dezelve niet wist waar wy waaren. Kort daar na echter, wanneer zig op den top van eenen anderen boom een groote slang vertoonde, gaf de Bevelhebber, het zy uit vreeze, het zy uit weerzin, last om op hem te schieten. Het dier, den schoot ontfangen hebbende, viel op den grond, schoon nog volkomen levendig zynde, en kroop dadelyk naar eene dikke doornhage by het magazyn. Ik had hier gelegenheid, om de ongemeene onverschrokkenheid van eenen soldaat op te merken, die de voetstappen van deezen slang zoetjens agter na volgde, en hem van onder de struiken weg trok, beweerende, door een soort van bygeloovigheid, dat de beet hem geen kwaad konde veroorzaaken: wat daar ook van zy, de slang, die meer dan zes voeten lang was, verhief verscheiden malen den kop en het halve lyf, om hem aan te pakken, maar de soldaat deed hem door vuistslagen nederbukken, en eindelyk kloofde hy hem met zyn sabel in tweek; het welk een einde aan het gevecht maakte.

Vreezende dat ik beschuldigd mogt worden, zoo aanstonds een nieuw woord gebruikt te hebben, het geen voor myne lezers waarschynlyk onverstaanbaar is, zal ik hun zeggen, dat de Powesas is de Fesant van Guiana: het is een zeer fraaije vogel, byna de grootte hebbende van een gewoone jonge kalkoen, waar mede hy door zyne pluimaadje, en door den smaak van zyn vleesch veel gelykheid heeft. Zyne vederen zyn van een schitterende zwarte kleur, uitgenomen onder den buik; zyne pooten zyn geel, zyn bek insgelyks, uitgenomen aan de punt, alwaar dezelve blaauw en boogsgewyze gekromd is. Hy heeft levendige en schitterende oogen, en draagt een kuif van gekrulde vederen van een glinsterend zwarte kleur, het geen hem eene oneindige fraaiheid geeft. Deeze vogel kan niet ver vliegen; men maakt hem gemakkelyk tam; men maakt 'er zelfs een huisdier van, en te Paramaribo verkoopt men ze dikwils voor meer dan een guinie het stuk. Ik zal deeze gelegenheid waarnemen tot het beschryven van eenen anderen vogel, die aan Guiana byzonder eigen is, en Agamie door de Franschen, en Camy-camy in

Surinamen genoemd word. Hy is, even als de Fesant, ten naasten by van de grootte van een jonge kalkoen, maar hy verschilt van dezelve in gestalte en in pluimaadje. Zyn lyf, dat geen staart heeft, heeft de gedaante van een ey; zyne vederen zyn zwart, uitgenomen op den rug, alwaar hy grysaechtig is, en onder de borst, alwaar zyne vederen, van eene blaauwe kleur, lang zyn en nederhangen, als van den Reiger; zyne oogen zyn schitterend, zyn bek is puntig, en van een zee-groene kleur, zoo als ook zyne pooten, die hoog zyn, en eindigen met een klauw, waar aan vier nagels zyn, drie van vooren, en een van agteren. Deeze vogel draagt in dit Land gewoonlyk den naam van de Trompetter, uit hoofde van een gezang, het welk hy dikwils doet hooren, en aan het geluid van dit speeltuig gelykvormig is. Ik kan met geene zekerheid bepalen, van waar dit geluid kooft, maar zommige Schryvers beweeren, dat het van de vorming van zyn bek voortkooft. Onder al het pluimgedierte, is de Trompetter het dier, het welk men gemakkelykst kan tam maken: hy is de vriend der menschen, volgt hen, liefkoost hen, en schynt hun dezelfde getrouwheid te bewyzen, als de hond: ik heb op verscheidene Plantagien 'er veelen gezien, welken men, even als de Powesas, tot huisselyke diensten gebruikte, en met de kalkoenen en ander gevogelte te zamen liet eeten. [3]

Den 6den, ontving ik van Paramaribo zes kruiken rhum, waar van ik 'er vier aan den Colonel gaf.

Om zes uren des morgens, gaven twee van onze slaven, die Lacanus-boomen waaren gaan hakken, ons bericht, dat een hoop muitelingen op den afstand van omtrent een myl van de legerplaats was voorby getrokken; dat zy onder het bevel stonden van een hunner Capitains, genaamd ARICO, met wien onze beide Negers aan den oever van de Cermoetibo-Kreek gesproken hadden, maar dat zy niet konden zeggen, welken kant de vyand genomen had, zoodanig waaren zy verschrikt. Na het bekomen van dit bericht kreegen wy bevel, om hen by het aanbreken van den dag te vervolgen. Des anderen daags was mitsdien al het volk ten vyf uren gereed, en na een gedeelte van het zelve te hebben agtergelaten, om de krygs- en mond behoeften te bewaaren, rigtten wy onzen tocht naar de plaats, alwaar de muitelingen zig verthoond hadden. Wy zagen hier een grooten palmboom, die op het water dreef, en aan den anderen oever met koorden van heestergewassen was vast gemaakt; het geen duidelyk te kennen gaf, dat ARICO en zyn volk de Kreek waaren overgekomen. Zie hier, hoe de Negers in zoodanig geval eene Rivier overgaan: zy plaatsen zig, de een agter den ander, op den dryvenden stam van den boom; zomtyds zelfs zetten zy hunne kinderen en vrouwen daar op; en de beste zwemmers vergezellen hun, en zyn hunne leidslieden.

Schoon de bewyzen van den overtocht der muitelingen duidelyk waaren, trok de Colonel dezelve echter in twyffel, of liever hy beweerde, dat het van hunnen kant slechts eene krygslust was: zy hadden eenige manschappen, zeide hy, afgezonden, om den boom aan den oever vast te maken, en ons te bedriegen.

Niemand was van dit gevoelen, maar alle redeneeringen der weerd werkten daar tegen niets uit. Wy namen dus een weg, die recht het

tegengestelde was van den weg der muitelingen; namelyk wy trokken oostwaarts, daar men hen naar den westkant had moeten vervolgen, het geen de Jagers zekerlyk gedaan zouden hebben. In deeze eerste richting gingen wy voort tot de aannadering van den nacht, schoon men het brood vergeten had, en dat wy den geheelen dag geen enkelen drop water hadden kunnen hebben, want wy trokken door zwaar zand of Savanen. Na dat wy den weg een weinig rechts af genomen hadden, riep een Neger uit, dat wy aan de Wana-Kreek naderden. Ik hoorde dit met genoegen; en hem een kalabas en myn fles rhum gegeven hebbende, verzogt ik hem derwaarts te gaan, om de kalabas met een mengzel van rhum en water te vullen; maar hy maakte het te sterk, zig buiten twyffel verbeeldende, dat het daarom beter zyn zoude. Ik had zulk een zwaaren dorst, dat ik den drank in eens doorzwolg, zonder dien te proeven; dit werkte zeer gezwind, want op het zelfde oogenblik was ik naauwlyks in staat my overeind te houden.

Den 9den, na eenen vrugtelozen tocht, kwamen wy weder in onze oude legerplaats te rug. De Neger SEPTEMBER, die ons volgde, gelyk een herders hond de kudde volgt, wierd aldaar door den Colonel in vryheid gesteld. In de daad hy was onvermoeid. Hy zelf doorwaadde de Kreek, om 'er den westelyken oever van te bespieden. Des anderen daags morgens, liet hy ons wederom onzen knapzak vullen, en geleidde ons langs den zelfden weg, beweerende, dat hy den vyand eindelyk agterhalen zoude. Vervolgens tot des avonds voortgetrokken zynde, bragten wy den nacht in eene oude legerplaats der muitelingen door, na den geheelen dag gebrek aan water gehad te hebben.

Den volgenden dag, trokken wy steeds voorwaarts, maar wy vonden nog vyanden, nog water. De Officiers en soldaaten begonden te verzwakken, en men droeg 'er reeds eenigen in hunne hangmatten. Het was in de daad ondraaglyk heet; want wy waaren in het saisoen der droogte. In dit uiterste deden wy een gat graven van zes voeten diep, op welks grond men een snaphaan afschoot; oogenblikkelyk kwam 'er een weinig water te voorschyn; maar zoo modderig, dat het tot geen gebruik dienen konde.

Wy vervolgden onzen tocht, en sloegen ons neder op eene plaats, alwaar de muitelingen voor deezen eenige Plantagien bebouwd hadden. Het viel hard, om gedurende den nacht de ongelukkige soldaaten over dorst te hooren klagen. De Colonel echter bleef, tot den derden dag, 'er by, om verder voort te trekken, in de hoop van eenige kreek of beek te ontmoeten, en den algemeenen dorst te lesschen. Maar hy wierd in zyne verwagting bedrogen; want den 12den, tot op den middag door de brandende zand-woestynen heen getrokken hebbende, bezweek hy zelf met veele anderen, die door een aanhoudenden en verteerenden dorst waaren ter neder geslagen. Het was nog een geluk voor ons, dat de muitelingen ons in deeze gesteldheid niet aantastten. Het was ons ondoenlyk geweest den minsten tegenstand te bieden: de grond was bezaait met elendigen, die door eene brandende koorts gefolterd wierden. De Colonel zelf was hopeloos; zyne tong verdroogde in zyn mond, en zyne lippen waaren geheel zwart; zulk een bitter lyden verduurde hy. In deezen staat konde ik, hoe weinig hy het ook verdienen mogt, myn mededogen niet weigeren.

Intusschen aten eenige soldaaten by aanhoudenheid van hun gezouten

varkens-vleesch; anderen trokken elkander vier aan vier voort, en zогten eenige druppelen daauw, op bladeren van boomen verspreid. Wat my betreft, ik ondervond tans, voor welken yver een Neger, die door zynen meester wel behandeld word, vatbaar is. In deeze algemeene behoefte, bood de myne my een kalebas vol water aan, zoo goed als ik het in myn leven gedronken heb. Het was niet dan met de grootste moeite, dat het hem gelukte dit water van de bladen van eenige wilde pynboomen te haalen: zie hier, hoe deeze bewerking geschied.

Men houdt de plant in de eene hand, en in de andere een sabel of mes, waar mede men de plant beneden de bladen afsnydt. Vervolgens plaatst men onder de opening een kalebas of een glas, en het water loopt 'er zuiver, fris, en zomtyds in eene groote hoeveelheid in. De bladen van de plant, dit water in het regen-saisoen opvangende, brengen het door derzelver canaalen als in een vergaarbak. Zommige Negers vonden ook gelegenheid om door middel van water-willigen hunnen dorst te lesschen; maar dit was voor eene door dorst versmagte krygsbende niet voldoende. De water-willige is een zeer sterk heester-gewas, zynde een soort van wynstok, en alleenlyk in zandige landstreeken groeiende: men snyd dezelve met den sabel in langwerpige stukken, en dadelyk neemt men 'er een in den mond. Deeze plant verschaft op die manier een frisschen, aangenaamen en gezonden drank, die in de brandende bosschen van Guiana van groote nuttigheid is.

De Voorzienigheid my dit hulpmiddel gelukkiglyk hebbende toegezonden, konde ik myne eerste gemoeds-beweging niet wederstaan, en ik deelde 'er den Colonel van meede, wiens ouderdom en zwakheden ten zynen voordeele spraken. Hy wierd 'er door verkwikt, en vervolgens besloot hy, om langs zynen ouden weg te rug te keeren, zonder eenige hoop om den vyand te agterhaalen: het volk was zoo afgemat, dat men verscheiden soldaaten dragen moest. Als een laatste hulpmiddel, zond de Bevelhebber toen eenen Neger uit de Volkplanting de Berbices, genaamd GAUSARIE, af, om geduurende onzen te rug tocht moeite tot eenige ontdekking te doen. Den zelfden weg hernomen hebbende, kwamen wy op eenen korten afstand van de put, welke wy des avonds te vooren gegraven hadden. In de gedachten zynde, dat dezelve tans helder water in zig bevatten moest, zond ik mynen Neger QUACO derwaarts, om eene van myne flesschen te vullen, eer dit water troebel gemaakt wierd; en dit deed hy. Maar, toen hy daar mede naar my te rug kwam, ontmoette hy den Colonel, die met zyn snaphaan de fles in stukken sloeg, en aan twee mannen bevel gaf, om zig als schildwachten by de put te plaatsen, willende het water voor zig zelven, en voor zyne vrienden bewaren. Dewyl echter in zulk eene omstandigheden de onderwerping ophield, bukten de beide schildwachten in de put, met het hoofd naar beneden. Hun voorbeeld wierd oogenblikkelyk door verscheidene andere soldaaten gevolgd, en dit water veranderde wel dra in eene modderpoel, die tot niets meer dienstig was. Na dat wy onze hangmatten aan boomen hadden opgehangen, verdeelde men onder ons allen, zonder onderscheid, een weinig van zekeren sterken drank, genaamd kill-devel; maar ik dronk nimmer daar van, en liet myn aandeel voor mynen getrouwen QUACO. De Colonel dit vernomen hebbende, liet hem het glas uit de handen rukken, om het geen er in was, weder in de kruik te gieten, my toevoegende: "dat vermits ik van dien drank niet dronk, ik 'er niet van hebben moest." Ik was

verontwaardigd over zyne ondankbaarheid; en den zelfden avond een volle fles van dit soort van drank gevonden hebbende, gaf ik die aan mynen Neger.

Omtrent middernacht ontdekten wy, by toeval water. Onuitspreeklyk verkwikkend was dit voor ons! het verdiende den voorrang boven den besten wyn: ik zal nooit vergeeten, met welk genoeg ik 'er van dronk. Ieder leschte zynen dorst naar wensch; en de Colonel liet toen een groot vuur aanleggen, om zyne avond-maalyd gereed te maken; maar hy verbood, aan wien 't ook wezen mogt, dit insgelyks te doen. Hy stond zelfs niet toe om een stok te snyden, en men was dus genoodzaakt het gezouten ossen en varkensvleesch rauw te eeten. Myn aandeel aan een soort van wandelstokjen geregen hebbende, kroop ik zachtken naar het vuur van den Bevelhebber, om aldaar dit vleesch te braden; intusschen maakte de Neger, die hem tot kok diende, my zeer spoedig willende helpen, eenig gerucht, en deed hem ontwaaken; maar ik, om te beletten, dat hy my niet zag, pakte my weg, na myn stuk vleesch in zyne ketel geworpen te hebben.

Na verloop van eenige minuten, wende hy voor, dat men in weerwil zynere bevelen hout gesneden had. Ik vernam dit, en vreezende dat hy eenig geweld mogt aanrechten, begaf ik my zachtken naar zyne hangmat, en verzekerde hem, dat al het volk in diepen slaap was. Hy veinsde my niet te herkennen, en my by de hairen nemende, gaf hy een verschrikkeliken gil. Het gelukte my hem te ontsnappen, en my in veiligheid te stellen; echter riep hy uit: "schiet op hem! schiet op hem!" het welk onze geheele legerbende vermaakte. Mynen Neger gevonden hebbende, liet ik hem dadelyk myn eeten haalen; hy ging in alleryl derwaarts, en bragt my een stuk ossen-vleesch weerom, het welk tien maalen grooter was, dan het geen ik gegeven had; ik bewaarde het, en had het genoeg, om 'er de ongelukkige slaven op te onthaalen: dus eindigde deeze elendige dag.

Den 13den, kwamen wy weder aan de Wana-Kreek. Wy waren, door zoo veel nutteloos lyden, onuitspreekelyk vermoeit.

Alhier onthaalde de Colonel zyne vrienden op myn rum, en in myne tegenwoordigheid, maar zonder my een enkelen droppel 'er van aan te bieden. Ik vond op deeze zelfde plaats een brief, gedagteekend uit Ceylon, in de Oost-Indien: deeze was aan my gezonden, door een myner naastbestaanden, den heer ARNOLDUS DE LY, Gouverneur van Punta de Galo en Matury, die my nodigde om by hem te komen, en my verzekerde, dat myn fortuin dan gemaakt zoude zyn. Myn kwaade planeet gedoogde dit niet; ik oordeelde my zelve oneer aan te doen, met in zoodanig tyds-gewricht den dienst te verlaten.

De Neger GAUSARIE kwam den 14den te rug, en verklaarde niets gezien te hebben.

Den 15den, werd eenig krygsvolk, bestaande uit twee Capitains, twee Lieutenants, en vyftig soldaaten, naar de Rivier Maroni afgezonden, om aldaar den Capitain FREDERIK op te zoeken, die, aan het hoofd van vyftig andere manschappen, den 20sten der laatst voorgaande maand

vertrokken was, en van wien men niet meer had hooren spreken, het geen groote bekommering veroorzaakte.

De wachtpost van Vrydenburg, aan de Maroni, bestaat in een vierkant stuk grond, bedekt met huizen van Latanus-boomen hout gebouwd, waar van de bosschen van Guiana overvloeijen, en met goed paalwerk omringd. 'Er is een wacht aan de buiten-kant, en aan de vier hoeken vier schilderhuizen voor de schildwagten. Deze post, door verscheide stukken geschut verdedigd, is in het midden van een ledig plein gelegen aan de oevers der Rivier, alwaar men ook een vlag ziet. Dezelve heeft gemeenschap met de Fransche wachtpost aan de overzyde, en beide leggen op een korten afstand van den mond der Maroni. Om daar van een juister denkbeeld aan den lezer te geven, heb ik dezelve afgeteekend, gelyk mede die van de Wana-Kreek, welke, schoon aangenaam voor het gezicht, nier minder doodelyk was voor een groot aantal van ons volk.

In de afteekening der Wana Kreek worden de drie legerplaatsen onderscheidentlyk vertoond. Aan beide zyden, ziet men die van den Colonel FOURGEOUD, en van wylen den Major RUGH COP; in het midden, en lynrecht in 't gezicht van den mond deezer Kreek, is de legerplaats der Neger-Jagers.

Den gemelden 15den, liet men vaartuigen vertrekken, om de zieken weg te brengen, en krygsbehoefden aan te voeren. De geheele legerbende wierd toen door eene zwaare ziekte, een roode loop, aangetast, die een groot getal menschen in 't graf sleepte. Al wat wy doen konden, bestond daar in, dat wy, op hoop van goeden uitslag, braak- en andere geneesmiddelen aan de zieken toedienden: wy hadden geene Chirurgyns; zy waaren allen in de hospitaalen aan de Commewyne of op Paramaribo bezet.

De arme slaaven vooral verwekten deernis. Zy waaren, zoo als ik gezegd heb, op eene halve portie eeten gezet, en zedert omtrent twee maanden, leefden zy van kool van palmboomen, graanen, en wilde wortelen: hier aan moet men de besmetting toeschryven, die de legerbende verwoestte. Deze ongelukkige Negers waaren zoo uitgehongerd, dat zy koorden of banden van heestergewassen om hunne lendenen bonden, volgens de gewoonte der Indianen, die zig op deeze wyze den buik toebinden, wanneer hen de honger kwelt, en welke vermeenen of zig inbeelden, dat het lyden door de drukking minder word. Ik ontsnapte echter, met eenige anderen, aan de besmetting; maar ik was buiten staat om te gaan, uit hoofde van eene zwaare zwelling aan een myner voeten, een ongemak, het geen men hier consaca noemt, en zeer gelykvormig is aan het geen wy in Europa onder den naam van bevroezing kennen, en het welk eene groote jeukte veroorzaakt, vooral tusschen de vingers, waar uit water zypert.

De Negers zyn aan dit ongemak zeer onderworpen; zy geneezen het zelve, door een citroen- of limoen-schil, zoo heet, als zy die veelen kunnen, op de huid te leggen.

Ik heb dikwils reden gehad, om van onze mondbehoefden te spreken, welke bestonden in gezouten ossen- en varkens-vleesch, en in bishuit, waar van men ons alle vyf of zes dagen onze portie toedeelde. De twee

eersten hadden, na hun vertrek uit Ierland, misschien reeds de weereld rond gereisd. Zy waren toen zoo groen, zoo slymerig, zoo stinkend, en zomtyds zoo vol wormen, dat ik ze op andere tyden niet in myn maag zoude hebben kunnen verdragen.

Ik gaa tans over tot ons reistuig. Deszelfs beschryving zal my niet veel tyd kosten; want het bestond, voor elken Officier, slechts in een koffer, of vierkante kist, waar in hy zyn linnen, zyn verschen voorraad, en zyn sterken drank, wanneer hy die had, wegsloot. Deeze kisten dienden ons tevens tot stoelen en tafels in het veld: op de tochten, droegen de Negers dezelve op hun hoofd. Ik moet bovendien aanmerken, dat wy na zes uren des avonds nooit vuur hadden; wy kenden dan alleenlyk het maanlicht, het welk voor ons eene zeer treurige vertooning maakte.

Ik had noch bord, noch schotel, noch lepel, noch vork: de kalebas van eenen Neger vervulde my de plaats van de twee eerstgemelde. Zelden had ik een vork van nooden, en nog minder een lepel. In plaats van dezelve, bediende ik my van een breed omgebogen blad, zoo als de Slaven doen. Elk droeg een mes in zyn zak. Ik trachte eindelyk my een lamp te maken van een gebroken fles; ik deed daar in een weinig varkens-vet in plaats van oly, en ik scheurde een stuk van myn hembd, om 'er een lemmet van te maken. De nood, zegt men, maakt vernuftig, en in zulk een staat als de onze valt men niet kiesch. In de daad, indien ik op dit oogenblik gehad had, het geen ik in voorige tyden wegsmeet, zoude ik God gedankt hebben.

Van vernuft sprekende, moet ik niet vergeten het fraay mandwerk, het welk de Negers in groote meenigte in het veld maakten. Ik maakte dit zelf ook, volgens hunne onderrigtingen, en ik zond 'er een aantal van ten geschenke aan myne vrienden op Paramaribo. Het word gemaakt van een soort van houtachtig en sterk koord, het welk men in den bast van den kool-boom vindt. Die men tot het quadrille-spel maakt, zyn zeer fraay. Andere zyn geschikt om 'er vrugten en groenten in te bewaaren; men vlegt dezelve met een soort van biezen, warimbo genaamt, welke men splyt, en 'er de merg uit haalt. Men maakt ze ook vry goed, met dunne koorden van heestergewas. De Negers maken ook fraaye netten van een soort van zyde plant.

Het is een soort van Aloe, die in de bosschen groeit. De bladen 'er van zyn getand, stekelachtig, en bevatten, over derzelve geheele lengte, kleine witte vezelen, welke men even als de hennip slaat, en laat rotten. Deeze vezelen dienden ons om touw te maken, veel sterker dan eenig touw in Europa. Het zoude zeer geschikt zyn voor de schepen, maar het is aan eene zeer schielyke verrotting onderhevig. Dit soort van hennip gelykt zoo sterk naar de witte zyde, dat de invoer daar van in verscheiden Landen verboden is, uit vreeze dat men 'er by verkoop bedrog mede plegen zoude. De Indianen noemen deeze plant curetta, en in Surinamen noemt men ze doorgaans Indiaansche zeep; zy schynt dezelfde te zyn, als de zeepboom, om dat ze eene zachte zelfstandigheid voortbrengt, welke even als de gewoone zeep tot wassching dient, en door de Negers en verscheiden inwooners tot dit einde gebruikt word. Men vind ook in de bosschen een andere soort van

plant van dezelfde gedaante als deeze, welke de Negers baboun knify (apen mes) noemen, en die het vleesch tot op het been doorklieft. Ik heb 'er zelf de proef van genomen, maar zonder nadeelig gevolg.

In het tydstip, waar van ik tans spreek, hadden alle de soldaaten gebrek aan koussen, schoenen en hoeden. De Colonel, om een voorbeeld van lydzaamheid te geven, en morringen voor te komen, liep een geheelen dag blootsvoets voor het volk uit. Ik had hier in een voorrecht boven alle anderen. Myne gewoonte, om zonder koussen of schoenen te gaan, had my de huid verhard. 'Er was toen onder ons volk geen enkele, die een lid aan zyn lichaam had, dat volmaakt gezond was: het gebrek van zindelykheid was 'er voornamelyk oorzaak van; zulks verwekte zeer dikwils zweeren, welke aan hun, wien men in tyds de afzetting niet doen konde, den dood veroorzaakten. Deeze waaren de kwaalen, waar mede wy te worstelen hadden, maar hoe groot die ook waren, zy waren slechts de voorloopers van de geene, die ons nog te wagten stonden.

Ik ontving toen een beste ham en een douzyn flessen Porto-wyn, welke de Capitain VAN COEVERDEN my zond. Ik hield 'er vier van, welke ik met de andere Officiers uitdronk, en gaf de overige aan den Colonel, die door vermoeding uitgeput was. Des anderen daags, den 29sten, had ik de eer het bevel te ontvangen over eene wacht, benevens den Capitain BORGNES, en veertig mannen, om pogingen te doen tot het vangen der Negers, welke drie weken te vooren de Kreek waren overgetrokken.

Na de Rivier in een vaartuig afgezakt te zyn, en in het zelve vaartuig den nacht te hebben doorgebracht, stapten wy des anderen daags morgens aan land, en trokken noordwest-waarts voort; maar geen kompas hebbende, verdwaalden wy wel dra van onzen weg. Eene groote Savane doorgetrokken zynde, hingen wy onze hangmatten aan den kant van een dik en eenzaam bosch op. Den 31sten, vervolgden wy den zelfden weg, in de hoop van aan de boomen de kenbaare teekens van den doortocht van eenigen van ons krygsvolk te zullen ontdekken. In een moeras gegaan zynde, waadden wy daar in tot op den middag, hebbende zomtyds het water tot aan de kin, en zynde in gevaar van te verdrinken: eindelyk geheel doorweekt, en onze kleederen aan flarden zynde, waren wy genoodzaakt langs onzen ouden weg te rug te keeren. Na een gedwongen marsch, hielden wy op nieuw halte aan de oevers van de Cormoetibo-Kreek. 'Er viel zulk een zwaare regen, dat ik my niet herinnere immer een zwaarer gezien te hebben: dezelve duurde den geheelen nacht, en veroorzaakte zoo veel verwarring en wanoerde door de overyling, waar mede zig elk van eene schuilplaats voorzag, dat ik eene kneuzing aan het hoofd kreeg. Ik ging niettemin voort, met my spoedig eene verblyfplaats te bezorgen, en ik was de eerste in myne hangmat, waar boven ik een overdek van bladeren maakte; omtrent onder dezelve, leide ik een goed vuur aan, en viel in diepen slaap te midden van den rook, die my voor het steeken der muggen bewaarde.

Van insecten sprekende, moet ik niet vergeten, dat deezen avond een Neger, die droog hout was gaan zoeken, my tot myne groote verwondering, een Kever aanbod, die niet minder dan drie of vier duimen lang, en meer dan twee duimen breed was. Men noemt hem in Surinamen den Rinoceros, uit hoofde van zyn Olyfants snuit, die omgebogen en

gespleeten is, en de dikte heeft van een groote ganzen veder. Dit dier heeft op den kop verscheide harde en gladde verhevenheden; hy heeft zes ledematen; zyne vleugels zyn breed, en zyn geheele lyf is volmaakt zwart: hy is de grootste van alle de Amerikaansche Kevers.

'Er is ook in Guiana een ander insect van dit soort, genaamd het vliegend Hart, uit hoofde van zyne hoorns, die naar de hoornen van een hart gelyken: beiden vliegen met een ongemeen gebrom, en zyn zoo sterk, dat weinige vogelen hen durven aanpakken. Een der grootste ongemakken, die wy in het bosch ondervonden, wierd veroorzaakt door een vlieg, zoo groot als een bye, en wier steek byna even geducht is. Ik kan dezelve niet beter vergelyken, dan by het diertjen, dat wy in Engeland de Vlieg-Spinnekop noemen.

Na zes of zeven uren lang, in weerwil van den regen, de rook, de muggen, en myne bekomene kneusing, vast geslapen te hebben, ontwaakte ik zeer verfrischt ten vyf uren des morgens, en ten zes uren traden wy het jaar 1774 in, vaarende langs den oever der Cormoetibo-Kreek tot op den middag, wanneer wy in de algemeene legerplaats aankwamen, aan den mond van de Wana-Kreek, na een zeer nutteloozen tocht, als naar gewoonte.

Den 3den, zagen wy, tot ons groot genoeg, den Capitain FREDERIK wederom, met zyne krygsbende, die eenen Neger, CUPIDO genaamd, gevangen met zig bragt. De Capitain verhaalde ons, dat een arme soldaat van 's Compagnies krygsvolk, ter dood veroordeeld zynde, vergiffenis van hem ontfing, op het oogenblik, dat hy op de knien lag om doodgeschoten te worden, en dat de ontsteltenis, die hem zulks veroorzaakte, hem het verstand deed verliezen.

De Colonel FOURGEOUD, toen besloten hebbende deezen veldtocht te eindigen, zond eene krygsbende van zestig mannen vooraf, om naar de Patamaca-Kreek op kondschap uit te gaan.

Ik waschte nu myn hembd in de Wana-Kreek: dit was het laatste dat ik had, en ik was verpligt my te baden, tot dat het droog was. Ik had naar Paramaribo om ander linnen geschreven; maar myn brief kwam niet te recht, en alles, wat ik had medegebragt, was aan flarden.

Den 4den January, des morgens ten tien uren, waaren wy gereed om op te breken. De ziekten in vaartuigen naar Devil's Harwar gezonden hebbende, staken wy eindelyk de Cormoetibo-Kreek over, en wy trokken regelrecht zuidwaarts aan, om de Patamaca te bereiken. Op onzen tocht trokken wy voor by steile bergen, met steenen bedekt, en met myn stoffelyke zelfstandigheden bezwangerd. De ligging deezer bergen, die niet meer dan twintig mylen van den Oceaan gelegen zyn, wederspreekt de waarneemingen van Dr. BANCROFT, die beweert, dat men dezelve in dit Land niet ziet, dan op den afstand van meer dan vyftig mylen van de Zee. Des avonds sloegen wy ons neder aan den voet van eenen anderen zeer hoogen berg, alwaar wy een kleine beek van goed water en Latanus boomen vonden, het geen voor ons twee gewichtige punten uitmaakte. Het was in de daad merkwaardig, en zelfs zeer fraay, een soort van stad van boomloof te zien, die zig in een uur verhief op een grond, alwaar te

vooren niets was. Een oogenblik daar na waaren de vuuren aangestoken: de een kookte 'er zyn eeten op, de ander droogde 'er zyne kleederen by.

Deezen nacht echter wierd het geheele leger aangetast door een loop, veroorzaakt door het water, het welk wy hier dronken. Dit water, schoon zeer helder, bevatte zoo veele myn-stoffelyke zelfstandigheden, dat het den smaak van Bath- of Spa-water had. Deeze omstandigheid alleen is genoeg ter aanwyzing, dat men in deeze bergen metaalen vinden zoude, indien de Hollanders de noodige kosten doen wilden, om 'er in te delven.

Den 5den, vervolgden wy onzen tocht steeds over de bergen, waar van zommigen zoo steil waren, dat verscheide Slaven met hunne pakken niet kunnende opklauteren, dezelve tegen den grond wierpen en wegliepen, niet naar den vyand, maar naar hunne meesters, die hun dit ligtelyk vergaven: anderen rolden met pak en zak van boven neder.

Des avonds van dien zelfden dag, vonden wy onze huisvesting gereed, en wy besloegen de hutten, die men had laten staan, na BONNY en zyn volk op de vlucht gedreven te hebben. In de myne vond ik nog een soort van kaars, die vry aartig gemaakt was van wasch van wilde byen, en het gedroogd merg van biezen.

De wooning van BONNY had zeer veel gemak; zy was met paalwerk omringd, en bestond uit vier zeer nette vertrekken. De Colonel nam aldaar zyn intrek.

Den 6den, scheen al het volk uittermaten vermoeit te zyn. De Colonel gelastte dienvolgende een dag halte te houden; alleenlyk zond hy den Capitain FREDERIK, wien het Land 't best bekend was, met zes mannen af, om de oevers van de Claas-Kreek op te zoeken, zynde een soort van vlietend water, het geen zynen oorsprong neemt op de plaats, alwaar wy ons bevonden, en in de Cottica uitloopt. Naauwlyks waren zy vertrokken, of de oogten van den Colonel by toeval op my gevallen zynde, gelastte hy my om hen alleen te volgen, en hem bericht te komen brengen, van het geen ik aan de overzyde van den oever ontdekken mogt. Ik haalde weldra de afgezondene manschappen in, en na eenige oogenblikken te zyn voortgetrokken, slonden wy tot onder de armen toe in 't water. FREDERIK gaf toen bevel om te rug te trekken, maar ik verzogt hem, om naar my te wagten; waarna ik, mijne kleederen uitgetrokken, en myn sabel tusschen de tanden genomen hebbende, de Kreek al zwemmende overstak; aan de overzijde gekomen zynde, ging ik daar een wyl langs; niets vindende, kwam ik te rug op dezelfde manier, en wy kwamen wederom op de legerplaats.

Op den middag, deed ik bericht aan den Colonel, die my voorkwam over deeze hoopeloze daad, welke hy niet verwacht had, verwonderd te zyn. En ik was het niet minder, wanneer hy my by de hand vatte, en aan zynen kamerdienaer gelastte, om my een fles wyn en een stuk ham te brengen. Men zal het misschien naauwlyks kunnen gelooven; maar het een was zuur, en het ander bedorven: het geschenk egter van gelyken aart, het welk ik hem gegeven had, was gezond en gaaf. Zulk eene laagheid veroentwaardigde my dermaten, dat ik boos opstond,

en hem verliet, hem, zyn knecht, zyn wyn, zyn vleesch, en stinkende wormen. Ik stilde mynen honger met een stuk biscuit en drooge visch, die ik van een Neger kogt.

Den 7den January, trokken wy weder voort. Den zelfden dag vong ik een van die fraaije kapellen, waar van ik, by het verhaal van mynen tocht naar de Cottica, gesproken heb. Ik zal tans voortgaan met hem te beschryven, schoon ik zyn naam niet weet. Van het eene einde zyn vlerken tot aan het andere, was hy by de zeven duimen breed; alle waaren zy van eene zoo levendige en schitterende blaauwe kleur, dat dezelve gelyk stond met het hemelsblaauw op eenen schoonen dag; deeze vlerken pronkten met een rand van eene bruine kleur met witte vlakken. Ik kan niet nalaaten hier te herhaalen, dat deeze kapel, op het groene loof der boomen huppelende, door zijne schitterende kleur en grootte eene treffende uitwerking deed. Zoo ik my niet bedrieg, behoort hy tot het soort der Danai van LINNAEUS. Ik heb zyn popjen niet gezien; maar zyne rups, die van eene geelachtig gryze kleur is, is zoo dik als de vinger van een mensch, en meer dan vier duimen lang. Het is onbegrypelyk, van hoe veele verschillende soorten van kapellen de bosschen van Guiana overvloeijen. Zommige lieden, die 'er een kostwinning van maken, met dezelve te vangen, winnen 'er veel geld mede. Na ze in kleine papiere doosjes met spelden te hebben vast gemaakt, zend men ze naar verscheidene kabinetten van Europa. Doctor BANCROFT zegt, dat om ze gaaf te houden, men ze met terpentyn moet aanraken; maar het is genoeg, dat men in de doos, waar in deeze insecten leggen, een stuk campher vast maakt.

Deezen avond lagen wy op eenen kleinen afstand van de Patamaca-Kreek gelegerd. Wy vonden aldaar eene arme Negerin, die bitterlyk schreide, en als eene offerhande, aan den voet van eenen boom, waar onder het lyk van haaren man begraven was, eenige eetwaaren nederleide, en water plengde. Deeze man had in eenen slag tegen de Europeanen het leven verloren.

De Capitain FREDERIK en ik, in eene zandwoestyn, in den omtrek der legerplaats, wandelende, ontdekten hier de pas gezette voetstappen van eene groote tygerin, met haar jong, in welk oogenblik dit dier zeer verslindend is. Wy begrepen dus, dat het voorzichtig was te rug te keeren. Ik nam de maat van den voet der moeder: dezelve was byna zoo groot als een gewoone tinne schotel.

Na een tocht van eenige uren, kwamen wy des anderen daags morgens eindelyk op den post van la Rochelle, aan de Patamaca. Wy waren mager, uitgehongerd, zwart geworden, verbrand, ongekleeed, de meesten zonder schoenen en hoeden, en in een staat, zoo als men nimmer iets dergelyks gezien heeft. Ik had zelf niet meer dan de helft van myn lange broek, en myn eenigste hembd hing gescheurd aan malkander. Wy vonden op deezen post eene kleine bende van elendelingen, gereed om het bosch, het welk wy verlieten, in te gaan, en die bestemd waren, om, even als wy, alle de elenden, die menschelyke schepfels verduuren kunnen, door te staan. Ik heb reeds van verscheidene ziekten gesproken, als van verschillende soorten van rooden uitslag, van, rotkoortsen, van galkoortsen, van verharde gezwollen, van rooden loop, waar aan men

in deeze luchtstreek is bloot gesteld. Ik heb gezegd, hoe zeer men aldaar geplaagd word door muggen, pattat en scrapat-luizen, mieren, wilde byen, heestergewassen en doornen in de bosschen; hoe zeer men aldaar te vreezen had voor de kaymans en de pery in de Rivieren; hoedanig het gesuiffel der slangen, het gebrul der tygers was; welke zandwoestynen, welke diepe moerassen wy doortrokken; welke heete dagen, welke vochtige en koude nachten, welke vreeselyke slagregens wy doorstonden; welk slecht en slap voedzel men ons gaf; en de lezer staat buiten twyffel verstomd, dat iemand zulke wreede beproevingen heeft kunnen, overleven. Hoe lang die lyst ook zy, verklaar ik egter, dat ik, uit vreeze van langwylig te worden, een gebrek, waar aan ik misschien reeds schuldig ben, veele andere onheilen, die ons drukten, heb overgeslagen. Ik zoude nog hebben kunnen spreken van een oneindig getal kleine slangen, hagedissen, scorpioenen, sprinkhaanen, spinnekoppen, wormen, duizendpooten, en zelfs vliegende luizen, waar van de reiziger gevaar loopt om elk oogenblik van een gereten of gestoken te worden; maar ik bewaar die beschryving tot eene andere gelegenheid.

Men zal zig een denkbeeld kunnen vormen van, den honger, die ons by onze komst alhier verslond, wanneer ik verhaald zal hebben, dat ik eene Negerin gezien hebbende, die van zekere groove spys haare maaltyd hield, haar een halve kroon toewierp, de schotel uit haar hand rukte, en het geen 'er op was met meer smaak opslokte, dan ik immer de lekkerste spys bereiding genuttigd heb. Ik deed tans den Colonel FOURGEOUD opmerken, hoe aangenaam het zyn zoude, wanneer hy zyne overig zynde soldaten op groenten, versch ossen- en schapen-vleesch onthaalde, zoo wel als dat hy hun van koussen, schoenen en hoeden voorzag; maar hy antwoordde my, dat de lekkernyen van Capua het leger van HANNIBAL bedorven hadden; hy scheen my toe in het begrip te staan, dat zy, die als hoopeloozen vechten, menschen zyn, die 't leven moede zyn.

Den 11den, kwam het krygsvolk aan, het welk de Wana-Kreek een dag voor ons verlaten had; en, als naar gewoonte, hadden zy niemand gevangen genomen, noch zelfs gezien.

Den 12den, kwam een der muitelingen met zyn wyf, aan den post van la Rochelle, en zy gaven zig aan den Bevelhebber vrywillig over. Den zelfden dag kreeg ik verlof, om, wanneer ik het verkoos, naar Paramaribo te gaan, om my te herstellen. Ik was over dit verlof verblyd, en maakte my met eenige andere Officiers gereed om te vertrekken. Wy lieten den Colonel agter ons aan het hoofd van eene krygsbende, waar van de beste uit den hoop een Pagters kar in Engeland ontcierd zoude hebben. Eindelyk kwam het verlangde uur, en ik was de vyfde, die in een overdekt vaartuig trad, het welk door zes roeiers wierd voortgeroeit, om my naar de hoofdstad der Volkplanting te begeven. Ik was steeds welvarende, wel gemoed en vol vreugde.

Ik vond op Devil's Harwar eene kleine bezending van thee, koffy, beschuit, boter, suiker, limoenen, rhum, en twintig flessen goeden wyn, die myne vrienden van Paramaribo my naar den post van la Rochelle toezonden. Ik zond dezelve niet te rug, en in weerwil der onwaardige behandelingen van den Colonel, maakte ik 'er hem een geschenk van,

uitgenomen echter twaalf flessen, die wy, op de gezondheid onzer vrouwen of minnaressen, in het vaartuig uitdronken. Ik konde my niet wederhouden den Bevelhebber te beklagen, wiens ouderdom (hy was een man van by de zestig jaaren,) en werkzaamheid, in allen gevalle zeer veel achting verdienden. Schoon hy op deezen, tocht zeer weinige muitelingen had gevangen genomen, had hy echter het bosch van de Commewyne tot den mond der Wana-Kreek gezuiverd; hy had de vyanden uit een gedreven, hunne wooningen vernield, hunne velden verwoest, en alle hereeniging van de verschillende partyen der muitelingen belet.

Wy kwamen den 13den des avonds op de Plantagie myn Genoegen, alwaar wy de avond maaltyd hielden. Van daar zetteden wy onze reize dag en nacht voort, onzen tyd met zingen en lachen doorbrengende, tot den 15den op den middag, wanneer wy, onder begunstiging van het vallend water, aan het Fort Amsterdam aankwamen. Vervolgens de Rivier oversteekende, stapten wy aan land voor het huis van den heer DELAMARE, te Paramaribo. Ik bleef in 't eerst aan den oever staan, alwaar een groot getal myner vrienden my omaerden, en my met myne te rug komst in de stad geluk wenschten.

Myne eerste zorg was, om myne geliefde JOANNA te laten haalen, die, toen ze my zag, in traanen weg smolt: dit was zoo wel uit vreugde dat ik nog leefde, (men had gezegd, dat ik dood was,) als uit aandoening over den deerniswaardigen staat, waar in ik my bevond. Dus eindigde myne tweede veldtocht, waar van het verhaal dit Hoofdstuk besluiten zal.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Beschryving van Paramaribo, en van het Fort Zelandia.--De Grow-Mouneck, of graauwe Munnik.--De West-Indische Abricoos-boom.--Verschillende soorten van Oranje-boomen.--De Colonel FOURGEOUD trekt naar de Rivier Maroni.--Een Capitain word gewond, en eenige soldaaten gedood.--Vreemde straf-oeffening in de hoofdstad.--Het Fort Sommelsdyk.--De wachtpost van de Hoop. Duiven en Tortelduiven.--Groenten en vruchten.--Jacht en wildt.--Steenbakkerij.--Insecten.

My thans andermaal te Paramaribo bevindende, zal ik, ter dezer gelegenheid, de beschryving deezer aangename Stad mededeelen. Ik heb reeds gezegd, dat zy aan de fraaije Rivier Surinamen, zestien of agtien mylen van derzelve mond, gelegen is. Zy is gebouwd op een soort van steenachtigen zandgrond, met de landen rondsomme waterpas liggende, en maakt een langwerpig vierkant van anderhalve myl lang, en ten hoogsten een halve myl breed. Alle de straten zyn volmaakt afgemeeten, en beplant met oranjeboomen, palmboomen, tamarinde en limoenboomen, die in alle Jaargetyden bloeien, en zig onder het gewicht van geheele trossen der geurigste en uitgelezendste vruchten krommen. Men heeft hier noch gehouwen, noch gebakken steenen voor de straten noodig; de steenachtige zandgrond is voldoende; dezelve is niet minder, dan die der fraaiste tuinen in Europa, en men maakt denzelven nog aangenaamer, door dien met zeeschelpen te bestrooijen. De huizen,

die meerendeels twee, en zomtyds vier verdiepingen hebben, zyn, eenigen uitgezonderd, van zeer fraay hout gebouwd. De grondvesten der gebouwen zyn byna allen van gebakken steen; en kleine gekloofde planken bedekken de daken in plaats van pannen. Men ziet zeer zeldzaam glaaze raamen in dit Land; het glas verwekt 'er te veel warmte, en men gebruikt in plaats van dien, raamen van gaas. Eenige huizen hebben windluiken of blinden, die men van zes uren des morgens tot zes uren des avonds open houdt. Wat schoorsteenen betreft, ik heb 'er geen enkele in de geheele Volkplanting gezien; men legt geen vuur aan, dan in de keuken, die altoos van het woonhuis afgelegen is; men legt het daar aan op den grond, en de rook vliegt door een gat, in het midden van het dak gemaakt. Deeze houten huizen zyn echter in Surinamen zeer duur; het huis, het welk de Gouverneur onlangs had laten bouwen, kostte hem meer dan vyftien duizend ponden sterling. In de geheele Stad Paramaribo is geen bronwater: elk huis heeft een put, in den rotsachtigen grond gegraven, die brak water geeft, alleenlyk dienende voor Negers, het vee, enz. Europeaanen hebben regenbakken, waar in zy het regenwater tot hun gebruik bewaren: het beste zygt door een steen, en valt in groote tonnen, of aarde vaten, door de Indianen gemaakt, die dezelve tegen koopwaren verruilen. De inwoners van dit Land slapen allen in hangmatten, uitgenomen de Negers, die meestal op den grond slapen. De hangmatten van lieden van aanzien, zyn van catoene lynwaat, met zeer ryke franjen omzet. De Indianen maken die ook, en verkoopen ze zomtyds tot voor dertig guinies. Men heeft geene dekens noodig: men behoeft alleenlyk gordynen, om zig tegen de muggen te beveiligen. Zommige lieden hebben bedden, met gaaze gordynen omringd, welke de lucht vryelyk laten doorspelen, en tegen het kleinste insect veilig stellen. De huizen zyn in 't algemeen te Paramaribo luisterryk verciert met schilderyen, glaswerk, verguldzels, kristalle kroonen en porceleine potten; de muuren der kamers zyn nooit bepleisterd, noch met papieren behangzels overdekt, maar overheerlyk beschoten met kostbaar hout.

Men berekent het getal der huizen te Paramaribo op veertien honderd. Het voornaamste is het Paleis van den Gouverneur, het welk, langs een weg in den tuin, met het Fort Zelandia gemeenschap heeft. Dit Paleis, en het huis van den Bevelhebber van het Fort, waaren de eenige steene gebouwen in de geheele Volkplanting. Het Stadhuis is een sierlyk en nieuw gebouw, met pannen belegd. Aldaar houden de verschillende Hoven van Justitie hunne zitting, en daar boven zyn de gevangnissen, voor Europeesche misdadigers geschikt, uitgenomen voor krygslieden, welken men in het Fort Zelandia gevangen zet. De Protestantsche Kerk, alwaar men den dienst in het Hollandsch en Fransch doet, heeft een kleine spitse tooren met een uurwerk; de Lutherschen hebben ook hunne Kerk; en de Joden bezitten twee Synagogen, eene Portugeesche en eene Hoogduitsche. 'Er is in de Stad een groot Hospitaal voor de bezetting, en ongelukkig is het nooit ledig. In de Vesting bewaart men de oorlogs- en mondbehoefden; de soldaten van 's Compagnies krygsvolk zyn aldaar in barakken gehuisvest, en eenige Officiers hebben 'er vry goede wooningen. De Stad Paramaribo heeft eene voortreffelyke reede, alwaar dikwils, op den afstand van een pistoolschoot van den oever, meer dan honderd koopvaardyschepen geankerd liggen. Zelden zyn 'er minder dan tachtig, geladen met koffy, suiker, cacao, catoen

en indigo voor Holland; verscheide andere hebben slaven van de kust van Africa aangebragt; en zommige eindelyk zyn uit het noorden van America, of van de Antillische Eilanden gekomen, om meel, ossen- en varkens-vleesch, sterke dranken, gezouten haring en makreel, spermaceti-kaarssen, paarden en grof huisraad tegen verschillende koopwaaren te verruilen, vooral tegen syroop van suiker (melasse), waar van de Americanen rhum maken.

De stad Paramaribo heeft geene vestingwerken; zy paalt ten zuid-oosten aan de Rivier Surinamen, die meer dan een myl breed is; ten westen aan eene groote zand-woestyn; ten noord-westen aan een ondoordringbaar bosch; en het Fort Zelandia verdedigt dezelve ten oosten. Het Fort is van de Stad alleenlyk afgescheiden door eene groote vlakke, alwaar het krygsvolk de parade doet. Het heeft de gedaante van eene regelmatige vyfhoek, en heeft maar eene poort, die aan den kant van de Stad gelegen is: twee van deszelfs bolwerken dekken de Rivier. Het is zeer klein, maar sterk tot verdediging, zynde gebouwd van gehouwen of rots-steen, en omringd door eene breede gracht, die vol water is, en voor welke nog eenige vestingwerken leggen. Ten oosten, en aan de Rivier, is eene battery van twintig stukken geschut. Op een der bolwerken is een klok, waar op de wachthebbende soldaat met een hamer het uur slaat, het welk hem door een zandlooper word aangewezen: op een ander bolwerk, steekt men een vlag op, by het naderen van een oorlogschip, of by openbaare vreugdebedryven. De muuren zyn zes voeten dik, en hebben openingen voor het geschut, maar geene borstweeringen. Ik heb van den tyd, dat dit Fort gebouwd is, reeds gesproken.

Paramaribo is eene zeer volkryke stad. Men ziet op byna alle haare straaten eene meenigte van Planters, Matroosen, Soldaten, Joden, Indianen en Negers. De Rivier is aanhoudend bedekt met kano's en vaartuigen, die heen en weder vaaren, even als onze schepen op de Theems, en dikwils eene meenigte Musikanten met zig voeren. De schepen op de reede, met hunne wimpels verciert, verfraaijen het toneel, het welk nog gevoeliger word door de meenigte van jongelingen en jonge meisjes, die in het water speelen. De vrolykheid en verscheidenheid van deeze voorwerpen weegt eenigermaten tegen de ongemakken der luchtstreek op. De kleederen en rytuigen der voornaamste inwoonders zyn waarlyk prachtig: de geborduurde zyde stoffen, de Genueesche fluweelen, de goude en zilvere boordzels, de diaemanten schitteren dagelyks; en zelfs de schippers der koopvaardyschepen komen met gespen en knopen van massief goud voor den dag. De tafels zyn niet minder kostbaar; men discht op dezelve de duurste en uitgezogtste spyzen op in platte schotels, of porceleine vaten, in den eersten smaak, en allerfynst gewerkt. Maar niets duidt meer de pracht der Surinaamsche Colonisten aan, dan het getal der Slaven, welke men aldaar in dienst houd, en die, in zommige huizen, een getal van twintig of dertig bedragen. Zelden ontmoet men in deeze Volkplanting blanke dienstboden.

Men vind, te Paramaribo, in overvloed, geslacht vleesch, gevogelte van allerlei soort, wildt en visch. De groenten zyn 'er ook zeer overvloedig. Behalven de lekkerste voortbrenzels, die aan deeze luchtstreek eigen zyn, voert men aldaar aan het beste, dat Europa, Asia, en Africa opleveren. De eetwaaren echter zyn 'er over 't algemeen

zeer duur, vooral die uit vreemde Landen komen, en door de Joden of Schippers verkogt worden. De eersten genieten in deeze Volkplanting byzondere voorrechten; de laatsten rigten voor een korten stond magazynen op, om 'er de lading hunner schepen in te bergen, terwyl zy die wederom met voortbrengzels van het Land beladen. Het tarwe-meel word verkocht voor vier stuivers tot een schelling het pond; de boter, twee schellingen; het geslacht vleesch, nooit onder een schelling, en dikwils anderhalve schelling. Ik heb voor een enkele kalkoen anderhalve guinie betaald. De eieren gelden vyf stuivers het stuk; de aardaepelen zes stuivers het dozyn; de wyn kost drie schellingen de fles; de Jamaicasche rhum een kroon de kruik. De visch en groenten zyn goedkoop, en de vruchten byna voor niet. Myn kleine Neger QUACO heeft my dikwils veertig oranje-appelen voor zes stuivers t'huis gebragt, en een half dozyn pyn-appelen voor denzelfden prys. Wat de limoenen en tamarinden betreft, men behoeft slechts de moeite te doen, om ze op te raapen. De huuren zyn uitermaten duur. Voor een kleine kamer zonder huisraad betaalt men drie of vier guinies in de maand; en voor een huis met twee kamers op elke verdieping, honderd guinies 's jaars. De schoenen kosten een halve guinie het paar; en een rok met zyn toebehooren is my komen te staan op twintig guinies.

De twee soorten van hout, waar van de huizen getimmerd zyn, namelyk het wana en couppy hout, verdienen, dat men 'er van spreekt. Het eerste is zeer hard, en van een grof erf; het is niet vatbaar voor de minste glans, en heeft eene ligt roode kleur, gelykende naar die van nieuw brasilie-hout; men bedient 'er zig van voor de deuren en kassen, voor schepen en vaartuigen.

Het couppy hout gelykt naar dat van den wilden kastanje-boom; het is hard, kwastig en vast. Men maakt 'er planken van, waar mede men, in plaats van steene muuren, de huizen bekleed. Dit hout is van een bruine kleur: het laat zig zeer goed polysten.

Op dat de lezer zig een juister denkbeeld van deeze Stad vorme, zal ik hem verwyzen naar het ontwerp, het welk ik daar van geschetst heb: ik zal tans overgaan, om eenige byzonderheden, betrekkelyk tot deszelfs inwooners, op te geven.

De Europeanen of blanken, in de geheele Volkplanting, beloopt op een getal van vyf duizend, zonder de bezetting daar onder te rekenen, en zy houden voornamelyk hun verblyf in de hoofdstad; maar de Neger-slaven bedragen ten naasten by een getal, van vyfenzeventig duizend. Alle morgen ten agt uren gaat het krygsvolk naar de wacht in de Vesting. De wacht in de Stad word door de burgers of soldaten waargenomen, en duurt den geheelen nacht. Twee maalen daags, en ten zes uren lost het bevelvoerend schip deszelfs geschut in de haven. By het avond-sein, stryken alle de vlaggen der onderscheidene schepen, de klokken luiden, en de trommelslagers en pypers loopen door de Stad. Geen slaaf, van welke kunne ook, mag als dan op de straaten, of in de haven verschynen, zonder verlof van zynen meester. Die deezen regel overtreedt, word in arrest genomen, en buiten twyffel des anderen daags morgens gegeesseld. Des avonds ten tien uren, slaan andere tambours den trom op alle de straaten van Paramaribo.

Op dit oogenblik vertoonen zig de vrouwen, vooral die veel van een geheim gesprek in het maanlicht houden. Op haare byeenkomsten laten zy zig sorbet en sangary toedienen, zynde een mengzel van water, Madera-wyn, Muscaat-wyn en suiker; zy houden aldaar gesprekken, die geenzints dubbelzinnig zyn, zoo omtrent haare mans, als omtrent haar zelve; dikwils vertoonen zy aldaar haare jonge slavinnen, welke zy aan de manspersoonen voor een zekeren prys ter week aanbieden: en zoo haare omgang al een weinig ingetogener is, zy zyn ten minsten wydlustig in het roemen van de geenen, die in haare gezelschappen tegenwoordig zyn, en wier voorkomen of persoon haare aandacht verdient.

Elk Land heeft zyne gewoonten, en in allen kan men uitzonderingen maken; want ik heb vrouwen in Surinamen gekend, wier kiesche en beschaafde opvoeding de beminnellykste gezelschappen van Europa veraangenaamd zouden hebben. De inwoonders van Paramaribo, behalven de vermaken van de tafel, het dansen, het uit ryden gaan, en de speel-partyen, hebben een klein toneel, waar op zy, tot vermaak van hun en hunne vrienden, blyspelen vertoonen. Indien zy keurig op hunne kleederen zyn, zy zyn het niet minder op de netheid hunner huizen. Hun linnen is allerfynst; zy laten het wasschen met Castiliaansche zeep, en deszelfs witheid is by niets, dan by de sneeuw der bergen, te vergelyken. De vloer der vertrekken, waar in gezelschappen by een komen, word altoos met zuure oranje-appelen, in tweeen gesneden, schoon gemaakt, het geen een aangenaame geur verschaft: de Negerinnen houden in elke hand een halve appel, en zingen, wanneer zy dit werk doen. Dusdanig is de hoofdstad, dusdanig zyn de inwoonders der Surinaamsche Volkplanting, en hun character is gelyk aan dat van alle de Hollanders in de West-Indische bezittingen. Maar laten wy tot myn verhaal te rug keeren.

De gewoonte, die ik had om bloots-voets te gaan, belette my eenigen tyd, om schoenen en koussen te kunnen verdragen. Wanneer ik nieuwe wilde aantrekken, zwollen myne voeten zoodanig op, dat ik by mynen vriend KENNEDY ten eeten zynde, genoodzaakt was myne schoenen uit te trekken, en hy had de goedheid om my in zyne koets naar huis te laten brengen. Zoo dra ik myne schoenen konde blyven aanhouden, ging ik een bezoek geven aan den Colonel WESTERLOO, aan boord van een West-Indisch Compagnie's Schip, het welk naar Holland onder zeil ging, Deze Officier, die my te Devil's Harwar, op het oogenblik, dat ik aldaar in zulk een deerniswaardigen staat was, was opgevolgd, bevond zig tans van het gebruik van alle zyne ledematen beroofd. In zulk eenen beklaglyken toestand, hoopte hy slechts op de vaderlandsche lucht, om zyne gezondheid te herstellen. Verscheide Officiers zagen zig, op dit zelfde oogenblik, genoodzaakt hunne goederen te verkoopen om te leven, vermits zy van den Colonel geene betaaling konden erlangen. Ik leed door dit onheil minder dan anderen; myne talryke vrienden lieten my aan niets gebrek lyden.

Den 28sten January, des morgens aan den oever wandelende, zag ik aldaar een visch uit het water ophalen, die van wegen zyn goed vleesch en grootte (hy woog by de twee honderd ponden) verdient gemeld te worden. Men noemt hem grow-mouneck, of de graauwe Monnik;

men zegt dat hy tot het geslacht der kabeljauwen behoort, waar mede hy, zoo in gedaante als kleur, veel overeenkomt, zynde zyn rug van een zeer donker bruine olyf kleur, en den buik wit. Men sneed hem dadelyk in groote stukken; ik kocht 'er verscheiden van, en zond dezelve aan myne vrienden. Van smaak scheen hy my zelfs den tarbot te overtreffen. Zomtyds vind men hem in de Rivieren; maar gemeenlyk leeft hy in 't zee-water. In dit Land zyn geene visschers, dan de Negers. Hunne meesters laten hun dit ambagt leeren, en vorderen daar voor eene zekere somme ter week. Indien zy yverig zyn, verzamelen zy spoedig geld voor eigen rekening; en zommigen zelfs worden ryk. Maar indien zy integendeel agteloos zyn, en hunne verbintenissen niet volbrengen, kunnen zy wel staat maken van strengelyk gestraft te worden.

Dezelfde gewoonte heeft plaats ten aanzien van verscheide andere kostwoningen; en met onvermoeide vlyt en zuinigheid kunnen de Negers dan gelukkig leven. Overeenkomstig dit gebruik heb ik slaven, in Surinamen gekend, die andere slaven voor eigen rekening kogten. Verscheiden koopen hunne vryheid van hunne meesters; zommigen verkiesen liever hun geld te bewaaren, wanneer die meesters billyke menschen zyn, vermits zoo lang zy slaven blyven, zy van belastingen zyn vry gesteld, waar aan de vrygemaakte slaven onderworpen zyn. Ik heb een Neger gekend, zynde een smit, en genaamd JOSEPH, wien men, in aanmerking van zyne lange en getrouwe diensten, de vryheid had aangeboden, maar die dezelve zeer stellig weigerde, en liever verkoos slaaf by een goed meester te blyven. Deeze man bezat verscheiden slaven in eigendom; hy bewoonde een gemakkelyk en wel gemeubileerd huis, en zelfs bezat hy eenige stukken zilverwerk. Wanneer zyn meester en meesteres hem kwamen zien, liet hy hun kostelyken wyn en sorbet toedienen. Men moet echter toestemmen, dat zulk een voorbeeld zeldzaam is: want zoo al eenige slaven te Paramaribo wel behandeld worden, het grootste getal is elendig: maar de ergste van allen zyn, die onder de beveelen staan van vrouwen, meer nayverig om rykdommen ten toon te spreiden, dan om menschlievenheid te doen blyken.

Het meest geachte soort der slaven is dat der Cabougles, of Quarteronnes. Hunne verwandschap met de Europeanen is 'er de oorzaak van. Men weet, dat zy van een blanken en eene mulatte vrouw geboren worden: derzelve getal is in deeze Volkplanting zeer aanmerkelyk. Men plaatst de jongens van deeze kleur doorgaans by ebbenhoutwerkers, zilversmits, of handelaars in kostbaarheden, wier handwerk zy leeren. De meisjes zyn kameniers. Men leert haar naaijen, breijen en borduuren, het geen zy in de volkomenheid doen. Zy zyn over 't algemeen zeer schoon, en scheppen groot vermaak in zig op eene sierlyke en nette wyze te kleeden. De meeste, van eene hooge, rechte en wel gemaakte gestalte zynde, zyn zwieriger dan de mulatte meisjes, en gaan nooit met het bovenlyf naakt, gelyk de laatst-gemelde. Haare kleeding bestaat doorgaans in een klein overtrek van satyn, verciert met een belegzel van gebloemd gaas. Zy dragen een korte borstrok van Indisch catoen of zyde, van vooren geregen, welke boven het overtrek een hembd van zeer fyn mousseline doet te voorschyn komen: schoenen en koussen dragen de slaven in dit Land nooit. Het hoofd van deeze meisjes is met fraay zwart hair verciert, het welk natuurlyke

en korte krullen heeft. Wanneer zy uitgaan, dragen zy een hoed van zwart of wit vilt, met een knoop en gouden lis daar aan. Om den hals, aan de armen en enklaauwen dragen zy halsbanden, kettingen, armringen, goude penningen, en vercierselen van verschillende koraalen. Alle deeze lievelingen leven met Europeanen, het geen voor de Creoolsche vrouwen een groot hartzeer is. Indien men echter wist, dat eene Europeaansche vrouw met een slaaf iets uitstaande had, zoude zy by de blanken in verachting zyn, en de minnaar zoude zonder genade ter dood verwezen worden.--Dusdanig zyn, in Hollandsen Guiana, de wreede wetten der mannen tegen de schoone kunne.

Maar laten wy van onderwerp veranderen.--De dwinglandye van onzen Bevelhebber, den Colonel FOURGEOUD, vermeerderde van dag tot dag. De Lieutenant Graaf van RANDWYK, die ziek was, en zig gereed maakte, om met den Colonel WESTERLOO te scheep naar Holland te vertrekken, ontving bevel, om in de Volkplanting van Surinamen te verblyven, alleenlyk vermits hy gezegd had niet wel behandeld te zyn geworden. Om van des Colonel's rechtvaardigheid een denkbeeld te geven, zal ik eenvoudig opmerken, dat de Officiers moesten leven van eene gelyke portie gezouten vleesch, als de soldaaten kregen; alleenlyk gedurende het verblyf van eenige weken te Paramaribo, wierd deeze levens-regel niet gevolgd. Deeze schikking kostte my dertig ponden sterling; maar ik heb reeds gezegd, dat de Colonel ons onze betaaling onthield; waarom zou hy ons ook ons eeten niet onthouden hebben? Dit zyn beuzelingen, waar over een soldaat zig niet ontrusten moet.

Den eersten February egter wierd ons bericht, dat wy geene kosten zouden behoeven te maken, zoo wy ons, met het geen men ons gaf, wilden te vreden houden; en dat, zoo wy daar over niet voldaan waren, men ons tien ponden sterling s'jaars voor de kosten van ons gezouten ossen- en varkens-vleesch in rekening zoude brengen.

Den 2den, vernam ik, dat de Lieutenant Colonel BECKER schielyk gestorven was. Zyne compagnie kwam my, van wegen den rang, dien ik bekleedde, toe; het zoude een soort van vergelding geweest zyn voor zoo veele moeiten en afmattingen. Om echter een evenwicht tegen dit voordeel te maken, deed eene getrouwde vrouw, wier man my de grootste vriendschap betoonde, toen een aanbod, het welk de eerbaarheid my verbood aan te nemen. Zy hield aan, en ik bleef haare gunsten en geschenken weigeren; maar wel dra ondervond ik de gevolgen van den haat en wraakzucht van eene vrouw. Haar man wierd eensklaps myn doodelykste vyand. Verzekerd van myne onschuld, en grootsch, dat ik geene misdaad begaan had, waar op verscheide anderen roem gedragen zouden hebben, verdroeg ik dit ongeluk met geduld. Kort daar na egter, toen de man zag, dat hy misleid was, schonk hy my zyne vriendschap weder, en wy waren betere vrienden dan ooit. Ik breng dit geval alleenlyk by, om te doen zien, welke over 't algemeen de zeden in dit Land zyn.

Den 6den, bragt een arme trommelslager van het krygsvolk der Societeit my een geschenk van orange-appelen, en West-Indische Abricoosen, om dat ik hem, zoo hy zeide, in Holland tegen myn knecht, die zig veroorloofd had hem te slaan, de hand had boven 't hoofd gehouden. Deeze daad van erkentelykheid deed my meer genoegen, dan de verkoeling van mynen

vriend my moeite gedaan had. De West-Indische Abricoos is groot, en naar myn smaak de uitgelezenste van alle vruchten, welke men in deze Volkplanting, en misschien in de weereld vindt. Van binnen is dezelve geel, en de pit is omwonden in een soort van huid, even als de kastanje. Het vleesch van deze vrucht is zoo voedzaam en gezond, dat men het zomtyds het merg der Planten noemt; en men eet het dikwils met peper en zout. Ik kan dezelve niet anders vergelyken dan by een persik; zy smelt ook als zoodanig in den mond; zy is minder zoet, maar onvergelykelyk lekkerder. De boom, waar aan deze vrucht groeit, is meer dan veertig voeten hoog, en gelykt veel naar den nooteboom.

In Surinamen zyn drieerleije soorten van oranje-boomen; met zuure, met bittere en met zoete vruchten: de jonge boomen zyn uit Spanjen of Portugal aangebragt. De zuure oranje-appelen zyn een uitstekend hulpmiddel tegen de zweeren, die in dit Land zoo gemeen zyn; maar het is zeer pynlyk; men gebruikt het daarom niet, dan voor de Negers, welken men meent dat alles verdragen moeten. De bittere oranje-appelen worden alleenlyk gebruikt, om met suiker in te maken. De smaak van de zoete is uitgelezen, en men kan er zonder schroom van eeten; dit kan men niet zeggen van de China's-appelen, welken ik hier na beschryven zal. Alle deze verschillende oranje-boomen zyn zeer fraay, en brengen, in alle jaar-getyden, bloemen en vruchten voort.

Den 16den, vernamen wy, dat de Colonel FOURGEOUD, met het overschot van zyne manschappen, den post van la Rochelle verlaten had, en door de muitelingen aangetast was geworden. Hy had verscheiden gekwetsten, en in 't byzonder den Capitain FREDERIK, die voor uit trok, en aan beide de dyen gewond wierd. Deze dappere Officier, uit vreeze dat zyn volk den moed verliezen mogt, hield de beide handen op zyne wonden, en zat tot de borst toe in het water, op dat men het loopen van zyn bloed niet bemerken zoude. Hy bleef in die gesteldheid tot op het oogenblik, dat de Heelmeester hem verbonden had; en toen droegen hem twee Negers in zyne hangmat.

Het is onmogelyk meerder yver te betoonen, dan gemelde Capitain FREDERIK, en de Capitain VAN GUERIKE, adjudant van den Colonel, geduurende deezen geheelen tocht betoonden. Zy waren altyd op de been, of hunne gezondheid het toeliet, of niet. De eer was byna de eenige vrucht, die zy van eenen buitengewoonen en aanhoudenden dienst van vyf jaaren, trokken; de Colonel FOURGEOUD, naar myn inzien, beloonde hen nimmer naar verdiensten; en hy behandelde de hoogere zoo wel als de laage Officieren, zoo als ik myne Corporaals niet zoude willen behandeld hebben.

Ik deed hem op dit oogenblik het aanbod, om my by hem in de bosschen te vervoegen; maar in plaats van myn verzoek toe te staan, zond hy my bevel, om my naar de Plantagie, de Hoop genaamd, en gelegen aan de Commewyne, te begeven, om aldaar, geduurende zyne afwezigheid, over al het krygsvolk, het welk by deze Rivier gelegerd lag, het bevel te voeren. Zulk een last was nieuw voor my, en ik maakte my gereed om denzelven met blydschap te volvoeren.

Na mondbehoefden gekocht, en my van eene volkomene uitrusting tot

een veldtocht voorzien te hebben, maakte ik aanstalte, om my naar de plaats myner bestemming te begeven. Maar alvorens Paramaribo te verlaten, moet ik opmerken, dat men, gedurende myn verblyf in deeze Stad, aan een getal van negen Negers elk een been afzette, om dat zy van de Plantagie hunner meesters waaren weggelopen. Het Hof van Justitie in Surinamen gelastte, op verzoek van den eigenaar, deeze straffoeffening, en de Heelmeester van het Hospitaal, GREUBER, voerde het vonnis uit. Gedurende deeze onmenschelyke daad, rookten de lyders gerust hun pyp tabak. De Heelmeester ontving zes ponden sterling voor het afzetten van elk been: maar niettegenstaande zyne groote bekwaamheid, stierven vier van deeze ellendigen oogenblikkelyk daar na. Een vyfde hielp zig zelve van kant, door zyn verband af te rukken, en des nachts zyn bloed te laten uitloopen. Zulke verminkte Negers zyn in deeze Volkplanting gemeen, en hunne meesters gebruiken hen tot het roeijen van hunne schuiten en vaartuigen. Men ziet 'er ook, die eenen arm missen: dit is de straf, als men een Europeaan heeft durven slaan.

Den 17den February, scheepde ik in naar de Plantagie de Hoop, in een open en zeer net vaartuig, door zes Negers voortgeroeit wordende. Des avonds kwam ik voorby de Plantagie Sporksgift aan de Matapaca Kreek. Des anderen daags kwam ik aan de Plantagie Arenttrust, aan de Commewyne, na de Orelana-Kreek te zyn voorby gevaaren, als mede het Fort Sommelsdyk, gelegen zestien mylen boven het Fort Amsterdam, ter plaatse, alwaar de Cottica zig met de eerstgemelde Rivier vereenigt, en van waar de batteryen den oever der beide Rivieren bestryken. Dit Fort wierd, in het jaar 1684, door den Gouverneur SOMMELSDYK gebouwd, wiens naam het ook draagt: het heeft de gedaante van een vyfhoek, en deszelfs vyf bolwerken zyn van geschut voorzien; het word door een gracht omringd, en bevat krygs-magazynen: schoon het van geene groote uitgestrektheid is, is het niettemin van goede verdediging, voornamelyk uit hoofde van deszelfs laage en moerassige ligging. Op eenigen afstand van dit Fort is eene fraaije Kreek, genaamd Comite-Wana.

Den 19den, op den middag, kwam ik op de Plantagie de Hoop: ik vond de oevers van de Commewyne veel aangenamer, dan die van de Cottica; zy zyn bedekt met fraaije Suiker- en Koffy-Plantagien, maar vooral met de eerste, in 't byzonder aan den mond van deeze Rivier. Een halve myl van die Rivier en van de Cottica, is eene Protestantsche Kerk, alwaar de Colonisten den dienst gaan hooren: dezelve onderhouden den Predikant.

De Plantagie de Hoop, alwaar ik tans het bevel over het krygsvolk op my nam, is eene uitmuntende Suiker-Plantagie, gelegen aan den linker oever van de Commewyne, aan den mond van eene kleine beek, genaamd Bottle-Kreek, en byna tegen over eene andere, Cassivinica genaamd. De Bottle-Kreek heeft gemeenschap met de Commewyne en de Pereca, zoo als de Wana-Kreek heeft met de Cormoetibo-Kreek en de Rivier Maroni.

Het krygsvolk was alhier gehuisvest in barakken, van Latanus-boomen hout gemaakt; maar men had dezelve op eenen zoo moerassigen en laagten grond geplaatst, dat zy by den vloed geheel onder water stonden. De Officiers waren allen in een gebouw van denzelfden aart opgesloten; en ondertusschen wierd het fraaije huis van den Planter, het welk

voor hun zeer gemakkelyk en gezond geweest zoude zyn, door niemand dan door den Opzigter der Plantagie bewoond.

Een kanon-schoot verder, als men de Rivier opvaart, ligt de Plantagie Klarenbeek alwaar ik, den 22sten, naar toe ging, om den staat van het Hospitaal te onderzoeken. Het volk had het op deezen post veel aangenamer, dan op de Hoop, uit hoofde van eene onbegrypelyke meenigte rotten, waar door dezelve geplaagd wierd: zy doorknaagden de kleederen der soldaaten, en hunne levensmiddelen, en des nachts liepen zy met dozynen over het aangezicht. Het eenig middel om dit verschrikkelyk ongemak te keer te gaan, bestond in het booren van gaaten in den bodem van flessen, en de koorden der hangmatten, zoo aan de voeten als aan het hoofd-einde, daar door te steken. Wanneer dit werk wel verrigt wierd, belette de gladheid van de fles deeze dieren, om by het doek te komen.

De meenigte van zieken, die in het Hospitaal van Klarenbeek op een gestapeld waren, maakte eene elendige vertooning. De menschelykheid word op het gezicht van zulke treurtoneelen dermaten getroffen, dat ik my zeer gelukkig rekende, toen ik op de Plantagie de Hoop was te rug gekeerd. Myn last was hier dezelfde, als aan de Cottica, namelyk, dat ik de Plantagien tegen den aanval des vyands moest beschermen; en het order-woord wierd my regelmatig door den Colonel FOURGEOUD toegezonden. Een der Neger-Capitains uit de Volkplanting de Berbices, genaamd ACKERAW, ontdekte op deeze Plantagie eenen ouden afgeleefden slaaf, dien hy voor zynen vader herkende; hy omhelsde hem met de levendigste teederheid, en dit toneel van dankbaare erkentenis was een der belangrykste. In myne wandelingen rondom deezen post, had ik gelegenheid, om verscheiden merkwaardige vogelen te ontdekken, welken ik tans beschryven zal.

De quise-quidi, dus genoemd, uit hoofde van zynen zang, heeft ten naasten by de grootte van een leeuwrik. Zyne pluimaadje is bruin, uitgenomen aan de borst en den buik, alwaar hy eene fraaije geele kleur heeft. Deeze vogel doet veel schade aan de Plantagien. De wilde duiven zyn hier zeer gemeen; ik doodde eene zeer groote, veel gelykende naar die, welke men de Jamaicasche duif met een gekrulde staart noemt. De rug en de zyden waaren aschkleurig, de staart loodkleurig, de buik wit, en het voorste van den hals van een purper-kleur met een groene weerschyn, de oogbal en de pooten rood. Ik zag op deeze plaats ook andere duiven van een klein soort, die by paaren loopen. Zy hebben ten naasten by de grootte van een Engelsche musch, en een helderder kleur; ik nam ze voor de Picui-nima van Markgraaf; zy hebben schitterende oogen, met een geele oogbol, en over 't geheel zyn deeze diertjes zeer aartig. De Hollanders noemen dezelve Steenduifje, om dat men ze dikwils op rotzige en zandige plaatsen vindt. Men ziet ook tortelduiven in Guiana, maar zeldzaam by Plantagien. Zy leven met vermaak in het binnenste der somberste bosschen; zy maken hunne nesten op de boomen, in het midden van het dikste lommer; ik heb 'er met de hand aangevat, zonder dat zy pogingen deden om weg te vliegen; in kleur verschillen zy weinig van de Europeesche; maar hunne grootte is minder, en hunne vlerken hebben eene grootere uitgebreidheid, dan die van alle andere tortelduiven of duiven.

Ik was over mynen staat steeds zeer te vreden. Ik koude vryelyk adem haalen, en had het vooruitzigt, om myne geledene vermoeienissen en hartzeeren vergoed te zien. Men eerbiedigde my, als den Oppervorst der Rivier: de nabuurige Planters beweezen my alle vriendelykheid, zonden my wildt, visch, groenten en vruchten ten geschenke; ik kende my naauwlyks voor het zelfde mensch, en byna alle myne wenschen waren voldaan.

Op zekeren dag, den 5den Maart, geduurende myn verblyf alhier, wierd ik verrast, door op een schuit, die de Rivier opvoer, met een witte neusdoek te zien waaijen; het was myne geliefde JOANNA, door haare moeije vergezeld, die deeze beweging maakte. In plaats van in de Stad te blyven, verkoos zy tans liever naar Fauconberg te gaan, slechts vier mylen van de Plantagie de Hoop af liggende: ik vergezelde haar dadelyk tot aan deeze Plantagie.

Ik vond aldaar een ouden slaaf, dien JOANNA my zeide haar grootvader te zyn, en die my zes stuks gevogelte ten geschenke gaf. Deeze oude man had gryze hairen, en konde niet meer zien; maar zyne talryke afkomelingen onderhielden hem ordentelyk: hy verhaalde my, dat hy in Africa geboren was, alwaar hy in meerder aanzien was geweest, dan zyne meesters immer in Suriname waren.

Misschien zal de lezer het vreemd vinden, dat ik zoo dikwils spreek van eene Slavin, en dat ik voor haar zoo veel achting betoone; maar ik kan met geene onverschilligheid spreken van eene vrouw, die de teedere liefde van elk gevoelig mensch waardig is, en wier genegenheid my tot een tegenwicht in alle myne onheilen verstrekte: haare deugd, haare jonkheid, haare schoonheid deden haar meer en meer myne achting winnen: het ongeluk van haare geboorte en staat, wel verre van myne genegenheid te verminderen, dienden, integendeel, om dezelve te doen aanwassen.

Den 6den Maart, kwam ik op de Hoop te rug, beladen met geschenken van gevogelte, aubergines, koolspruiten, agoma, en eenige Surinaamsche kerssen. De aubergine is een soort van vrucht, hebbende de gedaante van een komkommer, eene purper-kleur van buiten, en wit van binnen; men snydt dezelve in schyven, en eet ze als salade; zomtyds laat men ze koken; zy is zeer goed en zeer gezond. De bladen van den boom, die deeze vrucht voortbrengt, zyn breed, groen, en met een purpervewig dons bedekt. De agoma is een kruid, dat eenigzints bitter is. De koolspruiten zyn dezelfde als in Europa, maar vry zeldzaam. De kerssen zyn zeer zuur; ten minsten, indien ze niet volkomen ryp zyn, deugen ze niet, dan om in suiker in te leggen.

Den 8sten, den geboorte-dag van den Prins van Oranje, noodigde ik verscheiden lieden, om dien dag met my te vieren. De Colonel FOURGEOUD hield zig al dien tyd bezig met de bosschen te doorkruissen: maar zyne krygsverrigtingen hadden geen ander gevolg, dan den dood van eenigen zyner soldaten, die door de Negers vermoord wierden; het verlies van eenige anderen, die in de bosschen verdwaalden; en de vlucht van CUPIDO, die in weerwil van alle zyne ketenen ontsnapte. Van twee

mannen, welken de Colonel my in 't Hospitaal te Klarenbeek zond, was de een door de muitelingen op eene afgryzelyke wyze verminkt geworden.

Den 17den, ontving ik van zekeren heer ONIS een reebok ten geschenke; en denzelfden dag bragt een der slaven my een hagedis, genaamd Sapagala, zynde van een minder groot soort, en minder aangenaam van smaak, dan de Iguan, welken de Indianen den naam van waya-maca geven: ik at 'er niet van, en gaf dit dier aan den Opzichter der Plantagie. Op 't wildt onthaalde ik myne Officiers.

'Er zyn in Surinamen twee soorten van harten. Het hart, dat men aldaar bajew noemt, heeft ten naasten by de gedaante van een Engelschen reebok. Hy heeft de hoornen niet zeer lang en gebogen, de oogen levendig en vol vuur, en een korte staart; zyn hair is van een bruinachtig roode kleur, uitgenomen onder den buik, die wit is. Dit dier, wanneer men het vervolgt, loopt met een verwonderlyke kracht en vaardigheid: men vindt hem dikwils in de nabyheid der Plantagien, alwaar hy aan het suiker-riet groote schade toebrengt; de Planters hebben zelfs Neger-Jagers of Indianen, om hem te vervolgen en te dooden. De jacht kan in dit Land, uit hoofde van de dikte der bosschen, voor een Europeaan geen vermaak opleveren. Zomtyds vangt men het hart levend, wanneer hy een Rivier overzwemt; het geen hy dikwils doet, het zy om zynen dorst te lesschen, het zy om zynen vyand te ontvluchten. Zyn vleesch is noch sappig, noch vet, noch malsch, en is van weinig waarde, in vergelyking van het vleesch der Europeesche harten, hoe zeer het by de inwooners van Surinamen in groote achting is. Het ander soort van harten word bouzi-cabritta door de Negers, en wirre-bocerra door de Indianen genoemd. Hy is kleinder en ligter in 't loopen dan die van het eerste soort; zyne huid heeft een geel-achtig bruine kleur, en kleine witte vlakken; zyne oogen zyn levendig, en zyn gezicht doordringend; hy heeft naauwe en korte ooren; hy heeft geene takken aan de hoornen; zyne ledematen zyn klein, maar sterk gespierd; zyn vleesch is lekkerder dan van eenig ander wildt, het welk ik in dit Land geproefd heb.

Den 21sten, aan den heer en mevrouw LOLKENS, op Fauconberg, een bezoek hebbende gaan geven, gingen wy in de nabuurschap eene steenbakkerij zien, genaamd Appe-cappe, en aan den Gouverneur NEPVEU toebehoorende: men werkte aldaar zoo schielyk en zoo wel als in Europa. Zulk een trafiek brengt groote voordeelen op, want van dit soort zyn ze in deeze Volkplanting zeldzaam. Ik spreek hier van egter alleenlyk, om in 't algemeen de groote voordeelen van dit Land te bewyzen, alwaar men het hout voor niet heeft: 'er is in dit geval niets dan vlyt noodig. De Plantagie Fauconberg was zoo besmet met insecten, die men monpeiras noemt, dat ik zeer te vreden was met afscheid van myne vrienden te nemen, en naar de Hoop te rug te keeren. De monpeiras zyn muggen van het kleinste soort, maar in het steken zoo kwaadaartig, als de grootste muggen. Zy vliegen in zulk een groot aantal, en in zulke dikke zwermen, dat wanneer ze in diervoegen by elkander zyn, men dezelve voor een wolk van zwarten rook zoude aanzien. Zy zyn zoo klein, dat ze verscheiden te gelyk in de oogen vliegen, van waar men ze niet zonder pyn en gevaar kan doen verhuizen.

Ik leide alle myne bezoeken te water af; want ik had een fraay vaartuig tot myne beschikking, met zes Neger tot roeiers, die ook voor my jaagden en vischten: om kort te gaan, ik was zoo gelukkig en zoo wel gezien op deezen post, dat ik my byna verbonden zoude hebben, om van staat niet te veranderen.

DERTIENDE HOOFSTUK.

Beschryving van eene Suiker-Plantagie.--Huisselyk geluk in zekere hut.--Krygs-verrigtingen van den Generaal FOURGEOUD.--De Duncane, Igame en Soubacou.--Wreedheden van zommige Opzigters der Plantagien.--Onderscheidene soorten van visschen.--Misnoegen van eenen Capitain der muitelingen.

Ik heb gezegd, dat ik op de Hoop het gelukkigst leven leidde. Myn geluk duurde nog, toen de heer en mevrouw LOLKENS, my een bezoek hebbende komen geven, my in de gelegenheid stelden, om my te kunnen vervoegen aan de heeren PASSELAIGE, vader en zoon, te Amsterdam, die de nieuwe eigenaars van myne JOANNA waaren. Zy noodigden my bovendien, om haar op de Hoop te laten komen, alwaar het verblyf haar aangenaamer zoude zyn, dan op Fauconberg, of te Paramaribo: men kan denken, of ik ook gaarne daar in toestemde; en aanstonds gaf ik aan de slaven last, om eene wooning van Latanusboomen-hout te maken, ten einde haar daar in te ontfangen.

Te gelyker tyd schreef ik den volgenden brief aan de heeren PASSELAIGE, vader en zoon:

"MYNE HEEREN!

Ik heb van den heer LOLKENS, Bestuurder der Plantagie Fauconberg, vernomen, dat gylieden daar van tans eigenaars zyt. Groote verpligtingen hebbende aan eene uwer Mulatte Slavinnen, de dogter van wylen den heer KRUYTHOFF, genaamd JOANNA, die my in myne ziekte heeft opgepast, wilde ik haar myne dankbaarheid betuigen, door van ulieden, myne Heeren! haare vryheid onverwyld te koopen. Verwaardig u my den prys op te geven; dezelve zal u op het oogenblik betaald worden; en gy zult verpligten,

MYNE HEEREN!

UEd. onderdanigsten en gehoorzaamsten Dienaar,

JOHN GABRIEL STEDMAN,

Capitain in de Zee-krygsbende van den Colonel FOURGEOUD."

Deeze brief ging vergezeld van eene andere van den heer LOLKENS; en deeze waarde vriend vleide my met den goeden uitslag.

Deeze beide brieven naar Holland hebbende afgezonden, had ik tyd en gelegenheid, om eene Suiker-Plantagie in alle derzelve byzonderheden te onderzoeken; ik zal trachten daar van eene naauwkeurige beschryving te geven.

De gebouwen bestaan doorgaans in een fraay huis voor den eigenaar, in twee andere voor den opzigter en boekhouder, in eene wooning voor den timmerman, in keukens, in bergplaatsen, en in stallingen, indien de Suikermolen door paarden of muilezels gedraait word, want op de Plantagie de Hoop bedient men 'er zig niet van; het water brengt aldaar de raden in beweging; de vloed stort het water in de huizen, door middel van sluizen, welke men by laag water open zet; en dit water, als eene beek nederstortende, brengt het geheele werktuig in beweging. Het bouwen van een Suikermolen kost gewoonlyk vier duizend, en dikwils zeven of agt duizend ponden sterling.

Het zoude misschien verveelend zyn, zulk een werktuig stuk voor stuk te beschryven; ik zal alleen opmerken, dat het groote rad zig lynrecht beweegt, en met een ander mede zeer breed rad, het welk horizontaal geplaatst is, gemeenschap heeft; het laatstgemelde slaat op drie yzere stampers, die van onderen door een zwaren balk ondersteund worden, en zoo zeer op elkander sluiten, dat zy alles, wat 'er tusschen beiden komt, zoo dun maken, als een blad papier. Op die wyze word het suikerriet gebroken, om het sap of vocht van den bast af te scheiden,

De andere molens zyn volgens de zelfde grondbeginzels gebouwd; en om het horizontaal rad in werking te brengen, doet men een grooten hefboom door paarden of muilezels draaijen. Zoo al de watermolen sterker werkt, en minder kostbaar is, moet men ook den vloed afwagten, en hy kan niet meer dan een gedeelte van den dag gaan. De molen, die door paarden bewogen word, kan integendeel ten allen tyde maalen, naar het goedvinden van den eigenaar.--By den molen is een werkplaats, van steen gebouwd, alwaar groote kopere ketels zyn, waar in men de natte suiker laat koken; gewoonlyk zyn 'er vyf. Daar tegen over zyn koelbakken: deeze zyn groote vierkante houten kuipen met een platten bodem, waar in men de suiker giet, wanneer ze uit de ketel kooft, om daar in te koelen, eer men ze in de vaten stort: deeze vaten staan, by de koelbakken, op zwaare uitgeholde balken, die de syroop, wanneer ze van de suiker afloopt, opvangen, en door buizen in een vierkante van onderen gegraven bak brengen. De werkplaats tot de overhaaling (destillatie) is 'er dicht by; men trekt aldaar van de schuim van het vocht een soort van rhum, waar van ik hierboven onder den naam van kill-devil gesproken heb. Elke Planter, in Surinamen, heeft altyd ter zyner beschikking een open vaartuig, en verscheide andere schuiten, om zyne waaren daar mede te vervoeren: hy heeft ook een bergplaats, om dezelve te laren droogen.

De uitgestrektheid der Suiker-Plantagien, in deeze Volkplanting, is gewoonlyk van vyf of zes honderd akkers. De gedeelten, tot bebouwing geschikt, zyn in vierkante vakken verdeeld, alwaar men de stekken of uitspruitzels van het riet, aan welke men omtrent een voet lengte laat, in rechte en gelyke reijen, schuins in den grond steekt: men plant dezelve gewoonlyk in het regensaisoen, wanneer de grond vochtig en

week is. Het duurt omtrent twaalf of zestien maanden, eer de spruiten, die uit de stekken uitbotten, tot haare volkomene rypheid geraken; wanneer zy daar toe gekomen zyn, worden ze geel, en haare grootte is ten naasten by die van een Duitsche fluit. Het Suikerriet groeit zes of tien voeten hoog: uit deszelfs afzettels spruiten bladeren van een ligt groene kleur, hebbende de gedaante van die van een pry, maar veel langer en getand, en vallende op den grond af, wanneer de plant goed is om gesneden te worden. De voornaame zorg der slaven, gedurende dat het riet groeit, bestaat in het uitwieden van het onkruid, het welk anderzints de plant van haare kragt berooven zoude. Men telt op zommige Suiker-Plantagien meer dan vier honderd slaven. De geldsommen, die 'er noodig zyn om dezelve te koopen, en de gebouwen te stichten, belooopen twintig a vier-en-twintig duizend ponden sterling, zonder de waarde van den grond 'er eens by te rekenen.

Laaten wy tans zien, wat 'er van het riet gedurende de werking van den molen word: het word aldaar tusschen de drie stampers, door welke het twee malen doorgaat, gebroken. Vervolgens loopt het vocht door eene groeve, die in een balk gemaakt is, tot in de werkplaats, alwaar men het zelve laat koken, en in een soort van houten bak ontfangt.

De arbeid der Negers, die aan de stampers werken, is zoo gevaarlyk, dat wanneer een van hunne vingers tusschen twee rollen geraakt, het geen meenigwerf en door onoeplettenheid gebeurt, de geheele arm oogenblikkelyk word weg getrokken en aan stukken geslagen, zoo al zelfs niet een gedeelte van het lichaam. Doorgaans houdt men een byl gereed, om het lid af te houwen, want de man zou gevaar loopen van om te komen, eer het werktuig konde worden stil gehouden. Een ander gevaar, waar aan deeze ongelukkige slaven zyn bloot gesteld, bestaat in het proeven alleenlyk van het vocht, het welk zy in het zweet van hun aangezicht 'er uit halen; zoo men dit bemerkt, worden zy veroordeeld, om eenige honderde geesselslagen te ontfangen, of zelfs de tong te worden uitgerukt, op last van den Opzichter.

Wanneer het vocht uit den gemelden houten bak kooft, word het in de eerste kopere ketel gestort, alwaar het door een zeef gekleinst word, om al het stroo, het welk 'er by het stampen mogt zyn in gebleven, weg te nemen. Dit vocht, na eenigen tyd gekookt te hebben, en afgeschuimd te zyn, word andermaal overgegoten in de tweede ketel, en zoo vervolgens tot in de vyfde en laatste, alwaar het eindelyk den bekwaamen graad van dikte of vastheid verkrygt, om in de koelbakken overgestort te worden: men werpt in de ketels eenige ponden aarde en aluin, onder elkander gemengd, om het vocht te doen korrelen: op die wyze dan laat men het al langs hoe meer koken, tot in de vyfde ketel. Wanneer men de suiker in de koelbakken overgiet, draagt men zorg, om ze wel te roeren en gelykelyk uit te spreiden: wanneer ze koud is, heeft ze het voorkomen van bevrozen te zyn; ze is vast, als kandy, bruin en doorschynend; men zoude byna zeggen, dat het stukken noteboomen hout waaren, die zeer glad gepolyst zyn. Als de suiker uit de koelbakken kooft, stort men ze in vaten, die een gewicht van duizend ponden suiker bevatten, in welke bodem openingen of kleine gaten zyn, dienende om het vocht, het welk nog mogt zyn overgebleven, en melasse genoemd word, te doen uitloopen, en word het zelve, zoo als

ik reeds gezegd heb, in een van onderen gegraven bak gevangen. Na deeze laatste bewerking, is de suiker geschikt om naar Europa overgevoerd, aldaar geraffineerd en tot brooden gemaakt te worden. Ik moet opmerken, dat hoe grooter de korrels zyn, hoe beter de suiker is, en dat geen Land tot derzelve voortplanting meer geschikt kan zyn, dan Guiana. De rykdom van eenen onuitputtelijken grond brengt te weeg, dat 'er drie of vier vaten suiker van een akker komen. In 't jaar 1771, voerde men niet minder dan vier-en-twintig duizend vaten uit naar Rotterdam en Amsterdam alleen, het welk tegen zes ponden sterling het vat, (en zomtyds maakt men 'er het dubbeld van,) eene somme van by de honderd vyftig duizend ponden sterling uitmaakt, zonder van eene groote meeningte kill-devil en suiker-syrop te spreken. De laatstgemelde, die men op zeven duizend vaten voor dit zelfde jaar kan rekenen, wierd voor vyf-en-twintig duizend ponden sterling aan de Engelschen in America verkogt. De kill-devil word in Surinamen; ten gebuike der Negers gestookt; men kan haar bedragen op dezelfde somme rekenen: het geen, alle drie by elkander gerekend, omtrent tweemaal honderd duizend ponden sterling 's jaars uitmaakt.

De kill-devil is ook een drank, welke zommige Planters gebruiken; maar zy is vooral voor soldaten en matroozen. Wanneer ze nieuw is, is zy een langzaam vergift voor elken Europeaan. De Negers hebben 'er nooit hinder van; integendeel, ze is hun zeer noodzakelyk en zeer goed, vooral in het regen-saisoen. Geen gedeelte van het suikerriet is nutteloos. Het gemalen riet en de bladeren dienen tot mest, om het land vet te maken.

Alle de Plantagien worden door bosschen omringd. Eene meeningte wilde beesten rechten aldaar groote verwoestingen aan: men laat door honden jacht op hen maken, en de Negers dooden ze dikwils. Na het geen ik omtrent dit stuk alleen gezegd heb, kan men zig van den natuurlyken rykdom van dit Land een denkbeeld vormen, maar ik twyffel echter of de Volkplanting van Surinamen, zoo zy immer in andere handen, dan die der Hollanders, overging, van zulk een aanzienlyk gewicht blyven zoude. 'Er zyn 'er geenen, die geduld, vlyt, en onvermoeidheid in zulk een hoogen trap bezitten.

Ik keer tans tot myn verhaal te rug. Ik heb gezegd, dat de slaven, die ter myner beschikking stonden, bezig waaren met eene woning te maaken, om JOANNA daar in te ontfangen: zy voltooiden het in vyf of zes dagen. Het bestond uit een kamer tot gezelschappen, ook tot een eetkamer dienende; een slaapkamer, waar in ik alle myne goederen bergde; en een soort van gang, om buitenwaards lucht te scheppen. Eene kleine keuken, en een groot hoenderhok waaren 'er van afgescheiden. Rondom stonden heiningen, en de ligging was verrukkelyk. De tafels, de stoelen, en de banken, die myn huisraad uitmaakten, waaren ook van Latanus-boomen hout. De deuren en vensters waaren gesloten, door middel van konstig gemaakte houtse sloten en sleutels, welke een Neger my gegeven had, en door hem gewerkt waaren. Alles in dier voegen gereed zynde, was myne eerste zorg, om in deeze woning den voorraad te doen plaatsen, dien ik van Paramaribo had medegebragt. Dezelve bestond in een vaatje meel; een ander met ingezouten makreel, die in dit Land lekker is, en welke men aldaar uit

Noord-America aanbrengt; in hammen; ingelegd vleesch, en Bostonsche bifchuit. Ik had ook wyn, Jamaicasche rhum, thee, suiker, en een kistje met spermacëtie-kaarssen. De heer KENNEDY had my van zyne Plantagie Vriedyk twee fraaije vreemde schapen en een varken gezonden. De mœije van JOANNA gaf my twee douzyn verschillende soorten van gevogelte; de groenten en vruchten, het wildt en de visch ontving ik van alle kanten.

Den eersten April, voer JOANNA de Rivier af, en kwam op de Hoop met het vaartuig van Fauconberg, door agt Negers geroeid wordende. Ik gaf haar dadelyk bericht van den inhoud van den brief, dien ik naar Holland had geschreven. Zy bedankte my met veel zedigheit, maar haare oogwenken waaren levendiger, dan haare gesprekken. Ik bragt haar in haare nieuwe wooning, alwaar de Slaven der Plantagie, ten teeken van achting, haar dadelyk geschenken deden van cassaves, ignames, bananes, en plantains. Nimmer waren twee gelieven gelukkiger. Zoo vry zynde, als de heesters van het woud, ademden wy de zuiverste lucht in. Het vergenoegen en de gezondheid waren myn deel; en myne gezellinne, van jeugd en schoonheid schitterende, verwekte de afgunst en verwondering der geheele Volkplanting.

De Colonel FOURGEOUD, toen besloten hebbende de bosschen te verlaten, en te Maagdenberg, een post aan den mond van de Commewyne gelegen, zyn leger neer te slaan, zond ik hem een groote schuit, geladen met mondbehoefden, en met twintig soldaten onder bevel van een Officier bemand. Ik deed vervolgens de monstering myner zee-soldaaten; ik had 'er niet meer dan twintig overig, zonder echter een klein detachement, het welk te Calis, aan den mond der Cassivinica-Kreek, geplaatst was, daar onder te rekenen: iets hooger aan dezelve kreek, en op eene Plantagie, Coupy genaamd, waren ook een Officier en eenige soldaten geplaatst.

Den 4den, des morgens, was ik getuige van een zonderling gevecht tusschen twee slangen, de eene van omtrent drie voeten lang, de andere alleenlyk van veertien duimen. Het duurde byna anderhalf uur, gedurende welken tyd de draaien en kronkelingen deezer dieren zeer merkwaardig waren; en het eindigde met den nederlaag van de kleinste, welken de grootste by den kop nam, en geheel en al levendig inslokte.

Myn Neger, den zelfden dag, eenige kleine gloeiende kolen hebbende weggeworpen, zag ik met zeer veel verwondering een kikvorsch dezelve gretig inslokken, zonder dat zy 'er eenig kwaad van scheen te gevoelen; ongetwyffeld zag zy die voor vuur-muggen aan. Ik zag ook, in een suiker-molen, een kikvorsch, die zig op mieren vergastte, welker getal ter deezer plaatse zeer groot was. Zy lekte dezelve met haare tong op, naar maate zy voor haar henen liepen. Een andere kikvorsch sliep dagelyks op een der balken van myne wooning, en verliet dezelve doorgaans des nachts. De Negers noemden haar yombo-yombo, uit hoofde van de kracht, waar mede zy sprong. De kikvorsch van dit soort is zeer klein; een weinig plat; derzelve huid heeft eene fraaije geele kleur, met zwarte en scharlaken vlakken. Men vindt ze dikwils in de bovenkamers der huizen. Het evengemelde beestjen ons zeer fraay voorgekomen zynde, verboden wy het zelve aan te raken.

Den 8sten tusschen zes en zeven uren des morgens, terwyl wy een van onze Sergeanten begroeven, hoorden wy verscheiden schoten met klein geschut, naar den kant van de Pereca, en ik zond dadelijk een Officier en twaalf soldaten af, om van dien kant te hulp te komen. Zy kwamen des anderen daags te rug, en zeiden my, dat de muitelingen de Plantagie Kortenduur hadden aangevallen, alwaar zy met plonderen bezig waaren; maar dat de bewoener alle zyne Slaven gewapend hebbende, deezen de eerstgemelden hadden genoodzaakt de vlucht te neemen, zonder dat men eenige andere hulp noodig gehad hadde.

De Colonel FOURGEOUD zond my van de Wana-Kreek, eene kleine bezending van krygsvolk, die den 11den op de Hoop aankwam, met den Neger SEPTEMBER, die steeds gevangen bleef. De soldaten verhaalden, dat de muitelingen, met den Bevelhebber gesproken hadden, en hem in 't aangezicht hadden uitgelachen, toen zy hem een bevel hoorden uitbrengen, om geen vuur op hen te geven, maar hen levendig gevangen te nemen. Ik vernam ook, dat onder de geenen, die in de bosschen verdoold geraakt waren, zig ook bevond de ongelukkige SCHMIDT, die onlangs zoo zwaar gekwetst was geworden, dat hy zig naderhand niet volkomen had kunnen herstellen.

Den 15den, de sluisen door het hooge water overgelopen zynde, geraakte onze geheele post onder water, uitgenomen het vak, waar op ik myne hut geplaatst had, het welk droog bleef. Door dit toeval, waren de Officiers en soldaten tot de knien toe in 't water. Den zelfden dag, kwam myn waarde vriend HENEMAN, die als vrywilliger diende, uit het leger van den Colonel FOURGEOUD, aan de Wana-Kreek, in een vaartuig vol krygsbehoeften en soldaaten. Hij was tot Lieutenant in myne Compagnie benoemd. Ik vernam van hem, dat de overige krygsbende Maagdenberg verliet, om zig naar het bovenste gedeelte van de Commewyne te begeven, en zig aldaar neder te slaan. Deeze arme jongeling was door elende en vermoeienissen uitgeput; ik beval hem aan de zorge van JOANNA, die hem als een broeder behandelde.

Den 14den, den Colonel FOURGEOUD met zyn krygsvolk te Maagdenberg aangekomen zynde, kwamen de Officiers en soldaten der Compagnie, en de Jagers, ten getale van by de twee honderd mannen, in vaartuigen de Rivier afzakken, om in verschillende posten aan de Pereca verdeeld te worden. Zommigen van hun kwamen op de Hoop aan land, om zig te ververschen, en gedroegen zig zoo slecht, dat myne Officiers en ik genoodzaakt waaren, een half dozyn 'er van te straffen; zy vertrokken den zelfden dag. Ik zond vervolgens een open vaartuig van agt riemen af, om den Opper Bevelhebber, met eenigen van zyne Officiers, naar Paramaribo te brengen, van waar hy eindelyk aan den Graaf van RANDWYK toestond, om naar Holland sloop te gaan.

Den 16den, wierd het grootste gedeelte der schapen, tot deeze Plantagie behoorende, ongelukkiglyk vergeven, door van eene plant te eeten, welke de Negers duncane noemen; maar de myne ontsnaptten dit ongeluk. Het spyt my zeer, dat ik deeze plant niet met meerder aandacht onderzocht heb. Zie hier alles wat ik 'er van weet. Het is een struik met breede groene bladen, byna van de grootte van het Engelsch klissekruid. Het groeit van zelf op laage en moerassige plaatsen, en veroorzaakt aan

elk dier, het welk 'er van eet, oogenblikkelyk den dood. De slaven zyn dienvolgende verplicht in de Savane en velden, alwaar men beesten weidt, dit onkruid uit te trekken; want men beweert, dat de ossen en schapen 'er heet op zyn, hoe schadelyk het ook voor hun is, en schoon anders de ingeschapen neiging der dieren hen, zoo men zegt, de nuttige van de schadelyke planten doet onderscheiden. Een Neger had door onoeplettenheid deeze plant in zyn tuin laten groeien, alwaar de ongelukkige schapen, na het om ver werpen der heiningen, binnen kwamen.

Er waaren ook, in deezen zelfden tuin, verscheide andere wortels en planten, die der aandacht waardig zyn. Ik vond aldaar de igrname, een wortel, in de West-Indien zeer bekend, en die in een vetten grond welig groeit. Die van Surinamen weegt zomtyds drie of vier ponden, en een akker kan wel tien of twintig duizend ponden opbrengen: dezelve is zeer aangenaam van smaak, het zy gekookt, het zy gebraden, en bovendien zeer gezond, en gemakkelyk te verteeren. Van binnen is zy wit, en van buiten heeft ze eene hooge purper kleur, naar het zwart hellende. Haare gedaante is zeer onregelmatig. De igrnames komen voort van spruiten, welke men op eenen korten afstand van elkander plant; en na verloop van zes maanden geraken zy tot haare volkomene rypheid. De bladen beginnen dan bleek te worden. Tot dien tyd toe hebben zy eene zeer donkere groene kleur. Deeze wortels kruipen langs den grond, even als het eilooft. Zy maaken het voornaamste voedzel der slaven in de West-Indien uit, en dienen hun zelfs tot brood. Men kan ze geduurende een jaar, of daaromtrent bewaaren; zy zyn dienstig op lange reizen, en men voert ze dikwils naar Engeland over. Ik zag ook nog eene andere zeer kleine wortel, waar aan men in Surinamen den naam van naapjes geeft. Men eet ze op dezelfde wyze, als de igrname, maar zy is veel beter. Beiden vervullen hier de plaats van aardaepelen, wortelen en raapen, die ons in Engeland van zulk eene groote nuttigheid zyn.

Dezelve tuin bevatte ook Turksch graan, of mais, gelykende naar dat van Europa. Men teelt dit zeer veel in Surinamen: men geeft het niet alleen aan het gevogelte, en allerlei soort van vee te eeten; maar men maakt 'er ook meel van, en de Creolen bakken 'er ook lekkere koeken van, die daarenboven zeer voedzaam zyn. Men eet ze zomtyds met wortels van althea. Deeze is een zeer kleine stronk, met langwerpige bladeren; dezelve wortels, wel gekookt, geeven een zeer goede saus, wanneer men ze met peper van Caienne aanzet; maar derzelver slymige aart maakt ze niet zeer smakelyk.

Den avond van den dag, die voor de schapen zoo doodelyk was, met myn snaphaan op den schouder wandelende, schoot ik een vogel, alhier Soubacou genaamd. Het was een soort van grauwe ryger. Zyn bek en pooten waaren zeer lang, en van een zeer donker groene kleur. De laatstgemelde scheenen met breedte schubben bedekt te zyn, van eene harde en hoornachtige zelfstandigheid; en de nagels van elken klaauw in het midden der poot waaren getand. Deeze vogel, schoon van de grootte van een gewoon hoen, was zoo ligt als een duif. Toen hy gereed gemaakt was, vonden wy in hem een visch-smaak.

Ik heb zedert eenigen tyd geen trek van wreedheid aangehaald, en ik heb my deswegens zeer gelukkig geacht. Het is derhalven niet

dan met weezin, dat ik my gedwongen zie 'er eenige te verhaalen, welke ik zeker ben, dat de verontwaardiging en het mededogen van den lezer verwekken zullen. De eerste daad van onmenschelykheid, die myn mededogen gaande maakte, was eene straoeffening, welke ik op eene nabuurige Plantagie aanschouwde. Een fraay Samboes meisje, omtrent agtien jaaren oud, en geheel en al naakt, was met de armen aan een boom vast gemaakt. In deezen staat wierd zy door zweepslagen, die twee Negers haar toebagten, zoo verschrikkelyk van een gereeten, dat het bloed uit haar lichaam van het hoofd tot de voeten gonsde. Dit ongelukkig schepzel had reeds twee honderd slagen ontvangen, toen ik haar vernam, hebbende het hoofd op haaren boezem hangende, en het akeligst schouwspel opleverende. Ik liep naar den Opzichter, en bad hem, dat hy haar oogenblikkelyk zoude doen losmaken, vermits zy haare straf geheel had ondergaan. Maar hy antwoordde my zeer eenvoudig, dat hy, om de vreemdelingen te beletten van zig met zyn bestuur te bemoeijen, zig tot eenen onveranderlyken regel had voorgeschreven, om de straf te verdubbelen, ingevalle iemand hunner voor den schuldigen spreken wilde; en de wreedaeart liet de straoeffening oogenblikkelyk op nieuw beginnen. Ik wilde hem, maar vrugtelooos, tegen houden; hy verklaarde my, dat het minste uitstel, wel verre om hem van besluit te doen veranderen, zyne wraak slechts onverzoebaar en verschrikkelyker maakte. My stond niets anders te doen, dan dit afschuwelyk wangedrocht te ontwyken, en zig, even als een wild beest, met bloed te laten verzadigen. Van dien dag af, besloot ik alle gemeenschap met de Opzichers af te breken, en ik konde my niet wederhouden, om hen allen te vervloeken. Naar de reden van deeze onmenschelyke daad onderzoek gedaan hebbende, vernam ik met zekerheid, dat de eenige misdaad van dit ongelukkig meisje daar in bestond, dat zy de omhelzingen van haaren vervloekten beul standvastig geweigerd had. De schelm, door jaloersheid en wraakzucht aangedreven, deed, onder voorwendzel van ongehoorzaamheid, haar zoo levendig van een ryten. Ik heb dit arm meisje in den staat, waar in ik haar vond, afgeteekend, en ik ben overtuigd, dat dit gezicht het medelyden van elk gevoelig mensch verwekken zal.

Tot hier toe geene gelegenheid gehad hebbende, om van de Samboes te spreken, zal ik tans zeggen, dat het een soort is tusschen mulatten en negers in. Zy zyn van eene donkere koper-kleur; zy hebben zwarte en ligt gekrulde hairen. Deeze slaven, zoo mans als vrouwen, zyn over 't algemeen zeer fraay, en de Planters gebruiken ze voornamelyk tot den dienst binnen hunne huizen.

By myne te rug komst op de Hoop, sprak de Opzigter der Plantagie, EBBER, my aan, en zeide my met traanen in de oogen, dat hy veroordeeld was in eene boete van twaalf honderd guldens, ter zaake dat hy dezelfde straf aan een mans slaaf had doen uitvoeren, maar met dit onderscheid, dat het ongelukkig slachtoffer staande de straoeffening stierf. Wel verre van hem te troosten, antwoordde ik hem, dat zyn hartzeer my een onuitspreekelyk genoegen deed.

Zie hier de byzonderheden van deezen moord. Terwyl de Capitain TULLING op de Hoop het bevel voerde, en kort voor myne aankomst op deeze Plantagie, was een Neger op eene nabuurige Plantagie overgelopen,

van waar men hem te rug bragt, door twee gewapende slaven geleid wordende. De Neger, terwyl de Opzichter den brief van zynen medebroeder van de nabuurige Plantagie, hem over deeze zaak geschreven, las, vond middel om te ontsnappen, en verschool zig in het bosch. EBBER, woedend zynde, wreekte zig op de twee slaven, die den gevangen hadden laten ontkomen, en deed hen op de werkplaats van den timmerman vast binden. Op zyn bevel geesselde men hen zoo onbarmhartig, dat de Capitain TULLING geraden vond genade voor hun te verzoeken; maar hy ondervond het zelfde lot als ik, zyne tusschenkomst bragt eene geheel tegenstrydige uitwerking voort naar 't geen hy verwagtte. Het geruisch der slagen, en het grievend geschreeuw deezer ongelukkigen, lieten zig meer dan anderhalf uur hooren, en deeze wreede straffoeffening eindigde niet, dan met den dood van een van beiden. Men dagvaardde EBBER dadelyk wegens begaane moord. Hy wierd overtuigt, en alleenlyk in de zoo even gemelde boete verwezen. De bloedprys word altoos tusschen den Fiscaal en den eigenaar van den vermoorden slaaf verdeeld. 'Er is een wet in Surinamen, dat elke Planter, mits eene somme van vyfhonderd guldens betaalende, een van zyne Negers mag ter dood brengen; zoo hy 'er een van iemand zyner gebuuren doodt, moet hy hem schadeloos stellen, na van de misdaad overtuigt te zyn, een zaak, die in dit Land zeer moeielyk is, alwaar men geen getuigenis van een slaaf toelaat. Dusdanig is de wetgeving in Hollandsch Guiana, met opzigt tot de Negers. Gemelde EBBER was een verschrikkelyke wreedaart: een geheel jaar lang folterde hy een jongman van veertien jaaren, genaamd CADETTI; men geesselde hem alle dagen, geduurende de eerste maand; men liet hem op den grond en op den rug met yzers aan de voeten slapen, geduurende de geheele tweede maand; men deed hem een driehoek [4] om den hals, geduurende de derde maand, om hem te beletten van in de bosschen te loopen; geduurende de vierde maand ketende men hem nacht en dag in een honden-hok, aan den waterkant, met last om te roepen, zoo dikwils 'er een vaartuig of kano voor by voer; de Opzichter veranderde eindelyk de straf van maand tot maand, en altyd op eene nieuwe manier; het gevolg daar van was, dat deeze jongeling geheel krom wierd; hy scheen geheel van gevoel beroofd te zyn, en had geen ander voorkomen, dan van een beest. De schelm van een Opzichter was echter grootsch op de schoonheid der slaven, en zomtyds zelfs, uit vreeze van hunne huid te bederven, strafte hy verscheiden van hun, die door hunne rooveryen en misdaden de galeijen verdiend hadden, alleenlyk met een twintig-tal geesselslagen. Zie daar, welke de openbaare en huisselyke rechtsoeffening in de Volkplanting van Surinamen is. Deeze EBBER geraakte echter om deeze reden van de Plantagie de Hoop af, en zyn opvolger, (ten blyke dat hy meer menschelykheid bezat!) begon zyn bestuur, met alle de Negers der Plantagie, mans en vrouwen, te laten geesselen, om dat ze des morgens een quartier te lang geslapen hadden.

De lezer verbeeld zig ongetwyffeld, dat dit de wreedheid in den hoogsten top is! hy bedriegt zig. Het geval, dat ik nog zal bybrengen, is in dit opzigt veel sterker, dan allen, die ik verhaald heb; en het was een vrouw, die 'er zig aan schuldig maakte.

Mevrouw S.... in een open vaartuig, naar haare Plantagie gaande, wierd vergezeld van eene Negerin, die haar kind zoog. Deeze vrouw zat voor aan in het vaartuig, het kind schreeuwde, en zy kon het

niet tot bedaren krygen. Mevrouw S...., wien het geschrei van dit onnoozel wicht verveelde, gelastte aan haare slavin, om het by haar te brengen. Zy nam het kind toen by een arm, hield het onder water, tot dat het verdrongen was, en vervolgens wierp zy het in den stroom weg. De moeder sprong uit wanhoop oogenblikkelyk in de Rivier, in het vast besluit, om aldaar haar leven te eindigen; maar dit lukte haar niet: een gedeelte der roeijers zwommen haar na, en bragten haar weder aan boord. Haare meesteres deed, by haare komst op de Plantagie, haar drie of vier roede-slagen geven, om haar te straffen wegens de schade, welke zy, door zig van kant te helpen, aan haar had willen toebrengen.

Den 20sten, verliet de Colonel FOURGEOUD met zyn krygsvolk, het welk in den deerniswaardigsten staat was, Maagdenberg; dienvolgende sloeg hy zyn leger neder op eene Plantagie, genaamd Nieuw Rozenback, gelegen tusschen mynen post van de Hoop en het Hospitaal. Ik ging dadelyk myne opwagting by mynen Colonel maken, en vernam aldaar den volgenden uitslag zynery krygsverrigtingen. Ik heb reeds gezegd, dat de Capitain FREDERIK was gewond geworden; een soldaat was verdwaald geraakt: een ander was door de muitelingen gehouwen; de gevangenen hadden met hunne ketenen de vlucht genomen; en de vyand spotte met deezen krygstocht.--Men had een zee-soldaat, die ziek was, aan zyn lot overgelaten; een der Slaven had den arm gebroken, ten gevolge van mishandelingen. Dusdanig waren de byzonderheden van deezen veldtocht. Ik moet egter niet vergeeten de edelmoedigheid van eenen armen Neger, die wegliep, om den elendigen soldaat te hulp te komen, en die, na hem den laatsten plicht bewezen te hebben, te rug kwam, om zyne straf te ontvangen; maar, tot zyne groote verwondering, genade kreeg.

Ik moet den Colonel FOURGEOUD het recht doen wedervaaren, dat verscheiden deezer toevallen het onvermydelyk gevolg waren van zoortgelyke tochten in zulk eene luchtstreek. Zoo hy al, door een allerslegtsten levensregel, zyn krygsvolk deed omkomen, zonder muitelingen gevangen te nemen, deed hy ten minsten een gewichtigen dienst aan de Volkplanting, door den vyand te ontrusten, af te matten, en te vervolgen, derzelver legerplaatsen te verwoesten, en hunne schuilplaatsen te vernielen. De Colonel FOURGEOUD deelde in alle deeze vermoeienissen en gevaaren, en dat op zyne jaaren, het geen tegen de gebreken van zyn character in aanmerking moet genomen worden, en dienen kan, om hem den naam van geduldig en moedig toe te kennen. Ik zoude veel meer genoegen hebben, met tot zynen lof te schryven; maar de waarheid, en het algemeen voordeel, het welk het menschedom daar uit trekken moet, vorderen, dat ik, de goede hoedanigheden van den Colonel schetsende, ook opgevee welke zyne gebreken waren, op dat anderen zig door zyn voorbeeld kunnen verbeteren. Was het niet belachelyk, om te Paramaribo, alwaar het papier volkomen goed was, zyn krygsvolk in geld te betaalen, en hun op de tochten niets anders te geven, dan die ingebeelde munt, waar mede het onmogelyk was eene enkele igrane, of de minste vrucht van een plantain-boom te betaalen, Intusschen had hy geld tot zyne beschikking; maar hy wilde tien ten honderd winnen met de soldy van het geheele Regiment, en dit gedrag bragt hem by al het volk in eene algemeene verachting.

Den 21sten kwamen verscheiden Officiers my verzoeken, om op de Hoop het middagmaal te houden, en ik deed hun veelerhande visch opdisschen, waar onder waren de Kawiry, de Lamper, en de Makrely-fisy. De Kawiry is een kleine visch zonder schubben, met een breede kop, en twee lange baarden, die uit het bovenste gedeelte van den bek uitsteeken: men vindt hem in alle deeze Rivieren in overvloed. De Lamper is een soort van lamprey, zoo als men die in de Theems vangt: de Surinaamsche is van eene ronde gedaante, en niet zeer dik, maar slymig en zeer vet; hy heeft een zee-groene kleur, met geele vlakken, uitgenomen onder den buik, die wit is. Deeze visch word, even als de zalm, en in de zee en in de rivieren gevonden. De Makrely-fisy gelykt naar de makreel, die aan dezelve den naam geeft; de kleur is echter minder blaauwachtig, en minder schitterend.

Deeze maaltyd deedt groot genoeg aan myne gasten, en wy waren zeer vrolyk; maar, des morgens van den 22sten, wierd myne arme JOANNA, die onze keukemeid geweest was, door eene geweldige koorts aangetast: zy betuigde my haar verlangen, om naar Fauconberg te rug te keeren, alwaar zy door eene van haare nabestaanden konde worden opgepast, en ik stemde daar in toe. Den 25sten, was zy zoo ziek, dat ik besloot haar zoo, veel mogelyk in stilte te gaan zien; want de Colonel moest des anderen daags op de Hoop komen, en ik had geen lust om zyn kortswyl af te wagten. Ik wist, dat de loffelykste beweegreden niemand voor beschimping veilig stelde.

Het was in deeze onderneming moeielyk voor by den post van den Colonel te komen, zonder gezien te worden. Aan mynen vriend HENEMAN myn ontwerp hebbende mede gedeeld, stapte ik des avonds ten elf uuren in myn vaartuig; maar toen ik tegen over Nieuw-Rozenback was, hoorde ik zeer onderscheidentlyk de stem van den Bevelhebber, die met eenige Officieren door het zand wandelde; en oogenblikkelyk riep een schildwacht, om met het vaartuig aan wal te komen. Ik dacht, dat alles zoude zyn ontdekt geworden: egter dagt ik best, aan de Negers te zeggen, dat zy zouden antwoorden: Killestein Nova, het welk de naam was van eene naby gelegene Plantagie, en men liet ons voor by vaaren. Kort daar na, kwam ik gezond en behouden te Fauconberg, alwaar ik JOANNA veel beter vond.

Maar, des morgens van den 26sten, nam ik den opkomenden dageraad voor het maanlicht, en versliep my. Ik wist niet, op welke wyze ik naar de Hoop te rug zoude komen; want myn vaartuig en myne Negers konden niet meer voor by komen, zonder door den Colonel herkend te worden. Alle uitstel was nutteloos. Ik ging dus weder sloop, my volstrektelyk verlatende op de behendigheit der slaven, die my, een oogenblik voor dat wy in 't gezicht van 't hoofd-kwartier waren, aan land zetteden. Een van hun, my door de bosschen geleid hebbende, kwam ik behouden weder op de Hoop aan. Myn vaartuig kwam schielyk aldaar aan, maar voorzien van eene goede wacht; en de Colonel zond my bevel, om hen allen te doen afkloppen, om dat zy zonder verlof waren uitgegaan; want zy hadden tot hunne verschooning gezegd, dat zy voor hunnen meester waren gaan visschen.

Hunne getrouwheit jegens my, ter deezer gelegenheit, was waarlyk

verwonderlyk: zy verklaarden allen, dat zy zig liever in stukken hadden laten houwen, dan de geheimen van eenen zoo goeden meester te verraden. Echter hield alle gevaar voor hun op. Ik bekrachtigde het geen zy gezegd hadden, en voegde 'er by, dat de visch geschikt was, om 'er den Colonel op te onthalen. Ik deelde vervolgens twee kruiken rhum onder deeze brave lieden uit. Deeze trek kan een denkbeeld geven van de zwakheid van een Europeaan, zoo wel als van den moed en standvastigheid van een Africaan.

Onaeangezien alle myne voorbereidzels, ontving ik het bezoek van den Bevelhebber eerst op den 28sten; maar des morgens van den 26sten, kwam JOANNA te rug, vergezeld door eenen grooten Neger, die haar oom was, en op een der armen een zilvere plaat droeg, waar op deeze woorden stonden: Getrouw aan de Europeanen. Deeze man, genaamd COJO, die vrywillig en de eerste tegen de muitelingen gevochten had, had zig naderhand genoodzaakt gezien, om zig weder by hen te voegen, uit hoofde der mishandelingen van M. D. B. en van den Opzichter. Hy verhaalde my het volgende geval: "Gy ziet dit kind, zeide hy, my een klein meisje, TAMERA genaamd, het welk hy by de hand hield, aanbiedende: haar vader is genaamd JOLI-COEUR; hy is de eerste Capitain onder BARON, en de onverschrokkenste van allen de muitelingen van het bosch; het geen hy nog laatstelyk heeft doen zien op eene Plantagie, gelegen naby Nieuw-Rosenback, alwaar uw Colonel tegenwoordig het bevel voert. De Opzichter deezer Plantagie was een Jood, genaamd SCHOULTS, die het bevoorens op Fauconberg geweest was. De muitelingen verscheenen aldaar eensklaps, en maakten 'er zig meester van, zy bonden SCHOULTS, plonderden het huis, en begaven zig tot dansen, en het maken van goeden cier, altoorens zy dagten om over hunnen gevangen te beschikken. In deeze akelige gesteldheid, verwagte deeze niets anders dan het teeken tot zynen dood, wanneer zyn oog by toeval op den Capitain JOLI-COEUR viel, wien hy deeze woorden te gemoet voerde: "Myn lieve JOLI-COEUR, gedenk aan SCHOULTS, die alleenlyk de gemachtigde van uwen meester was; herinner u alle de vriendelykheden, die ik u geduurende uwe kindsheid bewezen heb; gy waart myn gunsteling; herinner u dit, en breng door uwen vermogenden invloed te weeg, dat men my het leven gunne".--Het antwoord van JOLI-COEUR is merkwaardig.--Ik herinner my dat alles volkomen; maar, geweldenaar, herinner u, dat gy myne arme moeder hebt geschaakt, en mynen vader, die haar ter hulpe kwam, door geesselslagen doen van een ryten; herinner u, dat gy haar in myne tegenwoordigheid hebt geschonden, toen ik nog maar een kind was. Herinner u deeze schenddaad, en sterf door myne hand!--Op deeze woorden hieuw hy hem met eenen byl het hoofd af". Na dit verhaal, vertrok COJO met de kleine TAMERA, en ik reikhalsde met ongeduld naar het nieuws, het geen ik dagelyks van Amsterdam te gemoet zag, en, zoo ik hoopte my zelf in staat zoude stellen, om de beminnyke JOANNA van het juk van zulke gedochten te verlossen.

De Colonel FOURGEOUD kwam, den 28sten, met een van zyne Officiers aan. Zyne houding was uitermaten ernstig; het geen my zeer leed deed. Ik liet hem dadelyk in myne hut komen; en zoo dra hy myne gezellinne gezien had, verdweenen alle de rimpels van zyn voorhoofd, als een damp voor de stralen der zon. Nooit heb ik gezien, dat hy zig met zoo veel wellevenheid gedroeg.

Ik behandelde hem zoo goed my mogelyk was, en waagde het, om hem een verhaal van myne reize naar Fauconberg te doen: hy lachte 'er hartelyk om; en ons beiden de hand gedrukt hebbende, keerde hy, in eenen goeden luim, en volkomen voldaan, naar Nieuw-Rosenback te rug.--Volgens alle de omstandigheden, in dit hoofdstuk vervat, kan ik zeggen, dat het tydperk, waar over het zelve loopt, de gulde eeuw was van mynen tocht naar de West-Indien.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

De Colonel FOURGEOUD keert naar Paramaribo te rug.--Het gevleugeld en gewapend Water-hoen van EDWARDS.--Bewys van onkunde in een Heelmeester;--van deugd in een slaaf;--van wreedheid in eenen Bevelhebber.--De roode Wulp.--De Wesp, Marobonso genaamd.--Orange-appelen en Limoenen.--De insecten, Chiques genaamd.--Het krygsvolk begeeft zig weder naar de bosschen.--De Kibry-Fowlo.--Verscheidene soorten van wilde varkens.--Mieren.--De dans van Loango.--De Toreman.--De Poelsnip van Guiana.--Plantains en Bananes.--Manier om te visschen.--Visschen.--Vogelen.

De Colonel, zyn vertrek tot den 29sten April hebbende uitgesteld, begaf zig eindelyk naar Paramaribo. Hy was door eenige Officiers vergezeld, die, zoo wel als hy, allernoodigst hadden zig aldaar te ververschen. Zyn krygsvolk, tot een zeer klein getal versmolten zynde, was niet meer in staat, om eenige krygsoeffening uit te houden, en verlangde naar rust. Gedurende zyne afwezigheid, vond ik my Bevelhebber der Rivier te zyn. Kort en tyd voor zyn vertrek, zond hy my zeer merkwaardige Instructien, onder anderen inhoudende: "Om aan de Planters te vragen, of de muitelingen op hunne Plantagien kwamen, en zoo ja, hen aan te tasten, en op de vlucht te dryven; maar hen niet te vervolgen, zonder zeker te zyn, van hen geheel en al t'onder te brengen; en ik moest voor de uitvoering van deeze bevelen verantwoordelyk zyn". Dit wilde zeer eenvoudig zeggen: "Dat, indien ik den vyand zonder goed gevolg aantastte, ik gestraft zoude worden; en dat, zoo ik hem in 't geheel niet aantastte, ik rekenschap van myne achteloosheid zoude hebben te geven". Hoe oordeelkundig andere artikelen ook waren, konde ik my niet wederhouden van dit zeer ongerymd te vinden. Ik zond het dadelyk door een Officier te rug; en, op myn verzoek, verbeterde men het zoodanig, dat het een verstaanbaaren zin had.

Hoe gelukkig was ik op dit oogenblik! My ontbrak niets, en ik had myne bevallige gezellin steeds by my. Haar beminnelyk gezelschap verrukte my; haare zoete stem streelde myn oor; haare tegenwoordigheid verbande alle hartzeer, alle akelige herdenking uit mynen geest.

Op zekeren dag in de verdronken Savanen wandelende, schoot ik een vogel, dien ik voor het gevleugeld en gewapend Waterhoen van EDWARDS herkende. Deeze fraaije vogel behoort, zoo men zegt, tot het zoort der Pluiviers; hy heeft de gedaante van een duif; zyne pluimaadje

heeft eene donkere kaneel-kleur of zeer donker roodachtig oranje; de buik en hals zyn volmaakt zwart; de vouw van elke vlerk, waar van de vederen een schitterend geele kleur hebben, is gewapend met een spoor van eene zelfstandigheid, gelyk aan hoorn, en dienende tot verdediging van deezen vogel: hy heeft geen staart; zyn bek is byna twee duimen lang; zyne pooten zyn ook zeer lang, en, even gelyk de bek, van een geelachtig groene kleur; zyne klauwen, vooral de achterste, zyn uitermaten lang; zy schynen berekend, om de zwaarte van den vogel in het slyk te dragen, alwaar men hem dikwils ontmoet, mogelyk om aldaar zyn voedzel in het water te zoeken. Dit hoen, even als andere soorten van Pluviers, zwemt nooit; zyn kop is verciert met een scharlaken hanekam, en kleine peerlen scheiden hem den bek van de ooggen af, even als de Moscovische eendvogel. Men vindt de gewapende Pluviers altoos by koppelen; en wanneer zy vliegen, fluiten zy vry aangenaam. Hunne ongemeene schoonheid herinnert my een anderen vogel, welken ik op nabuurige Plantagien gezien heb, ik bedoel de roode Wulp van Guiana, alhier Flamingo genoemd, [5] uit hoofde van de groote gelykvormigheid, die tusschen hem en den beroemden vogel van dien naam gevonden word. Men treft deezen Flamingo in Canada aan, en in verscheide noordelyke en zuidelyke gedeelten van America, en vooronderstelt, dat hy tot het geslacht der kraanvogels behoort, en zoo groot is, als een zwaan in Europa. De roode Wulp heeft echter alleenlyk de gedaante van een kleine Reiger; hy heeft geen staart; maar zyn hals, zyn gekromde en ronde bek, en zyne pooten zyn zeer lang; de laatstgemelde hebben vier klauwen, drie van vooren en een van agteren. De kop van deezen Wulp is zeer klein. Het wyfje legt altoos twee eieren, uit ieder van welke, na het uitbroeien, een jong voortkomt, eerst van een zwarte, vervolgens van een gryze, en dan van een witte kleur, naar mate hy in grootte toeneemt, en eindelyk word de geheele vogel scharlaken of karmozyn, of naar bloedkleur hellende. De roode Wulpen leven in gezelschap, even als de Oijevaars, en bewoonen voornamelyk de oevers der Rivieren, of de stranden der zee; en men vind ze aldaar in zulk een ongemeen groot getal, dat men meenen zoude, dat het zand rood geverwd was. Men houdt deeze vogelen, voor zeer uitgelezen, wanneer ze jong zyn; en zy zyn zoo gemeenzaam, dat men ze dikwils ziet lopen en eeten met het tam gevogelte, schoon zy echter aan het vleesch der vogelen en visschen den voorrang geven.

Ik vond dus altyd eenig nieuw voorwerp om te beschryven, en ik sleet de gelukkigste dagen met myne geliefde JOANNA, op deeze aangenaame Plantagie. Maar, helaas! eensklaps was myn geluk vervallen, en ik verviel in de diepste moedeloosheid. De heer PASSELAIGE, te Amsterdam, wien ik geschreven had, om van hem de vryheid myner gezellinne te koopen, kwam te sterven; en het geen myne smart ten top deed ryzen, was de tegenwoordige staat van JOANNA, die my beloofde, dat ik binnen eenige maanden vader zyn zoude. Niet alleen moest myne gezellinne slavin blyven, maar myn eigen bloed was ook tot een gelyk lot, en onder zulk een bestuur bestemd!--De heer PASSELAIGE, op wien myne hoop gevestigd was, overleden zynde, ging de Plantagie aan eenen nieuwen eigenaar over. Ik konde alle deeze akelige denkbeelden niet verduwen, en wierd als door zinneloosheid bevangen. Myne overmaat van neerslagtigheid zoude my in het graf gestort hebben, zonder de teedere vertroosting van JOANNA, die my overreedde, dat de heer

LORKENS onze hulp nog zoude kunnen zyn. In deeze droevige gesteldheid hoorde ik des avonds van den 4den verscheide alarm-schoten met geschut, van den noord-oost kant. Des anderen daags morgens, by het opkomen van den dageraad, zond ik eenige manschappen naar de Pereca. Dezelve kwamen op den middag te rug, met de tyding, dat de muitelingen de Plantagie Marseille aan de Cottica hadden aangevallen; maar dat de slaven der Plantagie hen genoodzaakt hadden de wyk te neemen, zoo als laatstelyk die van Kortenduur gedaan hadden. De muitelingen hadden ook een gedeelte der Indianen mishandeld, welken zy verdacht hielden van aan de Planters hulp verschaft te hebben. Ik vernam nog te gelykertyd, dat men eene zamenzweering van Negers te Paramaribo ontdekt had. Zy hadden het ontwerp gevormd, om zig by de muitelingen te voegen, na alle de inwooners vermoord te hebben. De hoofden der zamenzweerders wierden ter dood gebragt.

Des morgens van den 26sten, hoorden wy nog verscheiden schoten in het bosch. Vreezende, dat dit Europeesche manschappen zyn mogten, die van den weg afgedwaald waren, gelastte ik myne schildwagt, om deeze noodschoten, een voor een, met zyn snaphaan te beantwoorden, en ik voegde daar by twee tambours, die twee uren agter den anderen trommelen zouden. Eindelyk verscheenen een Sergeant en zes soldaaten van 's Compagnies krygsvolk, tot den post van Reidwyck aan de Pereca behoorende, welke geduurende drie dagen in het bosch waaren verdwaald geraakt. Zy hadden noch hangmatten, noch levensmiddelen, noch drank, en zy waren byna dood van vermoeienis, honger en dorst. Ik onthaalde hen zoo goed ik konde, en, tot myn groot genoegen, kregen zy wel dra hunne kragten weerom. Een van hun echter wierd eenige uren lang van zyn gezicht beroofd, door het steeken van een soort van Wespen, in dit Land bekend onder den naam van Marobonso, die uitermaten groot zyn, zig in de hollen der boomen ophouden, de sterksten van het soort der beijen zyn, en zoo hevig steeken, dat de pyn daar van allergeweldigst is, en de koorts veroorzaakt.

Den 12den, na de Cottica twee maalen te hebben overgezwommen, kwam ik verkleumd t'huis, en des anderen daags had ik de koorts. Ik ontrustte er my weinig over, en dacht, dat ik door een gematigden levens-regel, en de hulp van limonade en tamarinden, die op de Hoop in overvloed groeien, spoedig zoude genezen zyn.

Den 16den, bevond ik my, op de zwakheid na, volmaakt hersteld. Maar denzelfden dag, des morgens ten tien uren, met JOANNA voor myne wooning zittende, ontving ik een onverwagt bezoek van den heer STEEGER, een van onze Heelmeesters. Na myn pols gevoeld, en myne tong bekeken te hebben, verklaarde hy my, zonder omwegen, dat ik des anderen daags een lyk zoude zyn, indien ik zyn voorschrift niet volgde. Dit gezegde deed op my zulk eene uitwerking, dat ik, schoon op alle andere tyden geene geneesmiddelen inneemende, niet aarzelde, om het geen hy my aanbood, en door hem in een glas was gereed gemaakt, in te zwelgen; maar ik viel byna oogenblikkelyk gevoelloos op den grond.

Ik bleef in dien staat tot den 20sten. Het gebruik van myne zinnen wederom krygende, bevond ik my op een matras leggende, en myne arme JOANNA, die in traanen wegsmolte, naast my zittende. Uit vreeze, dat

ik my ontrusten mogt, verzogt zy my, om haar geene vragen te doen; maar des anderen daags verhaalde zy my al wat my was wedervaren. Op het oogenblik, dat ik viel, deed zy my door vier Negers opneemen, die my nederleiden ter plaatse, alwaar ik my nog bevond. De Heelmeester, my op verscheidene plaatsen Spaansche vliegen gelegd hebbende, dog zonder eenige werking, zeide, dat ik dood was, en verliet de Plantagie. Toen liet men myne doodkist maken, om my den 17den te begraven, het geen JOANNA voorkwam, door tot het verkrygen van eenig uitstel op de knien te vallen. Dadelyk zond zy iemand af naar haare moeije, ten einde haar goede azyn, en een fles zeer oude Champagne wyn te zenden. Zy bediende zig van den eersten, om my by aanhoudenheid de slapen van het hoofd te wryven; zy doopte 'er verscheide neusdoeken in, waar mede zy my de gewrichten van de handen, en de voeten omwond; eindelyk gelukte het haar, om my eenige droppels zeer warmen wyn in een theelepeltje binnen te krygen. Dit arme meisje, had my, met myn kleine QUACO en een ouden Neger, al dien tyd bewaakt, in de hoop, dat ik 'er nog van zoude mogen opkomen, een geluk, waar voor zy tans God dankte. Ik konde haar niet antwoorden en dank zeggen, dan door eenige traanen, en met haar teederlyk de hand te drukken.

Intusschen ontsnapte ik den dood; maar in weerwil van de zorgen van dit uitmuntend meisje, aan wien alleen ik het leven verschuldigd was, was ik tot den 15den Juny buiten staat, om alleen te kunnen gaan. Ik was zoo zwak, dat men my als een kind moest te eeten geven, en twee Negers droegen my in een soort van leuning-stoel. De arme JOANNA, die zoo veel voor my geleden had, was toen zelve zeer ziek.

Deeze staat was zeer verschillende van dien, waar in ik my nog zoo kort geleden bevond. Ik genoot vergenoegen en gezondheid, en op dit oogenblik was ik van beiden beroofd. De heer HENEMAN, myn vriend, die my dagelyks kwam zien, zeide my, dat hy hebbende willen weten, waar in het geneesmiddel, het geen ik had ingenomen, en my noodwendig zoude hebben van kant geholpen, bestond, hy ontdekt had, dat het zelve niet minder was, dan vier greinen braak-wynsteen, onder veertig greinen ipecacuanha gemengd: de Heelmeester had over myn gestel geoordeeld, naar mate van myne grootte, die by de zes voeten is. Ik was over deeze trek van onkunde verontwaardigd. Den 4den Juny, een glas vol Madera wyn op de gezondheid van zyne Britsche Majesteit gedronken hebbende, zag ik deezen knaap verschynen, om my een tweede bezoek te geven. Ik nam dadelyk een der stokken, dienende om myne leuningstoel te dragen, en liet dien op het hoofd van den weetniet vallen; want ik had nog geen kragt genoeg, om hem een slag toe te brengen. Hy vroeg naar niets meer, en begaf zig zeer schielyk weder in zyn vaarttuig. Myne Negers groetten hem, by zyn vertrek, met drie vreugde-galmen.

Twee der kloekmoedigste lieden, die in de Volkplanting waren, de Capitain FREDERIK, en de Capitain STOELEMAN, welke laatstgemelde tot het krygsvolk der Compagnie behoorde, begaven zig toen met de Neger-Jagers in de bosschen. Zy doodden drie of vier muitelingen, en namen een gelyk getal gevangen, die van honger stierven, waar aan zy blootgesteld waaren, na dat de Colonel FOURGEOUD de bosschen doorkruist, en hunnen oogst vernield had. Twee andere muitelingen, op de Plantagie van den heer WINEY, aan de Patamaca-Kreek, hebbende

willen stelen, wierden door de slaven gedood, die vervolgens aan elk van hun de rechte hand afkaptten. Zy lieten dezelve droogen, en zonden ze naar Paramaribo.

Den staat van zwakte, waar in ik was, my tot allen dienst onbekwaam makende, stelde ik het bevel op de Hoop, in handen van den Officier, die in rang op my volgde. Denkende, dat de verandering van lucht my goed zoude doen, ging ik, na daar van aan den Colonel bericht gegeven te hebben, naar eene nabuurige Plantagie, Egmond genaamd, en aan den heer DE CACHELIEU, een Fransch Edelman, toebehoorende. Ik wierd vergezeld door JOANNA, eenen blanken bedienden, en mynen kleinen Neger. De heer DE CACHELIEU had my verscheidene maalen genoodigd, om hem te komen zien, en niets was tot myn herstel geschikter, dan zyn vrolyk gezelschap, en zyne gastvryheid. Hoe zeer waaren echter deeze hoedanigheden het tegen overgestelde van zyne onrechtvaardigheid en wreedheid omtrent zyne slaven! Zie hier een voorbeeld van de manier, waar op hy dezelve behandelde. Twee Negers hadden eene geesseling verdiend, om dat zy in zyn magazyn met geweld waren ingedrongen, en gestolen hadden, en zy wierden met eenige zweepslagen vry gelaten, om dat ze nog jong waren, terwyl twee anderen, die ongelukkiglyk ouder waren; verwezen wierden, om voor een geringe twist drie honderd slagen te ontvangen.

Aan den heer DE CACHELIEU naar de reden deezer partydigheid gevraagd hebbende, antwoordde hy my, dat die twee jonge lieden eene zeer fraaije huid hadden, en werken konden; maar dat de anderen oud en zedert lang verminkt zynde, tot niets meer goed waren, en dat, wanneer zy omkwamen, de Plantagie het onderhoud, het geen men hun zonder nut verschafte, zoude uitwinnen.--Eenige dagen te vooren, deed op Arentsrust, eene andere Plantagie beneden de evengemelde, de Opzichter aan eenen ongelukkigen Neger, die hem uit naam van den eigenaar een brief bragt, over welks inhoud deeze Opzichter niet voldaan was, vier honderd geesselslagen geven, en zeide hem, dat hy dit antwoord konde brengen aan den geen, die hem gezonden had.

Maar laten wy tot mynen gastheer te rug keeren. In weerwil van zyne wreedheid omtrent zyne Negers, was hy jegens alle anderen beschaafd, vriendelyk, gastvry, en zeer wellevend. Ik zag op zyne Plantagie een groot getal Chineesche oranjeboomen. Derzelve vruchten verschillen van de andere oranje-boomen daarin, dat ze van binnen veel doorschynender zyn, en een veel geuriger smaak hebben. De schil is ook veel gladder, dunner en bleeker. Maar schoon men zonder hinder eene groote meenigte gewoone oranje-appelen eeten kan, kan men dit niet zeggen van, de Chineesche, wier onmatig gebruik in deeze Volkplanting steeds gevaarlyke gevolgen gehad heeft. Deeze vrucht is van het zelfde soort, als die van Lissabon aankoomt, en waarschylyk zyn het de Portugeezen of Spanjaarden, die deeze oranje appelen in Guiana gebragt hebben. Men kan gemakkelyk naargaan, dat de oranje-appelen van dit soort, als gouden trossen in volkomene rypheid van de boomen afvallende, van veel lekkerder smaak zyn; dan die wy in Engeland eeten, werwaarts men ze zend, wanneer ze nog groen zyn; het is waar, dat zy aldaar vervolgens van kleur veranderen; maar zy komen aldaar nimmer tot hunne waare rypheid. Men kan zig ligtelyk een denkbeeld maken van

de geur, die de bloemen van alle deeze oranje-boomen, waar van men hier de fraaiste ruikers maakt, verspreiden. Op de Plantagie Egmond vond ik ook eenige schoone limoenboomen; de vruchten waren groot, en hadden een zeer dikke schil. 'Er waren ook nog zeer zoete limoenen, maar die zeer klein, en naar myn oordeel zeer smakeloos zyn.

Na van de lekkere vruchten van den heer DE CACHELIEU gesproken te hebben, moet ik zyne uitstekende Fransche wynen, en vooral zyn Muscaat-wyn, niet vergeten. In weerwil van soo veele uitgelezene zaaken, bleef ik steeds zeer zwak, en zonder eetlust. Hoopende, dat het te paard ryden my dienst zoude doen, besloot ik, om de gastvrye wooning van deezen beminnyken Franschman te verlaten, en verlof te vragen, om eenigen tyd te Paramaribo te gaan doorbrengen.

Den Colonel FOURGEOUD den 9den op Cravassibo aangekomen zynde, om aldaar zyne krygsverrigtingen te hervatten, schreef ik hem een brief, om dit verlof te verkrygen, en zes maanden soldy, die my verschuldigd waren, te vorderen. Hy antwoordde my den 12den en sloeg my het een en ander verzoek af, maar in Zulk een onbeleefden styl, als ik van hem niet verwagte. Hy scheen aan mynen yver te twyffelen, en schoon hy wel wist, dat ik ziek was, weigerde hy my myn geld, en de noodige geneesmiddelen, om myne gezondheid te herstellen. Ik was daar over zoo veroentwaardigd, dat ik hem een tweeden brief zond, waar in ik hem verklaarde buiten staat te zyn, om iets te doen of te verzoeken, dat met myne eer strydig was, waar van ik hem alle bewyzen geven zoude, die hy eenigzints konde vorderen. Door zwakte geen dienst kunnende doen, volgde ik mynen brief na verloop van twee dagen, en ik vertrok met den heer DE CACHELIEU, in een overdekt vaartuig van agt riemen.

Ik stelde my voor, dat de Colonel by myne komst woedend tegen my zoude zyn; dat hy my in arrest zoude doen gaan, en my eenige uitlegging op myne brieven zoude afvorderen; maar hoe buitenspoorig hy zig ook mogt aanstellen, ik vreesde hem niet, want na alle zyne pogingen om my ongelukkig te maken, verlangde ik den dood boven andere wreedheden.

De heer DE CACHELIEU, ook vermoedende, dat de Bevelhebber tegen my een groot geweld zoude maken, vergezelde my, toen ik by hem ging, doch beiden waren wy bedrogen. De Colonel gaf ons zeer beleefdelyk de hand, en vroeg ons beiden ten eeten, als of 'er tusschen hem en my niets was voorgevallen, maar ik zag die gemaakte houding met verachting, en weigerde zyne uitnoodiging, zoo als ook de Planter deed. Toen ik hem verzogt had my de reden te verklaaren, die hem bewogen had, om my myn verzoek af te wyzen, en my zulk een vreemden brief te zenden, antwoordde hy my: ---- Dat dertig of Veertig Oucas-Negers, die onze bondgenooten waren, hem bedrogen hadden, door niets te doen van het geen zy beloofd hadden, terwyl zy in de bosschen waren, en hy zelf zig op Paramaribo bevond; dat hy dienvolgende besloten had, zyne krygsverrigtingen met dubbelen yver voort te zetten. Dit was de reden, die hem bewogen had, niet alleen om my het verzogte verlof te weigeren, maar om zelfs aan alle de zieke Officiers te gelasten, zig oogenblikkelyk by hem te vervoegen, zonder 'er zelfs een enkele van uit te zonderen tot bewaaring van de vaandels en de krygskas, welke hy aan een Quartiermeester had toevertrouwd. De Colonel sprak de waarheid wel,

en hy had dezelve niet te kort gedaan, met 'er by te voegen, dat zyne ingekankerde haat tegen eenige andere Officiers en my, hem aanzette, om alles tot ons verderf aan te spannen. Ik moet niet vergeten te verhaalen, dat hy omtrent deezen tyd de orde regelde, welke in het doen der tochten moest gevolgd worden. Te vooren geschiedde alles met verwarring, het geen by vervolg nog maar al te dikwils voorviel.

Byna twee maanden te Egmond hebbende doorgebracht, zonder my aldaar te kunnen herstellen, en zonder verlof te verkrygen, om naar Paramaribo te gaan, verkoos ik liever het bevel op de Hoop te hernemen. De heer DE CACHELIEU vergezelde my derwaarts, en ik onthaalde hem aldaar zoo goed my mogelyk was.

Ik vond op de Hoop mynen vriend HENEMAN, die toen Capitain was. Zoo wel als verscheiden anderen van het krygsvolk, was hy aldaar ziek geworden, en men had hem gelaten zonder geld, zonder Heelmeester, zonder geneesmiddelen. Echter had de Stad Amsterdam verscheide vaten wyn, ingelegde groenten, en andere versche voorraad gezonden; maar alles was voor onze kwynende krygsbenden onzichtbaar, schoon dit zekerlyk het oogmerk van deeze Stad niet was. Ik deed alhier vergeefsche moeite, om ons aandeel in alle deeze mondbehoefden te verkrygen; noch geld, noch geneesmiddelen, noch wyn, noch eenig soort van ververschingen wierden ons toegezonden. Dus hield onze kwyning aan, en wy verloren onze kragten, in plaats van die wederom te krygen. Ik had echter de minste reden van klagen, want ik wierd door JOANNA en myne dienstboden, die, daags na myne aankomst op de Hoop, de Plantagie van den heer DE CACHELIEU verlieten, bediend; en voorts ontving ik, als naar gewoonte, geschenken van alle kanten. De grootste onaangenaamheid, welke ik toen ondervond, bestond daar in, dat ik de voeten vol insecten had, chiques genaamd, het geen ik gedeeltelyk toeschreef aan het dragen van schoenen en koussen, geduurende myn verblyf op Egmond. Ik heb reeds gezegd, dat deeze insecten op Devil's-Harwar uittermaten talryk waren, en ik zal deeze gelegenheid waarnemen, om dezelve op een meer opzettelyke wyze te beschryven.

De chiques zyn kleine zandluizen, die tusschen vel en vleesch doordringen, maar in 't algemeen onder de nagels van de voeten, zonder dat men ze gevoelt. Zy zuigen aldaar het bloed, en worden als een groote luis, en de jeukte, die zy dan veroorzaaken, is alleroenaangenaamst. Vervolgens komen zy te voorschyn, onder de gedaante van een blaasje, het welk vol eieren of neeten is, en indien men het breekt, zoo veele jongen voortbrengt. Dezelve verspreiden zig in het zieke deel, en veroorzaaken aldaar zweeren, die dikwils zoo gevaarlyk zyn, dat ik een soldaat gekend heb, wien men met een scheermes de voetzool moest afsnyden, om hem te geneezen. Men heeft in dergelyke gevallen tot de afzetting dikwils toevlucht genomen; en verscheiden lieden hebben zelfs het leven verloren, om dat zy verzuimd hadden deezen vervloekten worm in tyds te doen verhuizen. Op het oogenblik derhalven, dat men een soort van brandende pyn gevoelt, en eene ongewoone roodheid aan den voet bespeurt, is het tyd, om de chique, die 'er de oorzaak van is, 'er uit te haalen. Dit doet men met een naald, en de Negerinnen zyn 'er zeer bekwaam toe. Zy dragen zorg, om geene onnoodige pyn te veroorzaaken, en om het insect,

noch deszelfs nest in de wonde niet te breeken. Op derzelve opening leggen zy vervolgens asch van tabaks-bladen, en in korten tyd is men geneezen. Op het oogenblik, dat ik 'er door besmet was, nam JOANNA eene naald, en haalde uit myn linke voet, tot drie-en-twintig van deeze insecten. Zy huisvesten allen onder de nagels, en men kan naargaan, welk eene verschrikkelyke pyn ik uitstond. Deeze zelfde insecten dragen by de Spanjaarden te Carthagena den naam van Niguas.

Den 21sten, ontving ik een brief van den Bevelhebber, niet in antwoord op dien, welken ik hem laatst gezonden had, maar, vermits hy zig in de bosschen ging begeven, eenen last vervattende, om hem te Cravassibo, alwaar toen het hoofd-quartier was, alle de mond- en krygsbehoefden, alle de bylen, alle de kook-ketels toe te zenden, welke men op de Hoop niet volstrekt noodig had. Ik deed ze hem des anderen daags toekomen: maar de levensmiddelen waaren 'er in eene kleine hoeveelheid; want een schuit, geladen vol met ossen- en varkens-vleesch, voor den post, alwaar ik my bevond, had in de Rivier schipbreuk geleden.

Den 25sten, wierd de heer STEGER, die Heelmeester, welke my byna had doen omkomen, zoo dat ik de gevolgen van zyne onkunde nog gevoelde, van het Regiment weggezonden, als onbekwaam tot de uitoeffening van zyn beroep. Schoon myne gezondheid op dit tydstip nog niet hersteld was, doch ziende, dat verscheiden Officiers zig gereed maakten om den Colonel te volgen, verzogt ik hem, om my zulks mede toe te staan. Maar toen, den 26sten, zyn Adjutant, met een Heelmeester, het krygsvolk, aan de Commewyne gelegerd leggende, onderzocht, vonden zy beiden my buiten staat, om de vermoeyenis van zulk eenen tocht door te staan. Dit was waar; en den 29sten, weder ingestort zynde, had ik het genoeg, om my als Bevelhebber aan de Rivier afgelost te zien door den Majoor MEDLAR, die deezen zelfden dag tot dit einde op de Hoop kwam. My was echter bevolen, om deezen post niet te verlaten, schoon het verblyf van een maand te Paramaribo my een volkomen herstel zoude hebben kunnen bezorgen, ik had dus niets meer te doen, dan myne teekeningen voort te zetten, waar voor de evengemelde Officier my eene vry aanzienlyke somme aanbood; maar ik wilde, zoo 't mogelyk was, myne verzameling volledig maken. Wanneer ik 'er de krachten toe had, wandelde ik rondom de Plantagie, met myn snaphaan op den schouder; en den 3den September schoot ik, onder verscheide andere vogelen, een zeer kleinen vogel, alhier Kibry-fowlo genaamd, om dat hy zig altyd verscholen houdt. Deeze vogel, hebbende de grootte van een lyster, is ten aanzien van deszelfs pluimaadje en gedaante gelyk aan een quartel; maar zyne pooten zyn een weinig langer, en zyn bek is uittermaten puntig. Zeldzaam ziet men hem vliegen; maar hy loopt zeer schielyk in de weiden en Zand-woestynen, alwaar hy zig verschuilt, zoo dra hy bemerkt, dat men op hem loert. De vogel, dien ik doodde, was zeer vet, en toen hy gereed gemaakt was, vond ik hem zoo lekker, als een leeuwrik in Europa.

Den 11den September verliet de Colonel FOURGEOUD Cravassibo, en ging den vyand in de bosschen vervolgen; hy voerde met zig alle de manschappen, in staat zynde om hem te volgen, welke hy by een kon krygen, maar geen hooger getal beliepen, dan van honderd mannen. Vooraf had hy het krygsvolk van den post van de Savane der Joden doen te

rug trekken, om dezelve op de verlaatene Plantagie Ornamibo, aan het bovenste gedeelte van de Commewyne, te plaatsen, latende dus de Planters van de Rivier Surinamen aan hunne eigene verdediging over.

Den 19den van deeze maand, in den morgenstond, kwam een hoop van meer dan twee honderd wilde varkens, alhier Pingos genoemd, in het bosch verdwaald geraakt zynde, op de Hoop, en liep over de Plantagie. De Negers vervolgden hen, en doodden 'er meer dan twintig van, door houwen met snoeimessen en bylen. 'Er zyn drie soorten van wilde varkens in Guiana: de Pingos of Wary, waar van ik tans spreek; de Cras-Pingos; en de Mexicaansche varkens, genaamd Peccaris. De Pingos hebben ten naasten by de grootte van onze kleine Engelsche varkens. Zy zyn zwart, en hebben het lyf met zeer harde, maar niet zeer dicht tegen elkander staande borstels bedekt: zy verzamelen zig tot kudden, ten getaale zomtyds van meer dan drie honderd, en bewoonen de dikste gedeelten der bosschen. Zy loopen altyd op eene lyn, volgende de een den ander van zeer naby. Wanneer de geen, die voorloopt, of de geleider, gedood word, is de linie dadelyk gebroken, en de geheele kudde is in wanoerde; hierom beginnen de Indianen, zoo het hun mogelyk is, altyd met den voorsten het eerst te treffen. Zoo dra hy is afgemaakt, houden de anderen zig stil, elkander op eene domme wyze aankykende, en laten zig een voor een dood slaan, waar van ik getuige geweest ben. Zy tasten geene menschen aan, en bieden hun geen wederstand, zelfs wanneer ze gewond zyn, zoo als de wilde zwynen in Europa doen, hoe zeer verscheiden Schryvers dit tegen de waarheid verhaald hebben. Ik kan niet zeggen, of zy de honden aanpakken, want ik had 'er geen, toen ik hen ontmoette.--De Cras-Pingos zyn dik, en zyn tot sterke verdediging gewapend. Hunne borstels zyn nog veel ruwer, dan die van de eerstgemelde. De varkens van dit soort zyn zeer gevaarlyk, zoo door hunne kracht, als door hunne woestheid. Zy tasten menschen en beesten aan, die hunnen, weg belemmeren willen, vooral wanneer ze gewond zyn. Hunne manier van reizen is dezelfde, als die der andere Pingos, en zy verzamelen zig ook tot talryke kudden; maar zy houden zig voornamelyk in de binnenste gedeelten des Lands op. De varkens van deeze beiderleije soorten, wanneer zy in het bosch het minste gerucht hooren, het welk hun de aannadering van eenig gevaar te kennen geeft, staan eensklaps stil, vormen zig tot een naauw ingesloten hoop, knarssen met de tanden, en maken zig dus tot hunne verdediging tegen den vyand gereed. Ik geloof niet, dat ze oorsprongelyke bewooners van Guiana zyn, maar uit Africa en Europa afkomstig. De Indianen eeten hun vleesch met graagte; de blanken houden 'er veel van, en ik vond het hard, droog en smakeloos.--De Peccaris, of Mexicaansche varkens, worden gehouden voor de eenigen, die uit Guiana oorsprongelyk zyn, en zy mengen zig niet onder de andere tamme of wilde varkens. Het dier van dit laatste soort is byzonder merkwaardig door een beurs of zak op den rug, die men gewoonlyk voor zyn navel neemt, en die byna een duim diep zynde, een stinkend vocht in zig vervat, waar van echter zommige lieden de reuk by die van muscus vergelyken, maar die zoo onaangenaam is, dat de Indianen, op het oogenblik, dat het dier gedood is, zorge dragen, om 'er het vleesch rondsom uit te snyden, ten einde voor te komen, dat het verdere 'er niet door bedorven worde; het geen anders schielyk plaats zoude hebben, en wel zoo sterk, dat het oneetbaar worden zoude. De Peccaris is by de drie voeten lang: hy heeft geen

staart zyne leden zyn wel gemaakt; hy kan zig weinig verdedigen. Zyne borstels, van eene geelachtig gryze kleur, gelyken zeer veel naar de stekels van den Engelschen egel. Zy zyn zeer lang op den rug, maar zeer kort en zeer zeldzaam aan den buik en in de zyden. Dit dier heeft op elken schouder een vlak van een helderer kleur, dan het overige van zyn lichaam, loopende onder den hals in een, en veel gelykheid hebbende met den halsband van een paard. De varkens van dit soort zyn op de lange en moerassige landen minder bekend, dan binnen in het Land, alwaar zy in de Savanen en op de bergen leven. Zy worden gemakelyk tam gemaakt, en dan zyn zy mak en stil, maar zoo dom niet, als de Graaf DE BUFFON voorwendt. Deeze natuurkenner zegt, dat zy niemand herkennen, en geene verkleefdheid hebben aan de geenen, die hun voedzel geven; echter had de Majoor MEDLAR 'er een op de Hoop, die hem als een hond volgde, en zichtbaar genoeg scheidte, door zynen meester gestreeld te worden. Ik moest ook opmerken, dat wanneer men ze tergt, zy zeer gevaarlyk en kwaadaartig zyn. De Peccaris loopen met groote troepen, even als de andere soorten; hunne wyfjes werpen verscheiden jongen te gelyk; en hun geknor is zeer onaeangenaam en sterk.

Des morgens van den 29sten, hoorden wy op nieuw het geluid van verscheiden snaphaan-schoten naar den kant van de Cottica. Het kwam van de Plantagie Marseille alwaar de slaven, vol dapperheid en trouw, de muitelingen voor de tweede maal verjaagd hadden.

Den 8sten der volgende maand, ontvingen wy de tyding, dat de Colonel FOURGEOUD, na de velden van den vyand, met welken hy van verre gesproken had, ontdekt en verwoest te hebben; na het overschot van den ongelukkigen SCHMIDT, die, zoo als ik gezegd heb, door de muitelingen gedood was, gevonden te hebben, met zyn krygsvolk te Maagdenberg was te rug gekomen, en dat hy aldaar tot den 11den dier maand verblyven zoude. Hy ging vervolgens wederom in de bosschen, maar vooraf droeg hy zorg, om zyne zieken naar de Hoop te doen brengen: hy zond ook derwaarts, om arrest te houden, en vervolgens gevonnisd te worden, een jong Officier, die aan niets anders schuldig stond, dan dat hy, zoo goed niet als hy zelve, de vermoeienis had kunnen doorsstaan. Deeze jongeling had last gehad, om twee dagen en twee nachten lang te waken; eindelyk niet in staat zynde om wakker te blyven, viel hy onder de wapenen in slaap, des te ligter, om dat hy op den grond zat. De luchtstreek van Guiana is in de daad zoodanig, dat zy in staat is de natuur gedwee te maken.

De Colonel schreef de voortduuring zynen gezondheid grootendeels toe aan zeker allernaemangenaamst geneesmiddel, het welk hy zyn drank noemde, en zeer heet en met koppen vol inzwolg: het bestond uit kina en room van wynsteen, by elkander gekookt; zyn gestel was 'er zoodanig aan gewend, dat hy het zelve niet ontbeeren konde. Echter had hy geene navolgers, elk was beducht, dat, wanneer de werking van dit geneesmiddel ophield, het geen eindelyk gebeuren moest, alle andere geneesmiddelen, op het oogenblik, dat men ze meest noodig had, werkeloos zyn zouden. Wat my betrof, ik bleef uitermaten zwak, en wanhoopte zelfs aan myn herstel. De neerslagtigheid, waar toe de kommerlyke staat van JOANNA my deed vervallen, veroorzaakte zulks niet weinig. Myne ongerustheid verminderde ten deezen opzichte niet,

toen by een bezoek, het welk de heer en mevrouw LOLKENS my op de Hoop gaven, de eerstgemelde my zeide, dat de Plantagie Fauconberg andermaal stond verkogt te worden, en dat de nieuwe eigenaar was de heer LUDEN, te Amsterdam, tot wien hy geene de minste betrekking had; hy voegde 'er tevens by, dat het gerucht liep, dat JOANNA en ik beiden vergeven waren. Het verdriet, het welk zyne eerste tyding in my verwekte, werd echter verzacht door het verlangen, het geen mevrouw LOLKENS my deed blyken, om myne gezellin dadelyk naar Paramaribo mede te nemen, ten einde haar aldaar in haar eigen huis te doen oppassen, tot dat zy volkomen hersteld zoude zyn. Ik betuigde haar alle mogelyke dankbaarheid, en de arme JOANNA stortte traanen van vreugde. Zy vertrokken alle drie den zelfden dag, en ik bragt hen tot Killestein Nova, alwaar wy het middagmaal hielden; waar na ik, na het nemen van een teder afscheid, hen verliet.

By myne te rug komst op de Hoop, had ik moeite om myne verontwaardiging binnen de paalen van omzigtigheid te houden, wanneer ik my de zorg, die ik voor myn eigen bloed droeg, door myne medgezellen hoorde verwyten. "Doet als wy, STEDMAN, zeiden zy, en vreest niets. Indien onze kinderen slaven zyn, men draagt ten minsten zorge voor hun; en sterven zy, dan is 't over. Laat alle uwe zuchten in uwen boezem, en uw geld in uw zak te rug keeren, gy zult 'er u beter by bevinden". Ik geef hunne eigene uitdrukkingen op, om te doen gevoelen, hoe zeer het my moet hebben aangedaan, zulke troostredenen te ontvangen.

Des anderen daags, met het aankomen van den dag ontwakende, was het eerste voorwerp, het welk my voor het oog kwam, een slang van zes voeten lang, die lynrecht boven myn hoofd hing, op den afstand van minder dan een voet, en met zyn bek naar beneden; hy had zyn staart om een balk van het dak geslingerd. Zyne oogen glinsterden als starren, en hy weemde met zyn gespleeten tong in den bek. Ik was zoodanig verschrikt, dat ik moeite had, om hem te ontwyken, het geen ik egter deed, door my uit myn hangmat te werpen. Ik hoorde hem vervolgens gerucht maken in het drooge stroo, waar mede myn dak gedekt was; de Negers vervolgden hem aldaar, om hem te dooden, maar hy ontsnapte hun; dus kan ik niet zeggen, tot welk soort hy behoorde. My toen alleen bevindende, en voor zulke bezoeken in het vervolg beducht zynde, sloot ik myn huis toe, en ging met myne vrienden, den Majoor HENEMAN en den heer MACDONALD, te zamen wonen.

Myne koffers naarziende, bevond ik, dat de mieren daar aan veel schade gedaan hadden. Zy zyn in Guiana van verschillende soorten, en zoo talryk, dat ze my in een nacht een paar catoene kousen, die geheel nieuw waren, vernielden. De mieren, die veel op de Plantagien gevonden worden, zyn zeer klein, maar zeer onaangenaam. Om de suikerbrooden te beveiligen, moet men die met een spyker tegen het beschot hangen, en zorge dragen, dat men rondom veel kryt smeert, om dat dit afvalt, en hen op het oogenblik, dat zy 'er over willen gaan, mede neemt. Ik verbeeldde my, dat, wanneer ik myne suikerbrooden op een steen zette, die in eene tobbe rondom in 't water stond, ik dezelve tegen deeze geduchte vyanden zoude veilig stellen; maar ik bedroog my; de voorhoede trok, tot myne groote verwondering, over 't water; en zeer weinigen verdronken. Het waare middel om zig van deeze insecten te ontlasten,

bestaat daar in, dat men hen aan eene brandende zon bloot stelt; zy kunnen die niet verdragen, en vluchten na verloop van eenige minuten weg. Het geen verscheiden Schryvers, waar onder zig Dr. BANCROFT, en zelfs Koning SALOMON bevinden, van den zoogenaamden voorraad, dien de mieren voor den winter vergaderen, hebben opgegeven, word door nieuwe waarneemingen wedersproken. Het is wel waar, dat 'er in Surinamen geen winter is; maar overal, waar dit jaargetyde bekend is, worden de mieren door eenen gevoel benemenden slaap verdoofd, geduurende welken zy niets noodig hebben.

Myn vriend, de Capitain VAN COEVERDEN, die toen in de bosschen was, ondervond eene onaangenaamheid van eenen anderen aart. Neger slaven openden zyne koffers te Paramaribo; zy ontstalen hem zyne beste goederen, en twintig guinies.

Den 6den, verdrong een zee-soldaat zig zelf in den aanval van een heete koorts, eene ziekte, die in Guiana zeer gemeen is. Byna te gelyker tyd wierd een soldaat van 's Compagnies krygsvolk op last van eenen hoogen krygsraad dood geschoten.

Aan den heer SEIFKE geschreven hebbende, om te weten, of het niet in de magt van Gouverneur en Raaden stond, om het kind van een vry man vry te maken, mits aan den eigenaar de somme betaalende, die zy in hunne wysheid gepast zouden oordeelen; hy antwoordde my, dat geene somme hoe genaamd een slaaf konde vry koopen, wie ook zyn vader wezen mogt, zonder de toestemming van den meester, naardien, volgens de wetten, die uit eene moeder in slavernye zynde geboren word, even zeer slaaf is, als of hy in Africa geboren, en van de kusten van Guinee herwaarts overgebracht was. Deeze uitlegging maakte myne ellende volkomen. Kortentyd na het ontfangen van dit antwoord, wierd ik op zekere Plantagie, Knoppemonbo genaamd, aan de Cassivinica-Kreek, en welks eigenaar, de heer DE GRAAF, alles deed, wat hy konde, om my te verzetten, ter maaltyd genoodigd. Eindelyk my ter zyden af, op een kleine brug, die naar een oranjen-bosch leide, ziende zitten, in eene houding, die myne bittere droefheid aanduidde, kwam hy by my, vatte my by de hand, en zeide my het volgende, het welk ik met de grootste verwondering aanhoorde.

"De heer LOLKENS heeft my bericht, myn heer, van de oorzaak uwer billyke smarte, maar de Hemel laat nimmer eene goede daad onbeloond. Ik heb het genoeg u tans kennis te geven, dat de heer LUDEN my tot Bestuurder zyner Plantagie verkozen heeft, en dat ik van dien dag af aan alle myne pogingen zal aanwenden, om u by hem van nut te zyn, als mede aan de achtenswaardige JOANNA, die, door haar beminnyk character, zig de achting van allen, die haar kennen, verworven heeft, terwyl uw loffelyk gedrag ten haaren opzigte u de achting der geheele Volkplanting heeft doen verdienen."

Een Engel, uit den hemel nederdaalende, konde my geen blyder boodschap brengen: een misdadiger, die ter dood verwezen is, ontfangt de aan hem geschonkene genade met geen meerder vreugde! Ik gevoelde mynen boezem van een zwaaren last ontheven; en na den heer DE GRAAF zyne belofte hebben doen herhaalen, vond ik, dat ik my in den kelk van 't

geluk nog konde dronken drinken. Kon na dit gesprek, wierd ik door alle de lieden van het gezelschap omringd, aan wien deeze waardige man zyne edelmoedige oogmerken mededeelde. Zy wenschten my met myne lofwaardige gevoelens, en met de beminnyke gezellinne, waar aan ik my verbonden had, geluk: zy scheenen in het genoeg, het welk ik ondervond, deel te nemen; en de geheele dag wierd in festynen en vermaken doorgebracht. Des avonds keerde ik naar de Hoop te rug, veel beter te vreden, dan toen ik deezen post verlaten had. Des anderen daags wierd het zelfde gezelschap aldaar door den Majoor MEDLAR ontfangen; en wy hielden met onze bezoeken aan tot den 13den, wanneer wy andermaal gezamentlyk naar Knoppemonbo gingen.

De heer DE GRAAF, nieuwe slaven gekogt hebbende, gaf aan alle de Negers van zyne Plantagie een festyn, en ik had dus gelegenheid, om de hun eigenaartige vermakelykheden te zien; maar ik bewaare derzelve mededeling tot een ander tydstop. Tans zal ik alleenlyk eene beschryving geven van den dans van Loango, zoo als die door de Negers van dit gedeelte van Africa, en door geene anderen word uitgeoeffend. Dezelve bestaat in zulke aangevuurde en wulpsche houdingen en gebaarden, dat men de meest verhitte verbeelding en de bestendige gewoonte noodig heeft, om dien uittevoeren. Deeze dans, die met trommelslagen vergezeld gaat, en geduurende welken de dansers met hunne handen de maat slaan, kan als een soort van pantomime beschouwd worden, die in verscheiden bedryven verdeeld is, en eenige uren aanhoudt. Maar het merkwaardigst is, dat, zoo lang dit soort van vertooning duurt, de dansers en danseressen, verre van vermoeid te schynen, zig meer en meer aanvuuren en verhitten, tot dat zy eindelyk door en door bezweet, en hunne aangezette bewegingen tot die hoogte gestegen zyn, dat, de natuur bezwykende, zy op het punt zyn, om in stuiptrekkingen te vervallen.

Hoe onbetamelyk deeze oeffening ook is, de Europeesche en Creoolsche vrouwen zyn by het gezicht daar van, even als van alle andere vermaak tegenwoordig. Zy verzamelen zig onbeschroomd benevens de manspersoonen, rondom de dansers, om, zoo zy zeggen, eens hartig te lagchen. Zulke vertooningen zouden het gezicht van eene Engelsche vrouw geheel doen bloezen.

Deeze waarneeming, dat de gewoonte in zekere Landen zaaken voor geoorloofd houd, die men elders verwerpen zoude, word meer of min bewaarheid, naar maate men verschillende luchtstreeken bezogt heeft. Een Officier, in dienst der Indische Compagnie, heeft onlangs eene beschryving uitgegeven van de verschillende houdingen, gebaarden, gezichten, zuchtingen, uitdrukkingen van vermaak, vrees, hoop, en elke trap van hartstocht, die de danseressen in de Oost-Indien doen blyken; maar wat deeze jonge dogters ook doen mogen, om de verbeelding der toekykers aan te vuuren, men weet, dat de heidensche vrouwen de kuischte in de geheele weereld zyn.

Den 14den keerde ik naar de Hoop te rug, alwaar ik vernam, dat het dak van myn huis door een stormwind was weggenomen. Dewyl ik niet meer voorneemens was het zelve te bewoonen, liet ik het om ver vallen. Intusschen had ik aldaar de gelukkigste dagen van myn leven

gesleeten.

Den 26sten, trok de Colonel FOURGEOUD op nieuw naar de Wana-Kreek; maar dewyl hy van den post van de Savane der Jooden het krygsvolk had weggenomen, maakten de muitelingen daar van gebruik, niet alleen door eene Plantagie aan de Rivier Surinamen te plonderen, maar zelfs verscheide Plantagien, aan de Cassivinica-Kreek, te verbranden. Eene bezending van 's Compagnies krygsvolk, die by toeval zig aan deeze Rivier bevond, vervolgde hen, maar zonder eenig voordeel. Twee soldaaten wierden gedood, en verscheide anderen, waar onder hun Bevelhebber NEYLE was, wierden gekwetst. De Majoor zond het krygsvolk af, het welk onlangs op Ornamibo geplaatst was, ten einde den vyand te vervolgen: het zelve doorkruiste het bosch eene geheele week lang, en kwam te rug, zonder iemand ontmoet te hebben. Deeze meenigvuldige gebeurtenissen doen zien, hoe moeielyk het voor Europeesche krygsbenden is, om in de bosschen van Noord-America te gaan oorlogen.

Den 30sten van deeze maand, zynde St. ANDREAS dag, liet ik een geheel schaap braden, waar op ik alle de Officiers, die zig op de Hoop bevonden, onthaalde. Ik gaf daar by twee kruiken goede Jamaicasche Rhum, waar van wy Punch maakten, welke wy op de gezondheid van onze vrienden van het oude vaste Land uitdronken. Ik herhaalde dit festyn den 4den December, na het ontfangen der tyding, dat myne JOANNA van een frisschen en schoonen zoon bevallen was. Den zelfden dag schreef ik aan den heer LUDEN te Amsterdam, om de vryheid voor moeder en kind te bekomen, en ik deed dit in dezelfde uitdrukkingen, als aan zynen voorzaat den heer PASSELAIGE; alleenlyk verzogt ik hem met meerder aandrang, om zyn antwoord te verhaasten, om dat ik niet wist, hoe lang onze tocht nog duuren zoude. Myn nieuwe vriend, de heer DE GRAAF, ondersteunde my, zoo als de heer LOLKENS gedaan had. Dit alles afgelopen zynde, gaf ik aan de zieken een douzyn flessen goeden Champagne-wyn, die de eerstgemelde van deeze twee heeren my gezonden had, en die zedert het jaar 1726. in zyne kelder geweest waren.

Des morgens van den 10den, met myn snaphaan op den schouder rondom de Plantagie wandelende, zag ik, dat alle de slaven, uit hoofde der mishandelingen van den Opzichter, aan 't muiten waaren. Het krygsvolk, by geluk van het verschil kennis genomen hebbende, deed het zelve tot algemeen genoeg eindigen. Deeze veelvuldige onlusten, waar van ik verscheiden malen melding gemaakt heb, gaven klaarlyk het oogmerk der Negers te kennen, om tot eenen openbaaren opstand over te slaan; en zy zouden zulks voorzeker te meermalen beproefd hebben, zoo zy niet wederhouden waren geworden door de vrees, welke de tegenwoordigheid van het krygsvolk hun inboezemde. Dien zelfden morgen bragt ik een paar vogels van twee verschillende soorten mede. De eerste word genoemd Toreman; de andere is een soort van poelsnip. De Toreman is een vogel van eene zeer heldere zwarte kleur, hebbende gryze pooten, en een zeer krommen bek: hy heeft de grootte van een hoen; en is zeer goed om te eeten. Hy gaat op de hoogste takken der boomen zitten, en men ontdekt hem gemakkelyk door een soort van zang, het welk hy by de aankomst van elk mensch in het bosch duidelyk herhaalt. Van daar heeft hy den naam van Toreman, het welk in de taal der Surinaamsche Negers een snapper of spion beteekent: de muitelingen dragen hem om

die reden eenen verschrikkelijken haat toe.

De poelsnip in de Savanen is een weinig minder groot dan een korhaan: deszelfs pluimaadje is van eene fraaie gryze zilver-kleur, en zyne gedaante ten naasten hy van de Europeesche poelsnippen. Men vindt deezen vogel voornamelyk in de verdrinkene Savanen; hy is vet, en van een uitmuntenden smaak.

Den 11den, wierd de Plantagie Reetwyk, aan de Pereca, door de muitelingen aangetast; maar het krygsvolk noodzaakte hen de wyk te nemen.

Den Colonel FOURGEOUD toen te Maagdenberg te rug gekomen zynde, en my, na eene ziekte van zeven maanden, volmaakt hersteld bevindende, waagde ik het, om hem op nieuw schriftelyk voor te stellen, om met hem in de bosschen te trekken, of my toetestaan van eenigen tyd te Paramaribo door te brengen; maar hy weigerde my het een en ander verzoek. Ziende, dat het my niet mogelyk was mynen post te verlaten, deed ik derhalven aan myne geliefde JOANNA by een brief verstaan, dat ik my beter bevond. Ik kwam vervolgens met myn brief aan den oever der Rivier, om aldaar een vaartuig te vinden; en tegen den middag bespeurde ik het open vaartuig van Fauconberg, het welk den Opzichter naar Paramaribo bragt: by ongeluk bekleedde hy dien post slechts zedert kort, en my niet kennende, wilde hy niet naar den oever komen, om myn brief aan te nemen. Echter ziende, dat de Negers met hunne riemen stil lagen, stak ik den brief tusschen myne tanden, en sprong in 't water, om naar het vaartuig toe te zwemmen, niet twyffelende, of men zoude my wel weder aan land brengen. Ik volgde dus den stroom, geheel gekleed, en naderde eindelyk tot op den afstand van twee riemen van het vaartuig: toen nam ik myn brief in de hand, en denzelven in de hoogte houdende, riep ik: "Wie zyt gy, die een stuk papier weigerdt aan te nemen?" Men antwoordde my in 't Fransch: "Ik ben JEAN BEARNY, een boer uit Gasconje, om u te dienen". Het vaartuig ging, na deeze weinige woorden, oogenblikkelyk voort, en ik zag my buiten staat, om het zelve in te haalen, of weder aan land te komen. In zulk eene benaauwdheid stond my niets anders, dan den dood te wagten; want het was onmogelyk, om tegen den stroom op te zwemmen, vooral, daar myne kleederen my in den weg waren: ik beproefde het egter, maar ging twee keeren naar den grond. Ik zoude aldaar buiten twyffel hebben moeten blyven, indien ik eindelyk niet eenig paalwerk gevat had, het welk in de Rivier gestoken was om visch te vangen, en my daar aan stevig had vast gehouden. In deeze gesteldheid riep een Hollandsch Timmerman, die my boven van een Suikermolen zag, uit al zyn kragt, dat de Engelsche Capitain zig wilde verdrinken. Op deeze woorden sprong een dozyn sterke Negers in de Rivier, en wel dra, onder het oog van mynen vriend, den Major MEDLAR, die vry genegen was, om het bericht van den Hollander te gelooven, grepen zy my, en namen my op hunne schouders, om my aan wal te brengen. De woede over de onbetamelyke bejegening, die my wedervaren was, de pyn, het gevaar, en de schande zelfs, vervoerden my dermaten, en maakten zulk eenen sterken indruk op mynen geest, dat ik oogenblikkelyk het gebruik der reden verloor, en de misdaad, waar van ik beschuldigd wierd, byna ter uitvoer bragt; want door de slaven over eene kleine brug gedragen

wordende, nam ik een sprong, en wierp my van boven neder in de Rivier; ik wierd dadelijk door de Negers weder opgevischt; en de verdenking, dat ik een zelfmoord in den zin had, wierd bevestigd. Dienvolgende bragt men my in myne hangmat, waar by den geheelen nacht twee schildwachten geplaatst wierden. Myne vrienden omringden my, en stortten traanen; maar een weinig warmen wyn genomen hebbende, viel ik in eenen diepen slaap tot des anderen daags morgens. By myn ontwaken een zeer bedwaard voorkomen hebbende, vonden myne redenen, tot myn groot genoeg, eindelyk ingang, en myne medgezellen lieten alle vrees ten mynen opzichte vaaren. Aan zulk een gevaar stelde my het onbeschaamd gedrag van deezen onmenschelyken Franschman bloot, die zig zelfs naderhand door trekken van eene voorbeeldelooze wreedheid befaamd maakte.

Daags na dit voorval, zond ik myn brief met een van myne Negers, die zig in een kleine kano naar Paramaribo begaf. Tegen den middag een vaartuig met syroop van suiker, waar op zig in de brandende zon een Engelsch matroos en twee Negers bevonden, voor de Hoop ten anker ziende liggen, deed ik den eerstgemelden aan land komen, al waar ik hem op een schotel spek met eieren, en een bool punch onthaalde; het geen hem zeer verwonderde, want hy maakte geene rekening op zulk een goeden maaltyd, en nog minder, om een zyner landgenooten op deeze plaats te vinden: zyn naam was MACDONALD, en men zal by vervolg zien, welke zyne dankbaarheid was.

Het evengemelde vaartuig was een groote schuit met twee riemen, welke de syroop van suiker (melasse) op de Plantagien gaat haalen, en aan boord der Americaansche schepen brengt; en deeze voeren ze naar de Eilanden, om 'er rhum van te maken. Men betaalt ze aan de Hollanders tegen drie guinies het vat.

Den 16den, kwam 'er een ander Officier aan, die door den Colonel was in arrest gezet. De naam van den eersten was GYLGUIN, en van den tweeden NEYS: de misdaad van den laatsten was een twist, die hy met een vryen Neger, GOASARY genaamd, over het schikken van plantains had. Deeze twee jongelingen wierden vervolgens naar Europa gezonden op last van den Colonel, die vast stelde, dat zy door een hoogen krygsraad veroordeeld zouden worden: maar, na een kort rechtsgeding, wierden zy met eere vry gesproken, tot algemeen genoeg der geheele krygsbende. In de daad, zoo verregaande was de gestrengheid van den Colonel, dat hy de minste toegevenheid niet had voor de zwakheden der jeugd.--Dewyl ik zoo even van Plantains sprak, zal ik deeze gelegenheid waarnemen, om deeze vrucht, en den boom, die ze voortbrengt, te beschryven; het geen ik misschien reeds had behooren gedaan te hebben.

De Plantain-boom is veel eer een plant, dan een boom, want hy heeft noch schors noch hout, dezelve bestaat in een stamen, of helmstyl, rondom door bolachtige, vezelachtige groene vliezen omgeven, die even als de uijen op elkander zitten, tot tien en meer duimen middelyns: deeze omwindzels of schelpswyze schorssen klimmen beurtelings tot op omtrent veertien voeten afstand van den grond, en vormen zig niet tot takken, maar tot bladeren, ten getale van dertien of veertien, die zig als een zonnescherm uitspreiden, en waar van elk in staat is iemand van de grootste gestalte te overdekken: zy zyn van een helder zeegroene

kleur, tot dat zy verwelken en afvallen, om voor nieuwe plaats te maken. Uit het midden van deeze vereenigde bladeren, spruit een zwaare stam van by de drie voeten lang, welken de zwaarte eener bloem-kelk van eene purper kleur naar den grond doet overhellen. Boven aan deezen stam groeien de vruchten, Plantains genaamd, welke de gedaante van een komkommer hebben; zy bedragen een getal van meer dan honderd, en deeze geheele tros noemt men doorgaans een rey of reeks. Elke boom of plant draagt slechts een van deeze reijen te gelyk: wanneer die afgesneden is, komen 'er zeer schielyk jonge uitspruitzels in de plaats, die uit hunne bolachtige wortels voortkomen, en in den tyd van tien maanden dezelfde bewerking kunnen ondergaan. De Plantain-boom vordert een voedenden grond, zonder welken de vrucht niet goed voortkweekt, en nooit haare waare hoogte van rypheid bereikt. Deeze vrucht, ontdaan van derzelver bekleedzelen, wanneer ze nog groen is, bevat eene meelachtige zelfstandigheid van eene ligt geele kleur, die, het zy gekookt, het zy gebakken, in plaats van brood dient, gelyk ik reeds gezegd heb: zy is zeer gezond, en van een zeer aangenaamen smaak. Wanneer de schil geel word, is de binnenste zelfstandigheid zoet, en men kan ze rauw eeten, want zy heeft ten naasten by de smaak van een rype peer; maar tot die hoogte gekomen zynde, bedient men zig 'er alleenlyk van op het nagerecht.

De Bananen-boom is een soort van plant van dien aart; hy verschilt alleenlyk van den Plantain-boom daar in, dat zyne vrucht meer eirond, en minder groot is, en dat men dezelve nooit eet, dan wanneer ze geel en volkomen ryp is. De eerste is van meerder nut; maar de tweede, die een reuk van muscus heeft, is lekkerder: de eene is in Surinamen bekend onder den naam van banana, de andere onder dien van bacouba. [6]

Den 18den, van mynen vriend, den Majoor MEDLAR, verlof verkregen hebbende, om een keer naar Paramaribo te doen, begaf ik my derwaarts in een vaartuig; ik kwam aldaar aan op het tydstip, dat men myn zoon met Madera wyn en water waschte, volgens de gewoonte des Lands. JOANNA was volmaakt hersteld, en ik bood haar een gouden gedenkpenning aan, welken myn vader op myn geboorte-dag aan myne moeder geschonken had. Ik bedankte ook mevrouw LOLKENS voor alle haare goedheden, en ik vertrok weder dadelyk naar de Hoop, alwaar ik den 22sten te rug kwam.

De arme Neger, dien ik met de bezorging van mynen brief belast had, was minder gelukkig geweest, dan ik: de kragt van den stroom had zyne kano in het midden der Rivier Surinamen doen omslaan: hy konde niet zwemmen, maar had de kragt en behendigheid, om zig op de kano, die onophoudelyk weder trachte om te keeren, recht op te houden, en door dit middel gelukte het hem om altyd het hoofd boven water te houden, terwyl de zwaarte van zyn lichaam dit vaartuig eindelyk belette te wankelen. Eene sloep van een oorlogschip verlostte hem gelukkig uit deeze gevaarlyke en lastige gesteldheid; maar zy, die op het schip waren, namen de kano voor hunne moeite, en zetten den man te Paramaribo aan land. Geduurende al den tyd, dat hy in 't water geweest was, had hy den brief tusschen zyne tanden gehouden, en denzelve met allen spoed willende bezorgen, deed hy dadelyk zyn best, om zulks te verrigten, maar vergistte zig in het huis: men zag hem in 't huis, alwaar hy binnen trad, voor een dief aan, want hy weigerde aanhoudend

den medegebragten brief over te geven, en men stond gereed, om hem vier honderd geesselslagen te doen toetellen, wanneer gelukkiglyk een Engelsch Koopman, een van myne vrienden, GORDON genaamd, en die den Neger kende, hem uit deeze ongelegenheid redde. Dus wilde deeze arme jongen, die byna in de Rivier verdrongen was, liever onder de geesselslagen sterven, dan de geheimen van zynen meester ontdekken.--Waar zyn de Europeanen, met zulk een moed en trouw begaafd!

Hier boven van eene manier van visschen door middel van paalwerk melding gemaakt hebbende, zal men misschien verlangen deeze manier, die my dikwils eene zeer goede maaltyd verschafte, te kennen. Men omzet eenvoudig een vierkant vak in de Rivier, met goed paalwerk van Latanusboomen hout, die met koorden van heestergewassen vast zyn aan een gebonden. In het midden is eene breede opening of deur, welke men by den vloed open, en by de ebbe gesloten houdt, om voor te komen, dat de visch niet ontsnappe. Door dit middel vangen de Negers en Indianen dikwils eene groote meenigte visch. Onder die geenen, welken men de laatste keer vong, waren de logolago, en de matouary. De eerste is een soort van zeer dikke paling, en twee voeten lang: zyne huid heeft eene bleekblauwe kleur op zyde en op den rug, maar witachtig onder den buik. Deeze paling is zeer vet, en van een goeden smaak. De matouary is klein en zonder schubben. Het is in Surinamen zeer merkwaardig, dat, zoo dra zy buiten 't water zyn, de meeste visschen een geknor maken, naar dat van een bigge gelykende.

Den 23sten, op de Plantagie Knoppemonbo ten eeten zynde, zag ik twee vogelen, die al myn aandacht tot zig trokken. Een derzelve verdiende dit vooral, door het zonderling maakzel van zyn nest. Men noemt hem in dit Land Lipybanana, om dat hy zig voornamelyk, zoo men zegt, met rype bananen voedt. Ik weet niet of hy de spotvogel van Dr. BANCROFT is, maar hy kooft zeer naby aan deszelfs beschryving.

Eenige vogels van dit soort hadden zig op een grooten boom aan den waterkant genesteld: de Negers verzekerden my, dat zy zig op die plaats zedert verscheiden jaaren rustig by een verzamelden. Zy maakten eindelyk aldaar een getal van meer dan twee honderd uit. De gedaante deezer vogelen is ten naasten by die van een Engelsche lyster. De mannetjes hebben vederen op het lyf van eene zeer heldere zwarte kleur, zynde hun staart en een gedeelte der vlerken van eene karmozyn kleur; de wyfjes hebben ook het lyf zwart, maar het overige van eene zeer fraaije geele kleur. Hun zang was in de daad uit eene groote verscheidenheid van zangnooten zaamgesteld; maar hy had geene zoetluidenheid, en bootste geenen anderen wildzang naar, zoo als men gemeenlyk voorwendt, dat de spotvogel doet, dien ik voor 't overige in Surinamen niet heb hooren noemen. Deeze vogels hadden, ten getale van meer dan zestig, hunne nesten op het einde van de takken der boomen geplaatst, alwaar zy door den wind heen en weder slingerden. Deeze nesten, ten aanzien van derzelve gedaante naar een soort van beursen gelykende, zyn in de laagte zeer rond; maar eindigen in de hoogte puntsgewyze. Zy zyn van een weinig hooy gemaakt; en in 't midden ziet men een gaatje, waar door de vogels uit en in vliegen. Hunne eieren leggen zy op den grond, die zeer breed is, en het boven-einde, spitswyze gemaakt, beveiligt deeze vogelnesten

tegen roof en slegt weder: maar van nog meerder gewicht is het, dat, uit hoofde van hunne ligging, de aapen, die in dit Land zoo talryk zyn, hun geen nadeel kunnen toebrengen, om dat deeze takken, waar aan hunne nesten vast zyn, schoon sterk genoeg om dezelve, en het geen 'er in is, te dragen, te zwak zyn voor vyanden van eene vry meerdere zwaarte; en tot meerder zekerheid waaren die geene, welke ik gezien heb, boven het water geplaatst.

De andere vogel, dien ik in myn te rug komen doodde, was de Surinaamsche valk, die, ten aanzien van grootte en gedaante, naar dien in Engeland gelykt. Deszelfs pluimaadje is van een helder bruine kleur, en aan de borst en staart met verschillende roode, zwarte, en geele vlakken geteekend. Hy had een gespleeten tong, de oogen uittermaaten schitterend, de pooten van een citroen-kleur, en de klauwen met zeer lange en zeer puntige nagels gewapend. Deeze vogel doet veel schade op de Plantagien, en vooral onder het gevogelte.

Het word tyd, dat ik tot de krygs-verrigtingen van onzen Bevelhebber te rug keere, die eenige dagen op Maagdenberg gebleven zynde, op Kersdag met het zwak overschot van zyne krygsbenden optrok, en zig naar de Savane der Jooden begaf, van waar hy naar Maagdenberg te rug keerde, zonder iets gezien te hebben, maar ten minsten met den titel van den zwervenden Jood. Deeze weinige vorderingen wederhielden den Majoor MEDLAR en my niet, om hem ons verzoek te hernieuwen, ten einde hy ons zoude toestaan om hem op zyne tochten te vergezellen: onze verzoeken waren te vergeefs, want hy begaf zig toen naar Paramaribo, alwaar men dagelyks nieuwe versterkingen uit Europa verwagtte. Eindelyk echter stond hy ons toe hem naar deeze Hoofdstad der Volkplanting te volgen; ik zegge ons, om dat die zelfde gunst ook aan eenige andere Officiers wierd toegestaan, die in dit oogenblik aan alles gebrek hadden, terwyl 'er vyftien vaten besten wyn, en vyftien duizend guldens aan geld, ter beschikking van den Colonel waren.

VYFTIENDE HOOFSTUK.

Indianen, inboorlingen van
Guiana.--Voedzel,--Wapenen,--Cieradien,--Optooisels,--Bezigheden,
--Vermaken,--Driften,--Godsdienst,--Huwelyken,--Begravenissen,
enz, van deeze Volken.--De Caraibische Indianen in 't byzonder,
en hunne koophandel met de Europeanen.--Boomen, Heesters en Planten.

Den 18den January 1774, verliet ik eindelyk den wachtpost van de Hoop, welke den lezer misschien reeds zoodanig verveeld zal hebben, als dezelve my te dier tyd gedaan had. Van daar zakte ik de Rivier af naar de Plantagie Arentslust; en des anderen daags hield ik op de Plantagie Katwyk, die zeer fraay is, het middagmaal. Ik dagt hier een einde aan alle myne reizen te maken; want de heer GOETZER, eigenaar van deeze Plantagie, my een van zyne paarden geleend hebbende, om zyne bezittingen eens te doorkruisen, verdweenen wy, het dier en ik, eensklaps; een houtse brug, waar over ik heen reed, verrot zynde, brak oogenblikkelyk aan stukken; ik viel in 't water, en had veel moeite

om de wal te bereiken; vervolgens eenige Negers geroepen hebbende, trokken zy het paard, het welk in de modder gezonken was, 'er uit; maar dit geschiedde egter niet zonder groote moeite.

Des avonds vertrok ik nog naar Paramaribo, alwaar ik met laag water aankwam, het geen my gelegenheid gaf tot het beschouwen der boomen, die aan den oever der Rivier Surinamen groeien, en met oesters, even als vruchten, aan de takken vast zittende, bedekt zyn. Deeze byzonderheid heeft gelegenheid gegeven tot de algemeene misvatting, dat zy aan die boomen groeiende, 'er een gedeelte van zouden uitmaken; maar 'er is niets byzonders in gelegen, dat zy zig zoo wel aan de eene als andere zelfstandigheid vast hechten; want men vindt gemeenlyk verscheiden soorten van schelpvisschen, die zig aan de kiel der schepen, als aan rotzen, vast houden. Deeze oesters, die de gedaante van paddenstoelen hebben, zyn zeer klein en vry middelmatig; honderd van dezelve zyn zoo veel niet waardig, als een dozyn Gloucester oesters. Men vindt ook mosselen in Surinamen, maar zy zyn zoo klein en smakeloos, dat zy naauwlyks verdienen gemeld te worden.

Des anderen daags na myne aankomst, gaf ik een bezoek aan den Gouverneur en aan den heer KENNEDY, als mede aan Mevrouwen LOLKENS en DEMELLY: allen ontvingen zy my met zeer veel eerbewyzing, en wenschten my geluk met myne kennis aan den heer DE GRAAF; zy keurden ook goed het geen ik voor JOANNA en voor myn zoon gedaan had.

Den 22sten, het overschot van ons krygsvolk zig grootendeels op Paramaribo bevindende, gaf de heer VAN EYS eene maaltyd aan de geheele krygsbende.

Den 29sten, kwam een aanzienlyk getal Indianen in deeze hoofdstad der Volkplanting aan. Deeze volken, die uit Guiana oorsprongelyk zyn, schynen de gelukkigste schepzels, die onder den hemel leven, en zyn in stammen (castes) verdeeld, als daar zyn,

De Caraiben. De Arrowouks.
De Accawaus. De Tajiras.
De Worrows. De Piannacotaus.

'Er zyn bovendien nog veele anderen, wier gebruiken en gewoonten onbekend zyn. De Indianen van alle deeze stammen hebben in 't algemeen een koper-kleur; terwyl de Africaansche Negers, die onder den zelfden graad van breedte wonen, volmaakt zwart zyn. Men kan gemakkelyk van dit onderscheid reden geven: de Indianen van Guiana worden door de zeewinden, of de ooste winden, die tusschen de keerkringen waaien, aanhoudend verfrischt. De inwooners van Terra Firma en Peru aan de westkust van America, genieten ook denzelfden oosten wind, welke dien grooten keten van bergen, in de binnen-landen gelegen, wier kruin steeds met sneeuw bedekt is, en waar over die wind heen waait, altyd frisch houdt. De inwooners van Africa, zuidwaarts van de Rivier Senegal levende, hebben dien wind ook wel, maar na dat dezelve door de verschrikkelyke meenigte woestynen, welke zy overwaait, brandend geworden is.

Deeze zyn de waarschynlykste oorzaaken, waarom de Americanen alleenlyk een koper- of roode kleur hebben, en dat de inwooners van Africa, welke Negers genoemd worden, geheel zwart zyn; namelyk, om dat de stralen der zon by de laatstgemelden meer brandende zyn, dan by de eersten, en niet om dat zy twee geheele onderscheidene stammen of geslachten zouden uitmaken: want ieder, die wel onderzoekt en opmerkt, ziet klaarlyk, dat 'er maar eene zoodanige stam van het menschdom op de aarde is, en dat het onderscheid tusschen de menschen alleenlyk voortkoomt uit het verschil van luchtstreek en grond. Ik ben daarenboven van gedachten, dat deeze Indianen altyd des te minder aangemerkt moeten worden als eene stam, van die van het oude vaste Land verschillende, wanneer men de nabyheid van Rusland aan Noord-America in aanschouw neemt. Uit het eerstgemelde Land zullen de eerste Americaanen verhuist zyn, maar zy hebben tot hier toe het nieuwe vaste Land slechts weinig bevolkt, uitgenomen egter Mexico, en eenige andere gedeelten van America, die door de gierigheid en het bygeloof der Spanjaarden ontvolkt zyn.

Ik kan deeze Indianen van Guiana gelukkig noemen, daar hunne zeden en gerustheid door de gebreken der Europeanen niet zyn gestoord geworden, daar zy geene misslagen dan die der onkunde hebben, welke geenzints uit het bederf van eenen zoogenaamden staat van beschaafdheid, en van eenen Godsdienst, van deszelfs grondbeginzel zoo zeer afwykende, hunnen oorsprong nemen.

Deeze aanmerkingen herinneren my natuurlyk het antwoord van eenen Indiaan, met opzigt tot eene redenvoering van een Zweedsch Prediker, ter gelegenheid van een Vredes-verdrag, te Covestogo gesloten. Zie hier hetzelfde in 't kort:

"Wel! geloof gy in de daad, dat onze voorvaderen en wy allen, zoo als gy zegt, veroordeeld zyn, om in eene andere wereld eeuwig-duurende folteringen te ondergaan, om dat wy van uwe geheimzinnige nieuwigheden niet zyn onderrigt geworden? Zyn wy niet het maakzel van God? En kan deeze God zonder de hulp van een boek zynen wil niet openbaaren? Indien dit waar is, en God is rechtvaardig, is het dan met zyne rechtvaardigheid eenigermaten over een te brengen, dat hy ons zonder onze toestemming in deeze wereld plaatsen zoude, en ons vervolgens tot eene eeuwige verdoemenis verwyzen, om dat wy met u niet eenstemmig denken. Neen, neen! wy zyn overtuigd, dat de Europeanen een meer bedorven zedenleer, dan de Indianen, hebben, indien wy hunne leer naar hun gedrag afmeten".

'Er is zekerlyk geen loffelyker onderneming, dan om de waarheden, door God zelve aangekondigd, aan menschen, wier verstand zoo zuiver is, en zoo zeer verdient opgehelderd te worden, mede te deelen: maar ik vrees, en niet zonder reden, dat de pogingen van eenen achtenswaardigen Prediker zeer weinige vorderingen maken zullen, zoo lang het gedrag van het grootste gedeelte van andere zendelingen der Moravische Broederen, zig onder de Indianen aan de oevers der Sarameca nedergezet hebbende, alwaar zy zig met de bekeering der Indianen en Negers bezig houden, niet hunne leeringen lynrecht strydig wezen zal.

Alle de Indianen van Guiana gelooven in eenen God, als de opper-oorzaak

van alles goeds, en die hun nooit het minste kwaad wil doen; maar zy bidden den duivel aan, om de onheilen, waar mede hy hen kwellen kan, af te weeren: zy noemen hem Yawahou; zy schryven aan hem de smart, de ziekten, de wonden, en den dood toe, en overal, waar een Indiaan sterft, verlaat zyn geheele huisgezin dadelyk dit verblyf, om voor het vervolg den doodelyken invloed van het noodlot te ontwyken.

De Indianen van Guiana zyn volken, die volmaakt vry zyn; dat is, zy kennen geene verdeeling van landen, en hebben geen ander bestuur, dan dat der oudsten, die elk in hun huisgezin den post van Capitain, Priester, en Geneesheer waarnemen; men bewyst hun eene eerbiedigende gehoorzaamheid, en noemt hen Peji, of Pagaijers, en even als by veele beschaafde volkeren, genieten zy meerder voorrechten, dan hunne overige landgenooten.

De veelwyverye is onder deeze volken geoorloofd, en het staat aan ieder man vry zoo veele vrouwen te nemen, als hy onderhouden kan, schoon hy 'er doorgaans niet meer dan eene heeft, op welke hy uittermaten jaloers is, en die hy oogeblykelyk om hals brengt, zoo dra zy hem een sterk en zeker bewys van trouwloosheid geeft. De Indianen slaan hunne kinderen nooit, om welke reden het ook zy; en hun geheel onderwys bestaat in hen te leeren jagen, visschen, loopen en zwemmen. Nimmer beledigen zy elkander met scheldwoorden, en begaan geen diefstal; de leugen is onder hen eene onbekende zaak. By deeze gelukkige hoedanigheden kan men voegen, dat geen volk dankbaarer is, wanneer men hen met ordentelykheid behandelt; ik zal zelf, by vervolg, daar van een merkwaardig bewys opgeven; maar aan den anderen kant moet ik ook zeggen, dat deeze Indianen uittermaten wraakzuchtig zyn, vooral wanneer zy vermeenen, dat men hen onrechtvaardig beledigd heeft.

De eenige gebreken, die ik in hun ken, indien men ze by hen als zoodanig beschouwt, zyn de onmatige drift om zig dronken te drinken, wanneer de gelegenheid zig daar toe aanbiedt, en hunne onbegrypelyke agteloosheid. De eenige bezigheid van eenen Indiaan, wanneer hy niet vischt, nog jaagt, bestaat om in zyn hangmat te gaan leggen, zig te vermaken met het schoonmaken zyner tanden, met de hairen van zynen baard tusschen zyne vingers te wryven, of zig zelf in een stuk van een gebroken spiegel te bekyken.

De Indianen zyn in 't algemeen zeer zindelyk; zy baden zig twee of drie maalen daags in de Rivier of in de Zee. Allen, van welke kunne zy ook zyn, trekken zig al het hair uit, uitgenomen op het hoofd. Hun hoofdhair is dik, en van een schitterend zwarte kleur; het word niet grys, en nooit worden zy kaal; de mannen dragen het hair kort, maar by de vrouwen hangt het tot op de helft van den rug. Het schynt dat zy de Bybelleer volgen, waar in gezegd word, dat lange hairen de cieraad van een vrouw, en de schande van een man zyn.

De Indianen van Guiana zyn noch groot, noch sterk, noch zwaar gespierd, en over 't algemeen zeer gezond. Hun gelaat geeft niets dan vergenoegen en goedaartigheid te kennen. Zy hebben regelmatige en schoone trekken, dunne lippen, witte tanden, en zwarte, maar kleine oogen. Echter mismaken zy zig allen meer of min door het gebruik van de Arnotta,

of Roucou, waar aan zy den naam van Cosowy, en de Hollanders dien van Orlean geven. Het zaad van de Arnotta, in limoensap wel geweekt, en gemengd met water, en de gom, die van den boom, Mawna genaamd, afvloeit, of met oly van bevergeil, maakt eene scharlaken verwe, waar mede alle de Indianen zig het lichaam, en de mannen zelfs hun hoofdhaar besmeeren, het geen aan de huid de kleur geeft van een gekookte zee-kreeft. Zy hebben bovendien de gewoonte, om zig met caraba, of krabben-oly, te wryven, en men moet erkennen, dat zulks voor menschen, die byna naakt zyn, in eene brandende luchtstreek zeer dienstig is. Op zekeren tyd aan 't lagchen geraakt zynde, op het zien van een jongen Indiaan, die van onder tot boven besmeerd was, en uit den omtrek van Caijenne kwam, antwoordde hy my in 't Fransch: "Dusdanig gebruik verzagt myne huid; het belet eene al te overvloedige uitwaaseming, en bewaart my gedeeltelyk voor het steken der insecten, die u kwellen; zie daar, myn heer, waar toe, behalven het fraaije, my die roode verwe dient. Zeg my nu eens, (wyzende op de poeder, waar van myn hair vol was,) om welke reden zyt gy wit geverwd? Ik vind geene reden, waarom gy op die wyze uw meel verdoet, uwe kleederen vuil maakt, en grys gelykt, eer gy oud zyt".

De Indianen gebruiken ook tot het zelfde einde een zeer ligt gevlaakt blauw, het welk zy tapowripa noemen; maar dit heeft alleenlyk plaats, wanneer zy zig willen opschikken, en het blyft negen dagen op de huid. Zy maken dit van het sap van eene kleine vrucht, gelykende naar een kleinen appel, en groeiende aan den boom, tawna genoemd, en welke zy in water laten weeken; zy bedienen 'er zig van, om over hun geheele lichaam en aangezicht een zooit van beeldspraken te teekenen, waar van de grond altyd vierkant is. Dit smeersel zit zoodanig aan de huid vast, dat een van onze Officiers, die zulks niet gelooven wilde, uit aartigheid goedvond zig twee zeer groote knevels te laten schilderen, welke hy tot ons groot vermaak verpligt was een geheele week op Paramaribo te dragen; en hy moest den gewoonen tyd afwagten, op welken deeze kleur weggaat, om daar van geheel en al ontheven te worden.

De eenige kleeding, welke de Indianen hebben, bestaat in een zwart of blauw windzel van catoene lywaat, het welk de mans om hun midden dragen, en vry veel gelykheid heeft met het geen de Negers hun camisa noemen. Zy binden het om hunne lenden, en laten het tusschen hunne beenen doorgaan; en dewyl het zeer lang is, hangen zy het einde over hunne schouders, of laten het agteloos over den grond sleepen. De vrouwen, hebben, in plaats van dit windzel, een soort van voorschoot van catoene lywaat, met koraalen verciert, en by hun queiou genaamd. Dit voorschoot heeft maar een voet breedte tegen agt duimen hoogte; het is met franjen omboord, en met koorden van catoene draaden vast geknoopt. Schoon het zwaar is, maakt deeze kleinte het zelve niet zeer geschikt tot het oogmerk, waar toe het dienen moet. Verscheide vrouwen dragen ook een gordel van hair, waar aan zy van vooren en van agteren, een groote vierkante lap zwart catoene lywaat hegten, maar veel ligter en zonder sleep, zoo als de mannen aan hunne camisa hebben. Beiden dragen zy dit soort van kleeding zeer laag; het geen hun het voorkomen van eene uittermaten lange gestalte geeft.

In de binnen landen gaan verscheiden Indianen van beiderleije kunne geheel naakt. De opschik der vrouwen bestaat, om in kleine gaten, welke zy zig in de onderlip maken, spelden te steken, en zelfs alle de spelden, welke zy zig kunnen aanschaffen, en waar van de punten haar, als een soort van baard, op de kin hangen. Door dat zelfde middel hangen zy ook brokjes kurk-, of ander ligt hout aan hunne ooren. Zommige van haar steeken ook gaten in de huid van hunne wangen of neus, om 'er vederen in te plaatsen; maar dit is zeer zeldzaam. Het ongeschiktst cieraad in myn smaak is dat der jonge dogters van tien of twaalf jaaren oud, en bestaande in een soort van catoene koussebanden, die om de enklauwen en beneden de knien naauw zyn toegebonden, en altyd zoo blyvende, de kuit van het been ongemeen dik maaken, wanneer zy in haar groeijen zyn, en haar een lomp voorkomen geeven. Alle dragen zy ook gordels, windzels, armringen van koraalen van verschillende kleuren, of van schelpen, en van tanden van visschen: zy dragen die om den hals, de schouders en de armen; maar de laatstgemelde meestal boven den elleboog. De Indiaansche vrouwen hebben in 't geheel zeer weinig bevalligheid in haare gestalte; zy zetten de voeten binnewaarts, en haare opschik heeft slechts eene middelmatige aantrekelykheid. Ik moet egter hier van uitzonderen de vrouwen van zekeren byzonderen stam, waar van ik in 'tvervolg spreken zal.

De cieraaden der mannen bestaan in kroonen van vederen van verschillende kleuren, of in een soort van draagband, gemaakt van tanden van tygers of wilde zwynen, welken zy als een teeken van hunne dapperheid en werkzaamheid dragen. De hoofden des huisgezins bedekken zig zomtyds met de huid van de eerstgemelde deezer dieren, met een zilvere plaat in de gedaante van een kruis vastgemaakt, het welk ze caracoly noemen. Zy steeken ook dikwils kleine brokken van dit zelfde metaal door het kraakbeen in het midden van den neus, of zomtyds een steen van eene groene of geele kleur. Alle deeze volken leven in de bosschen, by de Rivieren, langs de Zeekusten, en bewoonen kleine gehuchten. Hunne huizen of hutten, welke zy carbets noemen, zyn gebouwd, zoo als ik van die der Negers reeds heb opgegeven; maar in plaats van met bladen van Latanus-boomen bedekt te zyn, zyn zy bedekt met biezen, welke men hier tas noemt, en die by bossen op moerassige plaatsen groeien. Meer algemeen gebruiken zy hier toe troulies, een soort van blaaden, aan den wortel der plant wassende, niet minder dan twintig of vier-en-twintig voeten lang, en twee of drie voeten breed zynde, welke geheele jaaren eene kragtadige beschutting tegen het guur weder verschaffen.

De huisraad en gereedschappen der Indianen zyn zeer eenvoudig, maar tot hun gebruik voldoende: het zyn eenige potten van zwarte aarde, die zy zelve maaken; eenige calebassen of kauwoerden; eenige korven, welke zy pagala noemen; een steen om te malen, matta genaamd, en een anderen om hun cassaven-brood te bakken; een soort van waijer, om het vuur aan te blazen; een houte stoel, mouly genaamd; een zeef, mounary genaamd; een pers, matoppy genaamd, dienende om het vocht van de cassave uit te persen; en eindelyk een catoene hangmat, waar in zy slapen.

Door hunne betrekkingen met de Europeanen, hebben zy bylen of messen, welken deeze aan hun bezorgen; en zy dragen de eerstgemelden altyd

om hun midden even als dolken. Elk huisgezin der Indianen is ook van een groot vaartuig of kano voorzien, om alles, wat hy bezit, over te voeren, wanneer zy te water reizen, het geen zeer dikwils voorvalt.

De eenige plantgewassen, door deeze volken aangekweekt wordende, zyn de ignames, de plantain-boomen, welken ik reeds beschreven heb, en in 't byzonder de Maniok, waar van zy de cassave maken. De laatstgemelde plant is een zacht en grysachtig heestergewas, het welk omtrent drie voeten hoog opgroeit. Deszelfs bladeren zyn gevingerd, breed, en hangende aan steelen van eene kaneel-kleur. Deeze heesters zyn van tweerley soort, door de benaaming van zoete en bittere onderscheiden. De wortels alleen zyn goed; zy zyn van een meelachtigen aart, en van een zeer zoeten smaak; en ten aanzien van kleur, grootte en gedaante, gelyken zy veel naar Europeesche witte wortelen. De zoete maniok, even als de groene plantains, onder heeten asch gebraden, en met boter gegeten, is een aangenaam en gezond voedsel, en heeft den smaak van kastanjes. Maar de bittere maniok, wanneer hy raauw is, is het doodelykst vergift, zoo voor menschen als beesten; en ondertusschen hoe vreemd dit ook schynen moge, wanneer hy door het vuur is gaar geworden, word hy een zeer heilzaam voedsel, en dient aan de Indianen van dit Land, zoo wel als aan de Europeanen en Negers, tot brood. Zie hier de manier, waar op de eerstgemelden de cassave gereed maken: eerst malen of raspen zy de wortels op de matta, of ruwe steen. Dit geraspte zetten zy vervolgens in een pers, om het sap van de meelachtige zelfstandigheid af te scheiden. Deeze pers is een soort van zeer lange buis, van warimsbo, of gevlochten biezen, gemaakt; na dezelve met geraspte cassave gevult te hebben, hangt men die aan een boom, en maakt 'er van onderen een, stuk hout aan vast, welks zwaarte deeze buis uitrekt; terwyl de langzaam voortgaande drukking het vocht door derzelve openingen doet uitloopen. Deeze bewerking geeindigd zynde, geeft men aan het meelachtig gedeelte de ronde gedaante van een koek, welke men op een heeten steen laat bakken, tot dat dezelve bruin en geroost is; als dan is het een zeer gezond voedsel, het welk zes maanden lang bewaard kan worden. Men moet egter toestemmen, dat door deeze behandeling de smaak van dit soort van brood zoetachtig en smakeloos word. Indien de slaven op de Plantagien geene zorge droegen, om het aldus uitgeperst vocht van deezen wortel weg te werpen, zoude het vee en gevogelte 'er van drinken, het geen hen oogenblikkelyk zoude doen opzwellen, en in doodelyke stuiptrekkingen vervallen; en echter dient dit zelfde vocht, met geslacht vleesch en peper gekookt, om 'er soep van te maken. Men moet geen maniok-wortel tot voedsel nemen, zonder denzelven wel te kennen: verscheiden lieden zyn, zoo als ik zeker weet, vergeven geworden, door het een voor het ander te nemen. Het onderscheid tusschen de twee soorten bestaat daar in, dat een houtachtig en ruw vezel, of een soort van koord, dwars door den wortel van den zoeten of eetbaaren maniok loopt, terwyl de bittere of vergiftige maniok zulks niet heeft. De Indianen eeten ook acajou-nooten, en zy brengen ze dikwils te Paramaribo, alwaar men ze inginotto noemt. De pitten van deeze nooten, die, ten aanzien van de kleur en gedaante, naar lams-nieren gelyken, zyn uitermaten lekker. De acajou-nooten groeien aan boomen, welke men niet dan zeer diep binnen in 't land vindt, maar dewyl ik 'er geene gezien heb, kan ik 'er geene beschryving van geven.

De Indianen voeden zig ook met land- en zeeschildpadden en met krabben, welke zy syryca noemen, en welke men by laag water in meenigte langs de kusten van Guiana in het slyk vindt. Zy zyn 'er zeer heet op, gelyk ook op rivier-kreeften, welke zy sarosara noemen, en die in dit Land zeer overvloedig zyn; maar geen soort van voedzel behaagt hun meer, dan de iguana, of de hagedis wajamaca, waar van ik reeds gesproken heb. Al wat zy eeten, is zoodanig met peper van Caijenne aangezet, dat een Europeaan het proevende den mond branden zoude. Zy gebruiken weinig of geen zout, en laten hun wildt in den rook droogen, het geen het voor 't bederf bewaart. Indien een Indiaan verzuimt heeft, om door jagen of visschen levens-middelen te vergaderen, stilt hy zyn honger met het een of ander voortbrengzel der bosschen.

Deeze volken hebben verscheiden soorten van drank, en onder anderen het sap van zekere vrucht, by hen coumou genaamd. De boom, die deeze vrucht voortbrengt, is een palmboom van het kleinste soort. Deszelfs zaad is besloten in bessen van een blauw gevlake kleur, die naar trossen gelyken, en wier vleesch aan een harde en ronde pit, als een pistool-kogel, lugtig aanhangt. Men laat deeze bessen in kokend water weeken en ontbinden: de inwooners van goeden smaak doen vervolgens suiker en kaneel in dit vocht, het welk hun dan tot drank dient, en zeer sterk de smaak van chocolaad heeft. Een andere drank, waar aan de Indianen den naam van Pivorry geven, is een mengzel van cassavebrood, door de vrouwen gekauwd, en in water uitgegist; het heeft de smaak van zoet bier (aile), en kan iemand dronken maken. Men vindt het dadelyk vreemd, dat menschen, van welken landaeart ook, een drank kunnen drinken, welken een ander in den mond gehad heeft: maar zy, die de reizen van Capitain COOCK geleezen hebben, zullen zig herinneren, dat deeze gewoonte op de door hem ontdekte Eilanden mede plaats heeft, en dat, zoo hy zig daar niet naar geschikt had, hy derzelver inwooners zeer te onvreden zoude gemaakt hebben. Zyne Officiers echter vonden niet goed, om zig naar dit gebruik te voegen, en weigerden, om van deezen walgelyken drank mede te drinken. Het brood, van Turksch graan gemaakt, dient ook aan de inboorlingen van Guiana, om 'er een ander soort van drank van te maken; zy kruimelen het, en laten het in water weeken, tot dat dit mengzel, even als het voorgaande, is uitgegist, en zy noemen het zelve chiacoar. Deeze volken hebben bovendien nog een vierde soort, cassiry genaamd, waar van zy veel gebruik maken. Het is zaamgesteld uit ignames, cassave, zuure orange-appelen, en suiker of teriaak, in water wel geweekt en uitgegist zynde. Ik moet 'er byvoegen, dat alle deeze dranken, als men 'er te veel van gebruikt, dronken maken, het geen aan de Indianen, mans en vrouwen, dikwils gebeurd. Dan alleenlyk begaan zy ongeregeldheden, en ontstaan 'er twisten onder hen.

De taal der Indianen in 't algemeen gelykt veel, ten aanzien van de uitspraak, naar de Italiaansche. Hunne woorden zyn welluidend, en eindigen met een klinkletter, zoo als men uit de door my bygebragte zien kan. Tot hun Almanach hebben zy niets anders, dan een koord met knopen. Hun speeltuig bestaat voor eerst in een soort van fluit, toutou genaamd, van een zeer dik bies gemaakt, waar op zy geluiden doen hooren, die niet veel aangenaamer zyn dan het gebulk van een os,

en zonder welluidenheid of maat. Eene andere fluit, door deeze volken quarta genoemd, (veel overeenkomst hebbende met het geen OVIDIUS noemt Syrinx, en eenige dichters het rietfluitje van PAN:) is gemaakt van eene verzameling van rieten, aan het eene einde van ongelyke grootte, en als de pypen van een orgel te zamen gevoegd. Om op deeze fluit te spelen, neemt men ze met beide handen, en brengt ze aan de lippen, alwaar men ze heen en weder draaiende, 'er een soort van mateloos en helder geluid mede maakt, het welk voor niemand aangenaam is, dan voor deeze Indianen. Wanneer ik zoodanig een moedernaakt, in het midden van een boschjen, op zyn rieten fluitje hoor spelen, verbeeld ik my den God PAN te zien. Ik bezit tans ook nog eene fluit, welke zy van een been van hunne vyanden maken. Hunne dans, indien men 'er dien naam aan geven kan, bepaalt zig tot sprongen, tot slingeren op een been, en tot rond draaien in verschillende houdingen, tot dat hun hoofd duizelig word.

De Indianen zyn zeer gemeenzaam onder elkander, en komen dikwils in eene groote hut of carbet, die daar toe in ieder gehucht is opgericht, by elkander. Zy danssen, zy speelen daar, of vermaken zig met het hooren of doen van vertellingen van spookten, tovenaars, of het verhalen van hunne droomen, terwyl zy tusschen beiden dikwils in een onmatig gelach uitbarsten. Zy scheppen groot vermaak in zig te baden, het geen zy twee of drie maalen daags doen, mans, vrouwen, jongens, meisjens, allen onder malkander; en by deeze partyen maken zy zig zelfs niet aan de geringste onvoeglykheid schuldig, het zy met woorden, het zy met daden. Zy zyn, allen zonder onderscheid, uitmuntende zwemmers.

De bezigheden der mannen zyn, zoo als ik reeds gezegd heb, weinig in getal: men kan ze in twee woorden uitdrukken, jagen en visschen; en zekerlyk zyn de Indianen op deeze beide oeffeningen meerder afgericht, dan eenig ander mensch, tot welk volk hy ook behoore. Tot de jagt bedienen zy zig van boogen en pylen, welken zy zelve maken; en van de laatstgemelde hebben zy verschillende soorten, naar den verschillende aart van het wildt, waar op zy ter jagt willen gaan. Hunne bogen zyn van het stevigste en hardste hout gemaakt; zy geven aan dezelve zes voeten, en polysten ze op het fraaist door middel van een steen: deeze bogen zyn gespannen met koorden van zyde-planten, en de greep is met catoen omwonden. Hunne pylen hebben doorgaans by de vier voeten lengte. Zy zyn van een soort van zeer sterk en recht riet gemaakt, aan welks einde eene ligte roede van een voet lengte is vast gemaakt, om ze in evenwigt te houden, en zy zyn met een staale punt, of een vischgraat gewapend, welke altyd een weerhaak heeft. Zommige van de pylen deezer volken hebben een punt als die van een lans; andere zyn met dubbele en driedubbele weerhaken, en zoodanig in een gewerkt, dat zy in de wond blyven hangen, wanneer zelfs het hout weggenomen is; deeze zyn de pylen, waar van men zig voornamelyk voor het jagen en visschen bedient; want, schoon zy niet doodelyk zyn, zyn zy voor het wildt ongemeen hinderlyk, en door middel van een boey, welke men 'er aan vast maakt, dienen zy om de visch naar de oppervlakte van het water te trekken, en mitsdien om zoo wel de een als de ander te vangen. Deeze pylen zyn alle van vederen van zes of zeven duimen lang voorzien. Verscheide hebben in plaats van punten rond gemaakte knoppen, van de grootte van een kastanje; de Indianen bedienen 'er zig van om

de papegaijen en kleine apen te bedwelmen en te doen nedervallen, waar na zy ze met de hand grypen; deeze dieren komen weder spoedig by, en men zend ze levendig naar Paramaribo. Zommige van deeze pylen, geschikt om de visschen te dooden, hebben de gedaante van een drietand, hebbende tot drie en zelfs tot vyf punten. De Indianen doopen 'er ook eenige, maar in een klein getal, in het vergift, wourara [7] genaamd, het welk eene verschrikkelyke en schielyke werking doet; maar wanneer zy vreezen, dat hun schot zoude mogen missen, bedienen zy zig van een ander soort van pylen, die niet meer dan tien of twaalf duimen lang, uitermaten dun, en van de schors van zeer hard palmhout gemaakt zyn. In plaats van vederen, is dezelve met catoen omwonden, zoo veel als voldoende is tot het vullen van een holle buis, van een riet gemaakt, en by de zes voeten lang, waar in deeze Indianen met hun adem blaazen. Zy werpen deeze doodelyke werktuigen, op den afstand van veertig schreden, en op zulk eene zekere manier, dat het dier, het welk zy mikken, hun niet ontsnappen kan. De punt van deeze laatstgemelde pylen word ook in het vergift wourara gedoopt, het welk zulk een krachtig vermogen heeft, dat by den laatsten opstand, in de Volkplanting de Berbices voorgevallen, eene vrouw, die door eene deezer vergiftigde pylen ligt gewond was, niet alleen byna oogenblikkelyk stierf, maar dat zelfs een kind, het welk zy aan de borst had, schoon het door dit wreed wapentuig niet geraakt was, insgelyks overleed, vermits het slechts een oogenblik aan de borst zyner moeder, na dat deeze was gekwetst geworden, gezogen had.

De manier van visschen is by de Indianen byna dezelfde, als die, welke ik reeds ter gelegenheid van den post de Hoop beschreven heb. Zy maken een fuik van paalwerk, by den ingang van kleine kreeken en in laage gronden; zy dooden aldaar de visch met hunne drietandige pylen, of vergiftigen het water, door 'er wortels van hiary, in Surinamen den naam van tringy-youco of konamy dragende, in te werpen. Deeze wortel verdooft den visch; en in dien staat kan men hem met de hand grypen, terwyl hy op de oppervlakte van het water dryft. De Indianen dryven in deeze wortelen handel, en verzenden ze in meenigte naar de Plantagien, en naar Paramaribo. Zie daar, welke, behalven het maken van hunne huisraad, cieraaden, en wapentuigen, by deeze volken de bezigheden der mannen zyn.

Ik moet ook niet vergeten, dat elke Indiaan ter zyner verdediging een knods draagt, welke men apoutou noemt, van het zwaarste hout uit het bosch gemaakt: dezelve is agttien duimen lang, aan de twee einden plat en vierkant; maar aan het eene einde veel zwaarer, dan aan het andere: in het midden is dezelve het dunst; hy is omwonden met zeer sterke draden catoen, dienende om hem met des te meerder vastheid aan te vatten, en door een soort van stootplaat gedekt, om de voorhand te bewaaren. Door een slag met deezen knods, waar aan dikwils een puntige steen word vast gemaakt, slaat men iemand de herssens in. De Indianen van Guiana snyden dikwils op hun apoutou beeldspraakige vertooningen, en het getal der vyanden, welken zy gedood hebben. Om den steen aan deezen knods vast te maken, steekt men dien in den boom zelven, die het hout levert, terwyl die in zyn groei is; dezelve hecht zig daar aan als dan zoo vast, dat het niet mogelyk is 'er dien uit te trekken; vervolgens hakt men dit hout, om 'er het fatsoen aan te geven.

De vrouwen houden zig bezig, om de maniok, de bananen, de ignames, en andere wortelen te planten; zy maken de levens-middelen gereed, maken aarde potten, catoene hangmatten, armbanden, en manden of korven. De beste derzelve worden pagala genoemd; zy zyn van een dubbele rieten mat gemaakt, die den naam van warimbo draagt, en eene witte of bruine kleur heeft; en deeze dubbele mat is tusschen beiden met bladeren van tas of trouly gevuld, om ze voor de vochtigheid te beveiligen. Het dekzel is gewoonlyk veel hooger en breeder, dan de mand zelve; het gaat over de geheele mand heen, en maakt dezelve op die wyze nog sterker: de bodem rust op twee stukken hout, kruislings gelegd. De hangmatten zyn geweven; het geen veel moeite en tyd vordert; want men moet elke draad, een voor een, in de scheering steeken, byna op dezelfde manier, waar op men koussen weeft. Men legt vervolgens deeze hangmatten in eene verwe, van schorssen van boomen gemaakt, volgens de kleur, die men 'er aan geven wil.

De Indiaansche meisjes bereiken de huwbaarheid voor den ouderdom van twaalf jaaren, en zomtyds zelfs veel eerder. Men huwd ze op die jaaren uit. De geheele plechtigheid bestaat, ten aanzien van den jongman, daar in, dat hy aan de jonge dogter eene zekere hoeveelheid wildt en visch, door hem gevangen, aanbied; en, wanneer zy dit aanneemt, doet hy haar deeze vraag: "Wilt gy myne vrouw zyn"? Indien zy dit met ja beantwoordt, is de zaak klaar; en wanneer het huis en de huisraad gereed zyn, viert men de bruiloft door een feest, waar op men zig dronken drinkt. De zwangere vrouwen kramen zonder hulp, en met zoo weinig moeite en pyn, dat men haar schier ontheven zoude oordeelen van het vonnis, tegen de eerste moeder van het menschelyk geslacht uitgesproken. Zy verrigten alle de bezigheden van het huishouden en bedienen haare mannen op den dag van haare verlossing zelve. Hoe belachelyk en ongeloofbaar deeze gewoonte ook schynen moge, is het niet minder waar, dat de man in dat geval, geduurende meer dan een maand, in zyne hangmat leggen blyft, alwaar hy steent en zucht, als of hy zelf van een kind stond te verlossen; en geduurende al dien tyd, moet zyne vrouw hem zorgvuldig oppassen, en hem het beste voedsel geven. Dit zyn de Indianen gewoon te noemen genot van zig zelve te hebben, en van hunne vermoeidheid uit te rusten. Verscheiden van deeze volken beschouwen een plat voorhoofd als eene groote schoonheid, en zoo dra hunne kinderen geboren zyn, drukken zy derzelve voorhoofd plat, zoo als eenige wilden in het Noorden van America doen.

De Indiaansche vrouwen eeten niet met hunne mannen, en zy bedienen hun als slavinnen, het geen haar belet, om alle mogelyke zorge voor haare kinderen te dragen; deezen zyn echter steeds wel gesteld en sterk. Wanneer zy reizen, dragen zy dezelve in kleine hangmatten, die op een der schouderen hangen; het kind zit in dezelve, met de beenen, het een voor, het ander agter de moeder geplaatst.

Deze Indianen neemen sap van tabak, in plaats van een braakmiddel. Wanneer een van hun op sterven ligt, het zy van ziekte, het zy van ouderdom, (en dit laatste overkooft hun meer dan het andere) bezweert de Peji, of Priester, den Yawahou, of duivel, te middernacht, door het roeren van een calebas, gevuld met steentjes,

erweten, en koraalen, geduurende welke verrigting hy eene lange redenvoering doet. Het ampt van Priester is by deeze volken effelyk; en, zoo als ik reeds gezegd heb, hy, welke dien post vervult, heeft de eerstelingen van alle soorten van spyzen of dranken, en zelfs een gemaklyker leven. Wanneer een Indiaan gestorven is, wascht men hem, wryvt hem met olie, en steekt hem in een zak van nieuw catoen; hy zit daar in, met de elleboogen op de knien, het gezicht met de palm van beide handen bedekt, en al zyn krygs- of jagt-gereedschap word by hem gelegd. Geduurende deeze plechtigheid, doen zyne nabestaanden, zyne vrienden, zyne gebuuren, de lucht van een jammerlyk geschreeuw weergalmen, maar kort daar na drinken zy zig aan sterke dranken dronken, en spoelen dus hun hartzeer af, het welk niet voor het volgende jaar weder te voorschyn komt. Deeze gewoonte heeft daar door eenige overeenkomst met die der Berg-Schotten, by het begraven hunner dooden. Op het einde van het jaar haalt men het lyk uit den grond; het vleesch is 'er dan van afgescheiden, en men verdeelt de beenderen onder de nabestaanden en vrienden; men volgt dezelfde plechtigheden, als de eerste keer; waar na de geheele buurt naar eene andere geschikte verblyfplaats zoekt. Eenige byzondere stammen van Indianen volgen nu en dan een verschillend gebruik. Na het lichaam van hunne overledene nabestaanden of vrienden in de zoo even beschrevene houding geplaatst te hebben, leggen zy het zelve in 't water, en laten het verscheiden dagen daar in. De visschen eeten 'er wel dra het vleesch af, en wanneer 'er niet meer aan is, haalt men het geraamte uit 't water, laat het in de zon droogen, en hangt het vervolgens van binnen aan het dak der hutten of carbets. Dit is het grootste bewys van teedere liefde en achting, welke men, by deeze volken, aan de dooden bewyzen kan.

Wanneer deeze Indianen te land reizen, neemen zy altoos hunne kano met zig, welke gemaakt is van den stam van een grooten boom, door middel van het vuur uitgehold. Dezelve dient hun dan tot het overbrengen van hun reistuig, wanneer zy moerassen doorwaden, of kreeken of rivieren over moeten; en is, even als zy zelven, geheel rood geverwd. Indien zy te water reizen, gaan zy doorgaans tegen den stroom, om het wildt, het welk zy op de boomen, of aan den oever zien, des te gemaklyker te kunnen dooden; indien zy met den stroom mede roeiden, zou de kragt van 't water hen noodzaaken om gezwind voort te gaan. Wanneer zy de zeekusten volgen, gebeurd het dikwils, dat eene golve hunne cano met water vult; maar in weerwil van dit ongeluk, lyden zy nooit schipbreuk. In zoodanig geval werpen zy allen, mans en vrouwen, zig oogenblikkelyk in het water; met de eene hand houden zy zig aan de kano vast, en met de andere maken zy dezelve met calebassen ledig.

Schoon de Indianen van Guiana zeer vreedzaame volken zyn, voeren zy echter zomtyds oorlog, eenvoudiglyk om gevangenen te hebben: de Europeanen zetten hen maar al te dikwils daar toe aan, om dezelve van hun te koopen, en 'er slaven van te maken; maar zy dienen niet meer dan tot eene uiterlyke vertooning, dewyl zy volstrekt weigeren te arbeiden: indien men hen mishandelt, en vooral indien men hen slaat, kwynen zy, teeren uit, en weigeren alle voedsel, tot dat zy eindelyk van verzwakking en smarte sterven.

De Indianen doen altyd hunne aanvallen midden in den nacht; hunne

krygsverrigtingen gelyken meer naar die van een beleg, dan naar die van eenen veldslag; zy bestaan in het omcingelen der vyandelyke gehuchten, terwyl derzelve bewooners in diepen slaap liggen; in het gevangen nemen der vrouwen en kinderen van beiderleijde kunne; in het dooden der mannen met hunne vergiftigde pylen, of in dezelve met hunne apoutous, of knodsens, de herssenen in te slaan. Zy ontnemen ook aan de laatstgemelden het hoofdhaar, en brengen het als een zegenteeken t'huis, om het aan hunne kinderen en vrouwen te toonen, of zy verkoopen het aan de Europeanen op Paramaribo. In de vechterijen van twee partyen, maar die zeer zeldzaam onder hun voorvallen, zyn de boog, en met weerhaaken voorziene pylen, hunne voornaame aanvallende wapentuigen. Deeze raaken den vyand, en doen denzelven omkomen, op den afstand van meer dan zestig schreden. De ligtste vogel zelf in zyne vlugt, indien hy slechts de grootte van eene kraay heeft, kan hun niet ontsnappen.--De behendigheit van deeze volken, in alle hunne krygsoeffeningen, is zoo groot, dat de beste schutters, in de veldslagen van Crecy, van Poitiers en van Agincourt, voor hun zouden hebben moeten onderdoen.--Ik moet 'er nog byvoegen, dat wanneer deeze Indianen gaan oorlogen, zy eenen Generaal verkiezen, wien zy den titel van Outil geven.

De koophandel, welken de Indianen van Guiana met de Hollanders dryven, bestaat in ruilingen. Zy leveren slaven, waterkruiken, kano's en hangmatten, Brasilie-hout, hiary wortelen, kapellen, papegajen, apen, copaiva-balsem, arracocerra-gom, oly van acajou-noten, en arnotta; waar voor zy wederkeerig ontfangen gecouleurde stoffen, snaphaanen, kruid, bylen, messen, scharen, glaswerk, spiegels, visch-haaken, kannen, naalden, spelden, enz. De copaiva-balsem druipet van de schors van eenen dikken boom, die zeer verre binnen in het Land groeit, welks bladeren breed en puntig zyn, en die eene vrucht draagt, als een komkommer. Deeze gom is geel, hard, doorschynend, en naar amber gelykende. Wanneer men ze ontbindt, geeft ze een aangename geur van zig, en dient tot een water-afdryvend middel, en tot een vernis. De gom, aracocerra genoemd, loopt uit een boom, die men insgelyks in het binnenste des lands vindt. Zy is geel, gelyk de eerstgemelde, maar zwaar, en zacht in het aanraken: derzelve reuk is ook veel geuriger. De Europeanen en Indianen waardeeren dezelve zeer, uit hoofde van haar krachtig vermogen tot geneezing van wonden en andere kwaalen. De caraba, of oly van acajou-noten, word op deeze wyze gemaakt: men klopt, stampet en kookt de pitten, welke men uit de hoekachtige en bruine vrucht haalt, groeiende aan een boom van denzelfden naam, die de gedaante van een goeden kastanje-boom heeft. Deeze oly is bitter. De Indianen bedienen 'er zig van, om 'er het lyf mede te besmeeren, en de Europeanen gebruiken ze tot verschillende einden. De boom, wiens bladeren naar die van den laurierboom gelyken, groeit tot de hoogte van meer dan vyftig voeten; maar dewyl ik denzelven, noch ook de twee eerstgemelden, niet gezien heb, kan ik 'er niet meer van zeggen. De Mawna-boom is hoog, recht, en van een helder bruine kleur; deszelfs bladeren zyn eirond, en de noten gelyken naar muscaat noten; maar zy hebben 'er de geur niet van. De gom loopt uit den stam door insnydingen, welke men 'er in maakt; de Indianen laaten dezelve in water ontbinden, en, zoo als ik reeds gezegd heb, zy mengen die onder de arnotta, om zig te

beschilderen. De Palma-Christi by de kruidkundigen onder den naam van Ricinus, of den Wonderboom, bekend, is een heester van omtrent vier voeten hoog. Hy is recht op geschoten, en met breede gevingerde bladen bedekt, hangende aan lange steelen, en zulks zoo wel de stam, als de takken. Deeze heesters zyn van tweederley soort, roode en witte. Zy brengen driehoekige nooten voort, zittende in groene schillen, die bruin worden, en afvallen, wanneer de vrucht ryp is. Men perst uit deeze noten de oly, aan welke men in Surinamen den naam geeft van carapat. Derzelve smaak gelykt veel naar die van olyf-olie.

Onder alle de Indiaansche volken, onderscheiden zig de Caraiben door hun getal, werkzaamheid, en dapperheid. Zy woonen grootendeels naar den kant der Spaansche bezittingen, die zy dikwils ontrusten door een geest van wraakzucht over de wreedheden, omtrent de volken van Mexico en Peru, welken de Caraiben als hunne voorvaderen beschouwen, door deeze Europeanen zynde gepleegd geweest; zy hebben een Capitain aan hun hoofd, en verzamelen zig by elkander op het geluid van een zeeschelp; dikwils leveren zy ook slag aan de Indianen uit hunne nabuurschap; maar eene byzonderheid, die schier ongelooflyk schynt, en sterk is tegengesproken geworden, stelt hen beneden alle de andere volken van het vaste Land; zy zyn Cannibalen, of menschen-eeters. Dit is ten minsten zeker, dat zy hunne vyanden eeten, wier vleesch zy met de gretigheid van een gier inslokken, schoon men in algemeen vooronderstelt, dat zy daar toe meer door wraakzucht, dan door een bedorven smaak, gedreven worden.

De Accawaus-Indianen zyn weinig in getal, en van de zee-kusten meer af gelegen, dan de eerstgemelden. Zy leven in goede verstandhouding met de Hollanders; maar zy zyn valsch, en weeten een langzaam vergift te bereiden, het welk zy onder hunne nagels verbergen. Hunne hutten zyn omringd met staketzels, van palen gemaakt, waar van de punten ook vergiftigd zyn.

De Worrows-Indianen, zoo zy niet de wreedsten zyn, mogen ten minsten voor de verachtelyksten van alle de Indianen in Guiana gehouden worden. Zy woonen langs de Orenoco, tot aan de Volkplanting van Surinamen. Hunne kleur is onaangenaam en bleek. Zy zyn wel sterk, maar kleinmoedig. Hunne natuurlyke vadzigheid en hunne elende, een gevolg van hunne gevoelloosheid, is zoo groot, dat zy naauwlyks zoo veel hebben om die deelen te bedekken, welke de schaamte gebiedt te verbergen, en dat zy zig daar toe dikwils van den schors van een palmboom in plaats van linnen bedienen. Zomtyds gaan zy geheel naakt, en geven een ondraaglyken stank van zig. Hunne luiheid noodzaakt hen den meesten tyd, om alleen van wilde vrugten te leven, en niets dan water te drinken. Het moge vreemd dunken, wanneer men zegt, dat dit volk wel te vreden is; maar men moet begrypen, dat deszelfs verlangen zig tot deeze genietingen bepaalt, en dat men nooit een Indiaan hoort klagen, dat hy ongelukkig is.

De Tajiras bewoonen ook de zeekust, tusschen de Volkplanting van Surinamen, en de Rivier der Amazonen; hun getal is het meest aanzienlyk; men berekent ze op byna twintig duizend zielen in deeze bezitting alleen. Deeze Indianen zyn vreedzaam; maar zeer ongevoelig,

en in veele opzigten gelyken zy naar de Worrows.

De Piannacotaus leven zeer verre in de binnen landen, en zyn vyanden van de Europeanen, met wien zy weigeren te handelen, of in de minste betrekking te staan. Dit kan ik 'er bovendien van zeggen, dat zy alle de Christenen in Guiana vermoorden zouden, indien zy 'er de magt toe hadden.

De eenige Indiaansche natie in dit Land, die my nog staat op te noemen, is die der Arrowouks: ik verkies dezelve boven alle anderen;--maar dewyl dit hoofdstuk reeds vry lang geworden is, zal ik 'er by eene andere gelegenheid van spreken. Ik stap derhalven voor een oogenblik af van dit gelukkig volk, het welk noch van onderscheidingen van rang, noch van verdeelingen van landen, de bronnen van wanorde en twist by de verlichtste volken, eenige kennis heeft. Dit zelfde volk weet, in deszelfs gelukkig Land, alwaar groente en bloemen zig onophoudelyk vertoonen, in 't geheel niet wat behoefte en moeite is. De wenschen van hun, die deeze volken uitmaken, zyn bepaald, maar altyd voldaan. Deeze gelukkige Indianen hebben, met het denkbeeld van een toekomstend leven, geene de minste ongerustheid over deeze toekomst, en sterven in vrede. Men kan van hun, naar de letter, zeggen, dat zy dikwils niet op den dag van morgen denken; maar met hun dit soort van ontkennend geluk toe te staan, beweere ik egter niet, dat het zelve voor een Europeaan benydens-waardig is.

Om een naauwkeuriger denkbeeld van de wapenen, huisraad, werktuigen, en onderscheidene sieradien der Indianen van Guiana te geven, verwyze ik den lezer naar de daar van gemaakte afteekening. Zie hier de lyst der dingen, die daar op vertoond worden. [8]

1. Eene Coriola, of Indiaansche kano, doorgaans van den stam van een boom gemaakt.
2. Een Pagaije, of roei-riem.
3. Een zeef, manary genaamd.
4. Een Indiaansche blaasbalg, of way-way.
5. Een stoel, of zitbank, mouly genaamd.
6. Een korf, of pagala.
7. Een pers voor de cassave, matapy genaamd.
8. Een Indiaansche boog.
9. Een pyl om de visch te dooden.
10. Een pyl met een ronde knop voor de vogelen.
11. Een gewoone pyl met weerhaken.
12. Een kleine vergiftigde pyl.
13. Een pyp of fluitje, waar door men blaast, om de pylen te doen afgaan.
14. Een kroon van verschillende vederen.
15. Een voorschoot, queiou genaamd.
16. Een Indiaansche aarde pot.
17. Een Indiaansche knods, of apoutou.
18. Een catoene hangmat.
19. Sieradien, van tanden van tygers, of wilde zwynen gemaakt.

20. Een toover-schelp, of calebas.
21. Een Indiaansche fluit, tou-tou genaamd.
22. Een fluit, van het been van een vyand gemaakt.
23. Een Indiaansche fluit, quarta genaamd.
24. Een steen, om de maniok te malen, genaamd matta.

ZESTIENDE HOOFSTUK.

Versterking van krygsvolk, uit Holland aangekomen.--De Goijava-boom, en deszelfs vrucht.--Legerplaats by Maagdenberg aan de Tempaty-Kreek.--Verschillende soorten van Aapen.--Een zeer maanzieke Neger.--Eekhoortje van Guiana.--Verscheidene soorten van boomen.--Hagedissen.--Bergen van mynstoffen voorzien.--Treffelyke gezichten.--De Roucou-boom.--Fraaije Kapel.--Palmboom-worm.

Ik keere tans tot de krygs-verrigtingen van den Colonel FOURGEOUD te rug. Ik heb reeds gezegd, dat men nieuw krygsvolk wagte, om ons zwak en elendig leger te versterken; en den 30sten. January 1775, ontving men te Paramaribo de tyding, dat het transport-schip Maasstroom, Capitain LEG, in de Rivier Surinamen was binnen geloopt, en voor het Fort Amsterdam het anker geworpen had; twee divisien van honderd twintig mannen, onder bevel van den Colonel SEYBOURG, aan boord hebbende: en men verwagte nog twee andere.

Des anderen daags zakte ik de Rivier met eene kleine roeischiut af, om deeze nieuw aangekomenen te gaan verwelkomen. Ik hield het middagmaal aan boord met de Officiers, waar na men het anker ligte, en ik voer met hun schip mede tot het Fort Zelandia, alwaar het aan den wal ging leggen en door eenige kanon-schoten begroet wierd. Ik had het genoeg, om onder de Officiers mynen ouden Hoog-Bootsman, den Vaandrig HESSELING, te vinden, dien wy aan de Helder hadden agtergelaten, aan de kinderziekte gevaarlyk ziek leggende, wanneer wy uit Texel zeilden. Deeze jongman, die tans met den rang van tweeden Lieutenant by ons was, was zedert zyne herstelling aller ongelukkigst geweest. Zyne reize naar Surinamen hebbende willen voortzetten, ging hy aan boord van een schip, het welk in de baay van Biscaije eenen storm beliep, en na kaap Finisterre te zyn voorby gezeild, zyne gangen en roer verloor: dit zelfde schip verloor vervolgens ook nog zyn fokke-mast en steng. In deezen kommerlyken staat, en geen wind genoeg hebbende, om Lissabon te bereiken, was hy verpligt het op Plymouth aan te zetten. Van daar begaf zig de heer HESSELING aan boord van eene kleine sloep, met kolen geladen, en waar op hy niet gelukkiger was; want door onachtzaamheid van den schipper, stootte dit schip op rotzen, waar door de kiel los geraakte, en het schip dadelyk zonk. De heer HESSELING had echter, eer de sloep verging, den tyd om zyn maal te openen, en 'er zyn linnen, en eenige der noodzakelykste goederen uit te nemen, vervolgens ging hy in een slecht vaartuig over, en kwam eindelyk te Brest aan. Hy ging aldaar spoedig scheep naar Amsterdam op een Hollandsch schip, waar van de schipper niet veel bekwaamer dan de voorgaande was, en zyn schip op het drooge liet loopen, alwaar het byna aan stukken stootte. De heer HESSELING kwam nochtans gezond en

behouden te Texel aan, alwaar hy tweemaal te vergeefs moeite deed, om zig naar Zuid-America in te schepen. Hy slaagde eindelyk daar in, en op zynen tocht had hy zulk een zwaaren storm, dat alle de sloepen, schapen, varkens en gevogelte door de zee verzwolgen wierden.

By het aankomen van dit nieuw krygsvolk, noodigde de Colonel FOURGEOUD de Officiers op het middagmaal, en deed hun niets anders dan gezouten ossen- en varkens-vleesch, en oude erweten, voorzetten. Ik had de eer, om mede aan deezen disch te zitten, en het vermaakte my zeer te zien, met hoe veel verwondering de Colonel en zyne tafel door de gasten wierd aangekeken. Des avonds geleidden wy hen naar den Schouwburg, alwaar men den dood van CESAR, en CRISPYN den Doctor, vertoonde: het eerste van deeze stukken wierd gespeeld op eene manier, die zoo wel als het tweede deed lagchen. Des anderen daags hield de Gouverneur ons des middags en des avonds ten eeten. Zyne tafel schitterde van rykdom en pracht. Onze nieuwe medgezellen waren over deeze kostbaarheid zoo zeer verwonderd, als zy het des avonds te vooren over de karigheid van den Colonel geweest waren.

Op deeze maalyd eenige ingelegde vruchten, waar onder de guava was, ontmoet hebbende, zal ik deeze gelegenheid waarnemen, om 'er iets van te zeggen. De Guava-boom, die deeze vrucht voortbrengt, groeit tot de hoogte van vier-en-twintig voeten. Deszelfs schors is van een heldere kleur, en het hout tusschen beiden; maar de vrucht, die geel en eyrond is, en ten naasten by de grootte van een renet-appel heeft, bevat een roodachtig vleesch, vol kleine zaden of korrels. Dit vleesch is van een zeer zoeten smaak, en men kan het rauw eeten; men maakt 'er ingelegde geley van, die ongemeen lekker is. 'Er zyn tweerleije soorten van guavas: de zoetsten bevatten het minste zaad.

Den 3den February wierd het krygsvolk, het welk ontscheept was, naar het bovenste gedeelte van de Commewyne gezonden, om zig aldaar neder te slaan. Ik spreek egter alleenlyk van de soldaten, want de meeste Officiers bleven, om een festyn aan het huis van den heer MARCELLUS by te wonen. Deeze Colonist, om aan de maalyd luister by te zetten, deed door een half douzyn Negers op trompetten en jagthoorns blazen, tot dat eindelyk het geheele gezelschap door dit geraas verdoofd was.

Den 6den, ontving de geheele krygsbende, zonder onderscheid, bevel om Paramaribo te verlaten, en op den Maagdenberg, aan de Tempaty-Kreek gelegen, dicht by dat gedeelte van de Commewyne, werwaarts men, den 3den, de nieuw aangekomene manschappen gezonden had, te gaan legeren. Dienvolgende alles tot een vierden veldtocht hebbende gereed gemaakt, nam ik afscheid van myne kleine familie, en van myne vrienden, en ik ging naar den oever, alwaar ik my in het zelfde vaartuig, als de Colonel SEYBOURG, moest inschepen: maar deeze, te onrecht vooronderstellende, dat het krygsvolk, met hem uit Holland gekomen, eene bende uitmaakte, van die van den Colonel FOURGEOUD afgescheiden, gaf last aan de Negers om voort te roeijen, op het oogenblik, dat ik niet verder dan een pistoolschoot van hem afwas, en liet my, ten uitersten daar over verwonderd, aan den wal staan. Ik wist, dat de Colonel FOURGEOUD gezworen had, dat hy deezen Officier tot gehoorzaamheid zoude noodzaken, zoo wel als den jongsten

Vaandrig van het Regiment, en daar in had hy volmaakt gelyk. Een ander vaartuig genomen hebbende, haalde ik den Colonel SEYBOURG in, die over deeze myne daad zeer verwonderd scheen, en wy kwamen te gelyker tyd op de Plantagie Vossenburg, aan de Commewyne. Des anderen daags bereikten wy de Plantagie Arentslust, na de zwaare vaartuigen, die den 3den Paramaribo verlaten hadden, te hebben agtergelaten. Den 10den, kwamen wy aan de Hoop, alwaar ik bevorens verscheiden maanden had doorgebracht. Ik voege hier by eene afteekening van het gezicht deezer Plantagie, en van den post Klarenbeek, alwaar ons Hospitaal steeds bleef. De Colonel FOURGEOUD vertrok ook den zelfden dag als wy, en sliep op Wajampibo.

Den 11den, kwamen wy op de Plantagie Crawassibo, alwaar wy den nacht doorbragten. De Opzigter van deeze Plantagie dreef aldaar zyne onbeschoftheid tot die hoogte, dat ik, die reeds tegen al dit soort van lieden was vooringenomen, hem een frisschen vuistslag in 't aangezicht gaf. Hy rekende zig daar door zoo beledigd, dat, schoon hy vry wat bloedde, hy zig met een enkelen Neger in een kano begaf, en in dien staat te middernacht op 't alleronverwagtst voor den Colonel FOURGEOUD verscheen, die in plaats van zyne klagten te beantwoorden, hem al vloekende wegjoeg.

Den 12den kwamen wy op Maagdenberg, te weten, de Colonel FOURGEOUD, de Officiers en de vaartuigen met zee-soldaten beladen. Zedert dat wy de Hoop verlaten hadden, wierden de Plantagien zeldzaamer, en na dat wy die van Goed-Accord, welke tien of twaalf mylen verder ligt, voor by waren, zagen wy geene bebouwde landen meer. De muitelingen hadden, zoo als ik reeds gezegd heb, alle de Plantagien, die hooger op lagen, verwoest, uitgenomen eene kleine bezitting, zoo ik meen, Jacob genoemd, alwaar men Negers hield, om hout te hakken. De Rivier word boven Goed-Accord zeer naauw, en is van wederzyden door ondoordringbaare heesterstruiken bezet, even als de Cottica, tusschen Devil's Harwar en de Patamaca-Kreek. De Tempaty-Kreek, welke men als den oorsprong van de Commewyne kan aanmerken, vernaauwde zig op gelyke wyze zeer sterk. Maagdenberg, liggende honderd mylen van Paramaribo, was voor deezen eene Plantagie; maar 'er zyn aldaar geene andere overblyfzels van bebouwing, dan een oude oranje-boom: deeze plaats geeft thans niets meerder dan een dor en woest gezicht.

Wy zagen hier en daar kleine schelpen verspreid, die het voorkomen hadden van die geene, welke men de moeder der peerlen noemt, en ten naasten by zoo groot waren als een Engelsche, schelling. Men vindt in verscheiden gedeelten der Volkplanting van Surinamen, voetstappen van bergwerken en mineraalen. De yzer-mynen zyn 'er gemeen; en ik twyffel niet of men zoude 'er ook goud en zilver ontdekken, indien de Hollanders 'er de noodige kosten toe wilden doen, en daar toe onvermoeid lieten arbeiden. Ik heb reeds gesproken van den diamant van Maroni, en van de roode en witte agaats, in het bovenste gedeelte der Rivier van Surinamen.

De lucht was zuiverder en frisscher, en gevolgelyk veel gezonder op Maagdenberg, dan in eenig ander gedeelte deezer Volkplanting.

Den 17den, vernamen wy, dat het transportschip de Maria Helena, hebbende twee andere divisien van honderd twintig mannen aan boord, onder bevel van den Capitain HAMEL, den 14den deezer maand in de Rivier Surinamen mede was binnen geloopt: dus bestond de geheele versterking in twee honderd en veertig man, die den 3den Maart in vaartuigen op Maagdenberg aankwamen, alwaar de geheele krygsmagt van den Colonel FOURGEOUD zig toen by den anderen bevond. Den zelfden dag kwamen 'er ook honderd Neger-slaven aan, die bestemd waren om op onzen tocht de pakken te dragen. Een van deeze Neger-slaven aan boord van een der vaartuigen vermist wordende, wierd de bevelhebbende Officier, genaamd CHATEAUVIEUX, en een schildwacht, welken men met bloed besmet vond, in arrest genomen, om als beschuldigden van eene moord gevonnisd te worden. Deezen zelfden dag hadden twee van onze Capitains een tweegevecht, en een van hun wierd aan het voorhoofd gewond.

Den 13den, vond een vaartuig, met mondbehoefden geladen, van Paramaribo komende, den Neger, die den 5den vermist was; hy lag aan den waterkant in de heesterstruiken, zynde in de strot gestoken, maar nog levend, vermits de steek de lugt-ader niet geraakt had. Het vaartuig nam deezen ongelukkigen op, en bragt hem te Maagdenberg, alwaar door een bekwaam Heelmeester, den heer KNOLLAERT, de wond wierd toegenaait, en deeze man op eene wonderbaarlyke wyze herstelde, schoon hy negen dagen zonder voedsel en zonder hulp gebleven was, in zyn bloed badende.

In de daar aan volgende week verloor ik byna door een toeval het leven. Zie hier de zaak. De Colonel FOURGEOUD gebruikte twee Neger-slaven van de Plantagie Goed-Accord, om voor hem te jagen en te visschen. Een van hun, PHILANDER genaamd, stelde my voor, om hen in de bosschen te vergezellen, alwaar wy eenige pingos, of eenige powesas zouden kunnen ontmoeten; maar wy hadden nog geen twee mylen afgelegd, of wy wierden door eenen geweldigen slagregen overvallen, die ons noodzaakte om dit ontwerp te laten varen, en op den hoek lands, Jacob genaamd, de wyk te nemen. Om daar te komen, moesten wy een moeras doorwaden, zoo diep dat wy het water tot onder de armen hadden. PHILANDER (de schoonste manspersoon, dien ik immer gezien heb,) begaf zig tot zwemmen, en zyn medgezel van gelyken. Zy kliefdten het water alleenlyk met de eene hand; met de andere hielden zy hunne jagt-geweeren in de hoogte. Zy noodigden my om hen daar te volgen, zoo als ik ook deed, niets anders dan myn borstrok en broek aan hebbende; maar na het maken van eenige bewegingen, zonk ik met myn snaphaan naar den grond. Ik liet hem daar, en weder boven water komende, verzogt ik PHILANDER te duikelen, en den snaphaan van den grond te haalen; toen lag hy de zyde op een Palmiet boom, en haalde vervolgens de myne zonder moeite. Op dit oogenblik hoorden wy een donderende stem uit het midden der doornstruiken roepen:--"qui somma datty? en door een ander, Souto, Souto da BONNY kiry da dago? Wie is daar? geef vuur! 't is BONNY! slaat den schelm dood!" Ons oprichtende, zagen wy vyf of zes snaphaanen, op eenen korten afstand op ons aangelegd. Ik duikte dadelyk onder water; maar PHILANDER geantwoord hebbende, dat wy tot den post van Maagdenberg behoorden, veroorloofde men ons, om een voor een naar de Plantagie Jacob te gaan. Zy, die ons gezien hadden, waren Neger-slaven, die in 't water hoorende roeren, naar den kant, van waar dit gerucht kwam, keeken, en drie gewapende mannen in het

moeras ontdekten. Zy geloofden, dat het de muitelingen waren, die voorwaarts trokken, onder geleide van BONNY zelven, voor wien zy my aanzagen, om dat ik byna naakt, en myn lichaam door de zon verbrand was; myne hairen, die kort en gekruld waren, dedden my naar eenen Mulat gelyken. Na een weinig rum gedronken, en onze kleederen voor een goed vuur gedroogd te hebben, keerde men naar Maagdenberg te rug, alwaar men my geluk wenschte met aan dit gevaar ontsnapt te zyn.

De Colonel FOURGEOUD toen van eene versterking van versche manschappen voorzien zynde, deed, den 9den, alle zyne verminkten naar Holland inschepen. Myn vriend HENEMAN vertrok ook, den 6den February, naar dit zelfde Land, in eenen aller elendigsten staat.

Op den zelfden bodem, als deeze jongman, bevonden zig verscheide andere Officiers, die gedwongen waren te vertrekken, niet door ziekte, maar door afkeer en mismoedigheid, welke de onrechtmatige behandeling van den Colonel, die, zoo als ik op het einde van het tiende hoofdstuk gezegd heb, hunne bevordering had tegengehouden, aan hun veroorzaakte. Zy hadden gezien, dat jongelingen, die nog ter school gingen, wanneer zy zelven in 't jaar 1772 reeds in dienst der Volkplanting waren, aan hun wierden voorgetrokken. Die geenen, welken de Colonel, den 6den December 1774, in arrest had doen zetten, om in Holland gevonnisd te worden, wierden op het zelfde schip gebragt. Dit schip was niets anders dan een hospitaal, maar zeer slecht van ververschingen voorzien.

Den 21sten, deed de Colonel met genoeg de monstering van zyn klein leger, en het smertte my zeer de Neger-Jagers daar niet by te zien. De eerste zorg van den Bevelhebber was vervolgens, om eene wacht aftezenden, tot het bespieden der omleggende strecken van zyne nieuwe legerplaats, en ik had de eer daar toe te behooren. Geduurende deezen kleinen tocht viel 'er niets merkwaardigs voor, dan het ontmoeten van eene groote meenigte Coiatas (quoata in Guiana, quatto in Surinamen, chameck in Peru genaamd) zynde een soort van aapen, die zeer veel opmerking verdienen, uit hoofde van hunne overeenkomst met den mensch, eene hoedanigheid, welke ik niet met stilzwigen mag voorby gaan. Op zekeren avond met mynen kleinen QUACO buiten de legerplaats wandelende, naderden deeze aapen van zeer naby, om ons te bekyken, en zy wierpen kleine stukjens hout, en hunne vuiligheid naar ons toe. Wy bleven staan, en ik konde hen gemakkelyk waarnemen. De Coiata is zeer groot, en zyne staart ongemeen lang. Zyne armen en beenen zyn met lange zwarte hairen bedekt, het welk een zeer onaangenaam gezicht maakt. De huid van zyn aangezicht is rood, en zonder hair, de oogen zyn ingedoken, en ten dien opzigte gelykt hy niet kwalyk naar een oud Indiaansch wyf. Zyne ooren zyn kort; zyne handen of voorpooten hebben vier vingeren en geene duimen; maar de agterpooten hebben vyf toonen, allen met zwarte nagels. Het uiteinde van zyne staart is krulswyze gedraait; zy is zonder hair en eeltachtig, vermits hy 'er dikwils gebruik van maakt, om aan de takken der boomen te blyven hangen, en dan dient zy hem tot een vyfde lid. De gezwindheid, waar mede de Coiata van de eene boom op de andere overgaat, is wonderbaarlyk; maar ik heb hem niet zien springen. Het schynt, dat deeze eigenzinnigheid, om kleine stukjens hout, en vuiligheid te werpen, slechts eene naarbootzing van

de bewegingen der menschen is; want hy doet het altyd in 't wild, en heeft de behendigheid noch kracht niet, die 'er noodig zyn, om het door hem gemikte voorwerp te raken; en zoo dat al gebeurt, het is by louter toeval. Maar in de Coiata is dit zeer merkwaardig, dat zoo dra hy door een snaphaanschoot of pyl gewond is, hy aanstonds zyn poot op de wonde legt, zyn bloed ziet vloeijen, en met behulp van zyne medemakers, boven op den boom klimt, een droevig geschreeuw makende. Hy maakt zig aldaar met de staart aan een tak vast; en gaat voort zyn lot te betreuren, tot dat hy, door het verlies van zyn bloed verzwakt, voor de voeten van zynen vyand dood nedervalt. [9]

Het is niet verwonderlyk, dat deeze aap, wanneer hy gewond is, door de dieren van zyn soort geholpen word, om op den top van eenen boom te klimmen; maar dat zy kennis genoeg van de kruidkunde hebben zouden, om de wond-planten uit te zoeken, te kaauwen, en op den wond te leggen, dit is iets het geen ik niet gelooven kan, schoon zeker reiziger het nog onlangs verzekerd heeft. Betreffende de hulp, welke zy elkander toebrengen, om over een Rivier te komen, en die daar in bestaat, dat zy de staart van den een aan den ander vastbinden, tot dat de laatste van de reije zig van boven van een tak van een boom geworpen heeft, hoe groote achting ik ook heb voor ULLOA, die dit verhaalt, en die zulks in eene plaat vertoon heeft, durve ik echter, dewyl hy 'er geen ooggetuige van geweest is, hier aan twyffelen, en zelfs aan hem, die beweert het zelve gezien te hebben. [10]

Ik moet ook nog spreken van een anderen aap, dien ik by den Colonel FOURGEOD zag, en wien men in Surinamen den naam van Wanacoe geeft. Hy is met lange zwarte haren bedekt, even als de Coiata, maar zyne ledematen zyn veel korter, hairachtiger, en zyn aangezicht is van eene vuile witte kleur: deeze aap is de eenige van zyn soort, die voor geen maatschappelyk leven is; men vindt hem altoos alleen. Dit eenzaam dier word door de aapen van andere soorten zoo veracht, dat zy hem by aanhoudenheid slaan, en hem zyn voedzel ontsteelen; hy is al te langzaam om hun te ontsnappen, en al te lafhartig, om hen te bevechten.

De Saki-winki is de kleinste van de aapen met lange haren, en misschien van die van Guiana, zoo niet van de geheele weereld; want hy is niet veel grooter dan een Noorweegsche rot.

Deeze aap is een allerliefst diertje, hebbende gekruld en zwart grys hair, een aangezicht van eene witte kleur, en zeer schitterende oogen. Zyne ooren zyn breed en kaal, maar weinig zichtbaar, zynde bedekt door een baard, die hem rondom het aangezicht groeit; zyne pooten gelyken naar die van een eekhoortje; zyne staart is dik en met ringen. Hy is zoo vatbaar voor de koude, dat men hem naauwlyks levendig in Europa brengen kan, en dat hy, aldaar aankomende, gaat kwynen en sterft. De Hollanders noemen hem chagryntje, om dat hy zig ligtelyk aan treurigheid overgeeft. Ik heb de groote Coaita, en de kleine Saki-winki op de nevensstaande plaat afgeteekend, ten einde myn penceel de onvolmaaktheid van myne pen mogt aanvullen.

By myne te rug komst op Maagdenberg, wierd ik door eenen zwaaren boom, die van ouderdom voor myne voeten nederviel, byna verpletterd. Dit

toeval gebeurt in de bosschen van Guiana meenigmaal, en zelfs wierden twee of drie zeesoldaten op die wyze, maar ligtelyk, gewond. Geduurende al den tyd, dat onze ronde duurde, hadden wy veel regen, en doorwaadden eene kleine Kreek. Wy hakten een palmboom om, die aan den waterkant stond; hy viel aan de andere zyde over, en diende ons alzoo tot een brug.

Te rug gekomen zynde, ging ik den ongelukkigen Neger bezoeken, dien men met een steek in de strot gevonden had, en die op dit oogenblik vry wel hersteld, en in staat was, om te kunnen spreken. Hy verklaarde my, dat hy zig zelf zoodanig verminkt had. Ingevolge deeze verklaring, wierden de Officier en de schildwacht, welken men verdacht gehouden had, oogenblikkelyk weder in vryheid gesteld. Ik vroeg deezen man, welke reden hem had kunnen bewegen, om zig zelven te willen van kant maken? Hy antwoordde my:--Geene hoe genaamd.

"Ik heb, zeide hy my, ik heb den besten meester, en de beste meesteresse van de weerd; ik heb eene familie, welke ik bemin, en die my bemint. Ik had den geheelen nacht, tot vier uren des morgens, sterk geslapen, toen ik, ontwakende, het mes nam, om met de punt myne tanden schoon te maken, en op 't oogenblik stak ik my in den strot, zonder te weten waarom. Een oogenblik daar na had ik berouw over 't geen ik gedaan had. Ik stond toen uit myne hangmat op, en ging in de kano, om my te wasschen, en de wond, zoo mogelyk, toe te maken. Gebukt hebbende, om water te scheppen, en by aanhoudenheid veel bloed kwyt raakende, stortte ik in eene flaauwte, en viel in de Rivier. Toen had ik geen kracht meer, om my op te richten, noch zelfs om hulp te roepen. Echter gelukte het my, na veele pogingen, den oever der Rivier te bereiken, alwaar ik op nieuw flaauw viel, en alleen bleef leggen, tot op het oogenblik, dat het vaartuig, het welk naat Maagdenberg ging, my aan boord nam. In al dien tusschentyd, die negen dagen duurde, bleef ik volkomen by myne kennis, en zag een Ouarini, (mier-eeter,) die aan het bedorven bloed, het welk ik rondom den hals had, kwam ruiken; maar ik maakte eenige beweging, en hy keerde naar het bosch te rug".

Ik gaf aan deezen ongelukkigen eenige beschuit, welke men my van Paramaribo gezonden had; ik voegde 'er een groote calebas vol garst by, om soup voor hem te maken, en een fles wyn. Deeze Neger scheen my toe omtrent zestig jaaren oud te zyn.

Ik ontving op dit tydstip, en met moeite, eenen brief van den heer KENNEDY, die zig gereed maakte, om naar Holland in te schepen, en my verzocht, om mynen kleinen QUACO naar zyne Plantagie te rug te zenden; het geen ik oogenblikkelyk deed, aan deezen jongen slaaf eenen brief medegevende, waar by ik aan zynen meester een aanbod deed, om denzelven van hem te koopen, zoo dra het in myne macht zoude zyn, om 'er hem den koopprys voor te betaalen.

Den 2den April gaf de Colonel FOURGEOUD aan alle de zieken, die in de Volkplanting gebleven waren, bevel, om zig naar Maagdenberg te begeven, alwaar hy een hospitaal en een groot Magazyn voor de mondbehoefden liet oprichten. Dus kwamen alle de verminkten van Klarenbeek alhier aan, vergezeld van heelmeesters, apothecars, derzelve knechts,

enz. De lucht was in de daad, zoo als ik hier boven heb aangemerkt, op deeze hoogte beter, dan ergens elders. De Colonel was op dit oogenblik in een zeer kwaden luim, en mishandelde vriend en vyand, zonder onderscheid. Hy zwoer, dat geen krygsman, onder zyn bevel staande, van den dienst ontheven zoude worden, indien hy slechts op zyne beenen staan konde. Byna te gelyker tyd zond men eene aanzienlyke krygsbende naar de Plantagie Brouyingsbourg, aan de Commewyne, alwaar men voor eenen opstand beducht was, om dat de Negers geweigerd hadden des Sondags te werken: men dwong 'er hen echter door zweepslagen toe.

Wy waren in het midden van het regen-saizoen, het welk den Bevelhebber niet wederhield, om ons zyn oogmerk tot het doorkruissen der bosschen te verklaaren; en dienvolgende gaf hy last, ten einde twee sterke kolommen des anderen daags zouden optrekken.

De reden, die hem bewoog, om zulk een gevaarlyk jaargetyde te verkiezen, bestond hier in, dat indien het hem nu gelukte de muitelingen te doen verhuizen, hy hen tot hongersnood zoude doen vervallen, het geen in het seizoen van droogte, wanneer de bosschen van allerlei je soort van vruchten en wortelen rykelyk voorzien zyn, niet geschieden konde. Dit was echter, naar myn inzien, eene verkeerde rekening; want men moest ook in 't oog houden, welke verwoestingen zulk een ongezond jaargetyde, het welk twintig van onze soldaten tegen eenen muiteling zoude doen omkomen, onder ons krygsvolk stond aan te rechten.

De Colonel was van een zeer sterk gestel, en hy had byna zyn geheele leven in de oeffeningen der jagt doorgebracht. By deeze gave der natuur voegde hy eene andere, de gematigdheid, en voorts gebruikte hy dagelyks zynen geneesdrank.

Zyne geheele kleeding bestond in een overrok, waar in zyn degen door een knoopsgat doorging. Op zyn hoofd droeg hy een catoene muts, met een witte hoed 'er op. In zyn hand hield hy een rotting, maar zelden droeg hy zyn snaphaan of pistolen. Ik heb hem wel gezien, zeer slecht gekleed en blootsvoets, als de gemeenste soldaat.

Den 3den April, des morgens ten zes uren, trokken de twee colommen op weg, de eene onder bevel van den Colonel FOURGEOUD, de andere van den Colonel SEYBOURG; ik had de eer tot de eerste te behooren. Onze arme soldaten waren verschrikkelyk beladen; zy hadden bevel ontfangen, om hunne snaphanen in hun knapzak te steeken, den mond derzelve alleen uitgezonderd: dit geschiedde, om hun geweer voor de stortregens te beveiligen. Wy trokken zuidoost-waarts langs de oevers van de Tempaty-Kreek, en wel dra ontmoetten wy moerassen, waar in wy tot over de knien door 't water gingen.

Geduurende den tocht van den eersten dag, ontmoetten wy eenige fraaije eekhoortjes, van welke dieren in dit Land verscheide soorten zyn. Die wy zagen, waren bruin, den buik wit, en de staart een weinig dik; zy waaren zoo groot niet, als die in Europa. Men vindt 'er in Guiana, die wit zyn, met roode oogen; 'er zyn 'er ook die vliegen. Men weet, dat de laatstgemelde geene vlerken hebben, maar dat een vlies, een gedeelte van hunne huid uitmakende, van wederzyden tusschen de voor-

en agter-pooten geplaatst, hun daar voor dient. Deeze huid, wanneer zy springen, spreidt zig uit als de vlerk van een vledermuis; door dit middel vliegen deeze dieren door de lucht tot eenen zeer verren afstand.

Des anderen daags, den 4den April, vervolgden wy onzen tocht zuidoost-waarts, tot twee uren toe; maar vervolgens namen wy onzen weg ten zuid-zuidwesten.

Deezen dag trokken wy voorby eenige hoopen fraay werkhout, het welk op den grond lag te verrotten zedert het jaar 1757, wanneer de Plantagien door de Neger-slaven, die toen in opstand geraakt waren, waren vernield geworden. Onder dit hout ontdekte ik, dat van den rood- of purper-hout boom, van den yzer-hout boom, en van de bourracourra.

De purper-hout boom groeit zomtyds tot de hoogte van veertig voeten, en heeft een stam van eene geevenredigde dikte. Zyn schors is bruin en glad; zyn hout is van eene fraaije purper kleur, en van eene aangename reuk. Men waardeert hem zeer, uit hoofde van deszelfs vastheid.

De yzer-hout boom, aldus van wegen deszelfs hardheid genoemd, verheft zig byna tot de hoogte van zestig voeten. Zyn schors heeft eene heldere kleur. De Indianen en Europeanen maken veel werk van deszelfs hout, om dat het zoo hard en in een gedrongen is, dat het zelfs de byl wederstaat, en voor eene zeer schitterende gladheid vatbaar is: in het water gaat het te niet.

De bourracourra verheft zig tot de hoogte van dertig of veertig voeten; maar hy is niet zeer dik, en zyn schors is rood. Het hart alleen van dit hout is goed; maar wanneer men 'er het spint afneemt, is deszelfs middellyn merkelyk verkleind. Intusschen is het zoo wel fraay als nuttig, zynde van een zeer fyne karmosyn-kleur, met onregelmatige en zwarte moesjes gevlakt, waarom de Franschen 'er den naam van letterhout aan gegeven hebben. Het is in een gedrongen, vast, en hard, schoon een weinig tot breken geneigd, en het neemt ook den schitterendsten glans aan. Het letterhout is zeldzaam in Guiana; maar de twee eerstgemelde soorten zyn 'er in meerder overvloed, en groeien op de hooge gronden. Men vindt in dit Land ook ebbenhout. De boomen van hard hout, tot planken voor de suiker-molens gezaagd, worden voornamelyk verzonden naar de Engelsche Eilanden in de West-Indien; men verkoopt dezelve zeer duur.

Het bevel tot den tocht op den 5den gegeven zynde, vouwden wy onze hangmatten op, en wy trokken ten zuid-zuid-oosten, vervolgens ten zuid-oosten, door gevaarlyke en diepe moerassen, alwaar wy tot aan de borst toe door het water gingen, en de regen viel als met bakken van den hemel. In deeze elendige gesteldheid, hadden wy eene onaangename ontmoeting, niet door de muitelingen veroorzaakt, maar door een hoop groote aapen, die wy vervolgens boven in de boomen vernamen, Zy sloegen een soort van noten tegen de takken, om 'er de pit uit te haalen; het geen zy met eene groote regelmatigheid deden, latende tusschen elken slag eene tusschenpoozing van tyd verlopen. Sommigen van hun wierpen van die noten naar ons toe; en zelfs bekwam een van onze soldaaten

daar door een gat in 't hoofd. Het geraas, het welk deeze aapen by het breken van die noten maakten, had ons in de gedachten gebragt, dat het de muitelingen waren, die in het bosch, met een byl hout hakten.

Des avonds sloegen wy ons neder by de Tempaty-Kreek. Wy ontstaken op deeze plaats groote vuuren, en bouwden aldaar vry goede hutten: dus bragten wy deezen nacht door, beveiligd voor de vochtigheid. Wy vonden hier het beste water, het welk ik immer gedronken heb; en ik zag op de legerplaats twee merkwaardige hagedissen, dragende in dit Land den naam, de een van bosduivel, en de andere agama. De eerste is klein en leelyk, en van eene zeer hoog bruine, of zelfs zwartachtige kleur. Hy klimt op de boomen, en kooft met eene ongelooflyke schielykheid weder naar beneden; hy heeft geene schubben; zyn kop is breed, en men zegt, dat hy byt, het geen de hagedissen anders niet gewoon zyn. De tweede heeft ook den naam van de Mexicaansche Kameleon. Hy is ongemeen schoon, en even als alle anderen van dit soort, bezit hy het vermogen om van kleur te veranderen; maar geen tyd gehad hebbende, om hem met aandacht te onderzoeken, kan ik van zynen aart en hoedanigheden niets meer zeggen. In Surinamen is ook nog een soort van Hagedis, bekend onder den naam van Salamander; maar ik heb hem nooit gezien.

Den 6den, vervolgden wy onzen tocht, nemende den weg westwaarts tot den middag toe. De regen viel steeds geweldig, en wy liepen door het water. Op het gemelde uur, veranderden wy onzen weg, om noordwaarts te gaan, en wy trokken langs zeer hooge bergen, die, zoo als ten minsten veelen vooronderstellen, in hunnen boezem schatten bevatten:

"Rotsen met kostbaare gesteenten verrykt; bergen, waar op de glinsterende aderen van schitterende mynstoffen blinken; die ketenen vormt, boven den middaglyn in hoogte verheven; waar uit talryke beken ontspringen, om over het gouden zand heen te rollen; ontzag verwekkende bosschen, wier bladeren allerlei levendige kleuren vertoonen, die uwe golfswyze toppen op een onmeetlyk toneel in evenwicht houdt. (THOMSON)"

De twee hoogste bergen in het zuiden van America, zyn het Andische gebergte, door de bewooners des Lands Chimborazo genoemd, het welk zig twintig duizend vierhonderd zestig geometrische voeten boven de oppervlakte der Zuid-zee verheft, en, schoon onder, den middellyn gelegen, aanhoudend met sneeuw bedekt is, tot op den afstand van vier duizend voeten beneden deszelfs kruin. De andere berg is die, op het vallen van welken de Stad Quito gebouwd is; deszelfs hoogte is negen duizend driehonderd zeventig voeten, en men rekent denzelven voor het hoogste van alle bewoonde Landen in Zuid-America, zoo niet in de geheele weereld.

Den 7den, trokken wy al verder noordwaarts, over gebergten, van welker kruin wy de verrukkelykste gezichten zagen. Wy ontdekten aldaar een onmeetlyk en woest Land, geheel en al bedekt door een treffelyk bosch, welks geboomte door eene verscheidenheid van schaduwen, en het schitterendst groen veraangenaamde. Ik zag hier een houtsnip, die my dezelfde kleur, als de Europeesche, scheen te hebben, maar langzaamer vliegt; men verhaalde my egter, dat zy met eene ongelooflyke ligtheid kan voortloopen. De Arnotta-boomen, welken ik vond, schoon in een

klein getal, trokken vooral myne aandacht naar zig, en ik heb 'er een tak met de grootste naauwkeurigheid van afgeteekend. De Arnotta, dien men ook den Roucou-boom noemt, en door de Indianen genoemd word Cossowy, is veel eer een heestergewas, dan een boom, want hy groeit slechts tot de hoogte van twaalf voeten. Deszelfs lange, smalle, puntige, en beurtelings geschaarde bladeren, zyn aan de eene zyde hooger groen, dan aan de andere, en door vezelen van eene roodachtig bruine kleur verdeeld; de steel heeft ook de zelfde kleur. De bast van de vrucht, naar een klein hoender-ei gelykende, is vol puntige stekels, als de schel van een kastanjen: in 't begin heeft zy eene fraaije roozen-kleur; en naar maate dat zy ryp word, verandert zy, en krygt eene donker bruine kleur; als dan gaat zy van zelve open, en vertoont een vleesch van eene fraaie karmozyn kleur, waar in zwart zaad zit, even als druiven korrelen. Toen ik van de inboorlingen, of Indianen van Guiana sprak, heb ik het gebruik, beschreven, waar toe hun de Arnotta dient. In de afbeelding, welke ik den lezer aanbiede, beteekent de letter A, het blad van boven; de letter B, het blad naar beneden; de letter C, de bast der vrucht, eer dezelve ryp is; de letter D, de rype schel, het vleesch vertoonende; de letter E, het zwart zaad, door een gedeelte van het vleesch overdekt. Ik moet hier aanmerken, dat de tak van den Roucou, door de beroemde Juffrouw DE MERIAN afgeteekend, met alle die geene, welke ik gezien heb, weinig overeenkoomt; en, het geen my zeer verwonderd heeft, zy verklaart, dat dezelve door eenen boom van aanmerkelyke grootte word voortgebracht.

Na, des avonds, eenen arm van de Mapany-Kreek doorwaad te hebben, kwamen wy in onze legerplaats te Maagdenberg te rug. Veelen van onze Officiers waren zoo kwalyk gesteld, dat zy door Negers in hunne hangmatten gedragen moesten worden; anderen bevonden zig zoo zwak, dat zy met moeite staan konden; maar het klagen was loutere dwaasheid; men moest bezwyken en sterven. Ik was geduurende deezen tocht zeer gelukkig; want ik vermoeide my niet, en ondervond geene kwaade behandeling van den Bevelhebber. De tweede kolom kwam des anderen daags aan; zy had, zoo min als wy, eenigen vyand ontmoet.

Myn kleine QUACO kwam, den 29sten, van Paramaribo te rug. De heer KENNEDY verkogt hem my, voor eene somme van 500 Hollandsche guldens, die, met eenige kosten, ten naasten by 50 ponden sterling bedraagen, tot welker betaling de Colonel FOURGEOUD de beleefdheid had my een order briefje op den waarneemer zyner zaaken te geven. Ik was verrukt van eenen zoo getrouwen dienaar in eigendom verkregen te hebben; en deeze gebeurtenis verdubbelde myn ongeduld, om het verlangd oogenblik te zien, dat ik myne geliefde JOANNA, en mynen zoon, van wier eigenaar ik nog geen antwoord ontvangen had, zoude kunnen vry koopen.

Terwyl wy op Maagdenberg waren, bood een Neger my eene fraaie Kapel aan, welke ik met alle mogelyke naauwkeurigheid afteekende. In de verzameling van Mejuffrouw DE MERIAN heb ik dezelfde gezien, alwaar die zeer slecht gekleurd is. De myne was van een zeer dof blaauwe kleur, hellende naar het groen, en geheel bedekt met moesjes, even als een paauwen-veder; op elke vlerk had dezelve een vlak van eene bleek geele, en van onderen eene purper karmozyn kleur. De rups van deeze kapel is geel en bruin, met agt hoornen op den kop en twee op

de staart.--Byna te gelyker tyd kwam de Capitain FREDERIK van eenen tocht in de bosschen te rug. Een van zyne Corporaals was by het oversteeken van een Kreek verdrongen. Het is niet zeldzaam, dat in dusdanig geval iemand in het water valt, maar doorgaans haalt men hem, wien zulk een ongeluk wedervaart, in tyds 'er uit. Dit was het lot niet van deezen ongelukkigen, die met al zyn reistuig oogenblikkelyk naar den grond zonk.

Een ander Neger bragt my ook een kookzel van groegroe, zoo als men het in Surinamen noemt, en zynde van Palmboom-wormen toebereid. Het zyn groote zwarte koorn-wormen, die hunne eieren in het merg van afgekapte of afgebrokene Palmboomen nederleggende, dezelve alzo doen geboren worden. Deeze wormen hebben de gedaante en grootte van een menschenduim. Welk walgelyk voorkomen zy ook hebben mogen, eeten 'er verscheiden lieden met smaak van, en men verkoopt ze ten allen tyde te Paramaribo: men bakt ze in de pan met boter en een weinig zout; of men braad ze, en rygt ze aan kleine houten pinnen. Zy hebben een smaak, uit dien van alle Indiaansche speceryen, als de muscaat-nooten, kruid-nagelen, kaneel, enz. zaamgesteld. De Palmboomen, die beginnen te verrotten, leveren dit soort van wormen op; maar allen hebben zy dezelfde grootte niet. De eene en andere hebben eene bleeke geele kleur, meteen zwarte kop; de Indianen en Negers noemen dezelve toecoema.

Den 16den, deed men een hoop krygsvolk naar la Rochelle, aan de Patamaca, vertrekken. Des anderen daags zond men een Capitain met eenige soldaaten naar den post van de Hoop aan de Commewyne, om aldaar alle de Plantagien, aan de oevers deezer Rivier gelegen, te beschermen.

Den zelfden dag zag men den ongelukkigen Neger, die den 5den Maart zig in den strot gestoken had, en die tans van zyne wonden genezen was, het bosch ingaan. Hy hield een mes in de hand, en deeze keer mislukte hem zyn slag niet. Men liep hem na, maar vond hem dood. Zyn meester berigtte ons, dat hy zedert eenigen tyd van maand tot maand pogingen deed, om zig van kant te helpen.

Den 17den, kwamen de manschappen, die naar den post van la Rochelle afgezonden waren, van daar te rug; al het krygsvolk der Societeit was daar ziek.

De Colonel FOURGEOUD behandelde my in dit oogenblik met de grootste beleefdheid. Op zyn verzoek zond ik hem, den 20sten verscheide afteekeningen, die hem zelve en zyn krygsvolk verbeeldden, worstelende tegen alle de moeielykheden, die zig elk oogenblik in onzen dienst opdedden; hy zeide my, dat zyn oogmerk was dezelve aan den Prins van Oranje en aan de Staaten Generaal aan te bieden, om hun te doen zien, wat zyn volk al in de bosschen van Guiana geleden had.

Hy gaf my toen een verlof van veertien dagen, om naar de Stad te gaan, en den heer KENNEDY goede reize te wenschen. Zynen goeden luim niet willende laten verkoelen, verliet ik Maagdenberg binnen 't uur, en maakte zoo veel haast, dat ik den 22sten te Paramaribo aankwam. Ik vond myne kleine familie aldaar zeer welvarende. Op 't

oogenblik van myne aankomst, zond men my dezelve by den heer DELAMARRE; maar gedurende myne afwezigheid, had dezelve het huis van den heer LOLKENS niet verlaten, en was aldaar steeds met veel oplettenheid en achting behandeld.

ZEVENTIENDE HOOFSTUK.

Nieuwe wreedheden, nog onmenschelyker, dan alle de vorige.--Verschillende soorten van planten.--Papegaaijen en Parkieten.--Surinaamsche Patrys.--Buitengewoone Insecten.--Geiten van Guiana.--De Taibo.--Verscheidene soorten van visschen.--Groote sterfte onder het krygsvolk, het welk zig op de posten aan de Tempaty-Kreek, en de Commewyne bevond.

Myn eerste bezoek leide ik by den heer KENNEDY af, en betaalde hem de vyf honderd gulden, voor den koopprys van QUACO, die toen mynen vryen eigendom was. By myn verblyf op Paramaribo wierd ik door eene koorts aangetast, die echter slechts weinige dagen duurde. Den eersten Mey, aan den oever der Rivier wandelende, vernam ik, dat 'er eene groote meeningte volks voor het huis van Mevrouw S.... vergaderd was, alwaar ik eene verschrikkelyke vertooning zag. Een ongelukkig Mulatten meisje was 'er het voorwerp van. Zy baadde in haar bloed. Men had haar op eene wreedaartige wyze in den strot gestoken, en negen of tien steeken in de borst op verschillende plaatsen gegeven. Men beweerde, dat dit het gevolg was van de jaloersheid van dit helsche beest, Mevrouw S...., die haaren man verdacht hield, dat hy op dit ongelukkig meisjen verliefd was. Dit wangedrocht van een wyf heb ik reeds bevoorens aangehaald, toen zy een onnoozel kind, welks geschrei haar hinderde, verdronken had. Men beschuldigde haar zelfs van eene nog grootere wreedheid, indien 'er grooter zyn konde! Op zekeren dag op haare Plantagie komende, om aldaar eenige slaven, die in 't kort gekocht waren, te bezigtigen, viel haar oog op eene Negerin van omtrent vyftien jaaren, die de taal niet verstond. Bemerkende, dat deeze jonge dogter zeer schoon was, dreef haare verfoeijelyke jaloersheid haar op 't oogenblik, om dit meisjen met een gloeiend yzer, aan de wangen, den mond, en het voorhoofd te mismaken; zy sneed haar ook de pees van Achilles aan een haarer beenen af, en maakte haar alzoo tot een gedrocht van leelykheid.

Eenige Negers deden haar, by deeze gelegenheid, vertogen omtrent de wreede straffen, welke zy dagelyks uitoeffende, en verzogten haar, om haare slaven met meerder menschelykheid te behandelen. Men verhaalt, dat Mevrouw S...., woedend kwaadaartig wordende, dadelyk aan een ongelukkig slaven kind, zig aldaar bevindende, de herssens insloeg, en vervolgens aan twee jonge Negers, die dit kind in den bloede bestonden, en deeze schenddaad hadden willen beletten, het hoofd deed afslaan. Toen zy de Plantagie verlaten had, wierden de beide hoofden in een zyden doek gewonden, en door derzelve vrienden naar Paramaribo gebracht, alwaar zy ze voor de voeten van den Gouverneur nederleiden, en hem de volgende aanspraak deden.

"Zie hier, uwe Excellentie, het hoofd van mynen zoon, en zie hier dat

van zynen broeder, (op zynen makker wyzende,) welke onze meesteres heeft doen afhouden, om dat zy een der moorden, die zy dagelyks begaat, hadden willen voorkomen. Wy weten wel, dat, vermits wy slaven zyn, men ons getuigenis niet aanneemt; maar indien deeze bloedende hoofden voor een genoegzaam bewys verstrekken van het geen wy zeggen, smeeken wy, dat de vernieuwing van dergelyke wreedheden moge belet worden: wy zullen daar voor eeuwig dankbaar zyn, en met genoegen ons bloed plengen voor het behoud van onzen meester, onze meesteres, en van de geheele Volkplanting."

Men gaf deeze ongelukkigen ten antwoord, dat zy leugenaars waren, en dat men hen veroordeelde, om op alle de straten van Paramaribo gegeesseld te worden. Dit onrechtvaardig vonnis wierd met de grootste wreedheid ter uitvoer gebracht.

De wetten deezer Volkplanting brengen mede, dat men aldaar nooit het getuigenis van eenen Neger aanneemt. Indien by den moord, door my verhaald, een blanke was tegenwoordig geweest, zoude zyn getuigenis bestaanbaar geweest zyn; maar dan zou deeze afschuwelyke boosdoenster vry geweest zyn met de betaaling eener boete van vyftig ponden sterling voor elken doodslag.--Maar laat ons eindigen.--Myne ziel heeft een weezin, om nopens zulke onderwerpen breeder uit te wyden.

Den 22sten Mey, volkomen hersteld zynde, verliet ik JOANNA, en mynen zoon JOHNNY, aan wien ik dien naam by verkorting van den mynen gaf, schoon echter de plechtigheid van den doop nog niet verrigt was. Zy bleven beiden by mynen vriend, den heer DELAMARRE, en ik vertrok naar Maagdenberg, in een overdekt vaartuig met zes roey-riemen.

Den 3den, kwam ik op de Plantagie Egmond, by den heer DE CACHELIEU; en des anderen daags hield ik stil op de Plantagie Ornamibo, alwaar ik mynen ouden vyand, den Capitain MEYLAND, met wien ik aan de Wana-Kreek gevochten had, goedhartig onthaalde. Hy verklaarde my, dat hy tegenwoordig van niemand in de geheele Volkplanting meer hield, dan van my: hy kwam juist van eenen tocht van twaalf dagen uit de bosschen te rug.

Ik vond onder zyne soldaten zekeren CORDUS, den zoon van een ordentelyk man te Hamburg, in welke betrekking ik hem voor deezen gekend had, en die tot den dienst van de West-Indische Compagnie was opgeligt. Ik heb reeds gezegd, dat dit soort van krygsvolk bestaat uit menschen van allerlei natiën, en godsdiensten, Christenen, Heidenen, en zelfs Joden.

Op deeze plaats, die wel eer bebouwd was geweest, maar die toen met distelen en doornen bedekt was, zag ik eenige kruiden, welke ik niet met stilzwygen kan voorbygaan, schoon ik dezelve niet kenne, dan met den naam, dien 'er de slaven aan geven, uitgenomen egter een, zynde de siliqua hirsuta, of stekende peul, door de Negers genoemd crussy-wiry-wiry. Ik kan dezelve niet beschryven, dan als een soort van erwt, of liever een kleine platte boon, van eene purper kleur, en zig in een bast of schel vormende, die aan een losse kruipende plant groeit. Deeze schellen zyn met een soort van elastieke punten bedekt,

die, wanneer men ze aanraakt, eene ondraaglyke jeukte veroorzaaken, en die 'er afgenomen, en in een theelepeld met geley gemengd zynde, als een uitmuntend worm-afdryvend middel worden aanprezen. De slaven toonden my ook op deeze zelfde plaats, een soort van hout, het welk zy crassy-wood noemden. Het stak insgelyks, maar verdere hoedanigheden weet ik 'er niet van. Ik vond bovendien heestergewassen, consaca-wiry-wiry genoemd. Zy hebben breedte groene bladen, waar van de Negers zig bedienen om het ongemak aan de voeten, al mede consaca genoemd, waar van ik gesproken heb, te geneezen, maar dit is alleen by gebrek van citroenen of limoenen. Deeze plant levert ook eene uitstekende salade op. De dea-wiry-wiry is een zeer fraay en zeer gezond kruid, het welk om deeze reden zeer geacht is; maar de coutty-wiry-wiry is eene der grootste pesten van deeze Volkplanting. Het is een sterk en puntig kruid, het welk op zommige plaatsen in overvloed groeit. Wanneer iemand al gaande met zyn been 'er dicht by koomt, snydt hy 'er zig aan, als aan een scheermes. Alle de kruiden in dit Land worden door de Negers aangeduid onder den naam van wiry-wiry.

Den 5den kwam ik te Maagdenberg aan. Hier scheenen de Colonel SEYBOURG, en die geenen, welken hy zyne Officiers noemde, eene krygsbende te willen uitmaken, afgescheiden van die van den Colonel FOURGEOUD. Zy waren uitermaten onbeschaafd, en behandelden elkander met een soort van ruwheid. Hun Colonel was by onzen Bevelhebber zeer in den haat; en deeze staat van zaken bragt veel toe, om onze gesteldheid steeds onaangenaamer te maken. Ik had voor my zelf toen geene reden om my te beklagen, want ik was zeer wel gezien by den Colonel, doch raakte om een beuzeling byna uit zyne gunst. Hy had van eenige Indianen een paar fraaije Kakatoes gekocht, welke hy in een kooy hield opgesloten, en in 't kort naar Europa stond te verzenden, om aan haare Koninglyke Hoogheid, de Princes van Oranje, ten geschenke te worden aangeboden. Ik verzogt LAURENS my toe te staan, om 'er een van in de hand te nemen, ten einde hem met meerder aandacht te beschouwen: maar de deur van de kooy was zoo dra niet geopend, of de vogel ging aan 't schreeuwen, en verdween in een oogenblik, met een snelle vlucht boven de Tempaty-Kreek heen vliegende. De arme kamerdinaar stond verstomd, en konde niets meer uitbrengen, dan deeze enkele woorden: Ziet gy wel? Ik nam de vlucht, om het aannaderend onweder te ontwyken; maar ik verbergde my in de struiken, door welke ik de bewegingen van den Colonel bespeuren konde. Zoo dra hy deeze verschrikkelyke gebeurtenis vernomen had, begon hy te vloeken, te brullen, en zig in alle bogten te wringen, als een mensch die van zinnen beroofd is. In de hevigheid van zyne woede, gaf hy een trap aan een arme eendvogel, die aan een van onze Officiers toebehoorde, en trapte hem in eens dood. Eindelyk nam hy zyne paruk van 't hoofd, en smeed die tegen den grond. Ik stond te beven, en de overige toekykers schaterden het uit van lagchen. Na verloop echter van een halfuur, begon de gramschap van den Colonel te bedaaren, en hy gebruikte toen een list, waar door de weggevlogen vogel weder in zyne macht kwam. Na een kort eind touw boven aan de kooy gebonden te hebben, haalde hy 'er het andere dier uit, en bond het met de poot aan het tegeneinde van het zelfde touw vast. Hy plaatste deeze kooy in de open lucht, leide eene rype banane binnen in, en liet de deur open, zoo dat alle vogels, uitgenomen de geen, die vastgebonden was,

'er konden inkomen. Deeze, aan wien men niets te eeten gaf, door den honger gedrongen, maakte zulk een schel geschreeuw, dat hy door zyn makker gehoord wierd, die te rug kwam, en ziende de banane in de kooy, daar binnen ging, en op nieuw van zyne vryheid beroofd wierd. De zaak aldus afgeloopen zynde, kwam ik weder te voorschyn, en geraakte met eene vriendelyke bestraffing vry; maar, zoo als men wel denken kan, LAURENS kreeg een goede les.

De Kakatoes zyn minder groot, dan de Papegaijen. Derzelve pluimaadje is groen, uitgenomen aan den kop, en eenige vederen van de staart, die een bleeke roode kleur hebben. Deeze vogelen zyn gekroond met een bos van vederen, die gewoonlyk agter over leggen, maar welke zy in de hoogte steken, wanneer zy door het een of ander vertoornd of verschrikt worden.

Ik heb in Surinamen ook een Papegaay gezien van eene hoog blaauwe kleur, hoe zeer verschillende van die geene, welke men van de Kust van Guinee aanbrengt, die veel eer eene gryze loodkleur hebben. Dit dier is zeer zeldzaam, en bewoont de diepste schuilhoeken der bosschen, alwaar de Indianen hem vangen, en vervolgens naar Paramaribo brengen. Hy heeft de gestalte van de gewoone Papegaay; maar schynt zeer levendig en zeer sterk. De gemeenste Papegaijen in Guiana zyn die geene, aan welke MARKGRAAF den naam van ajuruoura geeft. Deeze vogelen zyn zoo groot niet, als die uit Africa komen. Zy zyn groen, en de borst en buik zyn van eene bleek geele kleur. Boven op den kop hebben zy een blaauwe vlak; hunne pooten zyn grys, en met vier klaauwen, twee van vooren, en twee van agteren, gelyk alle anderen van dit soort. Op hunne vlerken ziet men eenige vederen van eene schitterend blaauwe, en andere van eene hoog karmosyne kleur. Zy zyn in Surinamen zeer talryk, maar meer schadelyk, dan aangenaam, want zy werpen zig troepsgewyze op de Plantagien van koffy, graanen en ryst, alwaar zy groote verwoestingen aanregten; en het geen hun vooral ondraaglyk maakt, is hun schel geschreeuw. Zy vliegen altyd aan paaren, en zeer ligt. Ik heb waargenomen, dat zy, om de zon te ontmoeten, des morgens oostwaarts, en des avonds westwaarts vliegen. In 't algemeen leven zy op afgelegene plaatsens, en hunne wyfjes leggen niet meer dan twee eieren. Toen ik my op de Plantagie Sporksgift bevond, schoot ik twee van deeze Papegaijen. Deeze dieren nog niet dood zynde, toen ik hen opraapte, haalden zy my met hunne puntige klaauwen deerlyk de huid open. Wy lieten ze koken, en zy gaven eene vry goede soep; men kan 'er ook een pasty van maken; maar op eenige andere manier toebereid zynde, zyn zy zeer slecht en taay. Men kan deeze Papegaijen leeren spreken, lagchen, schreeuwen, baffen, maauwen, fluiten, maar veel minder, dan die in Africa geboren zyn. Men zegt, dat het zaad van catoen-schellen hen dronken maakt. Zy zyn aan ziekten onderworpen, misschien uit hoofde hunner geneigdheid tot gramschap; de Indianen egter schryven hun een lang leven toe: zy hebben een sterken en gekromden bek, en bedienen 'er zig van, om op de boomen te klauteren, om zeer harde noten te kraken, en om pynlyke beeten te geven. Hun vermaak is, om zig op de takken der boomen in evenwicht te houden, of daar aan te blyven hangen, en het zy, dat zy zig in vryheid bevinden, het zy dat zy in de slavernye leven, zy nemen hun voedzel met een van hunne klaauwen, als met de hand.

'Er zyn in Surinamen ook andere fraaije Papegaaijen, zynde een soort van Parkieten, en mede zeer gemeen. De aangenaamste hebben de gedaante van eene zeer kleine duif. Derzelve pluimaadje is van een zeer levendig groene kleur op den rug en de staart, maar de kop is donker bruin; de hals van gelyken, met dit onderscheid, dat elk der vederen een rand van eene fraaije goud-kleur heeft. De borst is van eene lood-kleur, de buik violet, en de vlerken bestaan uit verschillende vederen van eene oranje en hemels blaauwe kleur. Zyne oogen hebben eene kleur als vuur, en de pooten byna wit. Het ander soort van Parkieten is volmaakt groen, met een witten bek, en eene karmozyne vlak op den kop. Zy brengen een aangenaam gepraat voort; maar men maakt ze zoo gemakkelyk niet tam, als de eerstgemelden.

Den zelfden avond, (op den 5den namelyk,) bood een soldaat my een vogel aan van een geheel verschillend soort, dien hy met de hand gevangen had. Deeze was de Anamoe, of Surinaamsche Patrys, het schoonste dier, dat ik immer gezien heb. Hy was zeer vet, en had de grootte van een eendvogel. Zyne vederen, van eene donker bruine kleur op den rug, de vlerken, en het bovenste gedeelte van den kop, hadden aan het benedenste van den kop, en het geheele overige gedeelte van het lichaam, eene fraaie witte room-kleur, doorsneden met vederen van eene orange-kleur, en zeer kleine dwarslopende zwarte streepen. Deeze Patrys, die zonder staart is, had een lichaam van eene eironde gedaante; een langen hals, een korten bek, die zeer puntig en een weinig krom gebogen was. Zyne oogen, zoo zwart als een git, vertoonden eenen zeer schitterenden glans, Hy had korte pooten, van eene fraaie roode kleur, met drie sterke klauwtjes aan elke poot. Men zegt, dat hy met eene verwonderlyke ligtheid loopt, dat hy zig tusschen de kruiden en planten verschuilt, maar dat zyne dikte hem bezwaarlyk doet vliegen; en deeze bezwaarde vlucht gaf gelegenheid, dat gemelde soldaat deezen vogel met de hand gevangen had. Wy deeden hem braden, en ik heb nooit iets lekkerder gegeten.

Den 9den, gebeurde 'er byna een toeval, het welk my een zeer gevoelig en smartelyk hartzeer veroorzaakt zoude hebben. Myn Neger QUACO, myne hangmat in de Tempaty-Kreek uitwasschende, wierd door den schielyken stroom eensklaps naar den grond getrokken. Hoe zeer in de koorden van dit soort van bed, het welk met hem in 't water gezonken was, verward zynde, gelukte het hem, schoon met veel moeite, om zig los te maken, en tot myn onuitsprekelyk genoegen, kwam hy weder boven water, en wel dra op 't land. Hy had toen de bedaardheid van geest, om een haak, aan een sterke visschers lyn vast gemaakt, in 't water te doen zinken, en door dit middel de hangmat wederom te krygen. Des anderen daags, wanneer de Captain HAMER zig met visschen vermaakte, bleef zyne lyn aan den grond der Kreek haken: ik was 'er by tegenwoordig, en sprong oogenblykelyk in 't water, om dezelve los te maken; maar ik stootte den enklauw met zulk een geweld tegen een rots, dat het verscheiden maanden aanliep, eer ik volkomen hersteld was.

Alle deeze toevallen scheenen den Colonel SEYBOURG zeer te vermaken, terwyl ik van myn kant over zyn onheusch gedrag zeer verontwaardigd was. Deeze tegenstrydigheid tusschen hem en my, deed my de gunst van den Colonel FOURGEOUD verwerven, als of ik de helft van de muitelingen

der Volkplanting vernield had.--Echter kruisten 'er sterke wachten tusschen de posten van Maagdenberg, van la Rochelle, en van de Savane der Joden. Den 17den, trok de Opperbevelhebber met de helft van zyn krygsvolk naar de Patamaca, en dewyl myne kwetsuur aan den enklaau my niet toeliet hem te volgen, liet hy my het bevel over de manschappen, die agterbleven.

Als toen het vooruitzigt hebbende, om eenigen tyd op Maagdenberg te blyven, zond ik QUACO naar Paramaribo, om levens-middelen van daar te halen, en my eene levende geyt mede te brengen.

Schoon de Colonel FOURGEOUD de muitelingen nog niet genoodzaakt had, om tot een geregeld gevecht te komen, oeffende hy daarom niet minder zyn krygsvolk en zig zelve. Dikwerf het bovenste gedeelte der Rivieren overstekende, en de grenspalen der Volkplanting schoon houdende, voorkwam hy het plunderen en verbranden der Plantagien; en op die wyze deed hy eenen zeer wezentlyken dienst aan de inwoners, hoe zeer zulks veel menschen en geld kostte.

Daar ik derhalven tans Opperbevelhebber van den post was, hield ik de twee Negers, waar van ik reeds gesproken heb, bezig, met voor my te jagen en te visschen. Zy bragten my byna dagelyks een of twee wilde varkens, of pingos, en een visch, newmara genoemd, die zomtyds zoo groot is als een kabbeljauw, en welken ik by vervolg beschryven zal. Ik onthaalde alle de Officiers zonder onderscheid op deezen verschen voorraad, en ik gaf aan de zieken de plantains, de bananen, de oranje-appelen, de limoenen, welke men van de Plantagien, aan het bovenste gedeelte van de Commewyne gelegen, aan my toezond: nooit wierd een afgezonden Bevelhebber zoo wel behandeld. Ik vergat echter de hoofdzaak niet, en zond regelmatig rondten uit in den omtrek van Maagdenberg, die zoo oplettend waren, dat'er geen aanval der muitelingen te duchten was. Deeze voorzorgen waren zeer noodzakelyk, want zy hadden verscheide posten overweldigd, om zig van de wapenen en het kruid meester te maken, het geen voor hun van een groot gewicht, en voor de Volkplanting allernadeeligst is. Niet alleen hadden zy op zommige van deeze posten die dingen geroofd, maar zelfs alle de soldaaten vermoord.

Te dier tyd geen werkend deel aan de krygsverrigtingen kunnende hebben, maakte ik van dit oogenblik van rust gebruik, om een groot getal afteekeningen te maken; en toen kwam my het eerst het denkbeeld in de gedachten, om dezelve in 't licht te geven, indien het lot over my beschoren was, om in Europa te rug te komen.

Een van myne Negers bragt my, den 24sten van deeze maand, twee zeer merkwaardige insecten, die ik tans beschryven zal. Een van de twee, die naar een sprinkhaan scheen te gelyken, was die geene, welke men doorgaans alhier Spaansche Juffer noemt; nimmer heb ik iets meer buitengewoons in deeze Volkplanting gezien. Het lichaam van dit wonderbaarlyk insect, schoon het niet veel dikker was, dan de schacht van een gewoone veder, was zeven en een halve duim lang, de staart daar by gerekend, welke, even als die van veele andere insecten, uit verschillende gewrichten bestaat.--Hy liep, even als een spinnekop,

op zes pooten van by de zes duimen lang, en hy had geene vlerken. Vier hoorens, waar van twee de lengte hadden van vyf duimen, en de andere veel korter waren, staken hem uit den kop. Deeze kop was klein, maar met groote zwarte en uitpuilende oogen. Het lichaam van dit insect had eene bruinachtig groene kleur, en over 't geheel had hy het voorkomen van een gedrocht in zyn soort. Men vindt hem op moerassige plaatsen, alwaar zyne lange pooten hem ongetwyffeld dienen om te gaan, en niet om te zwemmen, als daar toe ongeschikt zynde, want zy eindigen met twee kleine nagels, als die der kevers. Het andere insect is door Mejuffrouw DE MERIAN afgeteekend, die het de waaker genoemd heeft; maar de Hollanders geven hem een naam, die betrekkelijk is tot het geraas, het welk hy tegen den avond doet hooren, en vry veel gelykt naar het geluid van een cymbaal, of naar dat van het slypen van een scheermes. Dit merkwaardig insect, welks gebrom altyd met het ondergaan der zon, of des avonds ten zes uren begint, word ook lantaarn-drager genoemd, uit hoofde van het licht, het welk hy des nachts verspreidt, een licht, veel sterker, dan dat van een vuur-mug, van welk soort hy ook zyn moge, en met behulp van 't welk men alles doen kan. De lantaarn-drager is meer dan drie voeten lang. Hy heeft een dik en groenkleurig lichaam, met vier doorschynende vlerken, die, onaangezien deeze hoedanigheid, eene groote verscheidenheid van kleuren laten schitteren, vooral van onderen, alwaar men twee ronde moesjes opmerkt, veel gelykheid hebbende met die van een paauwen-staart. Onder den kop van dit insect ziet men een lynregte snuit, als eene naald, waar mede men zegt, dat hy het sap uit de bloemen zuigt. Met dit werktuig vooronderstelt men ook, dat hy het zoo even gemelde onaangenaam en sterk geraas maakt. Ik voor my zoude het veel eer aan de beweging zyner doorschynende vlerken toeschryven, zoo als men dit van zommige muggen in Engeland beweert. Eene sterke snuit, met roode en geele streepen, en hebbende de gedaante van het eerste gewricht van een's menschen vinger, steekt hem uit het voorste gedeelte van den kop, en maakt een derde der lengte van het geheele dier. Deeze uitwas word gemeenlyk de lantaarn van dit insect genoemd, en doet het licht voortkomen, waar van hy zynen naam draagt. Ik zal zyne beschryving eindigen met te zeggen, dat hy zeer langzaam loopt, maar met eene verbaazende gezwindheid vliegt.

Den 26sten, kwam myn kleine QUACO van Paramaribo te rug, met zig brengende al het geen ik hem gelast had: men had de geit niet vergeten, en men zond 'er my een met haar jong, waar voor ik twintig guldens, of by de twee ponden sterling betaalde.

De geiten zyn echter in geheel Guiana zeer gemeen; zy zyn aldaar niet groot, maar fraay; haare hoornen zyn zeer klein; haare hair is kort, zacht, en van eene donker bruine kleur; haare gezwindheid is niet te vergelyken, dan by die der harten. Men kweekt ze op de Plantagien aan, alwaar zy vermeenigvuldigen, en veel melk geven. Wanneer men ze jong doodt, is haare vleesch goed om te eeten.

Ik ontving toen de onaangename tyding, dat het Schip, waar mede myne brieven naar Europa vertrokken waren, in de nabyheid van Texel vergaan was. Ik vernam te gelyker tyd met aandoening, dat myn vriend, de heer KENNEDY, zyne vrouw en huisgenooten, aan de Volkplanting hadden

vaarwel gezegd, en naar Holland waren ingescheept. De gemelde heer KENNEDY, de heer GORDON, en de heer GOURLUY, waren Schotten; de heer BUCKLAND, de heer TOWNSEND, en de heer HALFHIDE, waren Engelschen de heer MACNEYL was uit Ierland: 'er waren geene anderen van hunne natie, die deeze Volkplanting bewoonden.

Den 28sten, kwam de Colonel FOURGEOUD van zynen tocht naar de Patamaca te rug. Zyn krygsvolk was van vermoeyenis afgemat, en hy zelf had veel geleden. Hy had een groot getal zyner soldaten in het Hospitaal van la Rochelle agtergelaten; maar hy vernam zelfs de muitelingen niet, schoon hy bestendig zynen weg veranderd had. Het scheen derhalven, dat zy in wanorde waren, zoo zy al in 't kort eenig vast verblyf gehad hadden; maar waar konde men hen in dit eindeloos bosch ontdekken? Daar kwam het op aan. De Colonel wanhoopte echter niet, dit te zullen doen. In de daad, hy stelde den zelfden yver te werk om hen te vervolgen, als voorheen, om de schuilhoeken van het wildt te ontdekken.

Den 29sten, bood de heer MATHIEU, een van onze Officiers, die ter jagt gegaan was, my den Taibo aan, een dier, alhier onder den naam van Boschrot bekend. Hy had de grootte van een jonge haas, maar was aan het einde van zyn lyf uitermaten dun; hy had eene huid van eene rosachtig bruine kleur, lange pooten, een ronde kop, en zyne staart geel naar die van een speenvarken; zyne klauwen hadden juist de gedaante van die van een gewoone rot, maar in evenredigheid veel grooter; zoo als ook de kop, de bek, de knevels, en de tanden; hy had korte en kaale ooren; de oogbal zyner zwarte en uitpuilende oogen was wit. Men beweert, dat deeze boschrot zeer schielijk loopt. Wy lieten hem gereed maken: men had ons gezegd, dat hy goed om te eeten was, en wy vonden dit ook bewaarheid; hy had een uitmuntenden smaak, en was malsch en vet, hoe zeer hy mager scheen. Dit dier herinnert my, uit hoofde van deszelfs gedaante, een ander, in dit Land bekend onder den naam van crabbo-dago, of den koppigen hond, welken men hem geeft van wegens zyne voorbeeldelooze woestheid; want alle viervoetige, vliegende of kruipende gedierten, welken hy ontmoet, doodt en verslindt hy; hy schynt nooit van bloed verzadigd te zyn. Zonder door den honger gedreven te worden, doodt hy alle dieren, welken hy overwonnen heeft; zyn moed, zyne kragten, zyne werkzaamheid hebben weinig huns gelyken, schoon hy niet veel grooter, dan een gewoone kat is. Volgens het geen ik hier opgeeven, verdenke ik sterk, dat hy naar den Ichneumon gelykt; maar nog meer naar het dier, in de Natuurlyke Historie van BUFFON gemeld, die, volgens de verzekering van den heer ALLEMAND, het zelve den Grifon noemt: die geen, waar van ik spreek, is echter een weinig grooter. Deeze Schryver zegt, dat schoon het oorspronkelijk een dier uit Surinamen is, niemand van hun, die van daar komen, 'er bericht van kunnen geven. Indien hy het zelfde dier is, en ik twyffel 'er niet aan, strekt het my tot genoegen, om 'er aan den lezer de beschryving van op te geven. Ik zal dus de plaats uit het werk van den Graaf DE BUFFON, die zulks van den heer ALLEMAND zelf ontleend heeft, letterlyk aanhaalen. Indien ik deeze opgaave by het leven van deezen beroemden Natuur-kenner gelezen had, zoude ik de vryheid gebruikt hebben, om hem de waarneemingen te schryven, welke ik aan het Publiek onderwerpe.

"Ik heb uit Surinamen het diertjen ontfangen, het welk op Plaat

VIII. verbeeld is, en op de lyst van het geen in de kist, waar in hy ingepakt was, gevonden wierd, den naam droeg van de gryze wezel, waar van ik den naam van Grifon gemaakt heb, om dat ik den naam niet weet, dien men hem in zyn land geeft, en om dat zyne kleur denzelven genoegzaam aanwyst. Het geheele bovenste gedeelte van zyn lichaam is met hairen van eene donker bruine kleur bedekt, met witte punten, het geen eene gryze kleur maakt, waar in het bruin doorsteekt; maar boven op den kop en hals heeft hy eene helderer gryze kleur, om dat de hairen aldaar zeer kort zyn, en om dat het witte gedeelte in lengte met het bruine gelyk staat. De snoet, het geheele onderlyf, en de pooten, zyn van eene zwarte kleur, die eene zonderlinge tegenstrydigheid maakt met de gryze kleur, waar van de zelve aan den kop is afgescheiden door eene witte streep, beginnende aan den eenen schouder, en doorgaande onder de ooren, boven de oogen en den neus, en zig tot den anderen schouder uitstreckende.

De kop van dit dier is zeer groot in evenredigheid van zyn lichaam; zyne ooren, die byna een halve cirkel maken, zyn meer breed dan hoog; zyne oogen zyn groot: zyn bek is gewapend met maaltanden, en sterke en puntige honds-tanden. 'Er zyn zes sny-tanden in elk kakebeen; maar die van de beide reijen zyn alleen zichtbaar; de vier tusschen beiden staande komen naauwlyks uit derzelve holligheden. De pooten, zoo wel die van vooren, als van agteren, zyn verdeeld in vyf klauwen, die met sterke geelachtige nagels gewapend zyn. Zyn staart, die vry lang is, eindigt puntsgewyze.

De wezel is onder alle dieren van ons vaste Land die geene, waar mede deeze Grifon de meeste overeenkomst heeft; dus ben ik niet verwonderd, dat hy my onder dien naam uit Surinamen is gezonden geworden. Nogtans is het geen wezel; schoon hy wegens het getal en de gedaante zyner tanden 'er veel overeenkomst mede heeft, is zyn lyf zoo langwerpig niet, en zyne pooten zyn veel hooger. Ik ken geen schryver nog reiziger, die 'er van gesproken heeft, en de geen, die my gezonden is, is de eenige, welken ik immer gezien heb. Ik heb hem aan verscheiden lieden getoond, die langen tyd hun verblyf in Surinamen gehouden hadden; maar hy was hun onbekend; derhalven moet hy op de plaatsen, van waar hy herkomstig is, zeldzaam zyn, of oorden bewoonen, die weinig bezogt worden. De zender van dit dier had geene byzonderheid opgemerkt, geschikt om deszelfs natuurlyke geschiedenis op te helderen; dienvolgende heb ik niets anders kunnen doen, dan eene afteekening van hem te maken". (Hist. Nat. de BUFFON; Edit. de Hollande, Tom. XIV. pag. 65.)

Het is waar, dat dit dier in Surinamen zeer zeldzaam is; maar dat hy door de natuur-kenners niet beter beschreven is, moet men ongetwyffeld toeschryven aan zyne ongemeene woestheid, die byna altyd belet, om hem levend te vangen.

De Bevelhebber en ik waren toen boezemvrienden, en dagelyks noodigde hy my aan zyne tafel. Hy verzogt my, om hem zyn pourtrait levensgrootte te maken, en hem in zyne veld-kleeding te vertoonen. Zyn oogmerk was, om dit naar Europa mede te neemen: hy hoopte, dat de Stad van Amsterdam het zelve op haare kosten zoude doen in 't koper brengen;

hy oordeelde zig iemand te zyn van zoo veel gewicht voor Holland, als de Hertog van Cumberland, na den slag van Culloden, voor Engeland was.

My van een blad groot papier, en Chineesche inkt voorzien hebbende, ging ik aan 't werk. Terwyl ik bezig was, om de trekken van myn oorspronkelijk stuk naauwkeurig naar te gaan, wierd de berg door eenen vervaarlyken donderslag ylings geschokt, zoo dat alle de eieren van een hen, die in een hoek van onze hut te broeien zat, aan stukken braken. De straal van den blixem ontstelde de trekken van den Colonel voor een oogenblik; maar hy herstelde zig schielyk, en ik ging voort. Het werk was korten tyd daar na tot zyn groot genoeg en afgemaakt.

De Neger SEPTEMBER, die in 't jaar 1774. gevangen genomen was, stierf, byna op deezen tyd, aan de waterzucht. De Colonel had hem gedwongen hem te volgen op alle zyne tochten, even als een geketende hond. Hy verbeeldde zig, dat deeze Neger, vroeg of laat, hem in de onderscheidene bezittingen der muitelingen brengen zoude, maar hy bedroog zig, De andere slaven, hem verdacht houdende van reeds eenigen raad aan den Bevelhebber gegeven te hebben, schreven zynen dood aan de Goddelyke rechtvaardigheid toe, die hem straffe wegens het verraden van de trouw, welke hy buiten twyffel aan zyne landgenooten gezworen had. De lezer herinnert zig waarschylyk, het geen ik in het derde hoofdstuk gezegd heb, dat de Africaansche Negers gelooven, dat hy, die zynen eed schendt, elendig moet omkomen, en eene eeuwige straffe in de andere weereld ondergaan.

De post van de Hoop aan de Commewyne was, wegens gebrek aan zindelykheid, tans zeer ongezond geworden: het krygsvolk, het welk aldaar na myn vertrek de wacht gehouden had, was uitermaten onachtzaam, om deezen post in goeden staat te houden. De dood had reeds verscheiden soldaaten weggerukt, en de ziekte belette den bevelhebbenden Officier en een gedeelte van zyn volk, om dienst te doen. De Colonel FOURGEOUD zond den Capitain BRANT en eenige soldaaten derwaarts, met last, om alle de zieken, welken men op deezen post vinden zoude, niet naar de Stad Paramaribo, maar naar Maagdenberg te doen vertrekken. De Colonel, deezen Capitain met dien tocht belastende, behandelde hem met eene groote hardheid, en vergunde hem zelfs den tyd niet, om zyne goederen mede te neemen. Van een anderen kant, ontnam de Colonel SEYBOURG hem den eenigen slaaf, dien hy tot zynen dienst had, en hield dien voor zig zelve. Deeze behandeling deed den armen BRANT zoo geweldig aan, dat hy begon te schreijen, en verklaarde, dat hy wenschte zulke mishandelingen niet te overleven. Hy vertrok vervolgens naar den post van de Hoop; met een hart van droefheid overstelpt.

By zyne aankomst vernam hy, dat de Capitain BROUGH, de laatste Bevelhebber op deezen post, zoo even overleden was. Deeze Officier, zeer zwaarlyvig zynde, had groote vermoelingen in de bosschen ondergaan. De hette was voor hem ook doodelyk: hy had eene versmelting van vochten, die op een rotkoorts uitliep, en hem uit 't leven wegnam. De Colonel SEYBOURG volgde den Capitain BRANT wel dra naar de Hoop, om aldaar de zieken te bezoeken. Gedurende al dien tyd had ik niets te doen. Ik zal my dus bezig houden met twee

visschen te beschryven, die eenen byzonderen aandacht verdienen.

De eerste heeft de gedaante van een groote bokking; ik had ze van dit soort nog niet gezien, en zekerlyk, behalven den zee-braassem, kende ik 'er geene, die fraaijer gekleurd was. Zyn rug en zyden hebben streepen van eene fraaije geele en van eene ryke en donkere blaauwe kleur, zyn buik heeft eene witte zilver-kleur. Hy heeft zwarte en goudkleurige oogen, doorschynende vinnen van eene zeer levendig roode kleur. Zyne gedaante gelykt vry veel naar die van eene forelle, en hy is met kleine schubben bedekt; hy heeft eene vinne op den rug, en het teeken van eene andere by den staart, die gespleten is; onder den buik ziet men aan hem vyf andere vinnen, waar van twee tot de borst behooren, en de laatste achter den navel. Zyn benedenste kakebeen steekt meer voorwaarts dan het bovenste, en zyn bek schynt eene omgekeerde gedaante te hebben: eindelyk heeft hy zeer kleine kieuwen of ooren. Ik deed onderzoek naar deezen visch; maar alles wat een oude Neger 'er my van berigten kon, was, dat men hem dago-faisy noemde.

De andere was die groote en fraaie visch, die by de Engelschen den naam van rock-cod draagt, by de Indianen dien van baroketta, en by de Negers dien van new-mara. Ik heb 'er reeds verscheiden malen melding van gemaakt; maar ik heb hem nog niet beschreven. Men vindt deezen visch zeer dikwils in het bovenste gedeelte der Rivieren. Hy heeft de gedaante van eene groote kabeljauw, maar met schubben bedekt. Zyn rug heeft eene donkere olyf-kleur, zyn buik is wit, zyn kop is groot met kleine oogen, waar van de appel zwart en de oogbol grys is. Zyn breed kakebeen is van boven en onder van eene reije puntige tanden voorzien, even als die van een snoek. Hy is, gelyk dit dier, uitermaten vraatachtig. Hy heeft een stompen staart, en, zoo als ook de vinnen, van dezelfde kleur als het lichaam: deeze vinnen zyn zes in getal, een op den rug, twee aan de borst, twee onder aan het lyf, en de laatste aan den onderbuik. Zommige lieden vergelyken den smaak van deezen lekkeren visch by dien van Zalm. Hy is by de blanken in deeze Volkplanting zeer geacht; maar zeldzaam te Paramaribo, schoon hy, gelyk ik gezegd heb, boven in de Rivieren overvloedig gevonden word. Ik heb ze beiden zeer naauwkeurig afgeteekend, zoo wel de dago-faisy, als de new-mara. Men vond 'er ook in Surinamen naauwkeurige afteekeningen van.

Verscheiden Officiers, die gevogelte en varkens aankweekten, verloren dezelve tans allen in den tyd van twee dagen: zy waren waarschyglyk vergeven door het eeten van duncane, of van eenige andere vergiftige plant, die ons onbekend was. Echter heeft men in 't algemeen opgemerkt, dat de aangeboren neiging der dieren hun de heilzaame kruiden van de schadelyke doet onderscheiden.

De heer SEYBOURG kwam toen al zegevierende van de Hoop te rug: hy bragt den Lieutenant DEDERLEIN, een der Officiers van den Colonel FOURGEOUD met zig, doende denzelven door een Sergeant en zes soldaten, met de bajonnet op de snaphaan, bewaren, om dat hy, zoo hy zeide, hem de verschuldigde achting niet betoond had.

Den 7den, kwamen de zieke Officiers, en soldaten van denzelfden post, in vaartuigen aan. Verscheiden van hun, welken men inscheepte, vonden

zig buiten staat om vervoerd te worden, en geraakten, zonder eenige hulp, op de reize om 't leven. Een van onze Heelmeesters stierf ook, den zelfden dag, op de legerplaats, en aanhoudend begroef men soldaaten. Deeze waren de gevolgen van eenen tocht, in een zoo vochtig jaargetyde ondernomen; maar onze Colonel oordeelde het zelve meer geschikt dan eenig ander, om eindelyk eens de muitelingen uit de bosschen van Guiana te verdryven.

AGTTIENDE HOOFSTUK.

Een Tyger, op de legerplaats gevangen.--De Jaguar.--De Couguar.--De Tyger-kat.--De Jaquarrette.--Gevecht tusschen eenige afgezondene manschappen der Societeit en de muitelingen.--Levens-manier van eenen Surinaamschen Planter.--Verscheiden soorten van visschen.--Besmettelijke ziekten.--Zelfsmoord.

Ik heb zoo straks gezegd, dat verscheiden Officiers gevogelte aankweekten; maar alle nachten ontnam een onbekende strooper 'er hun verscheiden van. De Capitain BOLTS, den coati-mondi of crabbo-dago van deezen diefstal verdacht houdende, zette een val, door middel van eene ledige kist, welke hy in den grond deed plaatsen, en waar van het dekzel wierd opgehouden door een hout, waar aan men een lang touw had vast gemaakt. Vervolgens sloot hy al zyn gevogelte naauwkeurig op, uitgenomen twee hoenderen, welke hy onder deeze val plaatste, doende dezelve door twee Negers op eenigen afstand bewaken. Deezen hadden naauwlyks een uur of twee op hunnen post doorgebracht, of zy hoorden de hoenderen schreeuwen; een van hun trok toen aan het touw, en de ander schoot toe, om zig van den dief te verzekeren, gaande op het dekzel zitten: het was een jonge Tyger, die 'er in besloten zat; hy deed wel dra alle pogingen, om zig in vryheid te stellen; maar men bond de kist met zwaare touwen toe, en men wierp die alzoo in de Rivier, dezelve onder water houdende, om het dier, het welk de sterkste pogingen deed om te ontsnappen, te doen verdrinken. De Capitain BOLTS nam zyne huid, en bewaarde die tot eene gedachtenis van dit zonderling voorval.

De Graaf DE BUFFON beweert, dat 'er in America geene Tygers zyn; maar dat men 'er dieren vindt, die hun gelyken, en waar aan men denzelfden naam geeft. Ik zal dezelve beschryven zoodanig als ik ze gezien heb, en de lezer zal beoordeelen, wat zy zyn.

De eerste en grootste word Jaguar van Guiana genoemd. Dit dier, het welk verscheiden Schryvers als zwak, verachtelyk, en van de grootte van een haazen-windhond hebben afgebeeld, is integendeel zeer sterk, zeer gevaarlyk, zeer woest. Zyne lengte, van den bek tot het begin van den staart, heeft zomtyds zes voeten: men vergeete niet den verbaazenden voetstap van een tyger, welken ik aan de Patamaca in het zand zag, schoon men zoude kunnen tegenwerpen, dat deeze in 't byzonder van eene buitengewoone grootte had, en het zand los was. De Jaguar heeft eene donkere oranje kleur en een witten buik. Zyn rug heeft langwerpige en zwarte streepen. Op zyde van den buik zyn onregelmatige ringen,

in den omtrek zwart, en in het midden helder. Het overige gedeelte van zyn lichaam en zyn staart hebben kleine vlakken, die volmaakt zwart zyn. Zyne gedaante gelykt in alle opzichten naar die van den Africaanschen Tyger; en dewyl hy ook onder het geslacht der katten behoort, is het niet noodig 'er eene omstandiger beschryving van te geven. Maar dewyl zyne grootte en krachten die van dit klein huisdier overtreffen, verscheurt hy een schaap of een geit even gemakkelyk, als de kat een muis of een rot doodt. De koeijen zelfs en de paarden zyn in weerwil van hunne grootte, voor zyne woede niet beveiligd, want dikwils tast hy hen op de Plantagien aan; en schoon hy dezelve, uit hoofde van hunne zwaarte, niet naar de bosschen kan sleepen, scheurt hy hen wreedelyk aan stukken, alleenlyk om hun bloed te drinken, waar naar dit woest dier altyd dorstig is. Het is bovendien wel gebeurd, dat de Jaguar jonge Negerinnen, die op het land werkten, heeft mede gesleept, en dit zelfde ongeluk gebeurt hunne kinderen maar al te veel. Dit boosaeartig dier werpt (volgens de uitdrukking van deeze zelfde Schryvers) door een enkelen slag met de poot, een wild varken om ver, en het sterkste paard, dat men in Guiana beryden kan, grypt hy by de keel. Zyn woeste aart en bloeddorstigheid zyn oorzaak, dat men hem nooit heeft kunnen tam maken. Hy zou de hand van zynen oppasser verscheuren; en dikwils zelfs verslindt hy zyne jongen. Hoe sterk echter en woedend hy ook zy, hy is niet in staat wederstand te bieden aan den slang Aboma, die, wanneer hy hem bereiken kan, hem in korte oogenblikken aan stukken slaat.

Het tweede dier van het zelfde soort is de Cougar, de roode Tyger in Surinamen genaamd. Men zoude hem voegzamer kunnen vergelyken by een haazen-windhond, ten aanzien van deszelfs gedaante, maar niet van zyne grootte, en by gevolg ook ligter dan den Jaguar, maar grooter dan een windhond. De huid van dit dier is van eene bruin roode kleur; de borst en buik zyn van eene vuile witte kleur; hy heeft lange en ongevlake hairen; de staart van eene aard-kleur, en aan het einde zwart. Zyn kop is klein, met twee glinsterende oogen, waar uit het vuur als uitspringt; en zyne tanden zyn zeer breed. Zyn dun lyf word gedragen door lange pooten, die met geduchte en witachtige klauwen gewapend zyn. Hy is even verslindend als de Jaguar.

Een derde dier van dit soort, en het welk zeer fraay is, al mede in Guiana gevonden wordende, is de Tyger-kat. Deszelfs grootte gaat die van veele katten, welke ik in Engeland gezien heb, niet te boven. Zyne huid is van eene fraaie geele kleur, en gevlaakt met kleine witte moesjes met zwarte randen. Hy heeft den buik van een helderen kleur, zwarte ooren met een witte vlak, en zeer zacht hair. Men waardeert zyne huid zeer hoog; en hy heeft dezelfde gedaante als de Jaguar. De Tyger-kat is een zeer levendig dier, wiens oogen schitteren als blixem-stralen; maar hy is even woest, even verslindend, even wild als de voorgaande.

'Er is nog in dit Land een vierde dier van het zelfde soort; het is de Jaguarette, wiens huid van eene zwartachtige kleur is, met vlakken die nog zwarter zyn. Zie daar alles wat ik 'er van weet; want ik heb 'er geen enkele gezien, om dat men hem zelden verneemt. Die ik te vooren beschreeven heb, zyn niet veel gemeener. Ik zal by het geen

ik van alle deeze dieren gezegd heb, nog byvoegen, dat zy, even als de gewoone katten, lange knevels hebben; dat zy zomtyds op de boomen klimmen; maar dat zy zig doorgaans onder de bladen in eene hinderlaag plaatsen, van waar zy met eene ongelooffelyke gezwindheid op hunnen ongelukkigen buit uitschieten; dat zy, den zelve hebbende van een gereten, zyn bloed al warm drinken, en met verscheuren en inslokken niet ophouden, voor dat zy verzadigd zyn; maar dat, indien zy door den honger niet gedrongen worden, zy lafhartig zyn, en dat een enkele hond genoegzaam is, om hen op de vlucht te dryven. Het vuur doet hen ook uittermaten verschrikken: dit is het beste middel om hen te verdryven, waar van ook de Indianen in Guiana gebruik maken. Verscheiden Tygers kwamen, by gebreke van deeze voorzorgen, in onze legerplaats; maar gelukkiglyk, regtten zy geene verwoesting aan.

Dewyl ik op dit oogenblik met den Colonel FOURGEOUD op den voet van de vertrouwelykste vriendschap stond, bood ik hem eene teekening aan, verbeeldende de geheele legerplaats van Maagdenberg, die hem dermaten behaagde, dat hy dezelve aan den Prins van Oranje en aan den Hertog van Brunswyk zond, om hen over zyne krygs-verrigtingen te doen oordeelen. Deeze beleefdheid van myn kant bragt al de uitwerking op hem te weeg, die ik verlangen konde; niet alleen wierd ik zyn begunstigde, en hy beloofde my aan het Hof te zullen aanbeveelen, maar zelfs betoonde hy achting voor de Engelschen en Schotten. Ik was over deeze veranderde behandeling van zyne zyde zoo te vreden, dat ik de vyandschap, die in het begin tusschen ons had plaats gehad, aan my zelve meende te moeten wyten. Echter wierd de betoonde achting van den Colonel wel dra afgewisseld door voorwerpen, die al zyn aandacht verdienden; want hy vernam den 14den Juny, dat men eenige hutten van muitelingen aan de zee-kusten ontdekt had; dat de Capitain MEYLAND, met honderd en veertig mannen van het krygsvolk der Societeit, den vyand gaande opzoeken, hen eindelyk ontmoet had; maar dat hy gedwongen zynde een diep moeras te doorwaden, deeze Negers hem het eerst hadden aangetast; dat zy verscheiden van zyn volk gedood hadden, waar onder gevonden wierd een jong vrywilliger, die zyn neef was; dat zy 'er een groot aantal van gewond hadden, en de overigen deezer afgezondene krygsbende tot wyken genoodzaakt, schoon hy reeds het moeras was overgetrokken, en deszelfs oever bereikt had, om het dorp stormenderhand in te nemen. Volgens deeze tyding was het klaar, dat de vyand niet was klein te achten; en dewyl men nu eindelyk wist, waar hy te vinden was, ontving al het krygsvolk, namelyk de zee-soldaten van den Colonel FOURGEOUD, het Regiment van de Compagnie, en de Neger-jagers, die van verlangen brandden, om blyken van dapperheid te geven, bevel om zig onmiddelyk tot den optocht gereed te maken. Men bepaalde hun allen een punt van algemeene vereeniging, en men zond te gelyker tyd een hoop krygsvolk naar den post van la Rochelle, om hier van bericht te geven. Ingevolge van deeze bevelen, maakte zig het geheele leger marschvaardig, en onze soldaten betoonden eenen grooten yver, in de hoop, dat een beslissende slag aan den oorlog, en alzoo tevens aan hunne elende een einde maken zoude: het was dus het oogenblik, om hen tot den aanval aan te voeren; maar onze Opper-Bevelhebber stelde zynen tocht meer dan twee maanden uit, om redenen, hem alleen bekend.

Wy vernamen toen, dat de Capitain BRANT, Bevelhebber op den post van de Hoop, op het punt was, om aldaar van eene zwaare ziekte te sterven. Deeze zelfde post, alwaar zig een groot aantal krygsvolk bevond, was een der ongezondsten uit hoofde der overstromingen; en vermits ik in dit tydstip een der gunstelingen van den Colonel was, bestemde hy my, om het bevel 'er van op my te nemen, eene eer, die ik, zoo als hy my zeide, aan myn sterk lichaamsgestel moest toeschryven. Uit deeze handelwyze bemerkte ik, dat zyne vriendschap op eigenbelang steunde; en ik gevoelde mynen haat allengskens herleven tegen iemand, die my alzoo veroordeelde om zonder roem te sterven, daar hy my tot eenigen dadelyken dienst met eere gebruiken konde.

By myne komst op de Hoop, moest ik den Capitain BRANT naar Maagdenberg zenden; maar deeze ongelukkige jongeling eenige achterdocht op dien wreeden last hebbende, ging in een besloten vaartuig, eenige uren voor dat ik aankwam, en begaf zig naar Paramaribo. Echter kwam hy aldaar niet aan, of hy gaf den geest, zoo door de gevolgen van eene heete koorts, als door hartzeer. Niemand verdiende meerder betreurd te worden, dan hy. De Colonel FOURGEOUD verloor een uitmuntend Officier, en ik een oprecht vriend.

Dewyl hy de tweede Bevelhebber was, die in zeer korten tyd op deezen post het leven liet, nam ik gerustelyk tot myne zinspreuk: Hodie mihi, cras tibi: (van daag my, morgen u:) maar by geluk bedroog ik my, en ik was altyd zoo welvaarende, als ik ooit in myn leven geweest ben. Volgens den raad van den ouden CARAMACA, baadde ik my twee malen daags in de Rivier; ik maakte insgelyks gebruik van myne oude gewoonte, om geene schoenen noch koussen te dragen.

Den 20sten Juny, korte dagen na myne aankomst, had ik de eer een bezoek te ontvangen van den Gouverneur, den heer NEPVEU, die van zyne Plantagie Appecappe te rug kwam, en weder naar Paramaribo keerde. Ik beklagde hem den rouw wegens het afsterven van zyne huisvrouw, welke hy in't kort verloren had. Ik ontving ook bezoeken van verscheiden Planters, die my allerlei soorten van ververschingen van hunne Plantagien medebragten. In dit oogenblik had ik gelegenheid, om de gebruiken en levens-wyze van deeze West-Indische Nababs te leeren kennen.

Een Planter in de Volkplanting van Surinamen, wanneer hy op zyne Plantagie woont, het geen zeldzaam voorvalt, want doorgaans verkiest hy het verblyf te Paramaribo, staat by het opkomen der zon, dat is, des morgens omtrent ten zes uren, uit zyne hangmat op. Alsdan begeeft hy zig, onder zyn piazza, of dat soort van overdekte gaanderye, voor het huis geplaatst, alwaar hy zyne koffy en pyp gereed vindt. Een half dozyn slaven, zoo wel mans als vrouwen, en wel de schoonste, wagten hem aldaar, om hem te bedienen. In dit heiligdom ontmoet hem de Opzigter, na hem van verre verscheide diepe buigingen gemaakt te hebben, en doet hem zeer eerbiedig rekenschap van het werk, het welk des avonds te vooren verrigt is, van het getal der Negers, die weggelopen, die ziek geworden, die gestorven, die hersteld zyn, van de geenen die men gekocht heeft, of van de kinderen, die geboren zyn; maar vooral van den naam der slaven, die hun werk verzuimd, die eene

ongesteldheid voorgewend, die zig dronken gedronken hebben, of agter gebleven zyn. De gevangenen zyn doorgaans by dit bericht tegenwoordig, onder de bewaaring van Neger-beulen, die op het minste teeken hen vast binden, het zy aan de pylaaren of balken der gaanderye, het zy aan boomen, zonder dat de eigenaar zig dikwils verwaardigd heeft de beschuldigten in hunne verdediging te hooren. De veroordeelden eenmaal vast gebonden zynde, vallen de zweepslagen op hen, zonder onderscheid van mans, vrouwen of kinderen. De werktuigen, waarmede deeze straf word uitgeoeffend, zyn koorden van hennip van eene zeer groote lengte, die by elken slag tot in het vleesch indringen, en een geklater maken, gelykende naar het afschieten van een pistool. Zoo lang deeze straf-oeffening duurt, roepen de ongelukkigen by herhaaling: "danky masera": (ik bedank u meester:) en de Planter wandelt met zynen Opzichter rond, zonder op het geschreeuw, het welk hy hoort, eenige acht te geven. Men maakt deeze elendelingen niet los, voor dat zy wel zyn van een gereten; en dan gelast men hun, om oogenblikkelyk weder aan hun werk te gaan: ter naauwer nood verwaardigt men zig, om hen te laten verbinden.

Het straf-uur verlopen zynde, kooft de Heelmeester, die een Neger is, insgelyks om bericht te doen; en men zendt hem weg al vloekende, en zig beklagende, dat hy aan de slaven toestaat ziek te zyn. Na deeze bedienden, kooft 'er eene zeer oude vrouw, die alle de Neger-kinderen van de Plantagie vertoont, waar over zy het bestuur heeft. Deeze kinderen, die reeds in de Rivier gewasschen zyn, klappen in de handen op het zien van hunnen meester; zy groeten hem, staande in de rondte; vervolgens zendt men hen weg, om hun ontbyt van plantainboom-vruchten, of ryst te gebruiken; en even gelyk by het begin, eindigt dit alles met eene diepe buiging van den Opzichter.

Myn Heer doet dan eene wandeling in zyn morgen-gewaad, bestaande in een onderbroek van het fynst Hollandsch linnen, witte zyde kousen, en muilen van geel of rood Turksch leder; het halsboord van zyn hembd blyft open, en over het hembd draagt hy alleenlyk eene loshangende japon van fraaie Indische stof. Zyn hoofd is met een uitermaten fyne catoene muts bedekt, en met een verbaazend groote hoed, die zyn mager en somber aangezicht voor de hette der zon beveiligt: om den lezer in staat te stellen zig een juist denkbeeld van een persoon van dit soort te vormen, biede ik hem tans de afteekening aan, die ik 'er van gemaakt hebbe. Ik heb het tydstip genomen, dat de Planter, met zyne pyp in den mond, want die legt hy niet neder, uit de hand van eene schoone slavine een glas Madera-wyn ontfangt, het welk hy uitdrinkt, om daar door geduurende zyne wandeling kragt te bekomen.

Wanneer hy nu langzaam rondom zyne woning heeft rond gekuierd, of misschien te paard gestegen is, om zyne velden te bezichtigen, en de vermeerdering zynen rykdommen te begrooten, kooft hy tegen agt uren te rug, om zig te kleeden, indien hy voornemens is eenige bezoeken af te leggen, zoo niet, blyft hy gekleed zoo als hy is. In het eerste geval verwisselt hy alleen zyn onderbroek tegen een broek van dun linnen of zyde. Vervolgens gaat hy zitten, en reikt zyne beide beenen toe aan eenen jongen Neger, die hem de schoenen aantrekt; te gelyker tyd word hy door eenen anderen gekapt of geschoren; en een derde is bezig,

om de muggen van hem weg te jagen. Wanneer dit alles is afgelopen, trekt hy een ander hembd aan, een kamisool, en een rok, die altoos van eene witte stof is. Alsdan brengt men hem onder een groot zonne-scherm, door eenen jongen Neger gedragen wordende, naar zyn vaartuig met zes of agt roeijers, het welk hem wagt, en waar in zyn Opzichter zorg gedragen heeft vruchten, wyn, water en tabak te laten brengen; maar dezelve heeft hem zoo dra niet zien vertrekken, of hy herneemt zynen toon van gezag, en zyne gewoone onbeschoftheid. Indien de Planter, op deezen dag, zyne Plantagie niet verlaat, ontbyt hy ten tien uren; en om deeze maalyd te nemen, zit hy aan eene tafel, in eene groote zaal geplaatst, en waar op hammen, gerookte tongen, gevogelte, of gekookte duiven, plantains, zoete cassave, brood, boter, kaas, enz. gevonden worden. Zyn drank is in dit oogenblik of zwaar bier, of Madera-, Champagne- of Moesel-wyn. Zyn Opzichter houdt hem gezelschap, zig echter op eenen bekwamen afstand plaatsende, en beiden worden zy bediend door de schoonste en wel gemaaktste slaven.--Zie daar, het geen deeze heeren ontbyten noemen.

Wanneer deeze maalyd geëindigd is, neemt de Planter een boek; hy speelt op het schaakspel, of op de billard, of op eenig speeltuig; tot dat de hette van den dag hem noodzaakt, om in zyne hangmat te gaan leggen, om daar in zyn middagslaap te nemen, welken hy even min kan nalaten, als een Spanjaard zyne siesta of uur van rust. Hy wendt en keert zig in dit soort van bed, tot dat hy in een diepen slaap gevallen is, en gedurende zynen slaap, houden zig twee van zyne Negers bezig, om tot zyne verkoeling met een waaijer te waaijen.

Tegen drie uren word hy van zelf wakker: na zig gewasschen en geparfumeerd te hebben, gaat hy wederom aan tafel zitten, om met zynen Opzichter het middagmaal te houden; en zy worden, even als by het ontbyt, door dezelfde slaven bediend. Niets van al het geen het jaargetyde kan opleveren van gewoon vleesch, gevogelte, wildt, visschen, groenten en vruchten, ontbreekt op deeze maalyd: de uitgelezendste wynen worden 'er in overvloed geschonken; en dezelve eindigt met eene groote kop zeer sterke koffy, en eenige glazen liqueur. Ten zes uren kooft de Opzichter wederom als des morgens, door beulen en gevangenen gevolgd wordende. De straffoefeningen beginnen wederom gedurende eenigen tyd, en na dat de eigenaar zyne bevelen voor het werk van den volgenden dag gegeven heeft, zendt hy de vergadering weg, en brengt zynen avond door met ligte punch, of fangary te drinken, op de kaart te spelen, of te rooken.--Myn heer begint gewoonlyk de aannadering van den slaap tegen tien of elf uren te gevoelen; dan doet hy zig door zyne kamerdiensers ontkleeden; hy gaat vervolgens in zyne hangmat leggen, alwaar hy met de eene of andere van zyne beminden, want hy heeft altyd zyne stoet van vrouwlieden, den nacht doorbrengt. Den volgenden dag, verschynt hy op nieuw onder zyne overdekte gaandery, op het zelfde uur als daags te vooren; hy vindt aldaar wederom zyne pyp en koffy, en met het opkomen van de zon hervat hy zyne genietingen en uitspanningen. Hy is een Vorst in 't klein, zoo verachtelyk, zoo eigennig, zoo willekeurig heerschende, als 'er een is.

Een zoo onbepaald gezag moet in de daad noodwendig ten hoogsten behagen

aan iemand, die zeer waarschynlyk in zyn vaderland, in Europa, een niets beduidend wezen was.

Zulke lieden maaken dus fortuin, naardien zeer dikwils in deeze Volkplanting de Plantagien op tyd verkocht worden door afwezige eigenaars, die zig op de gedaane begrootingen verlaten; en deeze begrooters, het te verkoopen perceel zeer laag waardeerende, zyn het doorgaans met den kooper eens.

Dit soort van Planters is een pest voor de Volkplanting. Zy maken eene onmatige verteering, en betaalen niemand, onder voorwendzel van slechten oogst, sterfte onder de slaven, enz. Zy mishandelen dezelve door overmaat van arbeid en slagen; zy bederven de Plantagie, waar van zy de voortbrengzels voor gereed geld, en ten laagen pryze verkoopen; en wanneer zy op die wyze hunne beurs gemaakt hebben, verdwynen zy. Men moet echter toestemmen, dat 'er in alles uitzonderingen zyn: ik heb in Surinamen Planters gekend, die door hunne braafheid achtenswaardig waren, en ik heb dezelve reeds genoemd.

Wat de vrouwen betreft, zy geven zig doorgaans aan alle haare driften, en in 't byzonder aan de ontembaarste wreedheid over. Maar te gelyker tyd, dat ik getuigenis moet geven van de verhevene deugden van Mevrouwen ELIZABETH DANFORTH en GODEFROY, en van eenige andere van een onbevlekt character, behoor ik ook het gordyn te laten vallen voor alle de onvolmaaktheden der teedere kunne in deeze luchtstreek. Alvoorens van dit stuk af te stappen, moet ik echter opmerken, dat de herbergzaamheid nergens edelmoediger, nog aangenamer word uitgeoeffend, dan hier. Een vreemdeling bevindt zig hier overal, of hy t'huis was: men verschaft hem, met de meest mogelyke gulheid, tafel en huisvesting, op elke Plantagie, het geen van des te meer aanbelang is, om dat men in de nabyheid van alle de Rivieren der Volkplanting Surinamen niet weet, wat eene herberg is.

Om aan myn verhaal eenige afwisseling te geven, zullen wy tans drie soorten van visschen beschryven, waar op ik myne vrienden onthaalde, zynde de zon-visch, de slang-visch, en de gevlake kat. De eerste word, even als de zalm, in zoute en zoete wateren gevonden. Hy heeft agttien of twintig duimen lengte, en hy is geheel en al met goude schubben bedekt, die, wanneer hy in helder water zwemt, stralen van zig schynen af te schieten, en die hem zynen naam gegeven hebben. De slang-visch ontleent zynen naam van de gelykheid, die 'er tusschen hem en dit kruipend gedierte is. Het is een soort van aal, niet zeer groot, maar zwart, hebbende een witten buik, en zynde in alle de Rivieren van dit Land zeer gemeen. De gevlake kat word alzoo genoemd uit hoofde van de vlakken, waar mede hy bedekt is, en zyne lange knevels. Deeze visch gelykt ten aanzien van deszelfs gedaante vry veel naar een snoek. Hy heeft zeer puntige tanden, maar geene schubben. Hy is zeer vet, en weegt zomtyds tot zeventig ponden toe; zyn vleesch is geelachtig, en men maakt 'er weinig werk van.

De Hoop was tans eene der onaangenaamste verblyfplaatsen. Ik betreude aldaar zeer het gemis, zoo van myne eerste hut, als van myne lieve gezellinne: de eene viel geheel om ver, en de andere was

te Paramaribo. Wy hadden geen enkel mensch, die niet door de koorts, of eenige andere ziekte, was aangetast. De roode loop begon ook verwoestingen aan te reichten. Om onze elende te vergrooten, hadden wy noch Heelmeesters, noch geneesmiddelen, noch iets, waar door wy ons licht bezorgen konden; en ons bleef niets overig, dan zeer weinig brood. Ik was met deeze gesteldheid van ons ongelukkig krygsvolk bewogen, en ik deed onder hen eene uitdeeling van bishuit, citroenen, oranje-appelen, suiker, wyn, gevogelte, en eenige spermaceti-kaarssen, die my in eigendom toebehoorden.

Den 23sten, zond ik twee zieke Officers, ORLEIGH en FRANSSSEN, gelyk mede alle de soldaaten, die vervoerbaar waren, naar het hospitaal te Maagdenberg; te gelyker tyd vernieuwde ik myn ootmoedig verzoek, om van zulk een elendigen post, die bovendien van geen nut ter weereld was, verlost te worden, en ik verzogt, maar te vergeefs, om een van hun te zyn, die tegen de muitelingen optrokken. Ik vernam omtrent in dit tydstop, dat men, beneden mynen post, eene nieuwe verblyfplaats der Negers, niet ver van Paramaribo af gelegen, ontdekt had; en dat hooger op een groot getal manschappen van ons krygsvolk stierf, waar onder men telde den Capitain SEYBOURG, broeder van den Colonel van denzelfden naam, die den 22sten overleed. Deeze was de derde van dien rang, die zedert een maand het leven liet.

Den 26sten, kwamen twee jonge Officers, die zeer schoone manspersoonen waren, aan; maar die niet meer dienen konden, zynde beiden gekweld met eene breuk, veroorzaakt door het uitglyden, het geen in dit regen-saisoen, wanneer de grond zeer glibberig is, moeielyk vak te ontwyken.

Des avonds van den zelfden dag, was 'er een van onze zee-soldaaten, genaamd SPANKNEVEL, die niet meer te voorschyn kwam, en men ontdekte hem eerst den 29sten, wanneer men hem met een koord van een heestergewas aan een boom hangende vondt. Geen van zyne medemakers wilde hem afsnyden, om dat hy zig zelf had van kant geholpen. Zy beweerden, volgens hunne vooroordeelen, want zy waaren allen Duitschers, dat zy, met hem aan te raken, zig even eerloos zouden maken, als hy zelf was. Ik was dus genoodzaakt hem door de Negers te laten afnemen en begraven.

Eindelyk ontving ik bevel tot myn vertrek, en ik begaf my oogenblykelyk met den Capitain BOLTS naar Goed-Accord, waar van de eigenaar en eigenaresse, de heer en mevrouw DE LANGE, ons zeer beleefdelyk ontvingen. Deeze Suiker-Plantagie is de laatste aan de Rivier Commewyne, en uit dien hoofde is zy in de nabyheid der muitelingen gelegen, die dikwils moeite doen om de slaven te verleiden; maar men behandelt dezelve aldaar met veel toegevenheid en goedheid, om alle muitzucht van hunnen kant voor te komen, en hen aan te zetten om de Plantagie niet te verlaten.

Ik zag aldaar eene groote nieuwigheid: namelyk eene jonge Negerin, die in den zuiveren natuurstaat de tafel bediende. Ik betoonde my uittermaten verwonderd, toen ik haar zag te voorschyn treden; en dadelyk vernam ik naar de reden van deeze vreemde gewoonte. De

vrouw van den huize antwoordde my zediglyk, dat zulks plaats had, overeenkomstig de schikking der moeders en opzigteressen, als een middel ter voorkoming van eenen al te vroegtydigen omgang met manspersoonen, waar door haare kragten verminderd, haare groei belet, en haare gestalte bedolven zouden worden. De slaven op deeze Plantagie, zoo mans als vrouwen, waaren de schoonsten, welken ik immer gezien heb. Hunne schoone gedaante, hunne levendigheid, hunne sterkte en yver konden met die der Europeanen gelyk gesteld worden. De Neger PHILANDER, dien ik reeds als een voorbeeld van schoonheid heb aangehaald, behoorde tot dezelve.

Des anderen daags, vertrokken wy naar Maagdenberg, een uur voor het ondergaan der zon, en in een klein vaartuig, alleenlyk met een zonnescherm overdekt. Wy deeden zulks tegen den raad van den heer en mevrouw DE LANGE, en wy hadden reden om 'er ons over te beklagen; want naauwlyks hadden wy twee mylen afgelegd, of de nacht overviel ons, gepaard met zulk een geweldigen regen, dat wy byna in het water verzonken, zynde de gang van het vaartuig slechts twee duimen boven water. Het gelukte ons echter, door middel van onze calebassen en hoeden, om het zoo ledig te scheppen, dat het vlot bleef. Te gelyker tyd zat 'er een Neger voor op, houdende een haak lynrecht voor uit, om te beletten dat ons vaartuig niet omsloeg, wanneer het door onbedachtzaamheid, in het midden der duisternis, waar in wy ons bevonden, tegen de wortels der Palmietboomen stootte, die langs de oevers van het bovenste gedeelte van de Commewyne in grooten getaale groeijen.

Wy kwamen op deeze wyze, des avonds ten tien uren, op de Plantagie Jacob aan. Het vaartuig was met het water gelyk, en ook niets meer; want de Capitain BOLTS, en ik, waren zoo dra niet op het land gesprongen, of het vaartuig zonk met alle de Negers, die 'er op waren: dadelyk echter bereikten zy al zwemmende den oever. Maar, helaas! een koffer, waar in myn dagregister en myne teekeningen lagen, die my meer dan twee jaaren arbeids en moeite gekost hadden, bevond zig toen onder in het water. Ik was over dit verlies met smarte aangedaan. Een knaphandige Neger echter, verscheiden malen, al duikelende, in het vaartuig gegaan zynde, bragt my mynen kleinen schat te rug, en ik achtte my zeer gelukkig denzelven weder in myne handen te zien, schoon door en door nat geworden zynde. Dus nam onze schipbreuk een einde. Na iets warms gebruikt te hebben, hingen wy onze hangmatten op, en sliepen in dezelve rondom een goed vuur, waar voor ik myne papieren liet droogen.

Des anderen daags morgens vervolgden wy onze reize, maar toen wy half weg gekomen waren, wierden wy tegengehouden door eenen zwaaren boom, die; om ver gevallen zynde, een dam in de kreek maakte, zoo dat het vaartuig nooit op of neder komen konde. Wy keerden naar de Plantagie Jacob te rug, en waren genoodzaakt, ons van daar naar de plaats van onze bestemming te voet te begeven, dwars door allerlei soorten van struiken, distelen, doornen en heestergewassen, alwaar wy door nat, en geheel met bloed bedekt, aankwamen. Myne enklaauw, die begon te geneezen, wierd andermaal tot op het been open gereeten: de veelvuldige doornen, die wy by elken tred ontmoetten, maakten dezelve weder byna

geheel ontbloot.

Wy vernamen hier, dat ORLEIGH, een van de twee Officieren, welken ik, gedurende myn laatste verblyf op de Hoop, naar Maagdenberg ziek verzonden had, niet meer in leven was. Op die wyze vergingen byna allen de geenen, die de laatste maand op deezen eersten post hadden doorgebracht, van waar geen enkel soldaat gezond te rug kwam. Ik ben vastelyk overtuigt, dat hun onheil veroorzaakt wierd door de sterke hette van de drooge en brandende maand Juny, welke zy ondervonden, na in het midden van een moerassigen streek gegaan en geslapen te hebben, en na, gedurende het laatste regen-saisoen, aanhoudende stortregens op hun lichaam ontvangen te hebben. De sterkte van myn gestel deed my echter aan zoo veele gevaaren ontsnappen, en ik besloot, zoo mogelyk, myne gezondheid te bewaaren, al lachende en zingende, (God vergeeve my dit!) terwyl een groot aantal menschen rondom my zuchtten, steenden, en den geest gaven.

NEGENTIENDE HOOFSTUK.

Optocht van het Krygsvolk naar Barbacoeba, aan de Rivier Cottica.--De Palmboom-kool, en de Mauricy.--Heete koorts.--Trek van dankbaarheid in eenen Engelschen Matroos.--Verscheiden soorten van Peper.--Citroenen Limoen-boomen.--De Mammy-appel.--Pimpernoten.--Regeering in Surinamen.--Honden van Guiana.--Ongemeene trek van edelmoedigheid.

Het regen-saisoen op nieuws naderende, trok de Colonel FOURGEOUD, na uit zyne soldaten die geenen te hebben uitgekozen, die de gezondsten waren, en in 't geheel niet meer dan een getal van een honderd en tachtig bedroegen, in aantocht, op den 3den July 1779, naar Barbacoeba, aan de Rivier Cottica, eene plaats, welke hy tot eene algemeene verzamelplaats, alvorens de muitelingen aan te tasten, bepaald had. Ik had de eer onder het getal der geenen, die vertrekken moesten, te behooren; maar den Heelmeester verklaard hebbende, dat ik gevaar liep myn voet kwyt te raaken, indien ik door de bosschen ging, ontving ik bevel, om op Maagdenberg te blyven, met vermogen echter, om, indien ik binnen kort hersteld was, my by den Colonel te vervoegen, en, zoo goed ik konde, my naar Barbacoeba te begeven. Myn been was op dit oogenblik zoo ontstoken, en zoo zwart, uit hoofde van het dood vleesch, dat de Heelmeester van den Colonel KNOLLAERT, beducht was tot de afzetting te zullen moeten besluiten, en dat ik zonder zeer zwaare pyn niet recht op staan konde.--Ik zal 'er het lidteeken van dragen, zoo lang ik levee.

Gedurende dit myn agterblyven, ontving ik dagelyks van PHILANDER en andere Negers, welken ik altyd met zachtheid behandeld had, geschenken, waar onder een kookzel van kool van Berg-Palmboom gevonden werd. Onder alle soorten van Palmboomen-kool is deeze de meest geachte. De boom, die dezelve voortbrengt, verheft zig zomtyds tot de hoogte van vyftig voeten. Zyn harde houtachtige stam, in zeer dicht op elkander volgende gelederen verdeeld, en van binnen vol merg, even als de vlierboom, heeft eene helder bruine kleur: deeze stam, die in evenredigheid van

zyne hoogte dik is, loopt zeer recht, en eindigt puntsgewyze, even als de mast van een schip. In de hoogte word hy van eene donker groene kleur, veroorzaakt door de bekleedzelen, waar uit zig de takken vormen, die horizontaal uitloopen, even als de kroon van een ananas of van een pynappel. Deeze takken zyn van wederzyden bedekt met zwaare blaaden van drie voeten lang, van eene donker groene kleur, zeer puntig, maar gevouwen, verwardelyk geplaatst, en niet bevallig nederhangende, zoo als die van den Latanus- of Kokos-boom. Het zaad is besloten in eene soort van bruine kelk of scheede, die uit het middenpunt der takken voortspruit, naar den grond nederhangt, en in kleine ronde nooten bestaat, die by elkander zittende, het voorkomen hebben van trossen rozynen, maar naar maate van haaren omvang zoo lang niet. Indien men de kool begeert, moet men den boom afhouden. Dit geschied zynde, berooft men hem van zyne takken, en van het groen bekleedzel, het welk dezelve voortbrengt. Vervolgens neemt men het hart of de kool, die wit is, en twee of drie voeten lang, dik als de arm van een mensch, en rond als een cylinder van gepolyst yvoor. Zy bestaat uit ligte, langwerpige en witte bladeren, naar zyde linten gelykende, en gereed om het daar op volgend bekleedzel op te leveren, maar zoodanig in malkander gesloten, dat zy een vast en breekbaar lichaam vormen. Deeze vrucht, wanneer men ze raauw eet, heeft den smaak van een amandel, schoon nog teederer en lekkerder: wanneer zy gekookt is, heeft zy den smaak van bloemkool. Men plukt ook deeze lange en dunne bladen een voor een af, en maakt 'er eene uitmuntende salade van. Maar de kool der Palmboomen, het zy raauw, het zy gekookt, verwekt buikloop, wanneer men 'er te veel van eet. In derzelve holligheid, na dat alle de bladeren zyn weg genomen, legt een zwarte koren-worm zyne eieren, waar uit de palmboom-wormen voortkomen. De zachte zelfstandigheid, die nog in het hart van de kool overig is, dient, wanneer zy begint te verrotten, aan deezen worm tot voedzel. De kool van den Latanus-boom en andere soorten van Palmboomen, word zoo groot niet, is minder zoet, en van eene verschillende gedaante van die, waar van ik zoo even sprak.

De Mauricy [11] is zekerlyk de grootste van alle Palmboomen, ja van alle andere boomen, die in de bosschen van Guiana groeien. Ik kan verzekeren, dat ik eenige boomen van dien naam gezien heb, wier toppen meer dan honderd voeten boven den grond scheenen verheven te zyn. Derzelve omvang was van tien of twaalf voeten aan het dikste van den stam, dat is, op een vierde van den boom van den wortel af gerekend; want van daar af vermindert hy, zoo wel naar beneden als naar om hoog, eene byzonderheid, die misschien aan alle andere Reizigers of Schryvers ontsnapt is. Hy heeft ook eene helder bruine of gryze kleur, en is tot de plaats, alwaar de takken beginnen, in gelederen verdeeld. Deeze takken neemen hunnen aanvang by den top des booms, en zyn lang, groen en boogswyze gekromd, bloot tot aan derzelve einde, waar uit lange en breedte bladeren voortspruiten, zynde gevingerd, en van eene bleek groene kleur, zeer regelmatig op eene bolronde manier geschaard, en maakende een soort van straaLEN, zoo als een ronde wajjer van zig afgeeft. Naar maate dat de jonge takken zig uit het middenpunt naar den top verheffen, verwelken de oude, hangen naar den grond, en worden de speelbal der winden. Uit het midden der groene bladeren, trekken de Indianen lange vezelen of witte draaden, zoo als zy van de zyde-plant doen. Deeze vezelen

zeer sterk zynde, maaken zy daar van netten om te visschen, koorden om hunne bogen te spannen, of zy laten ze zoodanig als zy zyn, om 'er zig tot andere gebruiken van te bedienen. Uit het middenpunt der takken koomt het zaad voort, het welk ook in de gedaante van lange risten uyen nedervalt. Ik heb verscheide afbeeldingen van deeze Palmboomen gezien; ik durf verzekeren, dat ze niet getrouw zyn, en volgens verbeelding of valsche beschryvingen uitgevoerd; maar ik staa 'er by het publiek voor in, dat de tans aan hun aangeboden afteekening naar de natuur en op de plaats zelve gemaakt is. Dezelve bevat den Berg-Palmboom, en den Mauricy, boomen, die door hunne takken en bladeren van elkander verschillen. Op de plaat, die ik den lezer aanbiede, beteekent de letter A den stam van den Berg-Palmboom; de letter B deszelfs takken, van den boom afgescheiden; en de letter C het zaad, of de kelk, die het zelve in zig bevat; de D geeft den stam van den Mauricy te kennen; de E een van deszelfs nederhangende takken; de F beteekent den Korenworm, die den Palmboom-worm voortbrengt; de G dien worm zelven, die zoo lekker, nog zoo vet niet is, dan die van de kool van den Berg-Palmboom. Geene andere gelegenheid hebbende om te vertoon, op welke wyze de Indianen en de Negers op de boomen klimmen, heb ik op deeze Plaat, onder de letter H, een der laatstgemelden vertoon, die op een jongen Mauricy klautert. Geen van beiden doen dit door den stam van den boom met de armen en beenen te omvatten, maar door denzelven met de hand vast te houden, en 'er beurtelings den voet op te zetten. Zy gaan alzoo voort op eene wonderbaarlyke manier; en door dit middel scheurt hen de schors niet op; maar 'er is zeker veel behendigheid, oeffening en kragt noodig, om daar in wel te slagen.

Ik heb, zoo ik meen, breedvoerig genoeg gehandeld over deeze onderscheidene soorten van Palmboomen, en ik gaa tans over, om het dagverhaal van onze krygs-verrigtingen te vervolgen.

Ik heb gezegd, dat alle de Officiers, en de meeste soldaten, die den post van de Hoop bezet hadden, gestorven of gevaarlyk ziek waren, en dat ik aan de besmetting ontsnapt was. Maar, helaas! het was tans myn beurt! ik had slechts een uitstel, en niets meer, want den 9den wierd ik door die zelfde heete koorts aangetast, die alle de anderen had in het graf gesleept, en waar aan myn Neger QUACO op dit oogenblik zeer ziek lag.

Den 14den, was ik genoodzaakt het bevel aan een ander Officier af te staan, en Maagdenberg te verlaten, om my naar Paramaribo te begeven, maar ik kon niet verder komen, dan Goet-Accord, alwaar men den 15den niets anders dan het oogenblik van mynen dood verwagtte. Tot dit uiterste gekomen zynde, vond eene oude Negerin middel, om my een weinig gekarnde melk, met garst en syroop van suiker gekookt, te doen gebruiken; dit was het eerste voedsel, het welk ik, na dat ik ziek geworden was, genuttigd had. Het deed my zekerlyk een zeer grooten dienst; en des anderen daags was ik in staat om vervoerd te kunnen worden. Myn kleine QUACO was ook veel beter.

Des avonds van den 16den, kwam ik te Fauconberg aan, alwaar ik een pakje met zeven of agt brieven van myne vrienden vond, gepaard met een geschenk van gezouten ossen-vleesch, en gedroogde tongen,

Madera-wyn, Engelsch bier, rum, en twee kruiken heerlijk citroen-sap met suiker gemengd, en daarenboven een beste ham, en een fraaije jagthond, die beide my gezonden waren door CHARLES MACDONALD, den zelfden Engelschen matroos, met wien ik op de Hoop in vriendschap geraakt was; beide zyne geschenken kwamen uit Virginie. Dit blyk van erkentenis en edelmoedigheid van deezen braven jongen, beantwoordt volkomen aan het waar character van den Engelschen zeeman, en deed my groot vermaak. Onder het getal van myne brieven waren 'er twee, voor my van het grootst gewicht, de een was van den heer LUDEN van Amsterdam, en de ander van den heer DE GRAAF, zynen Bestuurder op Paramaribo. Zy verwittigden my, dat myne beminnyke JOANNA en myn zoon ter myner beschikking waren, voor de somme van twee duizend gulden, die, met de bykomende onkosten, byna twee honderd ponden sterling zouden uitmaken, dog welke ik buiten staat was op dit oogenblik te kunnen betalen. Ik was reeds eene andere somme van vyftig ponden sterling schuldig, welke ik geleend had, om den koopprys van mynen Neger QUACO te voldoen; myne JOANNA, wel is waar, was my van eene oneindig grootere waarde; en schoon men haar had gewaardeerd op het twintigste gedeelte van de geheele Plantagie, die voor niet meer dan veertig duizend guldens verkogt was, konde ik eene jeugdige vrouw, met zoo veele volmaaktheden begaafd, niet te duur koopen; maar men moest met dit al in staat zyn, om het te kunnen betalen.

SALOMON heeft met reden gezegd, dat goede tydingen, uit ver afgelegene landen komende, voor de ziel dat geen zyn, het welk frisch water voor een zeer dorstig mensch is. De berichten, die ik in dit tydstop ontfing, deden my in 't eerst herleven; maar eene nadere overweging overtuigde my wel dra, dat het my onmogelyk was, om my eene zoo groote somme aan te schaffen, en ik was ruim zoo ongelukkig als te vooren. Intusschen deelde ik alle de ontfangene geschenken onder de nabestaanden van JOANNA uit, uitgenomen echter den hond en de ham. Deeze goede lieden baden my aan; en geduurende alle de betuigingen van hunne liefde, riep ik uit: "Dat ik niet ryk genoeg ben, om hen allen vry te koopen!" Ik bevond my toen uitermaten zwak, niettemin oordeelde ik my in staat, om des anderen daags de Rivier af te zakken, tot aan de Plantagie Bergshoven, waar van de Bestuurder, de heer GOURLAY, de beleefdheid had, om my, in een gemakkelyk vaartuig met zes roei-riemen, naar Paramaribo te laten brengen; maar ik stortte wederom in, en ik kwam, des avonds van den 19den, in deeze Stad aan, zynde naauwlyks meer in leven. Ik had den voorigen nacht op eene Plantagie, Jalosy genaamd, doorgebracht, alwaar ik byna den geest gaf.

Ik kan de Rivier Commewyne niet verlaten, zonder den lezer eene afbeelding aan te bieden van een gezicht van Maagdenberg aan de Tempaty Kreek, en nog een van den post van Calais, by de Hoop, aan den mond van de Consavina-Kreek.

Te dier tyd eene goede huisvesting by den heer DELAMARE hebbende, en door de teederliovende JOANNA opgepast wordende, had ik ten minsten rust; en den 25sten, bevond ik my in staat, om voor de eerste keer uit te gaan, en by Mevrouw GODEFROY het middagmaal te gaan nemen. De tafel was by deeze vrouw van de gezondste spyzen, en de verfrissendste vruchten overvloediglyk voorzien. Onder de laatstgemelde, en de

planten, die tot herstelling der gezondheid geschikt zyn, en welke dit Land voortbrengt, moet men verschillende soorten van pepers en de limoenen rekenen. De eerste zyn de cica-peper, de lattaca, en de dago-pipy, zoo als de Negers dezelve noemen; want zy geven aan elke zaak eene benaming naar de overeenkomst, die tusschen dezelve en eenige andere zaak gevonden word. Deeze verschillende soorten van peper zyn in Europa bekend onder den naam van peper van Caijenne, van piment, en van capsicum, of peper van Guinee. De naam van cica, of chiga, welken men in Surinamen aan de eerste geeft, komt daar van daan, dat derzelve korrel gelykt naar het insect, chiga of chigoe genaamd, het welk ik beschreven heb. De andere heeft de gedaante van rotten-stronten. Deeze drie soorten, gelyk ook alle andere, groeien aan heesters, die groen zyn, en niet zeer hoog opschieten. De peper, welke zy allen voortbrengen, is van de allerheetste, en trekt den mond by een; wanneer zy ryp is, heeft zy een scharlaken, of liever bloedkleur. De Europeanen eeten byna geene spyzen, welken zy niet met peper aanzetten: de Negers, en vooral de Indianen slokken ze met geheele greepen in, niet alleen om dat zy 'er ongemeen veel van houden, maar ook om dat zy dezelve als een uitmuntend geneesmiddel tegen een groot aantal kwalen beschouwen.

De limoenen groeijen aan een zeer schoonen boom, genaamd Limoen-boom, waar van de bladen en vruchten veel kleiner zyn, dan die van den citroen-boom, en de laatstgemelden van een veel schitterender geele kleur, dan de citroenen. Zy hebben ook een veel fyner schil, en zyn vol van een zuur sap, het lekkerste, dat ik ken, en waar van de geur alleraangenaamst is. Deeze vruchten zyn zeer nuttig voor de soldaten en matroozen, die ze in dit Land voor het opraapen kunnen krygen, zoo dat men hen niet zeldzaam hunnen ledigen tyd ziet doorbrengen, met dezelve in groote meenigte te verzamelen, om ze met manden vol naar het schip te voeren. Men ontmoet, door de geheele Volkplanting van Surinamen, heggen van Limoen-boomen; en by de Stad Paramaribo groeijen zy aan den weg. Het is zeer te bejammeren, dat men deeze limoenen niet naar Europa kan overvoeren; maar men voert vaatjes, met derzelve sap gevuld, derwaarts. De inwooners deezer Volkplanting leggen ze in suiker, en bewaaren ze in groote aarde kruiken.

Op het na-gerecht van deeze zelfde maaltyd, merkte ik, onder verscheide uitmuntende vruchten, een soort van appel op, welken men alhier mammy noemt. Deeze groeit aan een boom van de gedaante van een oranje-boom, waar van de schors grys is, het hout witachtig en ruw, en het blad zeer dik, glad, driehoekig en zonder vezelen. Deeze vrucht, die byna rond is, en eenen omtrek van vyf of zes duimen maakt, is met eene harde en roest-kleurige schil bedekt; derzelve vleesch heeft de kleur van wortelen, en ook dezelfde vastheid. Het bevat twee groote nooten, waar van de amandelen bitter zyn; maar de vrucht heeft een uitmuntenden smaak: het is een mengzel van zuur en geurigheid, het welk alle andere in deeze Volkplanting overtreft. Men vindt in Surinamen ook tweederlei soort van amandelen, gewoonlyk door de Negers pistaches en pinda genoemd. De eerste gelyken naar kleine kastanjes, en groeien als trossen aan den boom; de tweede worden voortgebracht door een heestergewas, en vormen zig onder den grond. [12] Beide soorten van deeze amandelen zyn olychtig en zoet; de laatstgemelde

bevat 'er twee in eene schel; alle zyn zy aangenaam om raauw te eeten, maar nog beter, wanneer zy onder heeten asch gebraden worden.

Dewyl ik van vruchten spreek, is het hier, zoo ik meen, de plaats, om eene misslag van Mejuffrouw DE MERIAN aan te roeren, die verklaart, dat de druiven in Guiana gemeen zyn. Deeze misslag is des te sterker, dewyl men weet, dat de vruchten, die alleen in eene kleine dunne schel besloten zyn, als de druiven, [13] de kerssen, de aalbessen, de aardbezien, de pruimen, de abrikosen, de persiken, en zelfs de appelen en peeren, de brandende hette van den zonne-keerkring niet verdragen kunnen.

My tans op nieuw te Paramaribo bevindende, is het, zoo ik meen, voegzaam, om het dieren- en planten-ryk voor eenigen tyd te verlaten, en den aandacht van den lezer op het regerings-bestuur van deeze schoone Bezitting te vestigen; een onderwerp, het welk hy misschien zedert lang verwagtte.

Ik heb reeds gezegd, dat twee derde der Surinaamsche Volkplanting tegenwoordig aan de Stad Amsterdam behooren, en dat de West-Indische Maatschappye eigenaar is van het laatste een derde gedeelte. Ik heb ook te kennen gegeven, dat de rechterlyke macht door onderscheidene Raaden van rechts-oeffening word uitgeoeffend. Ik zal dezelve dus tans in hunne orde aanwyzen, zoo als my dit door den Gouverneur, den heer NEPVEU, is mede gedeeld. De eerste is de Raad van Crimineele Justitie, en van Politie. Dezelve bestaat in het geheel uit dertien leden, wier ampten voor hun leven zyn. De Gouverneur, die 'er de Voorzitter van is, verkiest dezelve uit eene dubbele lyst, die hem door de inwoners word aangeboden. De Commandant, of de afgezonden Gouverneur, is eerste Raad. De bedienende Leden van dit Hof zyn derhalven;

De Gouverneur,
De Commandant,
Een Procureur-Fiscaal,
Een Secretaris,
Negen Raden.

De kennis van alle lyfstraffelyke zaaken behoort aan deezen Raad; maar de Gouverneur heeft het recht van schorssing der vonnissen, en zelfs om genade te bewyzen.

De Raad van Civiele Justitie bestaat ook uit dertien Leden, die door den eerstgemelden Raad verkooren, en alle vier jaaren vernieuwd worden. De Gouverneur is aldaar ook Voorzitter, en de bedienende Leden zyn:

De Gouverneur,
Een Procureur-Fiscaal,
Een Secretaris,
Tien Raden.

Deeze Raad neemt kennis van alle burgerlyke rechts-zaken, en zelfs van geringe beledigingen.

Na deezen kooft het Subalterne Collegie, of Kamer van kleine zaken, bestaande uit elf Leden, die al mede door den Gouverneur en het eerstgemelde Hof verkozen worden, en behalven den Secretaris, wiens ampt voor zyn leven is, insgelyks alle vier jaaren vernieuwd, en uit de laatst afgegaane Justitie-Raden genomen worden. De bedienende Leden van dit Collegie zyn derhalven:

Een Vice-President,
Een Secretaris,
Negen Raden.

Het zelve heeft het opper-toezicht over de openbaare gebouwen, over de straten, over de laanen van oranje-boomen, over de grachten, enz. Het beoordeelt ook de twistgedingen beneden de twee honderd en vyftig guldens; alle geschillen over grootere sommen moeten voor het Hof van Civiele Justitie gebragt worden.

'Er is ook nog een ander Collegie, namelyk de Wees- en onbeheerde Boedel-kamer. Het bestaat uit

Verscheiden Commissarissen,
Een Secretaris,
Een Boekhouder,
Een Thesaurier,
En eenen anderen gezworen Secretaris.
De bedienden der Finantie zyn:
De Ontfanger der in- en uitgaande rechten,
De Ontfanger der groote en kleine imposten,
De Ontfanger van het hoofd-geld.
De Ontfanger der renten.

Ik zal van de bedieningen deezer Amptenaaren meer opzettelyk spreken, wanneer ik de algemeene inkomsten deezer Volkplanting zal behandelen. Ik bepaale my tans tot het geen derzelve Regeerings-bestuur betreft. Ik heb reeds gezegd, dat de Gouverneur aan het hoofd der burgerlyke en der krygszaaken is; de andere openbaare amptenaaren zyn voornamelyk:

De Secretaris van zyne Excellentie, den Gouverneur,
Een Provoost, met het doen vervolgen der Negers belast,
De Commissarissen van de Magazynen der levensmiddelen,
Vier Opzichters over den uitvoer van de suiker,
Een Opzichter over de vaten melasse, of syroop van suiker,

Een Opzichter over alle de Noord--Americaansche schepen.

Twee Omroepers,

Twee Sergeanten of Boden van den Raad,

Twee Landmeeters,

Drie Meters van timmerhout,

Een Opzichter over het vee, enz.

Een Opzichter over de maaten en gewichten,

Drie Hollandsche Predikanten,

Een Fransch Priester,

Een Lutersch Predikant,

Drie Meesters van openbaare Scholen, enz.

De krygsmacht bestaat uit elf Compagnien. Elk van dezelve heeft tot Officers, een Capitain, een Lieutenant, een Ouder-Lieutenant, een Vaandrig, een Secretaris, en een Kassier. De Capitains zyn doorgaans gezworen Priseeders by het verkoopen der Plantagien, aan de verschillende Rivieren in hunne wyk gelegen.

Zie daar, welke de voornaamste amptenaaren van het bestuur in de Volkplanting van Surinamen zyn. Dit bestuur zoude niet kwaad zyn, indien het niet door eene snoode gierigheid besmet wierd, tot groot nadeel van deeze schoone Bezitting in 't algemeen, en van derzelve inwoners in 't byzonder. Deeze Volkplanting, wel bestuurd wordende, zoude een hof van Eden zyn, niet alleen voor de Europeaanen, maar zelfs voor de slaven. Het zoude niet moeielyk zyn verbeteringen op te geven, noch ook dezelve uit te voeren. Ik zal by eene andere gelegenheid de aanmerkingen mededeelen, welken ik ten deezen opzigte gemaakt heb; en ik twyfele geenzints, of een weinig oplettenheid op een enkel punt, zal de gelukkigste uitwerkingen voortbrengen. En kan ik dan al, even gelyk de Samaritaan, geen balsem op alle wonden gieten, ik zal ten minsten het geneesmiddel kunnen aanwyzen, het welk, op eene gepaste wyze gebezigd wordende, de kwaaien van een groot getal lieden geneezen zoude.

Ik heb de onaangenaame taak ondernomen, om te bewyzen, hoe deeze Volkplanting, door bloeddorstige en gewelddadige middelen, zig zoo dikwils op den oever van haaren ondergang gezien heeft. Hoe roemryker zoude het zyn voor hun, die 'er de magt toe in handen hebben, om niet alleen haar te redden, maar ook met haar, veele fraaie Volkplantingen in de West-Indien! zy zouden dit doen door middel der beoeffening van eene uitdeelende en algemeene gerechtigheid, en door het geven van een loffelyk voorbeeld van goedwilligheid en menschelykheid.

Ik kan van de verhandeling van het staatkundig bestuur in Surinamen niet afstappen, zonder het afschryven van deszelfs zinspreuk, die met de daaden zoo weinig overeenkomstig is. Zy is deeze: "Justitia, pietas, fides." De wapens zyn in drie deden verdeeld, bevattende, zoo ik meen die van 't Huis van Sommelsdyk, van de West-Indische Maatschappye, en van de Stad Amsterdam: zy worden gedragen door twee klimmende leeuwen, en dienen om het papieren geld te zegelen, enz.--Maar laat ik myn verhaal vervolgen.

Den 30sten, ontmoette ik dien goeden matroos, CHARLES MACDONALD, en dewyl ik dertig kruiken Jamaicaasche rhum gekocht had, gaf ik 'er hem eenige van, om hem het geschenk van een ham en van een hond te vergelden; ik voegde 'er een schulp van paerel d'amour by, met zilver beslagen, welke ik hem verzogt tot eene gedachtenis te bewaren. Deeze brave jongen ging des anderen daags weder naar Virginie scheep, aan boord van de Peggy, waar van Capitain was LOUIS, die my beloofde hem tot zynen Stuurman te zullen bevorderen.

De hond, waar van ik zoo even sprak, herinnert my twee aanmerkingen, welke ik in Guiana omtrent dit soort van dieren gemaakt heb. De eerste is, dat zy aldaar het vermogen of de hebbelykheid van blaffen verliezen: het is zelfs eene zeer bekende zaak, dat de honden, die aldaar geboren zyn, nooit geblaft hebben. De tweede is, dat zy aldaar nooit door de watervrees worden aangetast, ik herinner my ten minsten niet een enkelen dollen hond in deeze Volkplanting gezien te hebben, noch 'er van te hebben hooren spreken; deeze laatste byzonderheid is des te opmerkelyker, om dat deeze verschrikelyke ziekte, in andere Landstreeken, doorgaans word toegeschreven aan de drukkende hette van de honds-dagen, het geen die benaming genoegzaam aanduidt. De Indianen, of inboorlingen van Guiana, hebben allen honden, waar van zy zig tot de jagt bedienen. Deeze dieren zyn mager en klein, zy hebben kort hair van eene vuile witte kleur, een langwerpigen snoet, en recht op staande ooren; zy zyn zeer bekwaam om het wildt op te spooren; maar zy hebben alle de gebreken van de kleine jagthondjens. Ik moet niet vergeten op te merken, dat, schoon de Americaansche honden niet blaffen, zy niettemin een zeer sterk geknor doen hooren. De myne, die, zoo als ik gezegd heb, uit Virginie kwam, was in dit stuk zoo lastig, dat een van myne buuren hem, na verloop van veertien dagen, dat hy by my was, met een snaphaan dood schoot.

Byna op deezen zelfden tyd, kwamen verscheide huisgezinnen van Americaansche vluchtelingen te Paramaribo aan, die verjaagd waren door den oorlog, welke tusschen myn geboorteland en deszelfs Volkplantingen ontstaan was; ik was in de daad over hun lot aangedaan, en ik moet verklaaren, dat niemand ooit meer vriendschap aan een Engelschman betoonde, dan zy my by een groot aantal gelegenheden bewezen.

Den 3den Augustus, wanneer de heer DE GRAAF, die alles met den heer LOLKENS op de Plantagie Fauconberg regelde, in de stad te rug kwam, dacht ik, dat het voegzaam was, om zelf met hem eene schikking te maken, en hem voor te stellen van my een handschrift aan te nemen, tot dat ik de somme dadelyk betaald zoude hebben, waar voor men toestond JOANNA, en mynen zoon aan my te verkoopen, eene somme, die ik bereid was op myne verteeringen uit te spaaren, door, indien het mogelyk was, alleen van brood, zout en water te leven; en zelfs, in weerwil van deeze ongemeene soberheid, had ik twee of drie jaaren noodig, om dezelve by een te halen. De Voorzienigheid liet my niet in deeze verlegenheid; zy zond ter myner hulp die uitmuntende vrouw, Mevrouw GODEFROY, die zoo dra niet onderricht was van de smartelyke gesteldheid, waar in ik my bevond, of zy noodigde my by haar ten eeten, en na den maaltyd, sprak zy my in deezer voegen aan:

"Ik weet, myn lieve STEDMAN, welke uwe gevoelens zyn, en dat het voor een Officier volmaakt onmogelyk is, zoodanig ontwerp, als het uwe, met zyne inkomsten uit te voeren; maar begryp, dat men, zelfs in Surinamen, in zyne vrienden eenige deugd kan ontmoeten: uwe blakende liefde voor deeze jonge vrouw, die dezelve zoo waardig is, en voor uwen zoon, moet, ten spyt van dwaasheid en onverstand, u de achting van alle weldenkende lieden doen verwerven. Ik ben over uwe handelwyze in deeze zaak dermaten getroffen, dat ik my zelve zoude te beschuldigen hebben, indien ik u in de volvoering van zulke loffelyke oogmerken niet behulpzaam was; staa my derhalven toe, om in uw geluk, en in dat van de deugdzaame JOANNA, en haaren zoon, deel te nemen, door u te verzoeken, eene somme van twee duizend guldens, of zelfs eene grootere somme, zoo gy die benoodigd hebt, aan te neemen. Zie daar dit geld, STEDMAN; ontruk daarmede de onschuld, de deugd, de schoonheid, aan de dwinglandye, aan de onderdrukking, en aan de verguizing".

Deeze achtenswaardige vrouw, ziende dat ik haar aankeek, in een staat van volmaakte verstomming, en als of ik het vermogen van spreken verloren had, vervolgde haar gesprek, met eene aanbiddelyke goedheid:

"Laat uwe kieschheid, myn lieve vriend, zig niet ontrusten, noch over deeze zaak bekommeren. Soldaten en zeelieden moeten geene groote plichtplegingen maken. Alles wat ik van u vorder, bestaat hier in, dat gy van dat alles geen enkel woord spreekt".--Zoo dra ik weder in staat was om te spreken, antwoordde ik haar: "Dat myne geheele verlegenheid daar in bestond, op welke gepaste wyze ik aan haar betuigen zoude, hoe zeer ik van haare edelmoedige goedheid doordrongen was." Ik voegde 'er by: "Dat JOANNA, die my zoo dikwerf het leven had doen behouden, zekerlyk myne onoophoudelyke liefde verdiende, maar dat myne dankbaarheid niet minder duurzaam zyn zoude omtrent iemand, die my in de mogelykheid stelde, om eene jonge vrouw van zulke groote verdiensten van de slavernye vry te koopen;" en ik eindigde, met aan deeze Mevrouw te kennen te geven; "Dat ik voor het tegenwoordige niet het minste gedeelte van die somme zoude aanraken, maar dat ik des anderen daags de eer zoude hebben haar wederom te zien;" en oogenblikkelyk vertrok ik.

Ik was zoo dra niet t'huis gekomen, of ik verhaalde JOANNA, het geen 'er was voorgevallen. Zy smolt dadelyk in traanen weg, en riep uit: "Gado sa bresse da woma! God zegene deeze vrouw." Zy hield aan, dat ik haar aan Mevrouw GODEFROY verpanden zoude, tot dat de geheele somme aan dezelve zoude zyn te rug gegeven. JOANNA verlangde wel vuuriglyk, om haaren zoon vry te zien; maar zonder de voorwaarde, door haar opgegeven, weigerde zy volstrektelyk de vryheid voor haar zelve aan te neemen. Ik zal geen tafereel pogen te schetsen van den stryd, dien ik tusschen liefde en plicht moest doorstaan; ik zal my bepalen met te zeggen, dat ik het verlangen van dit beminnelyk schepzel, wier gevoelens my meer en meer bekoorden, inwilligde. Ik verklaarde derhalven by geschrift, en overeenkomstig haare toestemming, dat JOANNA, van dien dag af aan, aan Mevrouw GODEFROY toebehoorde, tot dat ik haar de geheele somme, welke zy my geleend had, betaald zoude hebben; en des anderen daags bragt ik haar, met toestemming haarer nabestaanden [14] by deeze Mevrouw, alwaar zy zig voor haare voeten

werpende, haar het geschrift ter hand stelde. Maar de onvergelykelyke Mevrouw GODEFROY had het zelve zoo dra niet doorloopen, of zy riep uit: "Laat dit alzoo geschieden! koom, myne JOANNA, ik neem u, niet voor myne slavine, maar tot myn gezelschap. Ik zal voor u eene wooning in myne orangerie doen bouwen; myne slaven zullen u aldaar dienen, tot dat de Voorzienigheid over my beschikt; dan zult gy u volmaakt vry zien, zoo als gy in de daad zyn zult op het oogenblik, dat gy uwe vryheid begeert, als welke gy, zoo door uw goed gedrag, als van wegen uwe afkomst, [15] ontwyffelbaar verdient." Op deeze voorwaarden ontving ik den 9den het geld, en ik bragt het den zelfden dag in myn hoed aan den heer DE GRAAF. Het zelve op zyne tafel hebbende nedergelegd, verzogt ik hem eene behoorlyke quitantie; en JOANNA was niet meer afhankelijk van de elendige Plantagie Fauconberg, maar alleen van de bescherming der eerbiedwaardigste vrouw, die in de Hollandsche bezittingen, ja misschien in de geheele weereld, gevonden word. Zy bedankte my met eenen oogwenk, welke geen Engel zelfs met een bekoorlyker indruk konde toevoegen.

De heer DE GRAAF, het geld hebbende nageteld, zeide my: "Myn lieve STEDMAN, van deeze somme komen my, als bestuurder der Plantagie, twee honderd guldens. Gedoog, dat ik dezelve niet aanneeme, en alzoo in deeze gelukkige gebeurtenis deele. Ik zal my volkomen betaald oordeelen door het genoeg, van tot het geluk van twee lieden, die zoo veel achting verdienen, te hebben mogen medewerken."

Na deezen belangloozen vriend bedankt, en hem vriendschappelyk de hand gedrukt te hebben, bragt ik oogenblikkelyk de twee honderd guldens aan Mevrouw GODEFROY te rug, en wy waren allen gelukkig.

De menschlievenheid van deeze vrouw bepaalde zig toen niet tot den dienst, dien zy ons deed, want, de deerniswaardige gesteldheid der zieken op Maagdenberg vernomen hebbende, zond zy hun ten geschenke een vaartuig, beladen met vruchten, groenten, en allerlei soorten van ververschingen.

Den 7den Augustus, schreef ik aan den heer LUDEN, om hem van deeze schikking kennis te geven, en hem te bedanken, dat hy van het gewichtigste gedeelte van zynen eigendom wel hadde willen afstand doen. Myne enklaauw op dit oogenblik byna genezen zynde, schreef ik ook aan den Colonel, dat ik de eer zoude hebben, my binnen eenige dagen by hem te vervoegen. Ik zond deezen brief naar Barbacoeba, want hy bevond zig aldaar; steeds, terwyl de onverschrokken Capitain STOELEMAN, met eenige Neger-Jagers de bosschen van eenen anderen kant doorkruisste: dien zelfden dag had hy vier der oproerige Negers naar Paramaribo gezonden. [16]

Den 10den, volmaakt hersteld zynde, en my gereed bevindende om in de bosschen te trekken, nam ik afscheid van myne vrienden, en van myn klein huisgezin, het welk ik by den heer DELAMARE liet, die 'er my om verzogt. Ik vertrok dus wel gemoed in een overdekt vaartuig, om mynen vyfden veldtocht te beginnen, en in de hoop van den Colonel FOURGEOUD te vergezellen. Hy vereenigde alle zyne kragten, en maakte de noodige voorbereidzels, om binnen eenige dagen den vyand te ontmoeten te trekken.

Den 14den, kwam ik te Barbacoeba, aan het bovenste gedeelte van de Cottica; de zelfde plaats, waar ik my bevond, toen ik den slang Aboma doodde. Ik vond aldaar den Bevelhebber, die my zeer vriendelyk ontving, en gereed stond om des anderen daags te vertrekken. Nooit zag ik de soldaten zoo bemoedigd, noch zoo stipt den dienst waarnemende. Zy wierden door verschillende beweegredenen aangezet: de een, door het vermaak om te vechten; de ander door een geest van wraakzucht tegen de muitelingen; zommigen, die de bedaardsten waren, door de hoop van deezen oorlog te zien eindigen; anderen eindelyk hadden verdriet in een leven, dat door een gestrengen dienst en door ziekten beurtelings wierd afgewisseld, en verlangden, om een roemryk einde aan hunne elende te maken; want 'er is geen ongelukkiger leven, dan dat van een soldaat of matroos, die aan vochtigheid, of aan de hette van eene brandende zon, in het midden van eindelooze bosschen, onder den zonne-keerkring gelegen, by aanhoudenheid is blootgesteld.

EINDE VAN HET TWEEDE DEEL.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

XVII. Wachtpost van Vrydenburg, aan de Rivier Maroni.--Mitsgaders gezicht van drie Legerplaatsen, aan de Wana-Kreek: te plaatsen tegen over [20]

XVIII. Gezicht van de Reede en Stad Paramaribo [40]

XIX. Platte grond der Stad Paramaribo [44]

XX. Eene Slavin, behoorende tot het geslacht der Quarteronnes Slaven [54]

XXI. Eene Samboe Slavin, wier lichaam door zweepslagen is van een gereeten [88]

XXII. Eene Indiaansche Familie, tot het geslacht der Caraiben behoorende [158]

XXIII. Wapenen, Huisraad en Cieradien der Indianen [206]

XXIV. Gezicht van den Wachtpost de Hoop, en van de Plantagie Klarenbeek, beiden aan de Commewyne [212]

XXV. De Aapen, genaamd Coiata, en Saki-Winki [224]

XXVI. Tak van den Roucou- of Arnotta-Boom.--Riviervisch, genaamd Dago-Faisy.--En de New-Mara [236]

XXVII. Een Surinaamsch Planter, in zyn morgen-gewaad [282]

XXVIII. De Koolboom; en Palmboom, Mauricy genaamd [302]

XXIX. Post van Maagdenberg, aan de Tempaty-Kreek.--En Post van Calais, aan de Cassivica-Kreek [306]

NOTES

[1] Volgens Mejuffrouw MERIAN en LINNAEUS is STEDMAN in dit verkeerd begrip gevallen. De eijeren van de Pipal, uit het lichaam van het wyfjen uitkomende, worden door het mannetjen vruchtbaar gemaakt; op de zelfde wyze, als die van alle andere kikvorschen of padden. Het mannetje duwt ze te gelyker tyd onder zyn buik, en spreidt ze uit op den rug van het wyfjen: de eijeren kleeven aan de huid vast, en het vruchtbaarmakend vocht van het mannetje, het geen dezelve besproeit, doet de bekleedzelen van den rug opzwellen. De eijeren intusschen worden dik, de jongen broeien uit, komen uit hunnen dop, en een waarnemer, die hen op dit oogenblik ontmoet, zou gelooven, dat zy op den rug zelve van hunne moeder zyn voortgebracht.

Aantekening v. d. Franschen Vert.

[2] Men leest in de Beschryving der Dieren van den heer PENNANT, dat deeze zelfde ARSCOTT, een Engelschman, zoo verre gekomen is, dat hy eene gemeene padde eenigermaten heeft tam gemaakt. Dezelve was van eene ongemeene grootte; het was omtrent zes-en-dertig jaaren geleden, dat deeze padde zig voor de eerste maal aan den vader van ARSSCOTT vertoond had; hy had langen tyd onder een trap gehuisvest. De zorg, die men voor zyn onderhoud droeg, maakte hem tot een huisdier, zoodanig dat hy alle avonden, wanneer hy licht in huis bemerkte, voor den dag kwam, en de oogen opsloeg, als of hy verwagtte, dat men hem zoude opvatten, om op de tafel zetten. Aldaar vond hy zyn eeten klaar gemaakt; dit bestond uit wormen, van het zoort, zoo als men op bedorven vleesch ziet te voorschyn komen: men bewaarde dezelve voor hem in zemelen. De pad ging dezelve met aandacht na; en wanneer zig een van deeze wormen onder zyn bereik bevond, bespiedde hy dien met het oog, en bleef eenige oogenblikken onbeweeglyk; vervolgens wierp hy eensklaps zyne tong van verre op den worm, die 'er aan bleef hangen, door middel van een lymig vocht, waar mede dezelve aan het einde bestreeken was; deeze beweging van de tong was zoo gezwind, dat 'er de toekyer geen oog op houden konde.

Het is waarschylyk, dat deeze padde zeer lang geleefd zoude hebben, zoo niet een huis-raaf hem op zekeren tyd by den ingang van zyn hol had aangepakt. De pogingen, welke ARSSCOTT deed, om de padde aan zynen vyand te ontrukken, konden niet beletten dat deeze hem een oog uitpikte; schoon hy naderhand nog een jaar geleefd heeft, wierd hy treurig en kwynende. Hy had veel moeite, om zynen buit meester

te worden, dewyl het verlies van zyn oog hem het vermogen benam, om denzelven juist te mikken.

Aanteeken. v. d. Franschen Vert.

[3] Indien men zommige reizigers gelooven mag, maakt de Trompetter zig meester van de voorplaats. Des morgens jaagt hy alle de kalkoenen, eendvogelen en andere huisdieren naar buiten; en des avonds noodzaakt hy dezelve om te rug te komen: hy zelf sluit zig niet op; hy slaapt of op het dak van de voorplaats, of op een naby staande boom.

Aant. v. d. Fransschen Vert.

[4] Deeze driehoeken hebben drie punten, zynde lang en met weerhaken, gelykende naar kleine dreggen, en die uit een yzeren halsband uitkomen.

Aanteek. v. d. Schryver.

[5] De Lepelaar, of Becharu, is de Flamant van BRISSON, of de Flamant van BELON, en de Phoenicopterus der ouden. Men zegt, dat de laatstgemelde naam, afgeleid van den naam, dien de Grieken aan dezen vogel gegeven hebben, volgens deszelfs oorsprong beteekend, een vogel met vuur-kleurige vlerken, en schildert zeer wel den Phoenicopterus, wiens vlerken in de daad van een zeer levendig roode kleur zyn. De naam van Becharu is hem gegeven uit hoofde van de byzondere gedaante van zyn bek, die gekromd is als het kromhout van een ploeg.

Deeze vogel is eenig in zyn soort, en maakt een geslacht op zig zelf uit. Men vind die op 't oude vaste Land; en in Europa, op de kusten van Spanjen, Italien, Provence, en Languedoc. De Americaansche Indianen maken, van zyne fraaije vederen, halsbanden, mutsen, gordels, waar mede zy zig verciereren. Het vleesch van den jongen Phoenicopterus wierd door de ouden als eene uitgezochte spyze beschouwd.

[6] Het schynt, dat dezelve de pacobe of bacove van Cayenne is. Men noemt de vrucht van den Bananen- en Plantain-boom doorgaans bananen; maar wy hebben dezelve, met den Schryver van dit werk, onderscheiden, door aan de vrucht van den laatstgemelden, den naam van plantain te geven. Dit was noodzakeiik, want hy verwart ze niet, en spreekt dikwils van beiden te gelyk.

Aanteek. v. d. Franschen Vert.

[7] De Schryver van deeze reize verwyst hier den lezer tot de meer uitgebreide opgaven, door Dr. BANCROFT aangaande dit vergift gegeven in zyne natuurlyke Geschiedenis van Guiana, een werk, weinig of in 't geheel niet in Frankryk bekend.

BANCROFT begint met te verhaalen, het geen DE LA CONDAMINE voor hem nopens dit vergift gezegd heeft; zie het zelve hier: "De Yamcos zyn zeer afgericht op het maken van lange pylkokers, die het gewoonste jagt-wapen der Indianen zyn. Zy doen daar in kleine pylen van palmhout passen, welke zy, in plaats van met vederen, met een kleine kloen

catoen voorzien, die de buis naauwkeurig vult. Zy werpen dezelve door blaazen dertig of veertig schreden ver, en missen byna nooit te raken. Een zoo eenvoudig werktuig vervult by alle deeze volken met zeer veel voordeel het gebrek van schietgeweer. Zy doopen de punt van deeze kleine pylen, als mede die van hunne bogen, in zulk een scherp vergift, dat het zelve, wanneer het versch is, in minder dan een minuut het dier doodt, het welk door den pyl gewond is. Schoon wy snaphaanen hadden, hebben wy, aan de Rivier, nooit wildt gegeten, het welk op eene andere wyze gedood was, en dikwils hebben wy de punt van den pyl onder den tand gevonden; daar by is geen gevaar hoe genaamd; dit vergif werkt niet, dan wanneer het onder het bloed kooft. Dan is het voor den mensch niet minder doodelyk, dan voor andere dieren. Het tegengift is het zout, en nog zekerder de suiker"--Op een andere plaats:

"Dit vergift is een uittrekzel, door middel van het vuur gemaakt, uit de sappen van onderscheidene planten, en in 't byzonder van zekere heestergewassen. Men verzekert, dat het vergift, ticunas genaamd, zynde het zelfde, waar mede ik de proef genomen heb, het welk onder de verschillende soorten, die langs de Rivier der Amazonen bekend zyn, het meest geacht is, uit meer dan dertig soorten van kruiden is zaamgesteld". (Verkort verhaal van eene reize door de binnen-landen van Zuid-America gedaan.)

"De ticunas (dus vervolgt Dr. BANCROFT) wordt waarschyndlyk gemaakt van de zelfde kruiden, als de wourara, een vergift, het welk zynen naam ontleent van het heestergewas, het welk 'er de grondslag van uitmaakt. Het vergift der Accawaus-Indianen, het welk voor het geweldigste gehouden wordt, bestaat slechts uit vyfderley kruiden, wel verre, dat het uit dertig zoude bestaan, zoo als de heer DE LA CONDAMINE van de ticunas opgeeft. Andere volken echter, en in 't byzonder de Arrawks, voegen 'er naar goedvinden de tanden en lever van een vergiftige slang, als mede roode peper, by; het laatste, om 'er de werking van te vermeerderen. De Worrows mengen 'er een grooter getal kruiden onder, misschien uit bygeloovigheid, of om dat zy zig door onkunde verbeelden, dat zy, meerder dingen onder elkander mengende, de verlangde uitwerking des te zekerder bekomen zullen.

"Zie hier het voorschrift van het vergift der Accawaus, het welk verscheiden van hunne Peji of Geneeskundigen my op verschillende tyden gegeven hebben: allen stemden zy over een met opzigt tot het soort en getal der planten; zy verschilden alleenlyk in de hoeveelheid of gifte.

Men neemt van alle de kruiden, waar uit dit mengzel bestaat, even veel.

Men neemt zes deelen van de schil van den wortel van wourara, twee van de schors van warra cobba courra; een van de schil van den wortel van concassapi, een van balleti, en eindelyk een van hatchybaly.

Men schraapt alles fyn, doet het in een kruik, en giet 'er water op. Men zet deeze kruik op een matig vuur, zoo dat het na verloop van een vierde van een uur begint te koken. Dit gedaan zynde, moet men het sap met de hand uitdrukken, zorg dragende, dat de huid niet ontvelle. Men werpt de bast weg, en doet vervolgens het sap op een

matig vuur uitdampen, tot op de dikte van pik en teer. Dan neemt men het af, en men doopt daar in kleine platte stukken cokerito hout, (een soort van palmhout,) waar aan het vergift, wanneer het koud is, blijft hangen, en dan de gedaante heeft van een roodachtig bruine gom. Deeze stukken hout dus bestreken zynde, steekt men dezelve in groote holle rottingen, aan beide einden met een huid toegemaakt. Wanneer men een pyl wil vergiftigen, werpt men een van deeze stukken hout in 't water, of men houdt het zelve boven den rook van 't vuur, om door dien damp week te worden; in het eerste geval doopt men de pyl in 't water, en in 't tweede wryft men die tegen dit stuk hout. De kleinste hoeveelheid van dit vergift, door eene wonde in de bloedvaten van een dier gebragt zynde, doet het zelve in minder dan een minuut sterven, zonder eene blykbaare waare pyn, schoon men zomtyds ligte stuiptrekkingen op het oogeblik van den dood bemerkt.

De heer DE LA CONDAMINE zegt, dat de Indianen misdadige vrouwlieden tot het bereiden van dit vergift gebruiken, en dat, wanneer zy den geest geven, zulks een bewys is, dat het genoeg gekookt heeft: dit gelykt zeer naar een verdichtsel. De Indianen, die in den omtrek der Volkplanting van Demerary wonen, doen, hun vergift in de vrye lucht uitdampen, tot dat het zyne volkomene dikte verkregen heeft, en zulks zonder het minste gevaar.

"De kruiden, die tot het zamenstellen van dit vergift der Accawaus gebruikt worden, zyn heestergewassen van onderscheiden soort.

"Ik heb 'er de proef mede genomen op dieren die ziek waren, en weinig bloed hadden; ik bevond, dat het een langzaamer uitwerking deed, dan op sterke en gezonde dieren.

Men weet geen zeker tegengift tegen dit vergift. Ik twyffel, of eenig geneesmiddel, langs den weg, tot de spysverteering geschikt, ingenomen, schielyk genoeg kan werken, om deszelfs verschrikkelyke gevolgen voor te komen. Om de uitwerking van de ticunas tegen te gaan, geeft DE LA CONDAMINE het zout, en als een zekerder middel de suiker op. De blanke inwooners van Demerary schryven dezelfde kragt aan het sap van het suikerriet toe, maar de Indianen zyn het daar mede niet eens, en ik heb geene enkele keer het bewys van deszelfs kragtadige werking kunnen ontdekken. De zelfde reiziger spreekt van eene proeve, te Caijenne in tegenwoordigheid van den Bevelhebber genomen, aan een hoen, door eene vergiftigde pyl gewond, het welk men suiker deed inneemen, zonder eenig blyk van ongesteldheid te geven. Maar deeze proef te Leiden, in tegenwoordigheid van verscheiden Hoogleeraars in de Geneeskunde aldaar, hernieuwd zynde, was zonder het verlangd gevolg, schoon de koude van den winter ontwyffelbaar de werking van het vergift verzwakt had.

Wanneer een der watervaten door een van deeze vergiftigde pylen gekwetst is, volgt 'er eene koortsachtige ontsteeking op. Ik heb 'er een voorbeeld van gezien in een Indiaan, tot zekere Plantagie behoorende, die zig den voorsten vinger van de linke hand met een van deeze pylen ligtelyk ontveld had. Dewyl 'er geen bloed uit liep, vreesde hy niets; maar wel dra wierd zyne wonde pynlyk,

zyne hand zwelde verbaazend op, en dienvolgende kwam deeze man my raadplegen. De uitwerking van dit vergift toen niet kennende, deed ik een Peji uit den stam der Arrawks roepen, die in de nabyheid was, en vroeg hem door een tolk, of hy eenig geneesmiddel tegen dit toeval had. Hy antwoordde my van neen; maar hy verzekerde my, dat de Indiaan 'er niet van sterven zoude, dewyl 'er geen bloed uit de ontvelling, die naauwlyks zichtbaar was, geloopt had. De uitwerkzels van het vergift wierden intusschen steeds geweldiger; en niet alleen zyne hand, maar zelfs de geheele arm was ontstoken. De pols was hard, schielyk, afgebroken; de ademhaling moeielyk, met eene koortsige hette, een brandende dorst, en de oxel-klieren waren gezwollen. De zieke wierd in tyds adergelaten. Men wond hem den arm in linnen, het welk in oly en azyn was nat gemaakt. Verscheide middelen, de ontsteeking tegengaande, wierden inwendig toegediend; maar ik zal ze niet opnoemen, want ik weet niet, of zy van eenig nut waren. In twaalf uren verminderde het geweld der toevallen zichtbaar; en des anderen daags morgens was 'er geen blyk meer van overig.

"Ik zal 'er byvoegen, als eene andere uitwerking van dit vergift, dat wanneer een aap door eene vergiftigde pyl gewond is, hy op den grond valt; wanneer hy door eene gewoone pyl geraakt is, klimt hy op den top van den boom, en blyft aldaar; zelfs na dat hy reeds dood is".

De proeven van Dr. BANCROFT omtrent het door hem vermelde vergift, dezelfde zynde, als die van FONTANA aangaande de ticunas, zullen wy het besluit van deezen Natuur-kenner des aangaande opgeven.

Van de ticunas, of het Americaansch vergift.

"De reuk van dit vergift, wanneer het droog is, is geheel onschadelyk; en zoodanig zyn ook deszelfs deeltjens, die door de lucht in den mond of in de neus, en vervolgens in de long komen.

"De uitwaassemende dampen van het Americaansch vergift, (het zy men het op gloeiende kooien geworpen heeft, het zy men het in een pot heeft laten koken,) zyn onschadelyk, het zy men ze ruikt, het zy men ze inademt.

"Schoon het vergift, waar van ik my bediende, door ouderdom veel verloren had, had het egter zyne wezentlyke eigenschap behouden, om in zeer korten tyd, en in zeer kleine giften, zeer sterke dieren te dooden; en het was altyd zonder gunstig gevolg, wanneer ik deszelfs werking tragte te beletten door suiker en zout, welke ondertusschen de twee eigenaartige geneesmiddelen zyn van den heer DE LA CONDAMINE, die daar in het begrip der lieden van dit Land gevolgd heeft.

"Dit vergift ontbindt zig gemakkelyk en zeer goed in water, zelfs in koud water, als mede in zuuren uit het ryk der mineraalen en planten. Echter ontbindt het zig veel langzaamer in vitriool-oly, dan in andere zuuren, en het wordt 'er zoo zwart in als inkt: het welk met geene der andere zuuren gebeurt.

"Het maakt geene opbruising, nog met zuuren, nog met loogzouten,

en doet de melk niet schiften, geevende daar aan alleenlyk deszelfs natuurlyke kleur.

"Het verandert het radys-sap niet, nog in eene roode, nog in in eene groene kleur; en wanneer men het door het vergrootglas onderzoekt, ziet men 'er niets regelmatig en zoutachtigs in; maar het schynt grootendeels uit zeer kleine onregelmatige rondachtige lichaampjes zaamgesteld, even als sappen van planten. Het droogt zonder barsten, verschillende daar in van het slangen-vergift: en op de tong gelegd zynde heeft het eene zeer bittere smaak.

"Uit allen deezen besluit ik, dat het noch zuur, noch loogzoutig is, en dat het niet bestaat uit zouten, die zichtbaar zyn, zelfs door middel van het vergrootglas.

"Het Americaansch vergift is geen vergift, wanneer men het op de oogen legt, zelfs na dat het in water ontbonden is; en het doet op deeze deelen geene werking.

"De heer DE LA CONDAMINE, en alle Americaanen gelooven, dat dit vergift, inwendig genomen, geheel onschadelyk is.

"Volgens verscheide waarneemingen, genomen aan dieren, die 'er van gestorven zyn, besluit ik als eene waarheid, dat het Americaansch vergift, inwendig genomen, een vergift is, maar dat 'er eene wezentlyke hoeveelheid vereischt word, om zelfs een klein dier te dooden.

"Andere, naderhand genomene proeven, zoo aan vogelen, als aan viervoetige dieren, hebben my doen befluiten, dat het Americaansch vergift, op de huid gelegd zynde, schoon dezelve naauwlyks door eene krabbing ontveld is, den dood kan veroorzaaken, hoe wel niet altyd, en in alle omstandigheden. De grootste dieren wederstaan de werking van dit vergift het gemakkelykst, en wanneer zelfs de zwakste dieren 'er niet van sterven, bevinden zy zig in korten tyd zoo gezond als te vooren.

"Men behoeft omtrent een honderdste gedeelte van een grein van dit vergift, om een klein dier te dooden, en het is noodig, dat dit vergift ontbonden zy, om den dood te veroorzaken, of tot eenige verwarring van aanbelang in de dierlyke huishouding gelegenheid te geven.

"Wanneer 'er weinig bloedvaten in het aangetast deel zyn, word het kwaad niet medegedeeld, of is ten minsten niet doodelyk.

"De pylen zyn veel gevaarlyker en doodelyker, dan het vergift, het welk in water ontbonden is, en eenvoudiglyk op het gewonde deel gelegd word.

"Het vergift der pylen is krachtiger, indien men ze vooraf in warm water doopt; en dan werken zy met meer zekerheid en gezwindheid. Deszelfs werkzaamheid is nog veel grooter, indien men de pylen doopt in het vergift, het welk in water tot de dikte van een drank gekookt is.

"Het Americaansch vergift verliest zyne doodelyke hoedanigheden, wanneer het in de drie zuuren uit het mineraalen-ryk ontbonden word; maar in rhum en azyn ontbonden zynde, behoudt het dezelve.

"Het schynt derhalven, dat de zuuren uit het mineralen-ryk aan het Americaansch vergift deszelfs schadelyke hoedanigheden ontnemen: ik zeg eenvoudig, dat dit zoo schynt, om dat men nog zoude kunnen denken, dat 'er een weinig zuur met het vergift vereenigd blyft, schoon men het heeft uitgedampt, en dat dit zuur op de vaten van de huid zyne werking doet. Het verschroeit dezelve, en byt ze eenigermaten weg.

"Schoon de zuuren de werking van het vergift beletten, schynt het, dat zy een nutteloos en gevaarlyk middel zyn, indien men ze op de vergiftigde spieren van het dier legt.

"Er is een bepaalde tyd noodig, op dat het Americaansch vergift aan het dier worde medegedeeld. Deeze tyd is veel aanmerkelyker, dan die 'er tot de mededeeling van het vergift der slangen vereischt word. Deszelfs uitwerkingen op de dieren zyn veel onbepaelder en meer verschillende. Beiden kan men geneezen door het afzetten der deelen, wanneer zulks zonder doods-gevaar geschieden kan, en mits deeze afzetting in tyds geschiede.

"Het vergift, in het bloed gekomen zynde, doodt oogenblikkelyk: waar uit ontwyffelbaar blykt, dat, wanneer het uitwendig op een gewond deel van een levend dier gelegd word, het zelve groote wanorden in de dierlyke huishouding kan en moet veroorzaken, of zelfs den dood aanbrengen.

"Het vergiftigt de zenuwen niet; en is een onschadelyk sap, op welke wyze het dezelve ook aanraakt. Maar het is doodelyk, zelfs in de kleinste gift, indien men het door den strot-ader in het bloed brengt, even als het vergift der slangen doet. De geheele werking van dit vergift is dus op het bloed.

"De dood, die onmiddelyk volgt, zoo dra het vergift in 't bloed gekomen is, zoude kunnen doen denken, dat 'er in het bloed een werkzaamere, fyner, vlugger beginzel is, het welk aan het beste gezicht, en zelfs aan het vergrootglas ontsnapt. Dit beginzel zoude, in die veronderstelling, voor het leven noodzakelyk schynen; en op dit beginzel zelfs schynt het vergift onmiddelyk deszelfs werking te doen.

"Voor het nemen myner proeven, zoude niemand getwyffeld hebben, of het Americaansch vergift deedt zyne werking onmiddelyk op de zenuwen. Alle uiterlyke teekenen kondigden dit mede aan. Deeze teekenen gaan dus niet zeker; en de Geneeskundigen beschouwen dezelve ten onrecht als een bewys, dat de ziekte eene zuivere zenuw-ziekte is" (FONTANA, Memoire sur le poison Americain, appelle ticunas. Tom. II. pag. 83.)

Aanteek. v. d. Franschen Vert.

[8] Men vindt in het Kabinet van oudheden, in de Nationale Boekereije, eene merkwaardige reeks van kleederen en huisraad, door Asiaetische,

Africaansche, en Americaansche volken gebruikt wordende. Deeze dingen zyn, by gebrek aan plaats, onder de Grieksche en Romeinsche gedenkstukken ongelukkiglyk verward geraakt; maar men moet de Opzichers van dit Kabinet deswegens niet beschuldigen, daar zy liever verkozen hebben de voorwerpen op een te stapelen, dan ze verborgen te houden. Hun oogmerk, met die dingen in hun Kabinet te verzamelen, is, om na de gedenkstukken, die tot de geschiedenis der oude volken betrekking hebben, als daar zyn de Egyptenaaren, de Grieken, en de Romeinen, tevens aan de nieuwsgierigheid aan te bieden die geene, welke tot de geschiedenis der volken in afgelegene Gewesten behoord hebben, als de Chineezzen, de Japoneezzen, de bewooners van de Kust van Guinee, van de Landen in de Zuid-zee, van Peru, van Mexico, enz. Het was te wenschen, dat men de zaal afmaakte, die voor deeze gedenkstukken in de Nationaale Boekereije bestemd is, en dat men, overeenkomstig het verlangen der Opzichers, de even vermelde zaaken op eene plaats by elkander voegde. Alles wat op deeze plaat vertoond word, is in het Kabinet der Boekereije te zien. Men ziet 'er bovendien een hut der wilden, waar in alle deeze werktuigen in 't klein met eene groote juistheid zyn nagemaakt, even als het verkleind model van onderscheidene gewerkte stoffen, het welk de gewezen Hertog van Orleans had laten maken, om in de bewaarplaats der konsten gezet te worden.

Aanteek. v. d. Franschen Vert.

[9] Zie hier het geen Dr. BANCROFT van deezen aap zegt: "De quato (of coiata) is groot, en geheel met lange zwarte haren bedekt, uitgenomen het aangezicht, het welk kaal en gerimpeld is. Zyne ooren zyn breed, en hebben de gedaante van menschen-ooren, Zyne oogen zyn zeer ingedoken, en zyn neus gelykt naar die van een Neger; maar is veel kleiner. Zyn lichaam heeft by de twee voeten lengte, en agttien duimen in den omtrek, aan de borst gerekend. Deeze Aap heeft geen baard, en ook geen staart. De dieren van dit soort worden gemakkelyk zeer gemeenzaam. Zy betoonen in alle hunne daden veel behendigheit, en een soort van list, waardoor zy opmerkelyk worden. Wanneer men hun de voorpooten of handen agter op den rug bindt, loopen zy met het lichaam over einde, en op hunne agterpooten, geheele dagen lang, en met zoo veel gemakkelykheit, als of zy in hunnen natuurlyken stand waren. Indien men een quato slaat, klautert hy dadelyk op een limoen-, of orange-boom. Indien men hem aldaar wil vervolgen, werpt hy de limoenen of oranje-appelen op het hoofd van den aanvaller; hy tracht hem zelfs af te weeren, door hem zyne vuiligheit toe te werpen; en hy trekt te gelyker tyd allerlei wonderbaarlyke gezichten; hy maakt duizend kromme sprongen, die aan de toekykers een oneindig vermaak verschaffen. De mannetjes zyn zeer wellustig, en men betrapt hen meenigmaal op zaad-verspillingen". (Natural History of Guiana, pag. 131.)

Aanteek. v.d. Franschen Vert.

[10] Het is zeer waarschylyk, dat ULLOA dit heeft overgenomen uit de Geschiedenis der West-Indien van ACOSTA. Deezen doet men zeggen in eene vertaaling, in 't jaar 1604 gedrukt.

"Deeze aapen springen, waar zy willen; en om den sprong te doen, draaien zy de staart rondom een tak. Wanneer zy lust hebben, om verder te springen, dan zy in eens doen kunnen, gebruiken zy een vernuftig middel, daar in bestaande, dat zy zig met de staart aan malkander vast binden. Op die wyze maken zy een soort van keten, en springen op een grooten afstand."

ACOSTA zegt, dat hy zelf geen getuige van dit gebeurde geweest is, maar hy staat in voor de waarheid van het volgende. Zie hier zyne woorden: "Ik heb aan 't huis van den Gouverneur van Carthagena een aap gezien, die zoo wel geleerd was, dat hy dingen deed, die ongelooflyk schynen. Men zond hem om wyn te haalen naar de herberg, doende hem de pot in de eene, en het geld in de andere poot nemen; en het was onmogelyk het geld van hem te krygen, eer men hem aan den wyn geholpen had. Indien hem op straat kinderen ontmoetten, en steenen naar hem wierpen, zette hy zyn pot op den grond neder, gooide de kinderen de steenen weder toe, tot dat zy den weg vry hadden gelaten; en dan keerde hy met zyn pot naar huis. Maar het sterkst van allen is, dat schoon hy veel van wyn hield, hy nooit den wyn aanraakte, dien hy t'huis bragt, zoo lang men 'er hem geen verlof toe gaf."

Aanteek. v.d. Schryver.

[11] Onze Reiziger zegt, dat de Franschen deezen boom Latanus-boom noemen: men weet, dat 'er twee van dien naam zyn. Hy heeft den eersten, die tot het geslacht der Palmboomen behoort, in het I. Deel, X. Hoofst. bladz. 308. beschreven. De beschryving van zynen Mauricy past op den tweeden niet. Verscheiden Natuurkenners, welken ik geraadpleegd heb, hebben hem geenen naam, die aan zyn soort byzonder eigen was, kunnen geven; ik heb dus gemeend, zoo hier als op de Plaat, die hem vertoont, den naam te moeten behouden, welken hy in het oorsprongelyke heeft. Dr. BANCROFT spreekt, in zyne Natuurlyke Geschiedenis van Guiana, van den Mauricy niet; misschien is hy niet in de gelegenheid geweest denzelfden te zien.

Aanteek. v. d. Franschen Vert.

[12] 'Er wordt hier waarschylyk gedoeld op de amandel, welke men aard-pistache of aard-appel noemt, waar van de bloemen, uit welken zy voortkomen, naar den grond buigen, tot dat zy denzelfden raaken. Wanneer de bloem heeft uitgebloeit, gaat de noot in den grond, werkt zig aldaar hoe langer hoe dieper in, en wordt een bultachtige, asch-kleurige, ronde en bogtige bol, van de grootte van een vinger, doorweven met draden, uit den wortel voortkomende. Deeze bol, die onder den grond ryp wordt, bevat twee of drie ronde roodachtige pitten, van de grootte van onze hazelnoten, en van denzelfden smaak.

Aanteek. v. d. Franschen Vert.

[13] Zie hier, het geen Mejuffrouw DE MERIAN ten deezen opzigte zegt:

"De roode, blaauwe en witte druif groeit weelig in het Surinaamsch Gewest; een wynstok, gesneden en in den grond gestoken zynde,

brenge zes maanden daar na rype druiven voort; zoo dat men alle maanden plantende, het geheele jaar door druiven hebben kan. Het is te betreuren, dat 'er in dit Land geene lieden gevonden worden, die zig op het aankweeken van deeze plant toeleggen; want wel verre, dat het noodig zoude zyn, om wyn naar Surinamen te voeren, zoude deeze Volkplanting dien zelfs aan Holland kunnen leveren, dewyl men verscheiden malen 's jaars zoude kunnen oogsten". Men vindt, in de verzameling der afbeeldingen van deeze Juffrouw, een Surinaamschen druiven-tros. Iets verder spreekt zy ook van kerssen; maar zy zegt, dat ze niet goed zyn: misschien had men in haaren tyd pogingen gedaan, om verscheiden van deeze vruchten in de Volkplanting van Surinamen aan te kweeken, en het welk niet gelukt zynde, STEDMAN dezelve niet zal hebben kunnen vinden.

Aanteek. v. d. Franschen Vert.

[14] Men kan een slaaf van goed gedrag, in Surinamen, niet afzonderlyk verkoopen, zonder de toestemming van zynen vader, moeder, broeders en zusters.

Aantek. v. d. Schryver.

[15] Ik heb gezegd, dat JOANNA de dogter was van een fatsoenlyken Hollander, en dat het geslacht van haare moeder onder de aanzienlyksten op de Africaansche kust was.

Aantek. v. d. Schrijver.

[16] De Neger-Jagers hadden de gewoonte, om elken muiteling, dien zy doodden, de rechte hand af te kappen, en dan ontvingen zy vyf-en-twintig gulden. Men gaf hun vyftig gulden, wanneer zy 'er een levendig vongen, en duizend gulden voor het ontdekken van een gehucht of bezitting.

Aanteek. v. d. Schryver.

End of the Project Gutenberg EBook of Reize naar Surinamen, en door de binnenste gedeelten van Guiana (deel 2), by John Gabriel Stedman

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK REIZE NAAR SURINAMEN, V2 ***

This file should be named 7rns210.txt or 7rns210.zip
Corrected EDITIONS of our eBooks get a new NUMBER, 7rns211.txt
VERSIONS based on separate sources get new LETTER, 7rns210a.txt

Produced by Jeroen Hellingman
with help of the distributed proofreaders team.

Project Gutenberg eBooks are often created from several printed

editions, all of which are confirmed as Public Domain in the US unless a copyright notice is included. Thus, we usually do not keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

We are now trying to release all our eBooks one year in advance of the official release dates, leaving time for better editing. Please be encouraged to tell us about any error or corrections, even years after the official publication date.

Please note neither this listing nor its contents are final til midnight of the last day of the month of any such announcement. The official release date of all Project Gutenberg eBooks is at Midnight, Central Time, of the last day of the stated month. A preliminary version may often be posted for suggestion, comment and editing by those who wish to do so.

Most people start at our Web sites at:

<http://gutenberg.net> or

<http://promo.net/pg>

These Web sites include award-winning information about Project Gutenberg, including how to donate, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter (free!).

Those of you who want to download any eBook before announcement can get to them as follows, and just download by date. This is also a good way to get them instantly upon announcement, as the indexes our cataloguers produce obviously take a while after an announcement goes out in the Project Gutenberg Newsletter.

<http://www.ibiblio.org/gutenberg/etext03> or

<ftp://ftp.ibiblio.org/pub/docs/books/gutenberg/etext03>

Or /etext02, 01, 00, 99, 98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91 or 90

Just search by the first five letters of the filename you want, as it appears in our Newsletters.

Information about Project Gutenberg (one page)

We produce about two million dollars for each hour we work. The time it takes us, a rather conservative estimate, is fifty hours to get any eBook selected, entered, proofread, edited, copyright searched and analyzed, the copyright letters written, etc. Our projected audience is one hundred million readers. If the value per text is nominally estimated at one dollar then we produce \$2 million dollars per hour in 2002 as we release over 100 new text files per month: 1240 more eBooks in 2001 for a total of 4000+ We are already on our way to trying for 2000 more eBooks in 2002 If they reach just 1-2% of the world's population then the total will reach over half a trillion eBooks given away by year's end.

The Goal of Project Gutenberg is to Give Away 1 Trillion eBooks!
This is ten thousand titles each to one hundred million readers,
which is only about 4% of the present number of computer users.

Here is the briefest record of our progress (* means estimated):

eBooks Year Month

1 1971 July
10 1991 January
100 1994 January
1000 1997 August
1500 1998 October
2000 1999 December
2500 2000 December
3000 2001 November
4000 2001 October/November
6000 2002 December*
9000 2003 November*
10000 2004 January*

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been created
to secure a future for Project Gutenberg into the next millennium.

We need your donations more than ever!

As of February, 2002, contributions are being solicited from people
and organizations in: Alabama, Alaska, Arkansas, Connecticut,
Delaware, District of Columbia, Florida, Georgia, Hawaii, Illinois,
Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Massachusetts,
Michigan, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New
Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, North Carolina, Ohio,
Oklahoma, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South
Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West
Virginia, Wisconsin, and Wyoming.

We have filed in all 50 states now, but these are the only ones
that have responded.

As the requirements for other states are met, additions to this list
will be made and fund raising will begin in the additional states.
Please feel free to ask to check the status of your state.

In answer to various questions we have received on this:

We are constantly working on finishing the paperwork to legally
request donations in all 50 states. If your state is not listed and
you would like to know if we have added it since the list you have,
just ask.

While we cannot solicit donations from people in states where we are

not yet registered, we know of no prohibition against accepting donations from donors in these states who approach us with an offer to donate.

International donations are accepted, but we don't know ANYTHING about how to make them tax-deductible, or even if they CAN be made deductible, and don't have the staff to handle it even if there are ways.

Donations by check or money order may be sent to:

Project Gutenberg Literary Archive Foundation
PMB 113
1739 University Ave.
Oxford, MS 38655-4109

Contact us if you want to arrange for a wire transfer or payment method other than by check or money order.

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation has been approved by the US Internal Revenue Service as a 501(c)(3) organization with EIN [Employee Identification Number] 64-622154. Donations are tax-deductible to the maximum extent permitted by law. As fund-raising requirements for other states are met, additions to this list will be made and fund-raising will begin in the additional states.

We need your donations more than ever!

You can get up to date donation information online at:

<http://www.gutenberg.net/donation.html>

***

If you can't reach Project Gutenberg,
you can always email directly to:

Michael S. Hart <hart@pobox.com>

Prof. Hart will answer or forward your message.

We would prefer to send you information by email.

The Legal Small Print

(Three Pages)

START**THE SMALL PRINT!**FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS**START

Why is this "Small Print!" statement here? You know: lawyers.
They tell us you might sue us if there is something wrong with

your copy of this eBook, even if you got it for free from someone other than us, and even if what's wrong is not our fault. So, among other things, this "Small Print!" statement disclaims most of our liability to you. It also tells you how you may distribute copies of this eBook if you want to.

***BEFORE!* YOU USE OR READ THIS EBOOK**

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm eBook, you indicate that you understand, agree to and accept this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive a refund of the money (if any) you paid for this eBook by sending a request within 30 days of receiving it to the person you got it from. If you received this eBook on a physical medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks, is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart through the Project Gutenberg Association (the "Project"). Among other things, this means that no one owns a United States copyright on or for this work, so the Project (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below, [1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending an explanatory note within that

time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook, [2] alteration, modification, or addition to the eBook, or [3] any Defect.

DISTRIBUTION UNDER "PROJECT GUTENBERG-tm"

You may distribute copies of this eBook electronically, or by disk, book or any other medium if you either delete this "Small Print!" and all other references to Project Gutenberg, or:

[1] Only give exact copies of it. Among other things, this requires that you do not remove, alter or modify the eBook or this "small print!" statement. You may however, if you wish, distribute this eBook in machine readable binary, compressed, mark-up, or proprietary form, including any form resulting from conversion by word processing or hypertext software, but only so long as *EITHER*:

[*] The eBook, when displayed, is clearly readable, and does *not* contain characters other than those intended by the author of the work, although tilde (~), asterisk (*) and underline ( ) characters may be used to convey punctuation intended by the author, and additional characters may be used to indicate hypertext links; OR

[*] The eBook may be readily converted by the reader at no expense into plain ASCII, EBCDIC or equivalent

form by the program that displays the eBook (as is the case, for instance, with most word processors);
OR

[*] You provide, or agree to also provide on request at no additional cost, fee or expense, a copy of the eBook in its original plain ASCII form (or in EBCDIC or other equivalent proprietary form).

[2] Honor the eBook refund and replacement provisions of this "Small Print!" statement.

[3] Pay a trademark license fee to the Foundation of 20% of the gross profits you derive calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. If you don't derive profits, no royalty is due. Royalties are payable to "Project Gutenberg Literary Archive Foundation" the 60 days following each date you prepare (or were legally required to prepare) your annual (or equivalent periodic) tax return. Please contact us beforehand to let us know your plans and to work out the details.

WHAT IF YOU *WANT* TO SEND MONEY EVEN IF YOU DON'T HAVE TO?

Project Gutenberg is dedicated to increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form.

The Project gratefully accepts contributions of money, time, public domain materials, or royalty free copyright licenses.

Money should be paid to the:

"Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

If you are interested in contributing scanning equipment or software or other items, please contact Michael Hart at:
hart@pobox.com

[Portions of this eBook's header and trailer may be reprinted only when distributed free of all fees. Copyright (C) 2001, 2002 by Michael S. Hart. Project Gutenberg is a TradeMark and may not be used in any sales of Project Gutenberg eBooks or other materials be they hardware or software or any other related product without express permission.]

*END THE SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

SMALL PRINT! FOR PUBLIC DOMAIN EBOOKS*Ver.02/11/02*END*

BEFORE! YOU USE OR READ THIS EBOOK

By using or reading any part of this PROJECT GUTENBERG-tm eBook, you indicate that you understand, agree to and accept this "Small Print!" statement. If you do not, you can receive a refund of the money (if any) you paid for this eBook by sending a request within 30 days of receiving it to the person you got it from. If you received this eBook on a physical medium (such as a disk), you must return it with your request.

ABOUT PROJECT GUTENBERG-TM EBOOKS

This PROJECT GUTENBERG-tm eBook, like most PROJECT GUTENBERG-tm eBooks, is a "public domain" work distributed by Professor Michael S. Hart through the Project Gutenberg Association (the "Project").

Among other things, this means that no one owns a United States copyright on or for this work, so the Project (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth below, apply if you wish to copy and distribute this eBook under the "PROJECT GUTENBERG" trademark.

Please do not use the "PROJECT GUTENBERG" trademark to market any commercial products without permission.

To create these eBooks, the Project expends considerable efforts to identify, transcribe and proofread public domain works. Despite these efforts, the Project's eBooks and any medium they may be on may contain "Defects". Among other

things, Defects may take the form of incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other eBook medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

LIMITED WARRANTY; DISCLAIMER OF DAMAGES

But for the "Right of Replacement or Refund" described below,

[1] Michael Hart and the Foundation (and any other party you may receive this eBook from as a PROJECT GUTENBERG-tm eBook) disclaims all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees, and [2] YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE OR UNDER STRICT LIABILITY, OR FOR BREACH OF WARRANTY OR CONTRACT, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES, EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES.

If you discover a Defect in this eBook within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending an explanatory note within that time to the person you received it from. If you received it on a physical medium, you must return it with your note, and such person may choose to alternatively give you a replacement copy. If you received it electronically, such person may choose to alternatively give you a second opportunity to receive it electronically.

THIS EBOOK IS OTHERWISE PROVIDED TO YOU "AS-IS". NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, ARE MADE TO YOU AS TO THE EBOOK OR ANY MEDIUM IT MAY BE ON, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE.

Some states do not allow disclaimers of implied warranties or the exclusion or limitation of consequential damages, so the above disclaimers and exclusions may not apply to you, and you may have other legal rights.

INDEMNITY

You will indemnify and hold Michael Hart, the Foundation, and its trustees and agents, and any volunteers associated with the production and distribution of Project Gutenberg-tm texts harmless, from all liability, cost and expense, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following that you do or cause: [1] distribution of this eBook, [2] alteration, modification, or addition to the eBook, or [3] any Defect.

DISTRIBUTION UNDER "PROJECT GUTENBERG-tm"

You may distribute copies of this eBook electronically, or by disk, book or any other medium if you either delete this "Small Print!" and all other references to Project Gutenberg, or:

[1] Only give exact copies of it. Among other things, this requires that you do not remove, alter or modify the eBook or this "small print!" statement. You may however, if you wish, distribute this eBook in machine readable binary, compressed, mark-up, or proprietary form, inc